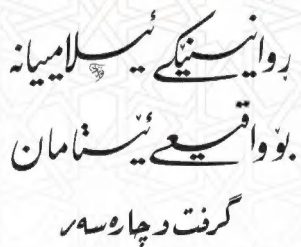

گرفت و چاروسہ

الحمد لله

نوسینی
عەلی باپیر
بلاوکردنەوێ
نوسینگە تەفسیر بۆ بلاوکردنەوێ و راگەیاندن
نەخشەسازی ناوێ و بەرگ
نەرێ کەسە کەسە
خەتی بەرگ
نەوزاد کۆیی
قەبارە کتیب
۱۷×۲۴ - (۲۹۲) لاپەرە
نۆرە و سالی چاپ
یە کەم ۱۴۳۸ ک - ۲۰۱۶ ز
تیراژ
۱۵۰۰ دانە

روانیکی ئیسلامیانە
بۆ واقیعی ئێنمان
گرفت و چارەسەر

لە بەرپۆرە بەرایەتی گشتی کتیبخانە گشتیەکان / هەریمی کوردستان
ژمارە سپاردنی (۴۵۷) ی سالی ۲۰۱۶ ی پێدراو

هەموو مافیکی لە بەرگرتنەوێ و بلاوکردنەوێ پارێزراو
Copyright © Tafseer Publishing

نوسینگە تەفسیر

بۆ بلاوکردنەوێ و راگەیاندن
هەولێر - شەقامی دادگا - ژێر هۆتیلی شیرین پالاس

f t g+ y /TafseerOffice

+964 750 818 08 66

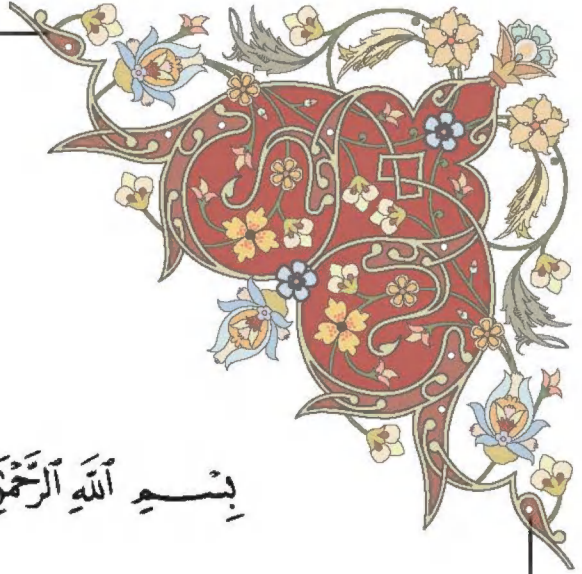
www.al-tafseer.com

tafseerooffice@yahoo.com

روانے نیکے یہ سلامیانہ
بوواقیعیے ٹنٹامان
گرفت و چاروسہ

نووسینی
عہلی باپیر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ ﴿١٥﴾
يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُمْ
مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ
مُسْتَقِيمٍ ﴿١٦﴾﴾ (المائدة)

پاکستان کی سب سے بڑی اسلامی ویب سائٹ

Stay in touch on social media

نہن ہمیں ہر موقع پر رابطہ برقرار رکھیں

پاکستان کی سب سے بڑی اسلامی ویب سائٹ

www.alibapir.net

English - عربی - گوردی

پاکستان کی سب سے بڑی اسلامی ویب سائٹ

AliBapir

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

www.alibapir.net

English - عربی - گوردی

پاکستان کی سب سے بڑی اسلامی ویب سائٹ

AliBapir

www.alibapir.net

English - عربی - گوردی

پاکستان کی سب سے بڑی اسلامی ویب سائٹ

له نۆږه كۆمەلەپەتپههكان لهكهڤانين
Stay in touch on social media
نحن معكم عبر مواقع التواصل الاجتماعي

ڤاڤه پانډني مهكتهبي ماموستا عهلي بابير

AliBapir/عەلي بابير

archive.org/details/@alibapir

عەلي بابير/ AliBapir

كهڤاني
ڤاڤه پانډني مهكتهبي ماموستا عهلي بابير

AliBapir

www.alibapir.net

English - عربي - كوردی

ڤاڤه پانډني مهكتهبي ماموستا عهلي بابير

پیشکش ہے

بہ ہموو نہوانہی دلسوزانہ مشووری کۆمەلگاہیان
دەخۆن و، لیبرپوانە هەولێ پارێزگاریی لیکردنی دەستکەوتەکانی و
چارەسەرکردنی کێشە و قەیران و گرتەکانی دەدەن.

پیشہ کی و ری خوشکردن

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنُسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ، وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ، وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾ (۱۰۲)

آل عمران.

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَجِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾ (۱)

النساء.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا﴾ (۷۰) ﴿يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا﴾ (۷۱) ﴿الاحزاب.

أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّ أَصْدَقَ الْحَدِيثِ كَلَامُ اللَّهِ، وَخَيْرَ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ، وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا، وَكُلُّ مُحَدَّثَةٍ بِدْعَةٍ، وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ، وَكُلُّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ.

خوینهری به ریز:

حاله تی ئاسایی و سروشتی هەر مروڤیک، ئەوێه که خەلک و ولاتی خۆی خوشبویت و بەتەنگیانەوه بێ، بە گوێرهی توانای مشووریان لێ بخوات و بەرگریان لێ بکات و بەرژەوهندییه کان (مصالح)یان بۆ دابین بکات، ناشکراشه بەرژەوهندیی (مصلحه)بریتیه له: لێ دورخستنهوهی زیان و هینانه پێشی سوود (دفع الضر و جلب النفع).

بگره له روانگهی شهڕعهوه: خه‌مخواردن له کۆمه‌لگا و به‌ته‌نگه‌وه‌بوونی و دڵسۆزیی بۆ نواندنی، به‌مه‌رجێکی بنه‌رته‌یی دینداریی و مسوڵمانه‌تی داناوه، و کراوه‌به‌هۆکاری سهر‌فرازی (فلاح)، وه‌ک خۆی به‌خشنده‌ی به‌به‌زه‌یی فهرموویه‌تی:

﴿وَلَتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ ١٠٤ آل عمران: ١٠٤

واته: ده‌با کۆمه‌لیکتان هه‌بێ- ئە‌ی مسوڵمانینه! - بانگه‌واز بکه‌ن بۆ چاکه‌ و، فهرمان به‌هه‌رچی په‌سه‌نده‌ بکه‌ن و، رێگری له‌ هه‌رچی ناپه‌سه‌نده‌ بکه‌ن. وه‌ هه‌ر ئە‌وانه‌یش سه‌رفرازان.

پێغه‌مبه‌ری کۆتاییش (محمد) صلی الله علیه وسلم له‌وباره‌وه، که‌ ده‌بێ مروڤی مسوڵمان خه‌مخور و دڵسۆزی خه‌لک و ولات، بگره‌ مسوڵمانان بێ به‌گشتی فهرموویه‌تی:

(...ومن أصبح لايهتيم بالمسلمين فليس منهم) رواه الحاكم ورمز السيوطي لصحته. (١)

واته: هه‌ر که‌سێک حالی وابێ که‌ خه‌م له‌ مسوڵمانان نه‌خوات له‌وان نیه!

هه‌ربۆیه‌ش وه‌ک کوردیک و کوردستانییه‌کی مسوڵمان: به‌رده‌وام هه‌م فیتره‌ت و هه‌م شه‌ریعه‌ت، یان هه‌م عه‌قل و هه‌م نه‌قل هانیان داوم و هانم ده‌دن، که‌ بۆ خه‌لک

و ولاتم - بگره بۆ تێکرای بهشەر لهسەر زه‌مین، د‌ل‌سۆز و به‌ مشو‌ر و خه‌مخو‌ر به‌م و هه‌رچی له‌ ده‌ستم بێ و بۆم به‌لو‌ی بیه‌که‌م، بۆ به‌خته‌وه‌رکردنی خه‌ل‌ک و کۆمه‌لگایه‌که‌م و، پاراستن و ئاوه‌دانینی خا‌ک و نیشتیما‌نه‌که‌م.

ئنجایه‌ بێنا له‌سەر ئه‌وه‌، که‌ ر‌ا‌برد: به‌رده‌وام هه‌و‌لم داوه - به‌هه‌رشیا‌وزێک که‌ بۆم ده‌کرێ - چ له‌ نووسین و، چ له‌ کۆ‌ر و سیمینار و، چ له‌ گفتوگۆ و چا‌و‌پێکه‌وتن و، چ له‌ کۆبو‌ونه‌وه‌ سیاسیی به‌تایبه‌تی و دوو قۆل‌یی و چه‌ند قۆل‌یه‌کان دا به‌پ‌یوستی بزانه‌م بۆ هه‌تانه‌ دی به‌رژوه‌ندییه‌کانی خه‌ل‌ک و ولاتم، بیه‌خه‌مه‌ روو، به‌ش‌یوه‌یه‌کی روون و ر‌اشکا‌و و به‌ زمانیک، که‌ هه‌مووکه‌س لێی تێب‌گات.

ئنجایه‌م کتێبه‌ی به‌رده‌ستت کۆی ژماره‌یه‌ک له‌وه‌ولانه‌ی به‌نده‌یه‌ له‌وه‌واره‌دا، که‌ به‌گشتی دوو به‌شه‌:

به‌شی یه‌که‌م: واقیعی هه‌ری‌می کوردستان، دیدیکی ئیسلامییانه‌.

به‌شی دووهم: قورئان بۆ چاره‌سه‌رکردنی باروودۆخی ئێستامان چیمان ب‌پ‌ی ده‌فه‌رمو‌ی؟! ^(۱)

شایانی باسیشه‌ به‌شی یه‌که‌م، که‌ سێ ته‌وه‌ریه‌، کاتی خۆی له‌ سالی ۲۰۰۸ز دا له‌ دوو تو‌وب‌ی کتێبێک دا چاپ و بلا‌وکراوه‌ته‌وه‌، وه‌ک له‌ پێشه‌کی به‌شی یه‌که‌م دا باسمان کردووه‌، هه‌ر بۆیه‌ش ئه‌م چاپه‌مان به‌چاپی دووه‌ داناوه‌ و هه‌یچ جو‌ره‌ ده‌ستکاریه‌کی هه‌یچ کام له‌ سێ وتاره‌کانمان نه‌کردووه‌، له‌م چاپه‌دا جگه‌ له‌ راستکردنه‌وه‌ی هه‌ندێک هه‌له‌ی چاپیی و باشت‌ر (تخریج) کردنی هه‌ندێک له‌ فه‌رمایشته‌کانی پ‌ی‌غه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم).

ج‌یی سه‌رنج‌یشه‌ که‌ ئه‌وه‌ی کاتی خۆی - به‌ر له‌ هه‌شت سا‌ل (۲۰۰۸ز) - له‌باره‌ی کیشه‌ و قه‌یرانه‌کانمان و چۆنیه‌تی چاره‌سه‌رکردنیانه‌وه‌، گو‌تو‌ومانه‌، ده‌ل‌یی تازه‌ گو‌ت‌راوه‌!

(۱) کاتی خۆی له‌ ژێر ناوینیشانی: (بۆ چاککردنی ئه‌و دۆخه‌ی هه‌ر‌یم، با گو‌ی له‌ قورئان ب‌گرین!) دا بلا‌وم کردووه‌، به‌لام به‌په‌سه‌ندم زانی ئ‌یستا ئا‌وای ل‌یه‌که‌م، چونکه‌ خو‌ینه‌ری وا هه‌بوو وایزانیبوو، که‌ مه‌به‌ستم ئه‌وه‌یه‌: گو‌ی له‌ خو‌ینه‌ندی قورئان ب‌گرین بۆ چاره‌سه‌ری گرفت و کیشه‌کانمان!!

به لّام بهشی دووهم کوّی ئەو زنجیره وتارییه که به بیست و شەش (۲۶) ئالقه له لاپهردی تاییهتی خۆم دا، له ماوهی دوو سێ مانگی رابردوودا - بلّوم کردوه، که بیست و پینج (۲۵) بنه‌مای قورئانی گه‌وره‌و گرنگم خستوته‌پوو، که پیم وایه‌ لی‌تی‌گه‌یشتنیان و پاشان کاری‌کردن و پی‌وه‌پابه‌ندبوونیان، رپی‌ه‌کی ئاچووخ و ته‌خته‌ بۆ چاره‌سه‌رکردنی کیشه‌ و گرفته‌کانمان و ده‌ربازبوومان له‌و دۆخه‌ ناهه‌موار و قه‌یرانایی یه‌ی، که تی‌یکه‌وتووین، چ له‌سه‌ر ئاستی هه‌ریم و چ له‌سه‌ر ئاستی عی‌راقیش به‌گشتی.

هیواداریشم خوینەر و رۆشنی‌یران به‌گشتی و، سیاسیی به‌پرس و کاری‌ده‌ست و برپار به‌ده‌سته‌کان به‌تاییه‌تی، به‌ دلّیکی ساف و ساغ و بی‌گری و گۆل و غه‌ره‌زه‌وه، ئەم کتیبه‌ بخویننه‌وه، بۆ چاره‌سه‌رکردنی کیشه‌ و قه‌یرانه‌کانمان، له‌سه‌ر ئاستی هه‌ریمی کوردستان به‌تاییه‌ت و عی‌راق به‌گشتی، که پشوویمان به‌ خه‌لک و جه‌ماوه‌که‌مان سوارکردوه‌ ته‌واو ته‌واو بی‌زار کردوه‌ خه‌ریکه‌ نا ئومید یشیان ده‌کات، به‌هری لی‌وه‌ر بگرن و هه‌رچی به‌هه‌ق و باشی ده‌زانن، وه‌ری بگرن و ئەوی دیکه‌ش، که پی‌یان وایه‌ ناهه‌ق و بی‌ که‌لکه‌ به‌سه‌رم دا بده‌نه‌وه، چونکه‌ وه‌ک گوتراوه‌: (مالّی قه‌لب سه‌ر به‌ خاوه‌نیه‌تی!) به‌ لّام باهه‌موو لایه‌ک دلّیا بین که‌:

ئه‌گه‌ر هه‌رچی زووتره‌ به‌پرس و برپار به‌ده‌ستانی ولّات - له‌ هه‌ریم و عی‌راق دا- ئیراده‌ی دلّسوزانه‌ی جیددی نه‌خه‌نه‌ کار و، وردبینانه‌ و دووربینانه‌ و ده‌ستگه‌رمانه‌، قۆلی پاکسازی و چاکسازی لی‌ هه‌لنه‌مالن و، گه‌سک به‌ ستم و قۆرخکاری و گه‌نده‌لی و، په‌ک‌خستنی دامه‌زراوه‌کان و پشیلکردنی یاسا و هه‌موو ئەو ده‌رهاویشه‌ خراپانه‌ی لی‌یان که‌وتوونه‌وه، نه‌ده‌ن و را نه‌مالن، با دلّیابن که‌ ئەم بارودۆخه‌ پر قه‌یران و گرفت و کیشه‌ و نه‌خۆشییه‌، راگره‌کان (مقۆمات)ی مانه‌وه‌ و نه‌ماون و به‌ره‌و هه‌ره‌س و هه‌لدیر ده‌چن!

هیوادارم رده‌خه‌ و پشنیار و سه‌رنج و، ده‌ست خستنه‌ سه‌ر برین و نه‌خۆشییه‌کانی به‌نده‌ و خه‌لک و کۆمه‌لگایه‌که‌م به‌گشتی و، ئەوانه‌ی رپوی قسه‌کانم لی‌یانه‌ - که به‌پرس و برپار به‌ده‌ستانن - ئەو دیره‌ شیعه‌ی (درید بن

الصمة) ى رېش سې ھۆزى (ھوازي) بەسەردا نەچەسې، كە لە ئەنجامى
گوئى ئى نەگرتنى گەلەكەيدا بۇ بىروراپو پېشنيارەكانى، تووشى زيان و
پەشيمانىيى بوون:

أمرتكم أمري بمنعرج ألوى فلم تستبينوا النصح إلا ضحى الغد^(۱)

ۋاتە: من راي خۆم پېتان گوت لە (مونەەرەج ولىوا) بەلام چىشتەنگاۋى
رۇژى دۋايى دىلۋىيەكەمتان بۇ دەردەكەوت. ۋاتە: دۋاي ئەۋەدى دۆژمن
زەفەرى پېردن و تېكشكان! يانى: پاش بارانان كەپەنەك!

خا بەكەردەم ولوطفى بى سنوورى خۆى، چاۋى عەقل و دلمان بىكاتەۋە و،
كە ۋاقىتەكەمان ۋەك خۆى بىينىن، ۋە وپراى دنيا، دۋارۋژىشان لەبەرچاۋ بى و
نەكەۋىنە تەلە و داۋى نەفس و شەيتانەۋە، تووشى لە خۇبايى بوون (غرور) نەبىن
چونكە: (الغرور يَقْصِمُ الظُّهُور) - لە خۇبايى بوون پىشتان دەشكىنى - ۋەھىچ
كات لە خەللك و جەماۋەر، بى منەت نەبىن و لە تۆلە و سزاي خا تەئىمىن نەبىن،
ئامىن.

۳رەجەبى ۱۴۳۷ كۆچى

۱۰مايىسى ۲۰۱۶ زايىنى

توركيا / مەلاتيا^(۲)

(۱) بروانە: نهج البلاغة، ص ۱۰۰، تحقيق: مؤسسة النشر الإسلامي ۲۰۱۳/۱۴۳۴.

(۲) لە رۇژانى: ۱۰ و ۱۱ و ۱۲ مايس دا، بە بۆنەى ۋەرگىرانى كىيى: (۱) چەند
مەسەلەيەكى باۋى سەردەم) ۋە، بۇ زمانى توركى، لەلايەن شارەۋانىي پارىژگاى (مەلاتيا)
ۋە بانگەيشت كرابووم.

بهشتی پرکرم

واقیعی ھیری می کوردستان: دید کی ئیسلامیانہ

پېشىشەكلى بەشى يەكەم

خوينەرى بەرپىز!

ھېچ گومانى تېدا نېھ، كە ئىمەي خەلك و دانىشتوانى ھەرىمى كوردستانى عىراق، ھەر عەقىدەو فېكرەو رېبازىكمان ھەبى و، چ بەھرەمەند (مۇستەفەد) بېن، چ زەرەرمەند (مۇتەزەر)، سەرەنجام چارەنوس و ئايندەمان پىكەو ھەمۇو لايەكمان پەيودەستەو، ھەك سواربوانى كەشتىيەك واين، كە بە دەربازبوانى، ھەمۇو لايەكمان دەرباز و، بە پەككەوتەن و شكانىشى، ھەمۇو لايەكمان كەم و زۆر زىانبار دەبېن.

بۆيە خەم خواردن لە ھەقىقىي ئىستاي خەلك و ولاتەكەمان و، ھەلەدان بۆ پاراستن و گەشەپېدانى دەستكەوت و لايەنە چاكەكانى و، نەھىشتن و چارەسەرکردنى كەم و كورپى و كېشەو گېروگرفتەكانى، ئەركى سەرشانى ھەمۇولايەكمانە.

بەندەش ھەك ھاوولائىي و تاكىكى كۆمەلگاكەم و، ھەك ئەركىكى سەرشانم بەمەبەستى بەختەوەرکردنى مېللەتەكەم و سەرفرازکردنى لە دىئاو دوارپۇژدا، لە سەرچەم قۇناغەكانى زىان و گوزەرانىدا، بە پىيى توانا ھەولم داوہ چى بەراست و چاك دەزانم، لەبەر پۇشنابى قورپان و سوننەت و عەقل و مەنتىق و ھەقىقەت بېنىدا، بېخەمە پروو.

ئەم بەرھەمەي بەردەستىشت، بۆ ئەم قۇناغ و ھەل ھەمەرجەي ئىستامان بەرجەستەكەرى دېدو بۆچوونى ئىسلامىيەنەي بەندەي، بۆ چۆنەتەي خويندەوەي ھەقىقىي ئىستامان و، پاراستنى دەستكەوت و لايەنە چاكەكانى و، چارەسەرکردن و بېنېرکردنى كەم و كورپى و لايەنە خراپەكانى.

شایانی باسیشه ئەم بەشە، کۆی سێ وتارە، کە لە سێ کۆرڤا دراو، بەم شیوێ، هەلبەتە دواى پێداچوونەوهو دەستکاریی:

یەكەم: (ئیسلاام و چارەسەری كێشه و قەیرانەكانمان)^(۱) كە لە (۲۰۰۷/۶/۲۵) لە مزگەوتی (حاجی شیركۆی هەمەوهەند) لە شارۆچكەى چەمچەمال لە كۆریكدا، كە بەهەمان ناوونیشان بەستراوو، پێشكەش كراوە.

دووهم: (واقیعی هەریمی كوردستان: گرفت و چارەسەر)^(۲) كە لە (۲۰۰۸/۳/۴) لە هۆلی رۆشنبیری لە شارى هەولێر، لە كۆریكدا كە بە هەمان ناوونیشان بەستراوو، پێشكەش كراوە.

سێیەم: (پروو و چاكسازییەكى بنەرەتیی، لە واقیعی هەریمی كوردستان دا)^(۳) كە لە (۲۰۰۸/۴/۱۷) لە هۆلی ئۆسكار لە شارۆچكەى كۆیە لە كۆریكدا، كە بە ناوونیشانی: (واقیعی ئیستانمان و ئەركى سەرشانمان) بەستراوو، پێشكەش كراوە.

هيواداریشم توانییم، كە لە دووتوی ئەم بەشەدا، بەشیوێكى واقیعیانە و راست و دروست، پەنجە بخرمە سەر كێشه و قەیران و گرفت و كەم و كووپیە بنەرەتیەكانى هەریمی كوردستان و، چۆنیەتى چارەسەر كردنیان.

۲۶ / جُمادی الثانیة / ۱۴۲۹هـ

۳۰ / حوزەیرانى / ۲۰۰۸ ز

هەولێر

-
- (۱) ئەم بابەتە بە (۲) ئالقه لە هەفتەنامەى (میدیا)دا بڵاوکراوەتەوه، ژمارەکانى (۲۹۸، ۲۹۹).
 (۲) ئەم بابەتە بە (۵) ئالقه لە هەفتەنامەى (میدیا)دا بڵاوکراوەتەوه، ژمارەکانى (۳۳۶-۳۴۰) سوپاسى سەرنووسەرى بەرپرسی هەفتەمانەى (میدیا) و سەرچەم ستافەكەى دەكەم.
 (۳) ئەم بابەتە بە (۸) ئالقه لە رۆژنامەى (پۆژنامە)دا لە ژمارەکانى (۲۴۲-۲۴۹) بڵاوکراوەتەوه، سوپاسى سەرنووسەرى بەرپرسی رۆژنامەى (پۆژنامە) و سەرچەم ستافەكەى دەكەم.

وتاری یه کهم

تیسلام و چاره سهری کیشهو قهیرانه کانمان

تینے:

ئەم (وتارە) ئەو كۆرەدا دراودە، كە ئە رۆژى (٢٠٠٧/٦/٢٥) ئە مزگەوتى (حاجى شىركۆى هەمەهەند) ئەشارۆچكەى چەمچەمال بەستراو، وەزارەتى ئەوقاف بە كۆبۈنەوہىەكى حيزبىي ناوزەدى كەردبۈو، هەركام ئە رۆژنامەى (خەبات) و (كوردستانى نوئ)ى رۆژى ٢٠٠٧/٧/٤، ئاماژەيان پىداۋو!!

بۆيەش بەپيويستم زانى، پاش دەستپىداھيئەتلىكى كەم و بى دەستكارىي
 نىۋەرۈكەكەي، بلاۋى بىكەينەۋە، تاكو ھەم نىۋەرۈكەكەي بەخوئەنەران بىگات،
 كە پىموايە چەند شىتىكى گىرنگى تىدان، بو ئەم قۇناغ و ھەلومەرچەمان و،
 ھەم بىشانرى كە ھەم ۋەزارەتى ئەوقاف و، ھەم ھەردووك رۇژنامەي (خەبات) و
 (كوردستانى نوئ) ش خراپ بە ھەلەداچوون، يان بە ھەلەدابراون، كە ئەم كۆرە
 جەماۋەرىيەيان بە كۆبۈنەۋەي حىزىبى ناۋەد كىرەبو، ئەھالىكىدا كە كەم و زۆر
 باسى حىزىبايەتپى و (كۆمەلى ئىسلامىي) تىدا نەكرابو!

هه‌چهنده قه‌ده‌غه‌کردنی ده‌رس و ده‌ورو ئاموژگاری و وتاری ئیسلامیی به بیانوی سیاسی بوونییه‌وه، له‌ مزگه‌وته‌کاندا، شتیکی بیجی و سته‌میکی بی‌پاساوو، زولمیکه‌ هه‌م له‌ ماله‌کانی خواو هه‌م له‌ مسوڵمانانیش ده‌کری، چونکه‌ مزگه‌وت جی‌گاو کانگای خواپه‌رستی و په‌رورده‌بوونی مسوڵمانانه‌و، هه‌م خواپه‌رستی و هه‌م په‌رورده‌ش له‌ ئیسلامدا، پیوسته‌ گشتگیرو هه‌مه‌لایه‌نه‌ بن.

دەستپێک

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله محمد وآله المهتدين بهداه.
 جەماوەری مسوڵمانی شاری چەمچەمال و دەوربەری!
 السلام علیکم و رحمة الله
 خوشحالم که به دیداری ئێوهی به پێزو خوشه‌ویست شاد دەبم.

به‌پێزان!

ئەو بابەتەیی بۆم نامادە کردوون، که لەم ئێواره کۆڕەدا، پێشکەشی ئێوهی
 به‌پێزی بکەم، بابەتیکە پێموایه، که خولیای دڵ و دەروونی هەموو لایه‌کمانه،
 ئەویش ئەوێه: که ئایا ئیسلام دوایین بەرنامەی خواو راسته‌شەقامی
 پێغه‌مبەری سەرۆهرمان (صلی الله علیه وسلم) چۆن چارەسەر دادەنێ بۆ
 کێشه‌و قەیرانه‌کانی ئێمه، وه‌ك خەڵک و کۆمه‌لگای مسوڵمانی کوردستان، لەم
 هەریمه‌ی کوردستانی عێراقدا؟!

جاری له‌لای که‌سمان شاراوه‌ نیه، که ئێمه هەم کۆمه‌لیک کێشه‌مان هەن و هەم
 کۆمه‌لیک قەیران، دیاره‌ مه‌به‌ستم له‌ وشەی (کێشه) ئەو شتانه‌ن، که له‌نیوان خۆمان و
 غه‌یری خۆمان دان، بۆ وێنه: کێشه‌مان هه‌یه له‌سەر مه‌سه‌له‌ی فیدراڵیی، له‌سەر
 که‌رکوک و ماده‌ی (١٤٠)ی ده‌ستووری عێراقی فیدراڵ، له‌سەر نه‌وت و داها‌تی
 عێراق و کوردستان، له‌سەر چۆنیه‌تی مامه‌له‌کردنی ده‌وله‌تانی ئیقلیمی و ده‌وربەر

له گه‌لماندا، هه‌روه‌ها کێشه‌مان هه‌یه‌ له گه‌ل‌ ئه‌و هه‌زانه‌ی، که‌ ناویان له‌خۆیان ناوه‌. هه‌یزی داگیرکار، وه‌ك ئه‌مهریکاو به‌ریتانیای هه‌و په‌یمان‌ه‌کانیان، که‌ ئه‌گه‌ر کاتی‌ک به‌رژوه‌ندییان له‌وه‌دا‌بوو عه‌ی‌راق به‌جی به‌ی‌ل‌ و به‌جیان هه‌یشت، ده‌بی ئیمه‌ چی بکه‌ین؟! ئه‌وانه‌ کۆمه‌له‌ کێشه‌یه‌کن هه‌مانن و له‌ گه‌لیاندا ده‌سته‌ویه‌خه‌ین.

هه‌روه‌ها ئیمه‌ کۆمه‌له‌ (قه‌یران) ی‌کیشمان هه‌ن: ئیمه‌ وه‌ك ئه‌م خه‌لك و می‌لله‌ته‌ی خۆمان له‌رووی عه‌قیده‌یی و فیکرییه‌وه‌، قه‌یرانمان هه‌یه‌، هه‌روه‌ها له‌رووی ئابوورییه‌وه‌، له‌ رووی کۆمه‌لایه‌تی و، خه‌زانی ته‌خلاقیی و، ژیان و گوزه‌ران و، کلتوو‌رو فقه‌ه‌نگ و عاده‌ت و نه‌ریت و، له‌و رووه‌وه‌ که‌ ئایا ئیمه‌ تا چ ته‌ندازه‌یه‌ک سوود له‌ خه‌لكی دیکه‌ وه‌ر‌بگیرین و له‌ چاکه‌کانیان به‌هه‌رمه‌ند بین، بی‌ته‌وه‌ی له‌ خراپه‌و زیانه‌کانیان زه‌ه‌رمه‌ند بین، وه‌ چۆن له‌ گه‌ل‌ خه‌لكی دیکه‌دا مامه‌له‌وه‌ هه‌لسوکه‌وت بکه‌ین، به‌شیویه‌ك که‌ به‌ قازانج بشکێته‌وه‌ بۆ خه‌لك و می‌لله‌تمان؟!

جا ئیمه‌، خوا پشتیوان بی‌ له‌به‌ر تیشکی چه‌ند ئایه‌تی‌کی قورئان و چه‌ند فه‌رمایشتی‌کی پی‌غه‌مبه‌ردا (صلی الله علیه وسلم)، تیشك ده‌خه‌یه‌نه‌ سه‌ر ئه‌و ر‌استییه‌ که‌ ئیسلام، شه‌ریعه‌ت و به‌رنامه‌ی خ‌وای داد‌گه‌ر (سبحانه و تعالی)، بۆ که‌سێك و کۆمه‌لێك، که‌ به‌ر‌استی هه‌ول‌ب‌دات لێی تیب‌گات و پی‌یه‌وه‌ پابه‌ند بی‌، چاره‌سه‌ری ته‌واوی پی‌یه‌، هه‌م بۆ کێشه‌کان و هه‌م بۆ قه‌یرانه‌کان!

به‌لام به‌رله‌وه‌ی به‌جینه‌ سه‌ر درێژه‌ی باب‌ه‌ته‌که‌مان، به‌ پ‌یوستی ده‌زانم ئاماژه‌ به‌وه‌ بکه‌م، که‌ ئه‌و هه‌واله‌ی دوینی (۲۰۰۷/۶/۲۴) هه‌والێکی موژده‌به‌خش بوو بۆ ئیمه‌ی خه‌لكی مسو‌لمانی کوردستان، که‌ بریتی بوو له‌ حوکم به‌سه‌رداد‌رانی هه‌ندیك له‌ سه‌رانی رژێم، که‌ ده‌ستیان هه‌بوو له‌ به‌ناو ته‌ن‌ف‌ال‌کردنی ژمار‌دیه‌کی زۆر له‌ خه‌لك و دانیش‌ت‌و‌وانی کوردستان، له‌ پیا‌و‌ تافه‌رت و پی‌رو گه‌نج و من‌دال و هه‌موو چین و تو‌یژه‌کان، به‌ر‌استی ئه‌وه‌ جی‌گای دل‌خۆشییه‌، که‌ زۆری نه‌برد خ‌وای داد‌گه‌ر سی‌فه‌تی تو‌له‌ستینی (منتقم)ی خ‌وی خسته‌روو، به‌رامبه‌ر که‌سانێك که‌ زو‌لم و سه‌تمه‌یی زۆریان کرد له‌ خه‌لكی مسو‌لمانی کوردستان، که‌ بی‌گومان گه‌لی کورد ئه‌و‌کاته‌، هه‌تا بلێی بی‌که‌س و چه‌وساوه‌ بوو، به‌لام سه‌ره‌نجام خ‌وای زال و خاوه‌ن توانا، وه‌ده‌نگ هات و سی‌فه‌تی تو‌له‌ستینی خ‌وی ئاشکرا کرد:

﴿وَاللّٰهُ عَزِيزٌ ذُوْا نِقَامٍ﴾ (آل عمران - ۴).

واتە: وە خوا زال و خاوەن تۆلەیه.

ئەو کاتە کاتیڤ بوو، ئیمە جگە لە خوا هیچ فریادپرسیمان نەبوو، ئەو زلەیزانەش، کە ئیستا هاتوون باسی مافی مروڤمان بۆ دەکەن، لەبەرچاوی ئەوان و مانگە دەستکردەکانیان، ڕژیمی بەعسی عەلمانی، گەلی کوردی مسوڵمانی جینۆسایدو بەناو ئەنفال و کیمیای باران دەکردو، کەشیش نیوچاوانی گرژ نەدەکرد، بەلام وەک لە کوردەواریی خۆماندا گوتراوە: خوا بە سەبەر، بەلام بە زەبەر، یان وەک لە عەرەبیدا دەڵێ: (إِنَّ اللَّهَ يُهْلِلُ وَلَا يُهْمِلُ)، واتە: خوا مۆلەت دەدات، بەلام فەرامۆش (إهمال) ناکات، ئەوەتا خۆی تۆلەستێن، تۆلەو غەزەبی خۆی خستەڕوو، بۆ هەندیک لە سەرانی ڕژیم وەک: (عەلی حەسەن مەجیدو هاوێڵەکانی) کە ئەوانە ژمارەیهکی زۆر کەمن لەوانە ی تاوانی جینۆسایدو قەتلعامیان دەرەق بە میللەتی مسوڵمانی ئیمە ئەنجامداوە، ئومید وایە ئەوانیش و هەركەسیکی دیکەش کە زوڵمی لە کوردو تورکمان و عەرەب و هەركەسیک کردو، ئاوا خۆی بالادەست لە دنیا دا پێی بنوێنێ، بۆ ئەوەی ئەو کەسانە ی چاویان لە زوڵمەو مافی خەڵک زەوت دەکەن، پەندو عیبرەتی لێوەربگرن، پێشیانیش گوتوویانە: (هەموو پەتیڤک لە باریکیدا دەپچرێ، بەلام پەتی زوڵم لە ئەستوورییدا)، ڕژیمی بەعس دوا ی ئەوەی، کە هیچ نەما بیسات و زوڵم و ستم و خراپەکە ی و شکانی و دەریای داگرت، ئنجا خوا ئاوا وەزەعەکە ی لێگۆڕی و، بەدەستی خۆی گۆڕی بۆ خۆی هەلقەند! چونکە ئەگەر ڕژیمی بەعس (کوێت) ی داگیر نەکردبایە، وەک گوتراوە: (ئەگەر بزن ئەجەلی هات، توێشوو ی شوان دەخوات)، بەڵێ ئەگەر ڕژیم ئەو هەلقەیه ی نەکردبایە، پێموا یە دەیان سالی دیکە، زوڵمی لە ئیمە ی کورد کردبایەو بیچەوساندبایەنەو، هەروەک شالاوەکانی دیکە ی بۆ سەر گەلە کەمان دەڕۆی!

بەلام کاتیڤ بەرژەوێدی زلەیزەکان کەوتە مەترسییەو، ئنجا ئەوانیش کەوتنە جموجۆل، نەک لەبەر خەڵکی (کوێت)یش - هەروەک هەرگیز لەبەر بەرژەوێدی خەڵکی وە دەنگ نەهاتوون - بەڵکو لەبەر بەرژەوێدیەکانی خۆیان! ئنجا

بەھەر حال ھەرچۇنىڭ بى، ئەۋە پۇرۇمى بەھەر تەخت و تاجى تىكچۇۋ لە خوا بەزىاد بى، ئىستاش وردە وردە دەينىن بە سزاي خۇيان دەگەن و، ئومىدمان وايە ئەۋانى دىكەش كە ماۋن، بە سزاي رەۋاي خۇيان بگەن.

ئىستاش با بچىنە سەر ئەسلى مەبەست:

يەكەم: كىشەكانمان:

بازانين كىشە چىمان ھەيە، لەگەل ئەۋ نەتەۋەۋ پىكھاتانەي لە عىراقدا لەگەلمان دەژىن و لەگەل ۋلاتانى دراۋسىشمان دا؟! ھەر بەكورتى دەلىن:

بەراستى بەر لە ھەر شتىك، كىشەي ئەۋەمان ھەيە، كە ئىمە بەۋ گەلانەي دراۋسىمان دەلىن: ۋەك چۇن ئىۋە ھەن، با ئىمەش ھەيىن! ۋەك چۇن عەرەب و تورك و فارس و نەتەۋەۋ گەلانى دىكە، قەۋارەۋ دۆلەتيان ھەيە، با ئىمەش كيان و دۆلەتلىكمان ھەيى، ئىجا ھەرچەندە سەرکردايەتتىي سىياسىي كورد، ئىستا باسى دۆلەتتى سەربەخۇ ناكات،^(۱) كە ھەقى خۇشمانە ھەمانىي! بەلام ئەگەر ئەۋەشمان نەيى، با لانيكەم لە ۋلاتى خۇماندا، ۋەك ھەرىمىكى فېدراڭ، زولمان لى نەكرى و خاۋەنى ئىرادەۋ ئىدارەۋ خۇمان بىن!

ئەۋە لاي كەمى مافى شەرىعىي ئىمەيە لە ۋلاتى خۇماندا، كە ئازادو سەربەست بىن و نەچەۋسىنىيەۋەۋ مافمان پىشىل نەكرى، چونكە خوا - سېحانە و تعالى - دىيى بۇ ئەۋە دانەناۋە، ئەۋ خەللكە يەكدى بچەۋسىيەتەۋە، بەلكو دىيى بۇ ئەۋە دانەۋە، بەندەكان تىيدا تاقى بكرىتەۋە: داخۇ كاميان بەندايەتتىي بۇ خوا دەكات و چاكە دەكات و، كامىشيان لەخۋاي بەدەيەنەر ياخى دەيى و، خەرىكى ستم و خراپەكارىي دەيى؟!

(۱) ئەۋ كاتە: (۲۰۰۷ز) ۋابو، ئىستاش ھەرچەندە ھەندىك كەس و لايەن بەرۋالەت باسى دەكەن، بەلام ھەر باسكردنى رۋالەت و پروتە، چونكە ھىچ ھەنگاۋى كىردەي بەرۋە زەمىنە بۇ خۇشكردنى نائىن و، بەيى زەمىنەسازىش، ئەۋ بابەتە ھەر بەدروشم دەمىيەتەۋە!

بەلى، ئەو داۋايە مىللەتنى كوردى مۇسۇلمان دەيىمى، شىئىكى زۇر رەۋايە، كەۋاتە: با بىزىن ئىسلام لەۋباردە چى دەلى؟ چۈنكى ھەندىك كەس زۇرجار باسى ئەۋەدەن، كە ئىمە ھېچ كىشە دىنىي و ئىسلامىي مان نىيە، بەلكى بەس كىشە سىياسىي و نەتەۋايەتتىمان ھەيە! بەلام لە راستىدا ھەق ئەۋەيە، كە ئىمە ھەم كىشە ئىسلامىيەت ھەيە، ھەم كىشە نەتەۋايەتتىشمان ھەيە، چۈنكى كاتى خۇي كە ستەممان لىكراۋە، چ لەلايەن رىئىمى توركەۋە، چ عەرەبەۋە، چ فارسەۋە، بىگومان لەبەر ئەۋەبەۋە، كە ئەو رىئىمانى تورك و عەرەب و فارس شۇئىنىي و رەگەزپەرست بوۋە، ئەگەرنا تورك و عەرەب و فارسى مۇسۇلمان، ئىمان و ئىسلامەتتىيەكەيەن، رىگەيەن نادات زۇلم بەكەن، بەلكى ئىمان و ئىسلامەتنى پالايەن پىۋەدەننى كە برايەتتى بەكەن، ۋەك چۈن ئىمەش ئىمان و ئىسلام رىگەيەن نادات رىقمان لە ھەموو تورك و عەرەب و فارسىك بىتتەۋە، بەلكى دەلىن: چاكىيان ھەيە و خراپىشيان ھەيە، عەرەبىك مۇسۇلمان و دىندارو خۇاپەرست و خەلك دۇست بى، چاكە، بەلام ئەۋەي زۇلم و ستەمكار بى، خراپە.

ھەرۋەھا لەنىۋ ھەموو نەتەۋەكاندا، چاك و خراپ ھەيە، ھەرۋەك چۈن لەنىۋ كوردىشدا چاك و خراپ ھەيە كوردى چاك و پەسندمان ھەيە، كوردى خراپ و ناپاك و نارەسەنىشمان ھەيە، ھېچ مىللەتتىك نىيە، كە ھەموۋى چاك، يان ھەموۋى خراپ بى!

جا لەراستىدا ئىمە، كە زۇلممان لىكراۋە، لەبەر ئەۋەبەۋە كە ناحەزانمان بەناشەرىيە و بىدىنىي رەفتارىيان لەگەلماندا كوردەۋ زۇلميان لىكردوۋىن و، لەئەنجامى ئەۋەدا زۇلممان لىكراۋە، كە ئەۋ دەۋە دراۋسىيەنەمان - ھەلبەتە ۋەك خەلك و جەماۋەرەكەيەن نا، بەلكى ۋەك رىئىم و دەۋلەتەكان - بە ھەق و بەشەرىيە خۇا لەگەل ئىمەدا مامەلەيەن نەكردە، كەۋاتە: ئىمە نامۇسۇلمانىيەتتىمان لەگەل كراۋە، ناشەرىيە و بىدىنىيەتتىمان لەگەل كراۋە، مادام ۋابى كىشە نەتەۋايەتتىيەكەمان لەھەمان كاتدا، كىشەيەكى ئىسلامىيەت.

شايانى باسشە كە ئىمە نەتەۋەي كورد، ۋەك مىللەتتىكى دىندارو مۇسۇلمان، لەنىۋ ئۆمەتتى پىغەمبەردا (صلى الله عليه وسلم) مىللەتتىكى ديارىن و

گەۋرەپياۋى زۆرمان لەنىۋدا ھەلگەۋتوون، لە ھەموو بوارەكاندا، ئىنجا زۆر جار بەس نمونە بە (صلاح الدين) ى ئەيىۋى دەھىنرەتتەۋە (رەحمەتى خۋاى لىبى)، بەلام بىگومان لەپىش و لەپاش ئەۋىش، كەسانى زۆر گەۋرە ديارمان لى ھەلگەۋتوون لە ھەموو بوارەكاندا، لەبۋارى مېژوونووسىيدا پياۋى ۋەك (ابن الاثير) مان ھەيە، لە بۋارى شارەزايى لە زمانى عەرەبىدا، زانائى ۋەك (ابن الحاجب) مان ھەيە، لەبۋارى شىعرى عەرەبىدا، پياۋى ۋەك (أحمد شوقي) ناسراو بە (أمير شعراء العرب) مان ھەيە، لە بۋارى زانستە شەرعىيەكان و فىقھى ئىسلامىيدا پىشەۋاى ۋەك (ابن تيمية) مان ھەيە، كە زۆر لە مېژوونوسان بە كوردى دەزان و، لە بۋارى فەرمودەناسى دا زانائى ۋەك (ابن صلاح الشهرزوري) مان ھەيە، كە بە دامەزىنەرى زانپارى فەرمودەناسى (علم الحديث) دادەنرى، كە كورد بوۋە ھەلگى شارەزۋور بوۋە، لە بۋارى تەسەۋۋوف و عىرفاندا پياۋى ۋەك (مولانا خاليدى نەقشبەندى) مان ھەيە، كە لەسەر ئاستى جىھانى ئىسلامىيدا ناسراۋە، (ابن عابدين) خاۋەنى كىتەبى (الحاشية) يەككە بوۋە لە موورىدەكانى، ھەروەھا (شهاب الدين الآلوسى) خاۋەنى تەفسىرى (روح المعاني) ىش يەككە بوۋە لە قوتابى و شاگردەكانى ئەو خاۋناسە بەرزە! جگە لەۋەش بە دەيان پياۋى ھەلگەۋتوۋى ۋەك (مامۇستا مەلا سەئىدى نۆرسى) و (كەك ئەحمەدى شىخ) و (سەيد عەبدولرەھىمى مەۋلەۋىي) و.. ھتەمان ھەن.

بەلئى ئىمە نەتەۋىيەكى بىخ ناۋونىشان نىن لە نىۋ ئۆمەتى پىغەمبەردا (صلى الله عليه وسلم)، بۆيە ئەۋەندەى بىكرى، دەبى ئىمە كىشەكانمان لەگەل دەرودراسى مسولمانەكانماندا، بىگىرپىنەۋە بۇ شەرى، چۈنكە ئەۋە ھەم دىن و عەقىدەمان لەسەرمانى پىرست دەكات و، ھەم بەرژۋەندىشمانى تىدايە، چۈنكە پىشېنمان گوتوۋىانە: (ئەۋ دەستەى شەرى بىبىرى، خۋىنى لى نايەت)، ھەر ھەق و مافىكى شەرى بتداتى، كەس ناتوانى بۆلەبۆلت لەسەر بىكات!

ۋە ئىمە لە پروۋى شەرعىيەۋە: ھەقى خۇمانە قەۋارەمان ھەبىت بە دەۋلەتى سەرىخۇشەۋە، بەلەۋبارەۋە تەماشائى ئەم ئايەتەى خۋاى دادگەر بىكەين، كە دەفەرمۆيت:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾ (الحجرات - ۱۳).

ۋاتە: ئەي خەلىكىنە! ئىۋەمان لە نىرۋ مى (ئادەم و ھەۋا) يەك خۇلقاندە، پاشان گىپراومانن بۇ چەند گەل و تىرەيەك، تاكو يەكدى بناسن - پىك ئاشنابن و پىكەۋە ھاۋكارىي بىكەن و، سەرزەۋى خوا ئاۋەدان بىكەنەۋە- ئەۋەتان لەلاى خوا رېزى زىاترە، كە پارىزكارترە - زىاتر پابەندە بە شەرىعى خواۋە - پىگومان خوا زاناي شارەزايە.

لېرەدا خۋاي بەدېھىنەر رۋو لە ھەموو مەۋقايەتى دەكات، چۈنكە ئايىن و بەرنامەكەى بۇ ھەموويان ناردۋە بەبى جىۋازىي و، ئەۋەيەككە لە تايىبەتمەندىيەكانى بەرنامەۋە شەرىعەتى خوا، كە بۇ ھەموو خەللى سەرزەۋىيە، ۋەك بەرنامەۋە بىردۋزە مەۋقەردەكان نىيە، بۇ ۋىئە: ۋەك سۆسىالىزم بى و چىنى پەرۋىتار دايىنابى، دژى چىنى بورژوا، يان سەرمايەدارىي (كاپىتالىزم) بى، چىنى بورژوا دايىنابى دژى چىنى پەرۋىتار، يان نەتەۋەپەرستىي عەرەبىي بى، دژى كورد! نەخىر، بەلكو دىنى خوا، بۇ خەللى خۋايە لەسەر زەۋى، بە درېژابى زەمان و بە پانايى زەمىن!

كەۋاتە: لە رۋانگەى ئەم ئايەتەۋە - ھەلبەتە ئايەت و فەرمۇدەى دىكەى زۇرىش لەۋبارەۋە ھەن - دەگەينە ئەۋ ئەنجامە: كە كورد كاتىك دەلى: با مافم ھەبى و نەچەۋسىنرېمەۋە، قەۋارەۋ بوونم ھەبى، شىك دەلى، كە خۋاي بەدېھىنەر بۋى برىار داۋە، شىك دەلى، كە زولم نىيەۋ دادگەرىيە، ئىنجا خۋاش خۋى دەفەرمۋى: ئىۋەم گىپراۋە بە چەند گەل و تىرەيەك، كەۋاتە: ۋەك چۈن خوا (عز وجل) عەرەبى كوردە بە عەرەب و، فارسى كوردە بە فارس و، توركى كوردە بە تورك و.. ۋە ھەرۋەھا، بەھەمان شىۋەش كوردىشى كوردە بە كوردو زمانى تايىبەتى خۋى بۇ دانائە، ۋەك سەرجم نەتەۋەكانى سەرزەۋى، كە ئىستا زانايانى شارەزاي زمان دەلىن: نىكەى (۴۰۰۰) زمان لە دىيادا ھەيە، ديارە ھەموو ئەۋ زمانانەۋە خاۋەنى ئەۋ زمان و ئىنتىماۋ نەتەۋانە، خوا خۇلقاندوونى و خوا (سبحانە وتعالى) ۋىستى ۋابوۋە، كە خەلك زمان و رەنگى جىاجىاي ھەبى، ۋەك دەفەرمۋى:

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَخْلَفَ الْمَسَيْنِ وَالْوَكْرَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْعَالَمِينَ﴾ (الروم- ۲۲).

واته: له نیشانه کانی دهسەلات و توانای خوا، دروستکرانی ئاسمانه کان و زهوی و، جیاوازی پهنگ و زمانه کانتانه، بیگومان لهویدا نیشانهی زۆر ههمن بۆ زانیان.

دهجا ئیمهش له بهر پۆشنایی ئهه ئایهتهدا دهلیین: ئه گهر کورد بلی: با من ههریمکی فیدرالم هه بی له عیراقدا، یان له تورکیا و ئیران و سووریا، یان تهنا ته، ئه گهر بلی: ئه گهر هه لومه رجی نیوده وه لیبی گونجاوی، ده بی ده وه لیبی سه ره خو شمان هه بی، ئه وه بیگومان هه چ شتیکی ناشه رعیی نه گوتوه، به لکو شتیکی شه رعیی و په وای گوتوه، هه قی خو ی داوا کردوه له سه ره حیسایی که سیش نیه، هه قی هه چ که سی دیکه شی پشیل نه کردوه!

لیره دا مه به ستم ئه وه یه بلیم: ئه و کیشانه ی که ئیستا هه مان، وه که مه سه له ی که رکوک و ناوچه دا به را وه کانی دیکه ی کوردستان و، مه سه له ی نه وت و غازو دا هات، که چۆن مامه له ی له گه لدا بکری و، وانه بی که زولمان لی بکری، خو ئیمه نامانه وی به شی خه لکی دیکه بو خو مان بینین، به لکو ده مانه وی به شی ئیمه بو خه لکی نه چی، وه که ساله های ساله چوه، به لکو زۆر جار هه به دا هاتی ولاتی خو مان و به نه وتی خو مان، ولاتمان کاو لکرا وه خه لکمان جینۆساید کرا وه، نه ته وه که مان قه بهر کرا وه، که به راستی ئه وه زولمیکی زۆر گه وره یه، ده بی کوتایی پی بی، وه که جاری دیکه ش گوتو مانه: شاری که رکوک و ناوچه کانی ده وره یه ریشی، به گویره ی دیکۆمینت (وثیقه) و به لگه نامه میژوویه کان، کوردستان و ئیمه وه که سه رکرا دیه تی سیاسی کورد قه ناعه تمان وایه که (که رکوک) له نیو جو گرافیا ی کوردستان دایه، به لی، تورکمان و عه ره بیشی لی نیشته جین و، ته وانیش به شیان پییه وه هه یه.

به لی، ئیمه ئه گهر ئه و کیشانه مان بگپینه وه بۆ ئیسلام، که س بۆی نیه بۆ له بۆلمان له سه ره بکات و، هه ق و مافمان لی زه وت بکات.

ھەر ۋەھىيە بە ھەمان شىۋە بۇ چارەسەر كىرىدىكى كىشەۋ گىرىتى ئالۋىزى دەستىۋەردانى دەۋلەتلىك دەۋر ۋەھىيە ئىقلىمى لى كاروبارى ھەرىمدا، بە گەر ۋەھىيەمان بۇ تەرازۋى شەرىع ۋە پىشت بەستىن بە شەرىعەت، زۆر قازانچ دەكەين، چونكە ئىستا كە سوپاى تۈرك بەين بەين ھەر ۋەھىيەمان لىدەكەت، بە مەنتىقى ئىسلامىي، دەتۋانين پىيان بلىين: ئىۋەى تۈرك ئەگەر مافى كوردەكانى تۈركىيەش نادەن، لانىكەم لى ئىمە بگەرپىن ۋە ۋازمان لى بەين! - رەنگە زىاتر لى (۲۰) مىليۇن كورد لى تۈركىيە ھەين - تۆ ئەگەر مافى كوردەكەى خۇيشت نادەى، لانىكەم لى ئىمە گەرپى، ئىمە كە دەستمان لى شتىك گىر بوۋە، بۇچى ھەسادەتمان پى دەبەى؟! ئەۋە بەر ھەمى خەبات ۋە خۇين ۋە خەم ۋە ئارەقەۋ ئاۋارەى ۋە دەرىيە دەرىي ۋە مەينەتتەكى دەيان سالىھەۋ، كەس خىرى پى نە كوردوۋىن، ھەرچەندە ئەم ھەق ۋە مافانەمان نە دەبوۋ، ھەر خەباتىشيان لى پىناۋدا بگەين، چونكە ھەقى شەرىعى ۋە رەۋاى خۇمانن ۋە ئەگەر خەل ك بە شەرىع لى گەلمان جوۋلا بایەۋە، ئىمەى كورد پىۋىستى بەۋە نە بوۋ بچىنە شاخ ۋە بلىين: زولمان لىدەكەى! بەلكو دەبو ھەر لى رىۋە زولمان لى نە كرابايە!!

با لىرەدا قۇلە نەزىلەيەك لى بارەى دادگەرى ئىسلامەۋە، بگىرپەنەۋە:

لى ۋلاتى مىسر لى سەردەمى ھوكمرانىي (عومەرى كورپى خەتتاب) دا خوا لى رازى بى، (عەمىرى كورپى عاس) ۋالى ئەۋ ۋلاتە بوۋ، كە ۋەك سەرۋك كۆمارىكى ئىستا بوۋە، رۇژىك پىشېر كىي ئەسپ دەكەى، كورپى پىۋىكى قىبىتى نە سىرپانىي، ئەسپەكەى پىش ئەسپى كورپى عەمىرى كورپى عاس دەكەۋىتەۋە، كورپى ۋالى پىدەللى: چۆن دەبى ئەسپى تۆ پىش ئەسپى مەن بگەۋىتەۋە؟ ئىدى دەيداتە بەر قامچى ۋە لىدەدات، ئەۋ كورەش يەكسەر دىت بۇلاى (عومەرى كورپى خەتتاب) لى شارى مەدىنەۋ بەسەرھاتەكەى بۇ دەگىرپەتەۋە، عومەر (خوا لى رازى بى) نامە دەنەرى بۇ عەمىرى كورپى عاس ۋە دىللى: خۆت ۋە كورپەكەت ۋە ئەۋ قامچىيەى، كە پى لى ۋە كابر قىبىتىيە داۋە، بە زوۋترىن كات دەگەنە لى مەن!

ئەۋانىش يەكسەر بەرپى دەكەۋن ۋە دەگەنە مەدىنە، عومەر بە كابر قىبىتىيە دىللى: قەمچىيەكەى لى ۋەرىگەر چۆنى لىداۋى، ئاۋاى لىدەۋە، ئەۋىش لى ۋەردەگىرى ۋە لىدەدات - جا كاتىك لى مىسر كورپى عەمىرى كورپى عاس

لێ دابوو پێگوتبوو: (خذا وَاَنَا ابْنُ الْأَكْرَمِينَ) بیگره من کورێ دوو ئینسانه بهرێزهکانم، واته: باب و دایکی من زۆر بهرێزن و، تۆ کورێ خیزانیکی قیبتیی و سادهی، چون دهبی پێش بکهویهوه؟- عومهری کورێ خهتتاب به کورێ کابرای قیبتیی دهلی: لیبده له کورێ باب و دایکه بهرێزهکه! زۆر چاکی لیدهدهات، ئنجا پێیدههلی: قامچییه کهت وهرسووړینه بۆ سههری بابیشی، کابرای (قبطی)یش دهلی: ئه ی گهوهه ی مسوڵمانان! بابی له منی نه داوه و تۆله ی خوشم له کورپه که ی کردوه، دیاره هاوه لانی بهرێز لهوئ دهبن، تکای بۆ دهکهن، عه مر رزگاری دهبی، ئنجا لهو کاته دا عومهری کورێ خهتتاب رسته یه که دهلی، که زۆر باوه له سه ر زمانی خه لک، به عه مر دهلی: (یا عَمْرُو! مَتَى اسْتَعْبَدْتُمُ النَّاسَ وَقَدْ وَلَدْتَهُمْ أَمْهَاتُهُمْ أَحْرَارًا؟)، واته: ئه ی عه مر! له که یه وه خه لکتان کردۆته کو یله، خو به ئازادیی له دایک بوون؟!.

وهک ده بینین خه لیفه و کار به دهستی هه ره بالای مسوڵمانان له سه ر کابرایه کی قیبتیی، وه دهنگ هاتوه، که چه ند قامچییه کی به زو لم لیده راوه، ئنجا ئایا ئه گه ر ده سه لانی ئیسلامیی له ئارادا بوایه، چی ده کرد له سه ر هه زاران گه نج و لاو و پیر و مندالی کوردستان، که جینۆسایدو کیمیایی بارانکراون؟!

که واته: ئیمه وهک میلله تیکی سته م لیکراو و خاوه ن حق، دهبی وریابین و کیشه کانمان بگێڕینه وه بۆ شه رع، ئنجا ئیمه گه ر مسوڵمان بینو دهبی قه ناعه تمان وابی و سه داسه د دنیابین، که شه ریه ته ی خوا داد گه ری (عدل)ی ته واوی تیندایه و، به هه یج شیویه که حق و مافی ئیمه، مسقا لێکی نادات به که سانیکی دیکه، وهک چون مافی خه لکی دیکه ش نادات به ئیمه، ئه وه ش مانای وایه قازانجی ئیمه ی به شخوراوه!

به لام وهختیک ئیمه ئه و به نه رته شه رعیه یه له کیشه کانمان داده برین، زیانیکی گه وه ره له خو مان ده دهین و ناحه زانیشمان پاساوی گومانی خراپ پێ بردنمانیان، دهبی، هه رچه نده ئه گه ر گریمان میلله تی ئیمه، یان هه ر میلله تیکی دیکه، مسوڵمانیش نه بی، مافی ئه وه ی هه ر هه یه، که به ئازادیی بژی و، له ولاتی خویدا سه ره به خو بی و نه چه وسین ریته وه.

به لام ئیمه وهک میلله تیکی مسوڵمان، بۆ چی شه رع نه که یه نه سه نه دو پالپشتیکی به هیز بۆ کیشه ره واکانی گه له که مان و داوا ره واکانمان؟! مادام میلله ته که مان

مسوڵمانه و خۆی به مسوڵمان پێشان دهدات، پێویسته هه‌ر به مه‌نتیقی ئیسلامییش، به‌رانبه‌ره‌کانمان بدوین! من زۆرجار له‌ بۆنه‌و کۆڤو نه‌و کۆبوونه‌وه‌ سیاسیه‌کاندا گوتومه‌: ئیمه‌ زۆر زه‌ره‌ر ده‌که‌ین کاتیڤ، دیڤ ئیسلام له‌ هاوکیشه‌ سیاسی و نه‌ته‌ویه‌یی یه‌کانمان دوور ده‌خه‌ینه‌وه‌، به‌پێچه‌وانه‌شه‌وه‌ زۆر قازانج ده‌که‌ین، کاتیڤ ئیستیناد ده‌که‌ینه‌ سه‌ر ئیسلام، چونکه‌ هه‌رکه‌سه‌یڤ خۆی به‌ مسوڵمان بزانی، له‌به‌رانبه‌ر ئایه‌ت و فه‌رمووده‌دا ده‌وستی و قسه‌ی نامینی، بۆ وینه‌ فه‌رمایشتیڤی پێغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) ده‌فه‌رموی: ((من اقتطع أرضاً ظالماً لقي الله وهو عليه غضباً)) رواد احمد و مسلم عن ابن عمر، واته‌: هه‌رکه‌سه‌یڤ به‌ سته‌م زه‌ویه‌ک داگیر بکات، کاتیڤ به‌ دیداری خوا ده‌گات، به‌ تووڕه‌یی ده‌بینی.

که‌واته‌: کاتیڤ ده‌بینی له‌ سه‌رده‌می حوکه‌مرانی خۆیاندا، به‌عسییه‌کان له‌خوارووی عیراقه‌وه‌، مالی عه‌ره‌بیان هه‌یناونه‌ سه‌ر مال و حال و خانویه‌ره‌ی خه‌لکی کوردو، له‌ که‌رکوک و شوێنانی دیکه‌دا نیشته‌جیڤان کردوون، بیگومان نه‌وه‌ زوڵمیڤی زۆر گه‌وره‌یه‌ کراوه‌، ته‌گه‌ر شه‌رع حاکم بی و ده‌سه‌لاتی شه‌رعی له‌ ئارادابی، شتی وا قبوڵ ناکات.

چاره‌سه‌ری مه‌سه‌له‌ی که‌رکووکیش، که‌ ئیستا خراوته‌ نیو ماده‌دی (١٤٠)ی ده‌ستووره‌وه‌، ده‌ستووری زۆرینه‌ی خه‌لکی عیراق (٤/٥)ی (به‌لێ)یان بۆ کردوه‌، دیاره‌ به‌لگه‌یه‌کی باشه‌ به‌ده‌ستمانه‌وه‌، نابێ ده‌ستی لێ شل بکه‌ین و هه‌رکاتیڤ له‌سه‌ر بناغه‌ی راپرسی (استفتاء)یه‌کی راست و بی فیل، ئیسپات بوو، که‌ زۆرینه‌ی خه‌لکی ته‌و شاره‌ کوردن و، داواشیان کرد که‌ شاره‌که‌یان له‌ بازنه‌ی جوگرافیای کوردستان دابی، هه‌یچ که‌س بۆی نه‌یه‌ ته‌و مافه‌مان لێ زه‌وت بکات، به‌لام پێویسته‌ ئاگادار بین و له‌یادمان نه‌چێ، که‌ ئیمه‌ وه‌ک گه‌لێڤی مسوڵمان، پێش ته‌و ده‌ستووره‌ش، که‌ (به‌لێ)مان بۆ کردوه‌، ته‌و ده‌ستوورو شه‌ریعه‌ته‌ی که‌ ئیمانمان پێ هه‌یناوه‌، ته‌و مافه‌مان پێده‌دات و، ته‌گه‌ر گریمان ده‌ستووری زه‌مینیش پیمان نه‌دات، هه‌رکه‌سه‌یڤ خۆی به‌ مسوڵمان بزانی، نابێ لاملی بکات له‌ حه‌ق و مافیڤ، که‌ شه‌ریعه‌ت و ده‌ستووری خوا پیمانده‌دات.

دوھەم: قەيرانەكانمان:

لەبارەى قەيرانەكانىشمانەۋە: كە ئايا ئىسلام چۆن قەيرانەكانى نىۋخۇمان چارەسەر دەكات؟! ديارە ۋەك سەرەتا باسكرد، ئىمە كۆمەلىك قەيرانمان لەنىۋخۇماندا ھەن:

جارى لەرووى ناسنامەى تايىنىيەۋە، ئىمە قەيرانىكى گەۋرەمان ھەيە، چونكە لەلايەكەۋە: خۇمان بە مىللەتتىكى مسوگمان دەزانين و، لەلايەكى دىكەشەۋە: گەلىك لە ھەلوئىست و ھەنگاۋەكانمان، دژو پىچەۋانەى ئىسلامن!

پاشان ئىمە لە ھەموو بوارەكانى: سياسىي، ئابورىي، كۆمەلايەتتى، ئەخلاقتى و، كلتورىيدا، كۆمەلىك گرفت و قەيرانى جۇراۋجۇرمان ھەن، كە بەتەۋاۋىي پشويان پى ھەلچىۋىن و، ئەگەر بەۋ شىۋەيە برۋا، مىللەتەكەمان رۇژ بەرۇژ زياتر بەرەۋ گەندەلىي و پوۋچەلىي دەچى، بۇ ۋىنە: لەرووى ئابورىيەۋە، قىرى و پىرى و چىنايەتتىيەكى زۇر بىرەزا پەيدا بوۋە، ژمارىيەكى كەمى خەلك سەرۋەت و سامانەكانيان زۇر زىادى كىردەۋ، ژمارىيەكى زۇرى خەلكىش، دەرەمەت و داھاتيان رۇژ بەرۇژ بەرەۋ خوار دەچى، ئەمە لەلايەكەۋە لەلايەكى دىكەشەۋە: نەبوۋنى بەنزىن و نەۋت و كارباۋ چۆلبوۋنى دىھاتەكان و دارمانى ژىرخانى ئابورىي و.. ھتە، ھەموو ئەوانە گرفتتى گەۋرەن بۇ مىللەتتىك، كە بىمەۋى كيان و بوۋنى خۇى ھەبى!

تەماشە دەكەين ھەر لە كلىنس و ئاۋى خواردنەۋەۋە، تا ھەر جۇرە كەلۈپەلىكى دىكەى پىۋىست لە گەۋرەۋ بچوۋك، پىۋىستمان بە غەيرى خۇمانەۋ، ھىچى لە ۋلاتى خۇماندا بەرھەم نايىت!^(۱)

دەشزانم كەسانىك كە گوئىيىستى ئەم قسانە دەبن، بەسەرۋىرمانەۋە پىرسىار دەكەن و دەلىن:

ئىسلام چ پەيۋەندىيەكى بە: سياسەت، ئابورىي، كۆمەلايەتتى، كولتور، فەرھەنگ و، چارەسەرى ئەۋ قەيرانانەۋە ھەيە، كە پىيانەۋە پەيۋەستن؟!

(۱) ئىستاش (۲۰۱۶/۹/۱۴ ز) دەلىم: ئايا ھەقىقەتەمان ھىچ گۇراۋە؟!

له وهلامدا دهئین: له راستیدا ئیسلام بۆ دابینکردنی بهختهوهری مرقۆ هاتوه، چ له دنیاو، چ له دواړوژداو، ئینسانیش کاتیک له ژیاڼی دنیایدا بهختهوهر دهی، که ولاتی ئاوه دانبی و، زولم و فساد و گندهلیی نهی و، برایهتی و تهبابی بچهسپی و، کۆمه لگا به تاك و کۆمه لیهوه، برازیتهوه به رهوشته بهرزو جوان و پهسندهکان و، نهو نه خوشییانهی، که وهك گیاکه لهو بژار وان بۆ کۆمه لگا، ریشه کیش بکړن، دیاره تنیا کاتیکیش نهو ئامانجان دهینهی، که مرقۆهکان هه موویان بهندهی خوا بن و پیکهوه برا، یان لانیکه م تهبا بن و، دادگه ریش چه سپاوو سه قامگیر بی، هه ر بویهش خوی کاربه جی، که باسی حیکمهتی نیرانی پیغمبه ران (عَلَيْهِمُ السَّلَام) دهکات له دوو شتاندا کورتی هه لیدنی: (به نهایه تی بۆ خوا کردن) و (دادگه ری چه سپاندن)، وهك فهرموویه تی:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِيَ إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾
(الانبیاء - ۲۵).

واته: له پیش تۆدا هیچ پیغمبه ری که مان نه نارده، مه گه ر پیمان راگه یاندوه، که جگه له من هیچ په رستراو نین، دهجا بهس من په رستن!

هه روهها فهرموویه تی: ﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ...﴾ (الحديد - ۲۵).

واته: ییگومان پیغمبه رانی خۆمانمان به به لگه ئاشکرایه کانهوه نارده و کتیب و تهرازووشمان له گه ل نارده و نه خواری، تاكو خه لکی به دادگه ری به ریوه بچن...

به لی، پیغمبه رانی خوا (عَلَيْهِمُ السَّلَام) بۆ دوو شتان هاتوون: یه که م: که خه لک فیری به نهایه تی بکه ن بۆ خوا، دووهم: که خه لک له نیو خویاندا دادگه ری بچه سپین و، نه هیلن کهس زولم له کهس بکات.

ئنجای ئیمه کاتیک ته ماشای ژیاڼی خۆمان دهکین، له زۆر رووه دوو له خوایی و، بی سه رهو به ریه کی زۆر ده بینن:

یه کهم: جاری له پرووی کۆمه لایه تی و ئه خلاقیه وه چه ندين عاده ت و نه ریت و شتی سه یرو سه مه ره و خراب ده بینین و، کۆمه لیک دیاردی دارووخانی ره وشت و خووی په سندو، ته شه نه کردنی خو و خدی نزم و قیزه ون ده بینین!

به داخ وه ژماره یه كه له گه نجه كانمان به كور و كچه وه، كه سه یری رواله تیان ده كه یه له مسو لمان نه ی، له هه موو شتیك ده چن! ئنجا ئایا ئیمه وهك میلله تیکی مسو لمان، ته گه ره له سه ره ته وه حاله ته به رده وام بین، تا چ ته ندازه یه كه ده توانین بلیین مسو لمانین؟! ئایا سه ره نجاممان چی لیدی؟!!

ئیس تا سه دان کی شه له داد گاكان هه یه، خیانه تی هاوسه یی هه یه، ئافره تان خو یان ده كوژن و ده سوو تیین، ئنجا زۆر جار خه لکی نه فام و نه زانی ش واده زانن ته وه خه تای ئیسلامه! به لام نه خیر، به لكو له راستیدا ته وه به پله ی یه کهم سووچ و تاوانی ته وه كه نالانه یه^(۱) كه فه سادو خراپه و به دره وشتیی، په ره پیده ده ون و غه ریزه و ئاره زووی گه نجه كانمان به ره و خراپه ده جوو لین!

ئنجا ده سه لات و ئی داری هه ریمیش، هه تا ئیس تا بیر ی له وه نه کردو ته وه، كه به شیوه یه کی شه رعیی و پیکو پیک، ژیا نی هاوسه رگیری بۆ گه نجه كان دا بین بکات و، ته وه هه موو پا ره و ئیمکانیه ته ی سه ره ده کری، بۆ ته وه به نا و هه نه رمه ندانه ی، كه ئاره زووی گه نجه كان به ره و گونا هه و به رهلایی ده جوو لین و، خه لات ده کری و، ده وه تی تاییه تی یان بۆ ساز ده کری، له ئوتیل و هو له کاند! له جیا تی ته وه ی حکومه ت و ده سه لات یی نه سه رفی بکات، بۆ ئاسا نکاری پرۆ سه ی هاوسه رگیری گه نجه كان، نه ك ره و اج پیدانی ته وه هه موو کلیپ و گو رانی و ره قس و سه مایه ی، كه جگه له په ره پیدانی ره وشت نزمیی و به ره ه لدا یی و ورو وژاندنی غه ریزه ی جینسی و گه نده لایی ته خلاقیی، هه یچ به ره ه میکی دیکه ی نه وه، نه ك هه رکه سیکی ئیسلامیی، به لكو عه لمانییه کیش ته گه ره به ئیسا فه وه سه یر بکات، هه روا ی ده بین!

پاشان ده پرسین؟ ئایا خه لکی رۆژئاوا و ئه وروپا، به و شتانه به ره وپیش چوون؟! ئایا ته وه شار ستانیه ته ماد دییه ی، كه ده بی چا که کانیا ن لیوهر بگرین، له سه ره ره قس و

(۱) ته وه كه نالانه ش به ده ست حیزه سی کو لاریسته بریار به ده سه ته کانه وه ن.

سەماو ھەلپەپەین بنیات نراوە؟ بێگومان نەخێر، بەلکو وەك لەشویئە دیکەشدا گوتوویمانە: ئەو شارستانییتی و بەرھەوێشچوونە ماددیەیی رۆژئاوا، بەرھەمی کارکردن و ڕەنج و زەحمەت و بێرکردنەوێ داھێنان و، کۆمەڵێک بەھاو ڕەوشتی دیکە بەرزو جوانە، ئەگەرنا ھەرگیز نەبووێ ڕوویەداوە، گەل و میللەتێک بەرھەقس و سەماو گۆرانیی و، ڕەشبەلەك بەرھە پێش بچێ!!

ھەلبەتە ئیمە دژی ھونەری سروودو گۆرانی و جوۆرەکانی دیکە ھونەریش نین، بەلام بێگومان ھونەری میللەتێکی مسوڵمان، دەبی گونجاو بی لەگەڵ عەقیدەو ڕەوشت و کلتووور و فەرھەنگیدا^(۱).

ئێستانش با سەرنج بەدەین:

داخۆ ئیسلام لەو ھوارەدا چیمان پێدەلێ و، چۆن ئامۆژگارییمان دەکات و، لەو بارەو ڕێنمایی چییە؟

یەكەم: لە ڕووی ڕەوشت و ئاكارەو:

پێش ھەموو شتێک، کۆمەڵگای مسوڵمان نابێ غەریزەو ئارەزووەکانی تێدا بووڕۆژنێن، وەك خوای کاربەجی دەفەرموی:

﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَعْضُوا مِنْ أَبْصَرِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ﴾ (النور-۳۰).

واتە: بەپیاوانی ئیماندار بلێ: با لە ڕوانینی چاویان بگرنەو، داوینی خوایان پاریژن، ئەو پاكترە بۆ ئەوان، بێگومان خوا دەزانێ چی دەكەن.

ئەنجا دەفەرموی: ﴿وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَعْضُضْنَ مِنْ أَبْصَرِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ

(۱) لە زنجیرە باسی (چەند بابەتێکی ھونەری لەبەر ڕۆشنایی قورئان و سوننەتدا)، كە ئێستا بە ئالقە لە ڕۆژنامەیی (كۆمەل)دا بلأو دەكرێتەو پاشان دەكرێتە كتیب، بەدرێژی قسەمان لەبارەیی ھونەرەو كردو.

دوایی بوو بە كتیب و دووجاریش چاپ كراو، وەرگێڕاوە بۆ زمانی فارسیش.

وَلَا يُبْدِيكَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا ﴿النور - (۳۱)﴾.

واته: وه به ئافرهتانی ئیماندار بلی: با له روانینی چاوی خویان بگرنهوهو - زۆر چاو نهبرنه پیاوان - و داوینی خویان بیاریژن و، با جوانیی خویان دهرنهخه، مه گهر ئهوهی به ناچارایی دهردهکهوئ - مه بهست پیی دهم و چاوو دهستهکان، تاكو مه چهك -.

ههروهها ههر لهوبارهوه ده فهرموئ: ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزُوجَكُمْ وَبَنَاتَكِ وَبَنَاتِ الْمُؤْمِنِينَ يَدْنَيْكَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلْبِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ﴾ (الأحزاب - ۵۹).

واته: ئهئ پیغه مبههرا! (صلی الله علیه وسلم) به هاوسه ره کانت و کچه کانت و ئافرهتانی مسولمان بلی: با بالا پۆشه کانیان به خویانهوه بگرن و، ده سماله کانیان به خویاندا بدن، ئهوه نزیکتره لهوهی بناسرین و ئازار نه درین.

واته: بزانی که ئهوه ئافرهته پۆشتهیه، ئافرهتییکی به ههیاو ههشمهت و خاوهن شهرم و شکویهو، خه لکی نه فس نزم ته ماعی تینه کات و، چاوی تینه بری و ئازاری نه دات به قسه پنگوتن، یاخود به ههر شیوهیه که له شیوه کانی رهفتاری ناشایسته، ئهوه بۆ مه سه لهی نهو روژاندنی غه ریزه کان، به تاییهت غه ریزه ی جینسی و پاکراگرتنی کۆمه لگا.

لهوباره شهوه که ده سه لات و قهواره ی سیاسیی بهرپر سياره به رانه به به دابین کردنی پیدایستیه کانی پرۆسه ی هاوسه رگیریی، بۆ ئه وه گه نجانیه ی ده یانه وئ هاوسه رگیریی بکه ن، له ههردوو که ره گه زی نیرو می، خوی به به زهیی فهرموویه تی:

﴿وَأَنكِحُوا الْأَيْمَىٰ مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَسِعَ عَلِيمٌ﴾ (النور - ۳۲).

واته: ئهوانه تان که هاوسه ریان نیه - له ژن و پیاوو کوڕو کچ - هاوسه رگیریان بۆ بکه ن، ههروهها کۆیله و که نیه ده که چاکه کانیشتان، به هه مان شیوه، ئنجا ئه گهر هه ژار بوون، ئهوه خوا له بهخششی خوی بییازیان ده کات، خوا فراوانه - له ده سه لات و به زهیی و بهخشش دا- و زانیه.

کهواته: کۆمه لگا و کیان و قهوارهیه کی مسولمان، به رانه به پرۆسه ی هاوسه رگیری هاوولاتیان به پرسیاره، له سه ری فه رزه هه ل و مه رج و پیدایهستییه کانیان بۆ به ربه خسینی و، ئاسانکاریان بۆ بکات.

دووهم: ئنجا با سه رنج بدهین، که ئایا خه لک و کۆمه لگایه کی مسولمان، چۆن قهیرانی ئابووری و ژیان و گوزهرانی تیدا چاره سه ر ده کری و، دادگه ریی کۆمه لایه تی تیدا دیته دی؟!

له باره وه پێویسته ئاماژه به چه ند راستیه ک بکهین:

۱- له سۆنگه ی ئه وه وه، که غه ریزه ی شت هه بوون (التملک) یه کی که له غه ریزه خوارسکه کان، ئیسلام وه ک سه رجه م غه ریزه کانی دیکه ی مرۆف دانی پیداهیناوه و پێشوینی تیرکردنیشی بۆ داناوه، وه ک خوی کاربه جی فه رموویه تی:

﴿وَلَا تَنَمْنُوا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبْنَ وَسَأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا﴾ (النساء - ۳۲).

واته: وه خۆزگه به وه مه خوازن، که خوا کردوویه تی به پله و ئیمتیازی هه ندیکتان به سه ر هه ندیکتاندا - مه به ست جیاوازییه خوارسکه کانی نیوان پیاوان و ئافره تانه - پیاوان به شیان هه یه له به ره مه می کرده ی ده ستیان و، ئافره تانیش به شیان هه یه، له وه دا که وه ده ستیان هیناوه (له مال و سامان)، وه خوا فه رموویه تی:

﴿...فَلَكُمْ رُءُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ﴾ (البقرة - ۲۷۹).

واته: ئنجا سه رمایه کانتان هی خۆتانن، نه سته م و بکه ن و، نه سته متان لی بکری.

۲- به لام ئیسلام به پێچه وانه ی سیستمی سه رمایه داریه وه، ده ستی تاکی ئاوه لا نه کرده، له بواری کارو کاسبی و بازرگانیدا، به لکو کۆمه لیک مه رج و به ند

(شرط و قیدی بۆ داناون، که رِیگری لیبکهن، له زیانگه یاندن به کوومه لگاوه بهرژه و هندییه گشتیه کانی، وهک خوی بهرزو مهزن فهرموویه تی:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِّنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا﴾ (النساء-۲۹).

واته: ئه ی نهوانه ی برواتان هیناوه! مال و سامانتان به ناههق له نیوانتاندا مه خوژن، مه گهر بازارگانییهک بی، به رهزامه ندیی نیوانتان و، خوژان مه کوژن، بیگومان خوا له گه لتان به به زییه!

وهک ده بینین خوی کاربه چی لیره دا (مال و سامان به ناههق خوژدن) و (خه لک کوشتن) ی پیکه وه باسکردوون!

ئنجا لهو بهند (قید) انه ی که ئیسلام خستوویه سه ر تاک، له بواری تابووریدا، تاکو زیان به بهرژه و هندیی گشتی نه گه یه نی، بریتیه له قه دهغه کردنی بازارگانییکردن به شتی پیس و زیانبه خش، وهک پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) فهرموویه تی: ((إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى حَرَّمَ بَيْعَ الْخَمْرِ وَالْمَيْتَةِ وَالْخَنْزِيرِ وَالْأَصْنَامِ)) رواه البخاري ومسلم وأصحاب السنن عن جابر.

واته: بیگومان خوا فروشتنی شه راب و مردارو بهرازو بته کانی قه دهغه کردوه.

ههروه ها یه کی دی لهو بهندان، بریتیه له قه دهغه کردنی پاشه که و تکردنی شت، له کاتی پیوستیی خه لکیدا (إحتکار) وهک پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) فهرموویه تی: (لا یحتکر إلا خاطيء) رواه مسلم.

واته: هه ر که سیك ئیحتیکار بکات، خه تاباره.

۳- ههروه ها هه ر له پیناوی پاراستنی بهرژه و هندیی گشتیدا، ئیسلام قه دهغه ی کردوه، که سه رچاوه سروشتیه کان و هه موو ئه و شتانه ی، که خه لکی به گشتی پیوستیان پینانه، بکرنه مولکی تایبهت، وهک: ئاو، ئاگر، پوان، کانزایه کان..

هتد، وه پێغه‌مبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) فەرموویەتی: ((المسلمون شركاء في ثلاثة: في الكلا والماء والنار) رواد أبو داود.

واتە: مسوڵمانان لە سێ شتاندا هاوبەشن: لەوێرگا، ئاو، ئاگر.

هەرودھا (أبوداود) گێڕاویەتەو، کە پیاویک لە پێغه‌مبەری پرسیو: ((يا نبي الله ما الشيء الذي لا يحلّ منعه؟ قال: الملح)).

واتە: ئەو پێغه‌مبەری خوا ئەو شتە چیه، کە پەوانیە قۆرخ بکری؟ فەرمووی: خۆییە.

شایانی باسیشە کە پێغه‌مبەری خوا (صلی اللہ علیہ وسلم) بۆیە باسی ئەو چوار شتانە (ئاو، ئاگر، لەوێرگا، خۆی) کردو، چونکە ئەو پڕۆژگارەدا، ئەو چوار شتە خەڵکی بە گشتی بۆیان ئاتاج بوو، ئەگەرنا هەر شتیکی دیکەش، خەڵکی ئاوا پەکیان لەسەری بکەوێ و، بۆی ناچار بن، هەمان حوکمی هەیه، لەسەر بنەمای (قیاس)، کە یەکیەکە لە چوار بنچینە گەورەکانی یاسا دانان، لە شەریعەتی ئیسلامییدا.

هەرچەندە وشەی ئاگر (النار) کە لە فەرمايشتەکەدا هاتو، هەموو سەرچاوەکانی سووتەمەنی وەک: نهوت و گازو خەلووزی بەردو، کارەباو، تیشکی خۆرو وزەیی ئۆکی (الطاقة النووية) دەگرێتەو، وشەی خۆی (الملح) ییش سەرچەم کەنازیەکان (المعادن) دەگرێتەو، بە هەموو جوهرەکانیانەو.

٤- دەسەلات بۆی هەیه لەپێناو بەرژوودەندی گشتیدا، نرخ لەسەر کەلوپەل دا بنی، بۆ ئەوێ بازارگان و سەرمایه‌دارە بیوژدانەکان، بەهۆی زیادکردنی نرخەو، خەڵکی نەچەوسیننەو ئیستیغلایان نەکن، (ابن تیمیة) لەوبارەو پاش لیکۆلینەو دیەکی زۆر گوتوویەتی: {وجماع الأمر: أن مصلحة الناس إذا لم تتم إلا بالتسعير، سعر عليهم تسعير عدل، لا وكس ولا شطط، وإذا اندفعت حاجتهم وقت مصلحة بدونه، لم يفعل} ^(١)، واتە: کورتەیی قسان: هەركات بەرژوودەندی خەڵکی

(١) پروانە: (الحسبة) ی ابن تیمیة.

په کی له سه ر (نرخ دانان) که وت دهسه لات به شیوه کی داد گه رانه ی بی که م و زیاد، نرخ له سه ر که لویه له کانی بازرگانان داده نیت، به لام ته گه ر پیوستی یان پی نه بوو و به بیج تهو به رژه وندی یان دهاته دی، نرخ دانانی.

۵- ئیسلام دیارده ی زیده پو یی (اسراف) و خوشگوزهرانیی له راده به دهر (اتراف) به نیشانه و هوکاری رووخان و هه رسه نانی کومه لگا داده نیت، وه ک خوی په روه ر دگار فه رموویه تی:

﴿وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا فَفَسَقُوا فِيهَا فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَرْنَاهَا تَدْمِيرًا﴾ (۱۶) (الإسراء - ۱۶).

واته: هه رکات ویستمان ئاوه دانییه که بغه وتینین، فه رمان به خوشگوزهرانه کانی ده که ی - چاکه بکه ن - تهوانیش خراپه کاریی تیدا ده که ن و، سه رهنجام بریاری (خوی) له سه ر دیته جی و، به ته وایی کاولی ده که ی.

بۆیه له کومه لگا و دهو له تی ئیسلامیدا، بواری به ته هلی فه سادو خراپه کاریی نادرئ، که ولات بکه نه مهیدانی ته راتیننی خویان، ئنجا گومانیشی تیدا نیه، که وه ک چۆن له په نای چپای به رزو سه رکه شدا، شیوو دۆلی چال و قوولیش هه ن، هیچ کاتیکیش خوشگوزهرانیی له راده به دهر و زیده پو یی خراپه کاران مه یسه ر نابج، مه گه ر له سه ر حیسایی خه لکی چه وساوو ره ش و پرووت!

وه به راستی زۆر جیگای داخ و ته سه فه، که واقعی ئیستای میلله ته که مان له پرووی ئابووری و کومه لایه تییه وه، له حاله تی (قربی و پرپی) دا ده بینین، بۆوینه: ته وه که ی حاله تیکی سروشتی و ئاساییه، که له ماوه ی چوار پینج سالدا که سینک هینده دهو له مه ند ببی، ملیاریک دۆلاری هه بی، به لام خه لکی دیکه هه ر له په نای تهودا، هه رچه نده هه ولبدات، خانویه کی بچووکی پی دروست نه کری؟!

باشه تهو به رپرسه سامانداره، تهو ملیار دۆلاره ی له کوئ هیئا، ته گه ر به دزیی کردن نه بی؟ ئنجا بیگومان وشه ی گهنده لیش، هیچ له نیوه پو کی دزیی کردن ناگۆری!

يان بەرپىسى ۋا ھەيە، خانوۋەكەي بە چەند سەد دەفتەر دۆلار كېرە، ئىنجا ئەگەر خانوۋ بەۋەندە بېرى، دەپى بايى چەندەش كۆمپانىاۋ قىللاۋ سەيارەو.. ھتە پارەي دانراۋى ھەيى؟! يان دەۋلەمەندى ۋا ھەيە، ئەگەر سەرۋەت ۋ سامانەكەي بەسەر كاتەكانى ژيانىدا دابەش بېكەت، رەنگە ھەموو رۇژىك دەفتەرىك بېكەۋى، واتە (۱۰،۰۰۰) دە ھەزار دۆلار! باشە لە كوئى ھىن؟ ئەدى بۆچى خەللى دىكە، دۆش دامادە بۆ دابىنكرەنى پىداۋىستىيە سەرەتايىەكانى ژيانى؟

بەراستى سەركرەدەيتى سىياسىي كوردستان، دەپى زۆر بە جىددىي بىر لەۋە بىكەتەۋە، كە بۆچى خەللى ھىندە بىزارو نارەھەتە؟ بىگومان تەنيا لەبەر ئەۋەنىيە، كە چاۋەرۋانى پىشھاتى خراب دەكات بۆ ئايندەي كوردستان، لەلايەن ۋلاتانى دراۋسى ۋ لەلايەنى ئەمىرىكاۋ ھاۋپەيمانەكانىيەۋە، كە ئايا كەي ھىزەكانيان دەكىشەنەۋە پىشىنان گوتەنى (بەگورگان خواردوۋمان دەدەن)؟!

بەلكو لەروۋى نىۋخۇشمان، بىزارىي ۋ نىگەرانىي زۆر ھەيەۋ، چارەسەرىش تەنيا لە گەرەنەۋەماندەيە بۆ ئىسلام، چۈنكە ھەرگىز لەسايەي كۆمەلگاۋ قەۋارەيەكى رەسەنى ئىسلامىيەدا، رى بەۋ ھەموو قېرى ۋ پېرى ۋ نادادگەرىيە نادى، ئەۋەتا خۋاي كاربەجى دەفەرمۇي: كە نابى سەرۋەت ۋ سامان لەدەستى دەۋلەمەندەكاندا كورت ھەللى ۋ پەزمەندە بى:

﴿كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةٌ بَيْنَ الْأَعْنِيَاءِ مِنْكُمْ...﴾ (الحشر - ۷).

ۋە خۋاي بەدەيەنەر دەفەرمۇي: ﴿وَالْأَرْضَ وَضَعَهَا لِلْأَنَامِ﴾ (الرحمن - ۱۰).
 واتە: خوا زەۋى بۆ ھەموو خەللى دانادەۋ، پىۋىستە ھەموۋيان لىي بەھرەمەند بن.
 ۋە فەرمۇيەتى: ﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا...﴾ (البقرة - ۲۹).
 واتە: ئەۋ خۋايەي ھەرچى لەسەر زەۋىيە، بۆ ھەموۋتانى خۇلقاندەۋ.

كەۋاتە: شىكى زۆر نارەۋاۋ ناشەرىيە، لەكاتىكدا كەسانىكى كەم پانتايەكى زۆرى زەۋى بۆ كۆشك ۋ تەلارۋ قىللاكانيان قۇرخ دەكەن ۋ، خەللىكى زۆرىش

بسته خاکیکی چنگ ناکهوی! تاخر مادام خوا (عزوجل) بژیوی ئەو خەلکە ی خستۆته ئەم ولات و نیشتمانە، دەبی جیگاو ریگای هەموانی تیدا بیستەوهو، مأل له مأل خو حەرەم نەکرئ!

سێیهەم: هەروەها لەپرووی فیکری و کولتورییهوه: ئەگەر سەیریکهین، دەبینین گەنج و لاوهکانمان و قوتابییهکانمان، هاندەدرین بۆ لاساییکردنەوهی کوێرانە ی خەلکی رۆژئاوا، هەلبەتە پاکەس وا حالی نەبی، کە ئیمە دژی هەموو شتەکانی رۆژئاواییهکانین، بەلکو شتی بەسوود لە هەر کەسیکهوهو لە هەر شوێنیکهوه هەبوو، وەریدەگیرن، خۆی کاربەجی لەویارەوه دەفەرموی:

﴿...فَبَشِّرْ عِبَادَ ﴿١٧﴾ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ وَأُولَٰئِكَ هُمْ أُولُوا الْأَلْبَابِ ﴿١٨﴾﴾ (الزمر: ۱۷-۱۸).

واتە: وە موژدە بدە بە بەندەکانم، ئەوانە ی کە گوئ لە هەموو قسەیهک دەگرن، بەلام کامە ی چاکترە، بەدوای ئەو دەکەون، ئەوانە کەسانیکن خوا رێنمایی کردوون، وە ئەوانەن خاوەن عەقلان.

بەلێ، ئیمە با سوود لە ئەزموونی خەلک بیهین و، لە زانیاری و شارەزاییان بەهەرمەند بیهین، بەلام با خۆمان لە شتە خراپەکانیان بپاریزین، تاخر بۆچی دەبی بە بیانوی پیشکەوتنەوه، لە راگەیانندنماندا، خەلک بۆ لاساییکردنەوه کوێرانە ی بیری رزێو و عادەت و نەڕێتی خراپی ئەهلی کوفر، هانبدری؟ ئایا خەلکی ئەورووپا و رۆژئاوا، بەخۆ روتکردنەوهی ئافرهتەکانیان و، قوماکردن و شەرابخویری و سەرخۆشی و بێ هۆشی، بەرەوپیشچوون؟!

یان بەرەوپیشچوونی ئەوان لەئەنجامی ئەوەدایە، کە زۆر بایەخ بە کارکردن دەدن و، سوود لەکاتەکانی خۆیان وەرەگرن و، کۆمەلێک رەوشت و بەهای دیکە ی باشیان هەن، وەک: راستگوویی و، بیرکردنەوه، توێژینهوهی زانستی و، ریکویتیکی ئیش و کاروباری رۆژانەو، دلسۆزی بۆ خەلک و ولات و.. هتد؟!

به لّام به داخوه، ئه وهی له ولّاتی ئیمه دا رهواجی پێدهری، به زۆری شته خراپ و
 کهموکورتیی و رهوشته دزیوهکانی ئهوانه، ئه گهرنا، با له راگهیاننده کانماندا
 رهواج بدری به زانست و زانیاریی و، پیشه سازی و، گهشه کردنی ئابووری و
 دهوله مه ندکردنی بیروهووشی خه لک به گشتی، ئاخو پێشکه و تن له میشکی ئینساندایه،
 نهک له بهرگ و پۆشاکیدا! ئه گهر که سیکی نه زان بیین - که وهک ده ئین (قُل) و
 (قُل) له یهک جیانه کاتهوه، قاتیکێ جوانی له بهر بکریّت و بۆینباغیک ببهستی و،
 سهرو قژی شانه بکری، ئایا ههر به وهنده ده بیته که سیکی خویندهوارو شاره زاو زانا؟
 نه خیر، به لّام که سیک با بهرگی (کوریدی) شی له بهر بی، مادام زانیاری پێی، ئایا
 ئه و بهرگ و پۆشاکه کوردییه به ره و دواوهی ده بات؟ بێگومان نه خیر!

به داخوه ته وژمی عهلمانی ئیستا وایکړدوه، که بهرگی کوردی بیته دروشم و نیشانه ی خه لکی دواکه وتوو و نه خویندوار! واته: ئیمه له بهرگ و پوښاکه نه ته ویدی یه که شمان هه لگه راوینه وه، به ناوی کوردایه تیبیه وه، بگره زورمان هه نه گه راویان بکړی، هه به کوردیش قسه ناکه، هه تا ئینگلیزی و زمانه بیانییه کان هه بن! ئنجا تو ئایین و زمان و بهرگ و پوښاک و ته خلایک کوردواریت نه مینئ، ته دی کوردایه تیبیه که ت له کوئ دایه؟!

له ڪوٽاييڊا دهليين:

ئىمە ئەگەر بمانەۋىي ۋەك مىللەتتىكى مەسۇلمان گۇرۇپپىسىنى چاڭسىزىي
ئەھۋال ۋە ۋەزىيەتتە تۇرۇپ، دەپى سەرتا بەربەستىك دىنىي، ئەبەردەم
ئەۋ دارۋوخان ۋە بىئارىي ۋە ئاتومىدىيە كە ئەتارادايەۋ، ئەگەرى ئەۋەى ھەيە
بەرەۋ ئاكامىكى خرايتىرىشمان بەرى!

دیاره ئیمه بۆیه باسی ئهو واقیعه دژواردی میلله ته که مان ده کهین، چونکه ئیمه ش خۆمان به بهرپرسیار ده زانین به رانه به و کیشو قهیرانه جورا و جورانه ی، که له گه لیاندا دهسته و یه خهین، بیگومانیش دهرده کانمان به هه موو لایه کمان چاره سهر ده کریڤ و، وه زعه که هی ئهو نه هیه کس ئهو کۆله به ته نیا به کۆلدا بدات، به لکو ده بی هه موومان ده ستبار بۆ یه کتر بگرین، به لام هیه

گومانی تیدا نیه، که ههتاکو جیددیتەر بهردو ئیسلام و پیوه پابه‌ند بوونی هه‌نگاو هه‌لئین، ده‌رمانه‌کانمان زووتر ده‌ستگیر ده‌بن و برینه‌کانمان زووتر ئاسانتر ساریژو چاره‌سه‌ر ده‌کریڻ، با ئه‌و په‌نده کوردیه‌شمان به‌سه‌ردا نه‌چه‌سپێ، که ده‌لی: (مالیان پر بوو له رازیانه، مندالیشیان به سک تیشه ده‌مرد).

ئیمه مالمان، که مالی ئیمان و ئیسلامه، پر» له‌شی‌فاو، چاره‌سه‌ری هه‌موو کیشه‌و قه‌یرانه‌کانمان، له‌ قورئان و سونه‌تی پیغه‌مبه‌ردا (صلی الله علیه وسلم) به‌ده‌ست ده‌که‌وی، به‌مه‌رجیک باش لیان تی‌بگه‌ین و، چاک پیانه‌وه پابه‌ند بین، دیاره ئه‌گه‌ر واش نه‌بین ناتوانین باسی مسولمانه‌تی خۆمان بکه‌ین.

خوای په‌روه‌ردگار سه‌ره‌نجامی هه‌موو لایه‌کمان خیر بکات و، ئومیدیشمان به‌ره‌مه‌تی خوا هه‌یه، که ئه‌و هه‌ره‌شه‌و مه‌ترسیانه‌ی چاوه‌روانیان ده‌که‌ین، خوای بالاده‌ست لیان وه‌دوور بخات و، خوا پشتیوان بی، که‌رکووک و ناوچه‌کانی دیکه‌ش ته‌مه‌رۆش نه‌بی به‌یانی، هه‌ر ده‌گه‌رینه‌وه حاله‌تی ئاسایی خۆیان، خوای به‌رزو توانا ولات و میلله‌تمان سه‌ره‌رزو سه‌لامه‌ت بکات و، له‌ سته‌م و زۆری دوژمن و ناحه‌زان چه‌پاله‌ی بدات و بیپاریژی و، خوا به‌ لوتفی بیسنووری خۆی یاریده‌مان بدات، که له‌نیو خوشماندا دادگه‌ری و براهه‌تی و ته‌بابی بچه‌سپین، چونکه هه‌تا له‌نیو خۆماندا ریزه‌کانمان پته‌وترو تۆکه‌ترو مه‌حکه‌متر بن، بیگومان له ته‌ماع تی‌کرانی دوژمنانیشمان دوورتر ده‌بین.

وصلی الله علی محمد وعلی آله وصحبه أجمعین،
والحمد لله رب العالمین.

وتاری دووهم

واقیعی ھەریمی کوردستان: گرفت و چارەسەر

دەستپێک

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسول الله محمد وآله المهتدين بهداه .

بەرێزان، خوشکان، برایان!

بە گەرمیی بەخێرهاتنی هەموو لایەکتان دەکەم و، خوڤشالم کە بە دیدارتان شاد دەبم، لەم ئیوارە کۆرەماندا .

(واقیعی هەریمی کوردستان: گرفت و چارەسەر) ناوونیشانی ئەو بابەتەیه کە ئامادەم کردووە پیشکەشی ئێوەی بەرپرسی بکەم، دیارە ئەم ناوونیشانە فراوانەو شتی زۆری تێدا جێ دەیتەو، بەلام من هەولم داوە ئەوەی، کە لە قەرەی ئەم کاتە کەمەدا، بە پوختیی و گوشارویی لە سێ خالی سەرەکییدا پیشکەشتانی بکەم، بۆ ڕوونکردنەوی بۆچوون و هەلوێستی خوومان، یاخود خووم وەك ئینسانێکی مسوولمان، لە بەرانبەر گرفت و کێشەکانی هەریمی کوردستانداو چارەسەریشیان.

خالى يەكەم: چەند سەرنج و تېيىنيەك

سەرھاتا بە پۈيۈستى دەزانم، سەرنىجتان بۇ چەند تېيىنىيەك رابكىشم:

به‌گه‌م: ئهم قه‌واره‌و واقیعه‌ سیاسیی‌ه‌ی هه‌ری‌می کوردستان، زاده‌و به‌رهه‌می خه‌بات و به‌رخ‌ۆدان و تیک‌ۆشان و قوربانیدان و کوێره‌وه‌یی و ده‌ربه‌ده‌ری و شه‌ونخوونی و شه‌به‌یخوونی سالانیکی دوورو درێژی گه‌له‌که‌مان و خه‌لکی کوردستانه‌، به‌هه‌موو پیکهاته‌کانی و به‌هه‌موو چین و توێژده‌کانیی‌ه‌وه‌.

بۆيە پيويسته چەندەمان زەحمەت و ناره‌حه‌تيي کيشاوه له پيناو هينانه‌دييدا، هيندهو زياتریش زەحمەت و به‌رخۆ به‌دين و، دلسۆزي بنوينين و خەبات و تىکۆشان بکه‌ين، له پيناو به‌ره‌وپيشبردنى و پارىزگاريى لىکردنى و چاره‌سه‌رکردنى گرت و کىشه‌کانيدا.

چونکه بیگومان هه‌رشتیك ئینسان به‌ نرخیکی گران به‌دهستی هینابی، عه‌قل و مه‌نتیق داوا ی لیده‌که‌ن و ده‌خوازن، که نه‌شه‌یلێ به‌ ئاسانی له‌ دهستی به‌چی و، هه‌ر سروشتی ئینسانیش وایه، که هه‌ر شتیك زه‌حمه‌تی پیوه‌ کیشابی، زیاتر به‌ ته‌نگیه‌وه‌ ده‌بی، له‌و شته‌ی که به‌ ئاسانی هاته‌بێته‌ ده‌ستی.

دووهم: ئىمە ھەموو لايەكمان لە بەرانبەر خەلك و كۆمەلگای خۆماندا بەرپرسیارین و، نابێ هیچ كامێكمان درێغیی بكات لە دڵسۆزیی نواندندا.

دیاره ئەوەش هەركەسە بە ئەندازی توانای خوێ، گێڕاوەتەوێه که دوای ئەوەی ئیبراهیم پیغمبەر (علیه الصلاة والسلام) دەخێتە (مەنجه نیق) هەو پێی فرێدەدرێتە ئێو ئەو ئاگرە ی بۆی ئامادەکراوە، لە سەر دەمی (نەروود) دا، بەرەسێلکە، یاخود

بالىدەيەكى ئاۋا گىچكە، بە دەندۈۋىكى ئاۋ دەبات بۇ كۆزاندەنەۋى ئاگرەكە، لىي دەپرسن: خۇ ئاۋەكە ھىندە نىيە كاريگەرىيە لەسەر كۆزاندەنەۋى ئاگرە ھەيى؟ ئەۋىش دەلى: من ھەر ئەۋەندەم لە تۈۋاندا ھەيەۋ، گىرنگ ئەۋەيە بە ئەندازەي خۇت دىلۋىزىيە بىۋىتى!

ئىنجا بە ھەرحال ئىمە ھەموۋ لايەكمان لە بەرانبەر ئەم ۋاقىيەت ئىستاتىستىكا ۋ ئەم كۆمەلگەۋ خەلگەماندا، بەرپىرىيە، ھەركەسە بە ئەندازەي تۈۋاندا بۇكرانى، ۋە يىگۇمانىش ئەگەر ھەركەسە بە ئەركى سەرشانى خۇي ھەللىسى بۇ چارەسەر كىردىنى گىرگىت ۋ كىشەكان ۋ، نەھىشتىنى كەم ۋ كۈۋىرىيەكان، كاريگەرىيە خۇي دەيى، ۋەك فارس دەلىن: (قۇرە قۇرە دريا مىشود) ۋاتە: لە دىلۋىيە دىلۋىيە باران دەريا يىكەدىت.

پىغەمبەرىش (صلى الله عليه وسلم) لە فەرمائىشتىكىدا دەفەرمۈي: ((الَّذِينَ النَّصِيحَةَ))، ۋاتە: دىندارىيە ۋ مەسۇلمانەتەي دىلۋىزىيە.

ھاۋەلانى گۈتىيان: ئەي پىغەمبەرى خۇا (صلى الله عليه وسلم) دىلۋىزىيە بۇ كى؟

فەرمۈي: ((لِللّٰهِ وَلِكِتَابِهِ وَلِرَسُولِهِ وَلِأُمَّةٍ الْمُسْلِمِينَ وَعَامَتِهِمْ)) رۋادە مەسۇلمان.

ۋاتە: دىلۋىزىيە بۇ خۇاۋ بۇ كىتەبى خۇا- قۇرئان- ۋ بۇ پىغەمبەر خۇا (صلى الله عليه وسلم) ۋ بۇ كاريەدەستەنەي مەسۇلمانان ۋ پىشەۋايانىيان، ۋە بۇ خەلگى بە گىشتى.

ھەروەھا فەرمۈيەتەي: ((كَلِمَتُكُمْ رَاعٍ وَكَلِمَتُكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ)) مەتفق ەلىيە.

ۋاتە: ھەركامىك لە ئىۋە چاۋدىرەۋ، بەرپىرسە بەرامبەر بە كۆمەلگەيەكەي، كەۋاتە: لە رۋانگەي ئىسلامەۋە، ھىچ كەس ھەلنەھاۋىرەدراۋە جىيانەكراۋەتەۋە، لەۋەدا كە لە بەرانبەر خەلگى ۋ كۆمەلگەي خۇيدا ھەست بە بەرپىرىيەتەي بىكات.

سێیه: هه‌بوونی گێروگرفت و که‌م و کووپی، هه‌میشه له ژيانى تاك و کۆمه‌لدا شتیکی چاوه‌ڕوانکراوه، واته‌ نابێ پیمان سه‌یر بێ و، پیمان شتیکی ناسروشتی و ئاسایی بێ، کاتیک که‌ باسی گرفت و کێشه‌ی کۆمه‌لگایه‌ک بگره‌ خێزانیك و به‌لکو تاکیکیش بکه‌ین و، زۆر شتیکی ئاسایی و چاوه‌ڕوانکراوه، چونکه‌ خوای کاربه‌جی ته‌م ژيانى دونیایه‌ی واهه‌لخستوه، که‌ هه‌رگیز له‌ گرفت و کێشه‌ خالی نابێ، وه‌ تاقیکردنه‌وه‌ی ئینسانیش له‌وه‌دا به‌رجه‌سته‌ ده‌بێ، که‌ چۆن له‌ گه‌ل گرفت و کێشه‌کاندا ڕووبه‌ڕوو ده‌بێته‌وه‌، چۆن چاره‌سه‌ریان ده‌کات!

کۆمه‌لگاوه‌ میلیله‌تی ئیمه‌ش، وێرای ته‌و حاله‌ته‌ سروشتی و ئاساییه‌ی، که‌ هیچ که‌سیك و هیچ خێزانیك و هیچ کۆمه‌لگایه‌ک بێگرفت و کێشه‌ نابێ، سی هۆکاری دیکه‌ش هه‌ن، که‌ به‌هۆیانه‌وه‌ گرفت و کێشه‌مان هه‌ر ده‌بن:

أ- نه‌بوونی ته‌زموونی حوکمرانیی: ئیمه‌ی گه‌لی کورد ته‌زموونی حوکمرانییمان زۆر که‌مه‌، فه‌ره‌هه‌نگ و کلتووری ئیمه‌، زیاتر فه‌ره‌هه‌نگ و کلتووری شوێرش و خه‌بات و به‌گژ سته‌مکارو داگیرکه‌راندا چوونه‌وه‌یه‌، بۆیه‌ ئیمه‌ زۆرباش ده‌زانین شوێرش بکه‌ین، به‌ره‌نگار بینه‌وه‌، شوێنیك ڕووخین و تیکیبه‌دین، به‌لام ڕه‌نگه‌ باش نه‌زانین چاکسازی بکه‌ین، بێنا بکه‌ین و دروست بکه‌ین، چونکه‌ میژووی میلیله‌ته‌که‌مان و ته‌زموونی ڕابردوومان، له‌ ڕووی فه‌رمانه‌ڕوایی و حوکمرانییه‌وه‌ نه‌داره‌!

ب- کێشه‌و شه‌ری نیوخۆشمان، شوێنه‌واری زۆر خراپی به‌جیه‌شتوه‌، کۆمه‌لێك گریکوێره‌ی له‌سه‌ر دڵ و میشکی زۆر له‌ خه‌لکمان دروستکردوه‌.

ج- هه‌بوونی خه‌لکی ناحه‌ز، بێگومان زۆرن ته‌وانه‌ی که‌ ته‌و حه‌قه‌ی خوا به‌هه‌موو گه‌ل و نه‌ته‌وه‌یه‌کی داوه‌، پیمان ڕه‌وا نابین و، زوڵم و سته‌ممان لێده‌که‌ن، چ له‌ ده‌رو دراوسی، چ له‌ خه‌لکی دیکه‌ش.

چواره‌م: هیچ که‌س له‌وه‌ گه‌وره‌تر نه‌یه‌ ڕه‌خنه‌ی لێگیریته‌ و، هیچ که‌سیش له‌وه‌ بچووکتر نه‌یه‌ ڕه‌خنه‌ی به‌جی بگری!

ۋە لە راستىدا كەسكىڭ رەخنى لىدەگىرى، كە لە ئىشدايى ۋە ھەبى ۋە بوونى ھەبى، ئەسلى رەخنى لىگىران ۋە تىيىنى ۋە سەرنج لەسەردرانى ماناى ئەۋدە ئىشكى ھەبە، كارى بەدەستەۋدە بوونىكى ھەبە، پىشىنانى خوشمان زۆر جوانيان گوتۈ: (دۆست ئەۋ كەسەيە دەتگىرەن، بەلام دوزمن ۋە ناحەز كەسكىكە، دەتەينىتە پىكەنەن)، چونكە كەسكىڭ دۆستى ئىنسان بى ۋە بوى دىلۋ ۋە بەپەرۋىش بى، كاتىك عەبى ۋە كەم ۋە كورپىيەك دەبىنى، ئەگەر بزانى ئەۋ كەسە پىشى قەلس دەبى ۋە، لەسەر دىلىشى تال دەبى، ھەر ئاگادارى دەكاتەۋە، بۇ ئەۋدى ناتەۋاۋى ۋە كەم ۋە كورپىيە كەنى لاهەرى، تاكو كاملىترو چاكتىر بى، بۇيە ھىچ كەس نابى بەرەخنى قەلس بى، بەلام ۋەك گوتە، دەبى رەخنى كەش بەجىبى ۋە، لە قالبى ئەدەب دەرەچى!

خوای بەرز ۋە مەزن، دوان لەۋ چوار سىفەتەنە بۇ ئىنسانى سەرفرازيان ديارى دەكات، برىتىن لە يەكدى راسپاردن بە شوينكەۋتنى ھەق، ۋە يەكدى راسپاردن بە خۇراگىرى، ۋەك دەفەرموى:

﴿وَالْعَصْرِ ۱﴾ إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ خُسْرٍ ۲﴾ إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَّصَوْا بِالصَّبْرِ ۳﴾ .

ۋاتە: بە ناۋى خوای بە بەزەبى بەخشنە، بىگومان مەرۋف لە زىانبارى دايە، بىجگە لەۋانە ئىمانيان ھىناۋە، كەدەۋە باشەكان ئەنجام دەدەن، ۋە يەكدى رادەسپىرن بە ھەق ۋە يەكتر رادەسپىرن بە خۇراگىرى.

عومەرى كورپى خەتتاب (خو لى رازىبى) جىنشىنى دوۋەمى پىغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) جوانى گوتۈ، كاتىك كە لە دانىشتىڭىدا پىاۋىك رەخنىەكى لىگرت، ياخود پىي گوت: لە خوا بترسەۋ پارىز لە خوا بکە، كەسكى ماستاۋچىي (متملق) كە لەۋى بو - ديارە ھەمىشە كەسانى ناۋا بە دەۋرى ھوكمران ۋە كاربەدەستانەۋە زۆرن- گوتى: چۆن رەخنى لە فەرماندەى مەسولمانان دەگىرى ۋە پىي دەلىي: پارىز لە خوا بکە؟!

عومەر (خوایی رازیبی) له ده می کابرای دووه می دایه وه، گوتی: وازی لی بهینه، ئنجا ئه م وته جوانه ی گوت: (لا خیر فیکم إن لم تقولوها، ولا خیر فینا إن لم نسمعها)، واته: ئیوه خیرتان پیوه نیه ته گهر نه یلین، ئیمه ش خیرمان پیوه نیه، ته گهر نه بیستین و وه ری نه گرین.

به لام بیگومان پیویسته (ره خنه گرتن) یش چهند شتیکی تیدا ره چاو بگرین، ته گهر بویستری به ره همداری:

یهک: له دلسوزی یه وه بی، نهک له کینه و بوغزو غه ره ز، وهک پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) فهرمووی: دینداری دلسوزی یه، (الدین: النصیحه).

دوو: پیویسته به ئینساف و به ویردانه وه بی، واته: ته گهر ئینسان خراپه ی بینی، چاکه کانیش بینی و، ههر له پشت په رده ی ره شه وه سهیر نه کات، ههر بویه ش فهرمایشتیکی پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) شیوازی ره خنه گرتنمان فیر دهکات که ده فهرمووی: ((المؤمنُ مِرآةُ المؤمنِ..))^(۱)، واته: ئیماندار ئاوینه ی ئیمانداره.

ئاوینه خۆت پیشان دهکات وهک خۆت، چاکه کانیش پیشان دهکات و خراپه کانیش، جوانییه کان و ناشیرینییه کانیش.

سێ: ده بی ره خنه گرتن بۆ راستکردنه وه بی، نهک بۆ ناوزپاندن و ناشیرینکردن و بریندارکردن، بویه مه رج نیه ره خنه گرتن هه موو کاتی که له راگه یاندنه وه بی، یاخود له نیو خه لک و جه ماوه ردا بی، جاری وایه پیویسته ره خنه گرتن به نامه یه کی تاییه ت، به قسه یه کی تاییه ت بی، یاخود له دیدارو دانیشتنیکی تاییه ت دابی، ته گهر مه به ست راستکردنه وه بی، ته گهر مه به ستیش ناوزپاندن بی، ته وه شتیکی دیکه یه.

چوار: هه روه ها ده بی ره خنه گرتن بابه تی (موضوعی) یانه بیو له سه ر بناغه ی زانیاری راست و دروست بی، نهک له سه ر بناغه ی تۆمه ت و گومان!

(۱) رواه أبو داود عن أبي رفعة والعسكري عن أبي هريرة والطبراني والبزار والقضاعي عن أنس.

پێنجەم: واقعی ئیستای هەریمی کوردستان، هەرچەندە گرفت و کەم و کووپی هەن، کە هەموو لایەك دان بەوەدا دێن، بەلام ییگومان لایەنی چاك و شتی باشیشمان هەیە، دیارە وەك پێشتر باسم کرد، هەر دروستبوونی ئەم واقعیە، کە هەتا ئەندازەیەك هەموومان تییدا ئازادین و پێژەیهك (نسبة) ئازادیی بۆ هەموو لایەك هەیە! هەر ئەوە خۆی دەستکەوتە، وە ئیمە کە خاوەنی ئیدارە ی خۆمانین، ییگومان ئەوە دەستکەوت و نیعمەتیکە، نابێ بە کەمی بگیرین، وە ئەوەش کە ئیمە ڕەخنە ی لێدەگیرن، مانای وایە واقعی و بوونیگمان هەیە، بۆیە بە ڕەخنە لیگرتن دەمانەوی چاک ی بکەین.

مەبەستم ئەوەیە کە ئیمە لە گەڵ گرفت و کەم و کووپی یەکانیشدا، لایەنی چاکە و ئیجابیییشمان هەن و، دەستکەوتی باشیشمان هەن، لەبەرئەوە وەك چۆن نابێ بە هۆی لایەنە چاك و ئیجابییەکانمانەو، گرفت و کەم و کووپی یەکانمان نادیدە بگیرین، بە شیوەیهك کە هەر باسی چاکەکانمان بکەین و بلیین ئەوەمان کردووە هەیە، بۆ ئەوەی هەلەو ناتەواویی و کەم و کووپی یەکانی پێ داپۆشین، کە ئەوە هەلەیه، بە هەمان شیوەش، بە هۆی گرفت و کێشەو کەم و کووپیەکانیشەو، نابێ لایەنی چاکە و ئیجابییەکانی خۆمان بە گشتی و، هی هەر کەسێکیش بە تایبەتی، داپۆشین، خۆی کاربەجێ کە هەموو فەرمايشتەکانی جوانن، چەند جوان دەفەرموی:

﴿وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ....﴾ (الشعراء-١٨٣).

واتە: وە شتی خەلکی بە کەم مەگرن، ئەگەر شتیکی باشیان هەیە بلیین و، چەند دێنێ ئەوەندە نرخە ی لەسەر دابنێن، ئینسان نابێ ییوێژدان بێ، عەرەب گوتویانە: (الإنصاف خير الأوصاف). واتە: بە وێژدان بوون چاکترین سیفەتە.

دیارە دەبێ ئەو راستییەش بزانی، کە کۆمەلێك گرفت و کێشەمان هەن لە توانا و ئیرادە ی خۆمان بەدەرن، شتیك کە لە توانای خۆمان بەدەرە، نابێ بیكەینە ڕەخنە لەسەر یەكدی، مەگەر هۆکاری ئەو چوونەدەرە لە ئیرادە ی خۆمان، تاوانی خۆمان بێ و، کاردانەوێ هەلویستی خۆمان بێ، ئەو کاتە

دەپ ئۇ قەسە ھەلۋىستانە، چارەسەر بىكرىن، كە بوونەتە ھۆكارى چۈنەدەرى
لەئىرادە توۋاناي خۇمان!

شەشەم: ئۇ گىرەت و كىشەنەي باسيان دەكەين، مەرج نىە ھەموويان تەنيا
بەدەستەلەتەدە بە دام و دەزگاكانى ھىكۈمەتەدە، پەيۋەست بن، بەلكو زۆرىەيان
كەم و زۆر، پەيۋەندىيان بە سەرچەم كۆمەلگا و تاكەكانىشەدە ھەيە، وە من بە
گىشتى خۇمانم وەك گۆشتى سەرچەپەرى ھىناۋەتە گۆرى، واتە: من باسى
ھالەتەكەم كىرەدە بەگىشتى، بەلام يىگومان لە چاككردن و چارەسەر كىرەدە
گىرەت و كىشەكاندا، دەستەلات و ھىكۈمەت و دام و دەزگاكانى، پىشكى شىريان
بەردەكەوى، وە ھەركەسىك دەستەلاتى زىاتر بى زىاتر بەرپىسارە.

بەلام دىسان مەرجىش نىە، كە سەرچەم پىكھاتەكانى كۆمەلگا و تاكەكانىشى
لەو گىرەت و كەم و كۈۋىپى يانەدا، وەك يەك بەشدار بن، بەلكو ھەيە بەشى
زىاترى بەردەكەوى، ھەيە كەمتر، وە رەنگە ھەشىپ ھىچى بەرنەكەوى،
ئەم كەم و كۈۋىپى يانەي تىدا نەبن، بەلام وەك گوتمان من لىرەدا وەك ھالەتى
گىشتى قەسە دەكەم.

تېبىنى ھەۋتەم و كۆتايى: پىۋىستە ھەر لە سەرەتاۋە ئۇ ۋاسىتىيە بىلىم كە:
خىستەروۋى گىرەت و كەم و كۈۋىپى يەكانى ھەرىمەكەمان و، دەستىشەنكردنى
چارەسەرەكانىش، بەراستى لە قەرەي كۆر و وتارىك ئاۋاي ئىمەدا نىە، بەلام (مالا
يۇرك كۇلە لا يۇرك بەغۇ)، بۇيە ھىۋادرم تىشكىكى باش بىخەينە سەر گىرەت و كەم
و كۈۋىپى يەكانمان و، خالە سەلبىيەكانى ئەم ۋاقىعەمان، وە ئۇ چارەسەرەنەش،
كە پىۋىستە بىگىرەنەبەر.

ھەلبەتە ئەۋەش، كە من لىرەدا دەيلىم و دىخەمەرۋو، تىروانىنىكى ئىسلامىيەنەيە،
بۇ ئۇ ۋاقىعەي خۇمان بە كۈرتىي و پۈختىي، ھەم گىرەت و كىشەو كەم و
كۈۋىپى يەكان و، ھەم چارەسەرەكەشيان، بەلام نالىم دەقاۋدەق ئەۋەي دەيلىم ھەموو
راۋبۇچۈۋنى ئىسلامە، بەلكو راۋبۇچۈۋنى خۇمە، وەك تىگەيشتەم بۇ ئىسلام.

خالى دووھم: گرفتەكان

من گرفت و كەم و كوورپى يەكانى واقىيى ئەمپۇي ھەرىمى كوردستانم خستوونە (۶) شەش بواردە، كە بىگومان دەگونجى بۆ زۆر بواری دىكەش دابەش بکرىن، وەك سەرەتاش باسەم کرد، وە دیارە من ھەولم داوہ بە پوختىي و گوشراویي بيانخەمەرپوو، وە شتى سەرەکیي باس بەکم، واتە: ئەوہى بەلای منەوہ گرنگ بوون، ئەمانەى خواردەون، كە ئە ھەر پرووئیکەوہ، باسى چەند کیشەو گرفتیکم کردوہ، بەم شیوہیە:

- ۱- ئە پرووی فیکرییەوہ.
- ۲- ئە پرووی سیاسییەوہ.
- ۳- ئە پرووی نەتەوہی و نیشتمانییەوہ.
- ۴- ئە پرووی ئابووری و ژیان و گوزەرانەوہ.
- ۵- ئە پرووی کۆمەلایەتیەوہ.
- ۶- ئە پرووی راگەیاننەوہ.

ھەلبەتە لێردا بە خیرایى بەسەر گرفتەکاندا دەپۆین، بۆ ئەوہى كە بەنەفەسیكى درێژتر، باسى چارەسەر بەکەین، چونکە گرفتەکان لەبەرچاومانن و زۆرجارىش باسکراون، بەلام بەراستى، ھونەر ھەر ئەوہ نىە، كە ئىنسان ھەمیشە پەخنە بگرئ و عەیب بدۆزیتەوہ، بەلکو ھونەرى گەورە ئەوہیە، كە چارەسەر بۆ گرفت و نەخۆشییەکان دابنرئ، وە ھونەرى گەورەتریش ئەوہیە، كە گىروگرفت و کیشەکان پاش دۆزانەوہى چارەسەریان، بە کردەوہ چارەسەر بکرىن! وەك من زۆرجار گوتوومە: وەرە سەد عەبىم لىبىگرو لىم بدۆزەوہ، بەلام يەکیکیانم ئە گەل چاك بەك!

بەلێ، بەراستی ڕەخنەگرتن ئاسانەو، چارەسەر دۆزینەو زەحمەتە و، چارەسەرکردن زەحمەتتریشە!

۱- لە ڕووە فیکرییەو:

۱- بزرکردنی ناسنامە: کەسیک لە دەرەوێ واقیعی ھەریمی کوردستان تەماشای ھەریمەکەمان بکات، لە ئاوێنەی کەنالەکانی ڕاگەیانندندا، بە زەقیی ھەست دەکات، کە بەشیکی ئەم میللەتە ناسنامە (ھویە)ی خۆی بزرکردو، ئایا مسوڵمانە یان نامسوڵمانە؟! وە ئایا ھەلۆیستی بەرامبەر بە ئیسلام چییە؟ ھەر بەراست وەك ئیددیعا دەکات، ئیسلام بە عەقیدەو بەرنامەی خۆی دەزانێ؟ ئەگەر وایە، بۆچی سەدویەك شتی تێدايە، کە ئیسلام پێی ڕازی نیەو وەك ھی مسوڵمانان ناچێ؟!

۲- لاسکردنەوێ کوێرانەئە ئەملاولا بەتایبەت پوژئاوا، وە وەرگرتنی شتە خراپەکانیان، یان ئەو شتانە کە تایبەتمەندیی خۆیانە، ئاخەر ھەندیک تایبەتمەندیی ھەیە، ھی میللەت و کۆمەلگایەکە، بەکەلکی ئیئمە نایەت و بە ھیچ جوړیک لە گەلمانداندا ناسازئ و، لە گەل ئایین و میژوو و کلتورماندا ناگونجێ.

۳- متمانە بەخۆ ئەمان و لەبیرکردنی: دین و میژوو و کلتور، وە چەسپینی ئەو وەھمە، کە بەبێ دەستبەرداریوونی (دین)مان، ناتوانین پێشبکەوین!!

۲- لە ڕووە سیاسییەو:

۱- حیزب کردنە ئامانج و زالکردنی بەرژەوەندیی تایبەتی و حیزبی، بەسەر بەرژەوەندیی گشتییدا.

کە ئەو لە ڕاگەیانندندا، لە بەرپۆبەردندا، لە پەرلەماندا، لە ھەموو دام و دەزگاكاندا، ئەو دیاردەئ حیزبگەرايی و حیزب کردنە ئامانجە شتیکی بەرجەستەییەو، زۆر بەزەقیی دەبینرێ و بەلگەنەویستە.

۲- دهربازنه‌بوون له گری و گۆلی رابردوی تال، که مه‌به‌ستم شه‌رو کوشتاری نیوخویه.

۳- گهرم و گورپی له کو‌بوونه‌وه و ریککه‌وتننامه‌کاندا و، ساردوسپی له جیه‌جیکردن و پیوه پابه‌ندبوونیاندا.

۴- هه‌بوونی گیانی پوانخوایی، به‌لێ کراوه‌یییه‌که هه‌یه، به‌لام بیگومان تا ئیستاش روو‌وحی پوانخوایی و، ته‌نیا خو‌ بینین و، حیساب بۆ خه‌لکی نه‌کردن هه‌یه.

۳- له رووه‌ نه‌ته‌وه‌یه و نیشتمانییه‌وه:

۱- کالبوونه‌وی ئینتمای نه‌ته‌وه‌یی و نیشتمانیی، به‌قازانجی ئینتمای حیزیی و ناوچه‌یی و...هتد.

من له‌بیرمه: کاتی خۆی که له گهرمه‌ی خه‌باتی شاخ و خه‌باتی رزگاربخواییدا بووین، کوردایه‌تی وشه‌یه‌که بوو ره‌ونه‌قیکی زۆری هه‌بوو، هه‌روه‌ها وشه‌کانی: (پیشمه‌رگه) و (شو‌رش) و (خه‌بات) و (به‌رخ‌دان) ره‌ونه‌قیکی زۆریان هه‌بوو، هه‌روه‌ها وشه‌کانی: (نیشتمان په‌روه‌ری) و (نه‌ته‌وايه‌تی) هه‌روا، به‌لام پیم وایه ئیستا نه‌وانه هه‌موویان تا راده‌یه‌کی زۆر کالبوونه‌ته‌وه!

۲- کوردایه‌تی و نیشتمانپه‌روه‌ری کردنه پاساوی زۆر دیارده‌ی خراپی وه‌ک: حیزبگه‌رای، گه‌نده‌لی، که‌م چیک‌لدانه‌یی له به‌رانبه‌ر ره‌خنه‌و ناره‌زایی خه‌ل‌کدا، هه‌روه‌ها پشتگۆی خستنی چاره‌سه‌ری زۆر گرفت و نه‌خۆشیی و، فه‌رامۆشکردنی چه‌سپاندنی گه‌لێک شتی باشی پێیست، به‌بیانوی ناسکیی هه‌لومه‌رج و، به‌پاساوی هه‌ستیاریی قۆناغی سیاسی و نه‌ته‌وه‌ییان.

۴- له رووه‌ ئابووریی و ژيان و گوزهرانه‌وه:

۱- په‌ره‌ستاندنێ حاله‌تی سته‌می کۆمه‌لایه‌تی و، رۆژ بۆ رۆژ زیاتر قوولبوونه‌وه‌ی دیارده‌ی چینه‌یه‌تی و قهری و پهری و...هتد.

۲- رۈۋ بە تەنبەلىي و بەكاربەرىي (مستهلک) چۈنى كۆمەلگا^(۱) و نەبوونی ژىرخانى ئابورۈي و، خاۋەن نەبوونی ھېچ كام لى پىداۋىستىيەكانى ژيانى رۇژانە.

۳- پىشېر كە كەردن لى زىدەرۈي و خوشگوزەرانىيدا.

۴- پەرەستاندى گىيانى خۇۋىستىي (أنايە) و كزبوونی گىيانى بەزەي و خىرخاۋىي و بەتەنگ يە كىدىيەۋە بوون.

۵- لى ئەندازە دەرچۈنى رېژەي موۋچەخۇرىي، لىسەر ھىسابى كاروكاسىي و گۈندىشىنىي، بەھۋى مونافەسەي ھىزىيەۋە، كە بىگومان مەبەست لىردە مونافەسەي نىۋان ھەردوۋ ھىزىي ھوكمرانى (پارتى، يە كىتىيە)، كە بەپىي ھەندىك سەرژمىر، رېژەي موۋچەخۇران بە ھەموو جۇرو شىۋەكانىيەۋە، گەيشتۈتە زياتر لى مىلۋىنك و سىسەد ھەزار كەس، كە بۇ دانىشتۈنكى چۈار پىنج مىلۋىنىي كەمتر، يان زياتر، ئەم رېژەي موۋچەخۇرىيە، يە كجار زۇرە.

۵- لى رۈۋە كۆمەلەيەتتەۋە:

۱- دارۋوخانى رەۋشت و، پەرەستاندى چەندەن نەخۇشىي و دىاردەي ترسناكى كۆمەلەيتىي ۋەك: كوشتنى بەناھەق، دزىي و جەردەي، داۋىن پىسىي و، مەيخۇرىي و تلىك كىشان.

۲- تەشەنە كەردنى سەرگەردانىي و ئاتومىدىي و، لاسايى كەردنەۋەي كوپرانە لىنىۋ چىنى گەنج و لاۋدا بە (نىرو مى) ۋە، بە پاشەۋە چۈنەۋە لى بوارى خۈندەن و زانستدا.

(۱) واتە كۆمەلگا بە گشتى بە ھكۈمەت و مىللەتەۋە، بە لام بىگومان خەلكى ئىشكەرو گورج و گۆل و مەندۈۋش زۇرە، تەنبەلەردنى خەلگىش زياتر فىتى دەستەلانى سىياسى يە، كە بەھۋى مونافەسەي ھىزىيەۋە، خەلگىكى زۇر كراۋەتە موۋچەخۇر، پىشتى لى كاروكاسىي ساردبۇتەۋە.

- ۳- سست بوونى پايەكانى خىزان و، زۆربوونى رېژە جىابوونەو (طلاق) به
ھۆى ناپاكيى ھاوسەرى (الخيانه الزوجية) يەو، ساردىي له پيڭكەوئەنانى خىزان.
۴- خۆكوشتنى ئافرەتان، ياخود كوشتنيان.

۱- له روومە راگەياندەو:

- ۱- بەرجەستەکردنى كلتورىكى نامۆ به كۆمەلگاي كوردەواريى، له رووى
فيكرىي و ھونەرىي و ئەخلاقىي و... ھتەو.
۲- بېھيزىي له رووى زانستىيەو.
۳- جەخت كردنە سەر سەرگەرمكردنى خەلك و، جوولاندنى غەريزەي جينسىي
لەسەر حيسابى لايەنەكانى ديكەي پيوست بۆ كۆمەلگاي ئەمرۆمان، لەرووى
راگەياندەو.

خالی سیئہم: چارہ سہر

۱۔ لہ رووے فیکرییہ:

من ڀڻم وایه تھو دھردو گرڦته فیکریانهی هه مانن، به ره چا وکردنی تھم خالانه،
زوریان چاره سهر ده گرین:

یهك: جهخت كردن له‌سهر ناسنامه‌ی راسته‌قینه‌مان، هی هه‌موو خه‌لكی كوردستان، یان زۆربه‌ی هه‌ره‌زۆری كۆمه‌لگا‌كه‌مان، كه مسوولمانه‌تییه:

چونكه ته گهر به پټى سيستمى ديموكراسييش بڼې (دياره من وهك ئيسلامييهك ته گهر ناچارى نه بڼې، باسى ديموكراسى ناكهم، ثرويش له بهرته وهنا كه ئيسلام دژو پيچه وانهى ديموكراسييه، هر چنده بيگومان خالى جياوازو تيگگير اويشيان هه نه، بهلكو له بهرته وه، كه ئيسلام سهرجه م لايه نه چاكه كانى ديموكراسى به شيويه كي چاكتر تيدان و، له لايه نه خراپه كانيشى دووره، بهلام له كاتى غيايى سيستمى حوكمرانيى ئيسلامدا، وهك زورجار گوتوومه: ديموكراسى چاكى نيو خراپانهو، كاتيگ ئيسلام وهك عه قيدو، پاشان وهك شهريعت و سيستمى حوكمرانيى، بهرجه سته نه بڼې له ژيانى خهلكدا، بيگومان نه وه ديموكراسى له هه موو سيستمه كانى ديكه باستره) حيساب بو زورينه دهكرى، وه ده بڼې كه مينه خوئى له گه ل زورينه دا بگونجيتى، يئنه وهى كه مافه كانى بفه وتين، بهلى، پئويسته جهخت له سهر ناسنامهى راسته قينه مان بكهين، كه مه به ستمان مسولمانه تيبه وه، نابى به مسولمانه تيبى خو مانمان شهرم بڼې، بهلكو ده بڼې شانازيى پئوبكهين.

پاشان پۈيۈستە مۇسۇلمانە تىيە كە مان بزار بىكەين لە ھەلەۋپەلە! لەو كەم و كووپى يانەي، كە خۇمان تىمانخستون، بەراستى من زۆر خەفەت دەخۇم وەختىك دەبىستەم ئافرەتان خۇيان دەكوژن، ياخود تاۋانى كوشتنى ئافرەتان ئەنجام دەدرى و ئىسلامىشى پى تۆمەتبار دەكرى! يان كە دەبىستەم لە لايەن كە سانىكى نەزان، يان زۆرزانەۋە، تاۋانى زۆر كىشەۋ كەم و كووپى كۆمەلەيەتتى پالەدرىتە لای ئىسلام، كە ئىسلام لە ئەسلدا بۆيە ھاتو ھەموو ئەو دەردو نەخۇشىي و گىروگرفتەنە چارەسەر بىكات.

بەلەي، زۆر جۆرە ستەم لە ئافرەت دەكرى، كە ئەگەر ئىسلام كارى پىبكرى و، خەلك پىيەۋە پابەند بى، ھىچ كام لەو ستەمانەي لى ناكرىن.

ھەرۋەھا لە زۆر پروي دىكەۋە، لە پروي سىياسىيەۋە لە پروي ئابورىيەۋە، لە پروي رەۋىشت و خو و كۆمەلەيەتتىۋە، ئىمە ۋەك مىللەتتىكى مۇسۇلمان، ئەگەر پابەندىيەن بە دىنەكەمانەۋە، ئەو گرفتەنە ھەر دروست نابىن، چ جاي تۆ بىنى ئەو تاۋان و كەم و كووپى يانە، بگىرپەۋە بۇ ئىسلام!

بۆيە ئىمە ھاۋكات لە گەل جەخت كەردنەۋەمان لەسەر ناسنامەي مۇسۇلمانەتتى خۇمان و، پابەندىيەن بە شەرىعەتى خۇي پەرۋەردگارەۋە، بۇ ئەۋدى بەختەۋەرى دىناۋ سەرفرازى دۋارۋژ بىن، بەراستى دەپ خۇشمان بزار بىكەين لەو كەم و كووپى و، لەو شتە خراپانەي كە ھاتوۋە نىو مۇسۇلمانەتتى و دىندارىيەمانەۋە، لەو بىدەت و داھىتراۋە نابەجىيەنەي كە بەدەستى خۇمان خزانەۋەمانە نىو دىندارىي و مۇسۇلمانەتتىيەمانەۋە، كە دەرفەت نىە لىرەدا ئامارە بەۋە بىكەم، چۆن و لە چ رىيەكەۋە، ئەو شتەنە دزەيان كەردۆتە نىو ئىسلامەتتى.

كە بەداخەۋە زۆرجار كەسانى رۇشنىبىر و ئاتاشنا بە ئىسلام، ياخود خەلكانىك، كە رەنگە لە ئىسلامىش شارەزا بن، بەلام خۇيانى لى نەزان دەكەن، ئەو كەم و كووپىيەنەي مۇسۇلمانان دەكەنە بىيانۋى رەخنەگرتن لە ئىسلام، كە لە راستىدا ئەۋە بىۋىژدانىي و بىئىنسافىيە، چۈنكە بىگومان ھەر بەرنامەيەك دەپ بەۋە دادگايى (محاكمە) بىكرى، كە بۇخۇي فەرمانى پىكردوۋە لە خودى خۇيدا ھەيە، بەلام ھەر كاتىك شۈبھەكەۋەتۋەكەنى پىچەۋانەي خۇي رەفتار بىكەن، نابى

گلهیی له بهرنامه که بکری، به لکو عقل و مهنتیق و دهخوازن، که گلهیی له شوینکه و توانی بکری، دیاره ئهوه بۆ ئیسلام و غهیری ئیسلامیش ههر وایه.

به لێ، ناسنامهی راسته قینهی ئیمه مسولمانه تییهو، ئهوهش جیگای ئهوپه پری شانازییمانوه، مایه ی سه ره به رزیی دنیاو سه رفرازیی دوا پۆژمانه، وهك خوی بهرزو مهزن له و بارهوه فهرموویهتی:

﴿... هُوَ سَمَنُكُمْ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ...﴾ (الحج- ٧٨).

واته: خوا (جل شأنه) ناوی له ئیوه - واته: ئۆمه تهی ئیسلام - ناوه مسولمان، له پیشداو له م قورئانه شدا، تاكو پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) چاودێر - و به لگه و شایه د - بی به سه ر ئیوه وه، وه ئیوه ش چاودێر - و به لگه و شایه د - بن به سه ر خه لکه وه.

لێردها مه به ست ئه وه یه، که پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) ئیسلامی به ته واوی له خۆیدا به رجه سته کردبوو، واته پیغه مبه رمان (صلی الله علیه وسلم) یه کسان بوو به ئیسلام، وهك له دایکمان (عائیشه) خوا لێی رازیی گێرراوه ته وه، که گوتویه تی: ((كَانَ خُلُقُهُ الْقُرْآنُ)) رواد مسلم، واته: رده شت و هه لسوکه وتی پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) قورئان بوو، بۆیه ئه و به لگه بوو به سه ر ئیمه وه، که ئیسلام حق و راسته و به رنامه ی خوایه بۆ به خته وه ری و سه رفرازیی ئینسان له دنیاو دوا پۆژدا، ئیمه ش ده بی و ابین و ئیسلام و له خۆماندا به رجه سته بکه یین، که به لگه ی راستیی ئیسلام بین به سه ر خه لکه وه و، شایه دی راستیی و ته واوی ئیسلام بین به سه ر خه لک و ده ور به ره وه، وهك چۆن کاتی خۆی، که ئیسلام باش پراکتیزه کراوه مسولمانان پییه وه پا به ند بوون، به شیوه یه کی حق و راسته قینه، مسولمانان به لگه ی راستیی ئیسلام بوون به سه ر مرو فایه تییه وه و، سه رجه م ئه و گه ل و نه ته وانه ی سه ر زه ویشیان به هه رده مند کردوه، له هه موو ئه و خێرو بیرو به ره که ته ی، که له ئیسلام و ئایینی خوا دا هه یه.

واته: ئه و گه ل و نه ته وانه ی ده نگیان پییان گه یشتوه.

دوو: وەرگرتنی شته باشهکانی خه‌لک و،
خۆپاراستن له لاسایی کردنهوهی کوێرانه:

به‌پێزان!

همه‌میشه لاسایی کردنهوه، دهردیکی کوشندهو شتیکی خراپه، بۆ؟ چونکه
ئه‌و کهسه که تۆ وه‌ک ئه‌و ده‌که‌ی، به‌بێ ئه‌وه‌ی که له‌ فه‌لسه‌فه‌ی بیرکردنه‌وه‌و
ره‌فتارو هه‌لس وکه‌وته‌که‌ی تی‌بگه‌ی، ئه‌وه‌ شتیکی زۆر ناپه‌سندو دزیوه، چونکه
ره‌نگه‌ ئه‌و ره‌فتاره‌ی ئه‌و ده‌ینوینێ، یان ئه‌و قسه‌یه‌ی ئه‌و ده‌یکات و، ئه‌و
حاله‌ته‌ی ئه‌و له‌ خۆیدا به‌رجه‌سته‌ی ده‌کات، بۆ ئه‌و پاساوو به‌لگه‌یه‌ک هه‌بێ،
به‌لام که تۆ وه‌ک ئه‌و ده‌که‌ی، بێئه‌وه‌ی لێی تی‌بگه‌ی، شتیکی زۆر سه‌یر
ده‌که‌وی، وه‌ دیاره له‌ نیوخه‌لکیشدا باوه که مه‌یموون به‌ ره‌مزی لاسایی - کردنه‌وه
داده‌نری! واته‌ ئینسان چی بکات، ئه‌ویش واده‌کات.

به‌پراستی لاسایی کردنه‌وه‌و شوینکه‌وتنی کوێرانه، دهردیکی کوشندهیه،
می‌ژوونووسی به‌ناوبانگ (ابن خلدون) له‌ سه‌رده‌تای کتێبه‌که‌ی (المقدمه‌)دا
قسه‌یه‌کی جوان ده‌کات ده‌لێ: (المغلوب مولى بتقلید غالبه‌)، واته‌: که‌سیک که
هه‌ست به‌ تیشکاوایی ده‌کات، هه‌میشه سه‌رگه‌رمی ئه‌وه‌یه، خۆی وه‌ک ئه‌وکه‌سه
لێبکات، که تی‌کیشکاندوه‌و به‌سه‌ریدا زال بووه.

بۆیه بێگومان حاله‌تی لاسایی کردنه‌وه، زیاتر له‌ که‌سانیکدا به‌رجه‌سته ده‌بێ،
که له‌ به‌رانبه‌ر رۆژئاواو له‌ به‌رانبه‌ر ئه‌وانه‌دا، که هه‌لگه‌ری فیکرو فه‌لسه‌فه‌یه‌کن
که نه‌یاره به‌ ئیسلام، هه‌ست به‌ تیشکاوایی ده‌که‌ن و، هه‌ست به‌وه ده‌که‌ن، که
ده‌ست به‌تالێ و رپووت و ره‌جالێ و، پێیان وایه هه‌یچیان نیه، بۆیه ئه‌و هه‌ست
کردن به‌ تیشکان و نه‌زانی و ئاتاجیه، پالێان پێوه ده‌نی، که وه‌ک ئه‌وان بکه‌ن،
له‌ بیرکردنه‌وه‌و هه‌لس وکه‌وت و ره‌فتارو، ته‌نانه‌ت به‌رگ و پۆشاکیشدا!

به‌لێ، پێویسته ئیمه شتی سوودبه‌خش و باشی خه‌لک وهر‌بگیرین، جوانیش
گوتراوه: (أنظر الى ما قيل، ولا تنظر الى من قال)، واته‌: ته‌ماشای بکه چی گوتراوه،

تەماشای مەکه کێ گوتووێتی، وە ئەوە نایەتی خۆی کاربەجێشی لەسەر، که دەفەرموی:

﴿... فَبَشِّرْ عِبَادَ ٱلَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ...﴾ (الزمر: ١٧-١٨).

واتە: مژدە بدە بە بەندەکانم، ئەوانە ی گۆی بۆ هەر قسەیەك دەگرن، بەلام دواى چاکترینى دەکەون، واتە: ئەك وەك سەبەتە هەر شتێكى تێبیکرێ، وەریبگرێ، بەلكو وەك بێژینگ شتەكە لە بێژینگ دەدەن و، ئەوەی بە كەلك بێ، وەریدەگرن و، ئەوەش كە سەركۆتێرو سەركۆتەلێش بێ، لایدەدەن و فریى دەدەن.

خۆی کاربەجێ وەك چۆن مەدحی كەسانێك دەكات، كە شتی باش لە خەلك وەردەگرن، جا خەلكەكە هەر كەسێك بن، سەرزەنشتی ئەو كەسانەش دەكات كە لاسایی خەلك دەكەنەو، با ئەو خەلكە باب و باپیرانیشیان بن، لە چەند شوێنێكى قورئانیدا خوا (سبحانه وتعالى) سەرزەنشتی كافرو هاوبەش بۆ خوا دانەرەن دەكات، بەوەی كە ئەگەر پێیان بگوترێ: بڕوا بێنن و وەرنە سەر راستە شەقامی خوا، دەلێن:

﴿بَلْ قَالُوا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَرِهِمْ مُّهْتَدُونَ﴾ (الزخرف- ٢٢).

واتە: ئێمە باب و باپیرانمان و پێشینانمان لەسەر رێبازیك بینیوە، ئێمەش بەدواى ئەوان دەكەوین و رچەى ئەوان دەگرن و بەرینادەین، خۆی دادگەریش لەو ئەمیاندا فەرمووێتی:

﴿...أَوَلَوْ كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ﴾ (المائدة- ١٠٤).

واتە: ئەدەى ئەگەر باب و باپیرانیان و پێشینانیان، نەیانزانیبی و رێگیان نەدۆزیبێتەو، دەبێ هەر بەدوايان بکهون؟!

كەواتە لە ئیسلامدا بۆت نیه بەدواى باب و باپیرانیشت بکهوى، لە شتی ناحەق و بەتال و پووچدا، چ جایی بەدواى بێگانهیهك بکهوى، كە بڕواى بە تاین و بەرنامەى تۆ نیه!

ئىنا ھەندىك كەس ۋادەزان، كە ئىمە ئىسلامىي، ھەستىيى مان ھەيە بەرانبەر بە ھەر شىك، كە لە لايەن غەيرى مۇسۇلماننە ھاتى! بەلام يىگومان ئەۋە وانىيە، بەلكو يىغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) فىرى كىرۋىن، كە زانىيى و ھىكمەت لە ھەر كۆيەك و لە ھەر كەسكە ۋە بى، ۋەربىگىر، ۋەك فەرمۇيەتى: ((الحكمة ضالة المؤمن فيحتملها وجدها فهو أحق بها)) رواد الترمذي، واتە: ھىكمەت بىزىۋى ئىنسانى بىرۋادار، لە ھەر شىۋىنىڭ بىدۋىتەۋە، لە ھەموو كەس زىاتىر پى شايستەيە، واتە: ۋەك چۈن كەسك شىكى لى ون دەيى و زۆر بە تامەزۋىي و عەۋدالىي بەدۋايدا دەگەپ، ھىكمەت ئاۋا لە ئىنسانى مۇسۇلمان بىز بوۋە، ھىكمەتلىش، واتە زانىيى و كىرەۋە قەسە بەجى و پىر كەلك و سوۋد.

ئىنا لە شىۋىنەۋار (أثر)^(۱) دا ھاتە: (أطلبوا العلم ولو بالصين)، واتە: بەدۋاى زانىيىدا بگەپ، ئەگەر لە ۋلاتى (چىن) يىش بى، ديارە ئەۋ كاتە ۋلاتى چىن كافىرەستان بوۋە، بەلام ديارە زانىيى ئىسلام ئىشيان بەم وتەيە كىرەۋە، ئاشكرايە مەبەستىش لە زانىيى، زانىستە شەرىيەكان نىيە، بەلكو ھەموو جۆرە زانىست و زانىيىيەكى بەكەلكە ۋەك: پىشەسازىي، پىشكىي، فەلسەفە،... ھتە. بەلى، ئىسلام دەلى: بىزىنگە ۋە شى چاك ۋەربىگەر، ھى خراپىش رەت بگەۋە، ۋە ئىسلام دەلى: ۋەك ھەنگ (مىش ھەنگۈنە) بە، شىلەي گولان بىمژە، مىشەپەشە مەبەۋ، بەدۋاى خالى رەش و شى پىس و پۇخلدا مەگەپ! ۋە ئىسلام دەلى: شتە باشەكانى خەلك ۋەربىگەر، خۆت لە شتە خراپەكانىيان بىپارىزە، لىيان بەھەرمەندىيە، بەلام لاسايىيان مەكەۋە لىيان زەرەرمەند مەبە.

سئ: باۋەرۋە مەتەنە بەخۇبۋون:

واتە: ئىمە ۋەك مۇسۇلمان، پىۋىستە باۋەرۋە مەتەنە تەۋامان بەخۇمان بى، كە ئىمە دەست بەتال و رۋوت و رەجال نىن، وانىن كە ھىچمان نەبى، بەلكو ئىمە خاۋەنى زۆر شتىن و، گەۋرەترىن دەستمايەمان ھەيە، بەلام تا ئىستا نەماتتۋانىۋە

(۱) شىۋىنەۋار (أثر) زاراۋىيەكە مەبەست پى ئەۋ قەسە بىرۋىۋچۈننەن، كە لە زانىيى ھاۋەلان و شىۋىكەتۋان و ئەۋانە دۋاى وان گىرپانەۋە.

که وهک پښوېست لږی به هره مەند بین، وهک پښینانی خو مان ده لږن: مالیان پر بوو له رازیانه، مندالیشیان به زگ ئیشه دهمرد!

ئیمهش خه ریکه شه و پهنده مان به سهردا بچه سپی، زورکەس خوی ماندوو دهکات له رۆژ هه لات و رۆژ تاوا، له زانکۆکان پروانامه یه که به دهست دین، که چی ده بینن شه و بابه ته له گو شه ی ئایه تیکی قورئان، یان گو شه ی فەرمووده یه کی پیغه مبهردا (صلی الله علیه وسلم) هه یه! من بوخوم شه و به کردوه هاتوته ری، له کۆبوونه وه دانیشتمدا له گه ل سهرکردایه تی سیاسی و، له گه ل ته هلی فیکرو قه له مدا!

به لږی، به داخوه زور له خه لکی ئیمه به تایبهت له ئاستی سهرکردایه تی سیاسی و فیکریماندا، ییئاگان له ئیسلامی خو یان و، نازانن له نیو مالی خو یاندا چی هه یه! بۆیهش وا هه ست ده کەن که هه یچیان نیه و، بو هه موو شتیکی پښوېستیان به خه لکی ته ملاولاو غه یری خو یانه، باشه شه ووه گوتمان بو فرۆکه و سه یاره و کۆمپیوته رو ته کۆلۆژیای سهرده م، پښوېستیمان به خه لکه، به لام بو ده بی بو ئیمان و عه قیده و ته خلاق و ته ده بېش پښوېستیمان پیان بی؟! یان بو ده بی بو فیکرو فهره نگ و، بو لایه نی کۆمه لایه تیش، هه ر پښوېستیمان پیان بی؟! له حالیکدا که شه وان له و رووانه وه، زور دهسته پاچه و هه ژارو نه دارن!!

ئنجا بېگومان رۆژ تاوا یه کان به دانپیدا هیئانه ی خه لکیکی به ویردانی خو یان، شه و پښکه و تنه ی ئیستیان، چ له بواری پښه سازی و ته کۆلۆژیای، چ له بواری ئیداری و سیاسی و ده وله تداریدا، به رهه می شه و هه لسانه وه و هۆشیاریه یه، که له ئیمه وه فیری بوون و له ده وله تی ئیسلامی یه وه له سه ر ده ستی زانیانی مسولمان پیانگه یشت، به لام دواتر بوخو شیان شتیان خسته سه رو زیاتر گه شه یان پیداو، ده وله مهن دیان کردو، گه یان دیانه شه م قوناغه ی ئیستا^(١).

(١) بو زانیاری زیاتر له باره ی شه و دانپیدا هیئانه وه، سه رنجی شه م کتیبانه بده: ١- (حضارة العرب) ی (گوستاف لوبون)، ٢- (بناء الإنسانية) ی (بیرفلت)، ٣- (النزاع بين العلم والدين) ی (درايبر)، ٤- (تاریخ العلم) ی (جورج سارتون)، ٥- (شمس الله تسطع على الغرب) ی (زیغرید هونکه)، ٦- (أثر العرب والإسلام في النهضة الأوروبية) ی (الیونسکو)، ٧- (تاریخنا المفتری

ئىنا ۋەك زانايان دەللىن: زانايارى مولكى كەس نىيە، چۈنكى زانايارى بىرىتىيە لەئەزمۇنى كەلگەن بولۇپ، پىشتاۋىشت ۋە مىللەت بە مىللەت، دەستۈر دەستى پىدەكەن، رۇزگارىڭ مىسرى يەكەن خاۋەن شارسىتائىي بون ۋە، دوايى گوزارۋەتە ۋە بۇ ھىند، بۇ ئىغرىقىيەكەن ۋە يۇنانىيەكەن، پاشان ئەۋانەي لەسەر پوۋبارەكەن دىجەلە ۋە فورات (مىزوپۇتاميا) بون ئەكەدىيەكەن ۋە بابلىيەكەن ۋە ئاشوورىيەكەن ۋە ھتە.

ئىدى ھەر جەر ۋەلا تىك ۋە نەتەۋەيەكەن زىاتەر گەشەي بە زانست ۋە زانايارى داۋە، بەتايىبەت لە بوارى پىشەسازىي ۋە تەكنۇلۇژىادا، كەۋاتە: ئەمىر ۋە زىاتەر لە دەستى رۇزئاۋايىيەكەن داۋە، ۋەنەبى كات خۇشى ھەروا بويىت، بەلكە رۇزگارىڭ بو، كە لە دەستى خەلكى دىكەداۋ، لە شۇئىكى دىكەدا بو.

ئىنا پىۋىستە ئىمە چەند راستىيەكەن بزانين:

پاستى يەكەم: ئىسلام دوايىن نوسخەي رىۋونىي ۋە ھىدايەتى خاۋە بۇ مەۋق، ۋە دواي ئىسلام شەرىئەتتىكى دىكە لە خاۋە نايەت بۇ ئىنسان، ۋە لە دواي (مۇھەممەد) (صلى الله عليه وسلم) پىغەمبەرلىكى دىكە نەھاتەۋە ناسىيەت:

﴿ مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ ... ﴾ (الأحزاب- ۴۰).

ۋاتە: مۇھەممەد (صلى الله عليه وسلم) بابى ھىچ كام لە پىۋاتىتەن نىيە، بەلكە رەۋانەكراۋى خاۋە كۇتايى پىغەمبەرەنە (عليهم الصلاة والسلام).

ۋە لە دواي قورئانىش، خا كىتەبىكى دىكە بۇ ئادەمىزاد نانىرى، بۇچى؟ چۈنكى ئەگەر لە پىش قورئاندا پارىزگارىي لىكردنى كىتەبەكەن خا بە زانايان سىررەبو، ۋەك خا (عز و جل) لەبارەي زانايانى جۈۋەكەۋە ۋە رەمۋىيەتى:

﴿ ... يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّسُولُ وَالْأَخْبَارُ بِمَا اسْتُحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ ... ﴾ (المائدة- ۴۴).

واته: ئەو پیغه مبهراڤه ی (بۆخوا) ملکه چ بوون و ره بانییه کان و زانییه کانیاڤ حکومیاڤ پی (به ته ورات) ده کرد به سه ره جووله که کان دا، به هۆی ئەوه وه که پارێزگاری لی کردنی کتیبی خویان پی سپیرا بوو وه به سه ریشیه وه چاودێر بوون.

دیاره ئەم مه سه له یه دا جووله که وه نه سرانییه کان و ئەوانه ی پێش وانیش، یه کسان بوون، به لام دوایین کتیبی خوا که قورثانه، خوا بۆخۆی به لێنی پاراستنه که ی داوه، وه که فرموویه تی:

﴿ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴾ (الحجر - ۹).

واته: ئیمه خویمان قورثانمان ناردۆته خواری و، هه ره خویمان پارێزه رینی.

که واته: قورثان دوایین کتیب و دوایین نوسخه ی هیدایه تی خوایه، که بۆ سه ره جه م روفایه تی نیراوه، پاشان خوا خۆی پارێزگاری لی کردوه وه گوڕاوه و ناشگوڕری.

مه به ستم ئەوه یه ئیمه ی مسوڵمان، شوینکه وتووی کۆتا نوسخه ی هیدایه تی خویان، وه هه لگری دوایین کتیبی خویان، وه په ره ی پیغه مبه ره ی کۆتایین، که (محمد) (صلی الله علیه وسلم)، که کتیبه کان و پیغه مبه ره کانی خویان پی خه تمکراون و، له هه مو روویکی شه وه سه لامه ت ماون و پارێزراون.

کاتی خۆی له زیندانی ئەمریکییه کان دا، زۆرجار قسه وباس و موناقه شه مان له گه ل ئەمریکی و به ریتانییه کان ده کرد، له سه ره مه سه له ی ئایین، دیاره ئەوان هه ندیکیان جووله که وه هه ندیکیشیان نه صرانی بوون، ئنجا پیم ده گوتن: ئیمه ی مسوڵمان کیشه مان نیه له گه ل پیغه مبه رانی ئیوه دا، نه له گه ل موسا، نه له گه ل عیسا دا (عليهما الصلاة والسلام) به لام ئیوه کیشه تان هه یه له گه ل پیغه مبه ره ی ئیمه دا (محمد) (صلی الله علیه وسلم).

ده یانگوت: چۆن؟

ده مگوت: قورثانی ئیمه له سه ره زمانی مسوڵمانان ده فرموی:

﴿... كُلُّ عَامَنَ بِاللَّهِ وَمَلَأَتْ كَيْبَهُ وَكُتِبَ لَهُ - وَرُسُلُهُ - لَا تَفِرُّ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ... ﴾

(البقرة - ۲۸۵).

ۋاتە: جياۋازىي ناخەينە نىۋان ھېچ كام لە پىغەمبەران (عليهم الصلاة والسلام) و ئىمانمان بە ھەموو پىغەمبەرانى خوا، ھەموو كىتەبەكانى خوا ھەيە، بەلام ئىۋە كىشەتان لە گەل پىغەمبەرى خوا (محمد)دا (صلى الله عليه وسلم) ھەيە، كىشەشتان لە گەل قورئاندا ھەيە.

پاشان پىم دەگوتن: ئەگەر ئىۋە موسولمان بىن، چەندان قۇناغ دىتە پىش، بەلام من ئەگەر بىمە جوولەكە، يان نەسرانىي، چەندان قۇناغ بەرەو دوا دەگەرپىمەۋە، چونكە ئەو كىتەب و بەرنامانەي، كە خوا بۆ موساۋ بۆ عيسا (سەلامى خايران لىيى)ى ناردوون، بۆ چەند قۇناغىكى پىشتەر لە ژيانى مروڤ ناردوونى، بەلام قورئانى ناردوۋە بۆ قۇناغى كۆتايى ژيانى مروڤ لەسەر زەۋى.

پراستى دوۋەم: موسولمانان بە پىچەۋانەي خەلكى رۆژئاۋاۋە، كاتىك پابەند بوون بە دىنەكەيانەۋە، بەرەو پىشەۋە چوون، كاتىكىش دەستيان لىي شل بوو، بەرەو دوا گەرپانەۋە، ئەۋە پراستىيەكە مېژوۋ لەسەرى شاھىدە.

بۆيەش ئاماژە بەم پراستىيە مېژوۋىيە دەكەم، چونكە:

ھەندىك خەلكى عەلمانىي بانگەشە دەكەن و دەلئىن: خەلكى رۆژئاۋا كاتىك بەرەو پىشەۋە چوون، لە پروۋى سىياسىي و ئىدارىي و رېڭخستنى ژيانيان و لە پروۋى تەكنۆلۇژياۋە، كە دەستبەردارى دىنەكەيان بوون، منىش ۋەك لە كىتەبى (تەۋرمى ئىسلامىي و عەلمانىي و خالە ھاۋبەش و جياۋازەكانيان)^(۱)دا باسەم كەردە، ئەۋ بۆ چوونە، تا ئەندازىيەك پراستە و ئىمەش ئەۋ پراستىيە دەيسەلمىنن، بەلام بىگومان ئەۋە بۆيە ۋابو، چونكە ئەۋ دىنەي كە خەلكى ئەۋروپاۋ رۆژئاۋا رەفزان كەرد، ئەۋ دىنە نەبوو، كە خوا بۆ عيسا (عليه السلام) ناردبوۋى، بەلكو دىنىكى شىۋىندراۋ بوو، دىنىك بوو ۋەك كالايەك بەدەست چىنى ئەكلىرۆسەۋە، بەدەست پاپاۋ قەشەكانەۋە بوو و بازىرگانىيان پىۋە دەكەرد، ئەۋانە كە ناۋيان لەخۋيان نابو (پىۋانى ئايىنى، رجال الدين)، ۋەك ئەۋە، كە ھەر ئەۋان عايدى

(۱) برۋانە: چاپى يەكەم سالى (۲۰۰۸) نوۋسىنگەي تەفسىر.

ھەرۋەھا برۋانە كىتەبى: (سىكۆلارىزم و دىموكراسى لە ئەزەمنى كوردستاندا).

دین بن و هەر ئەوان لە بەرانبەر دیندا بەرپرسیار بن، که بە داخووه ئیستانکه هەندیک لە مامۆستایانیش (زانایانی ئیسلام) ئەو زاراوهیه بەهەڵە بە کار دێنن، بەلام ئاشکرایە که ئە ئیسلامدا هەموو پیاوان، پیاوی دینن و، هەموو ئافرەتان ئافرەتانی دینن، ئنجا ئەو دینە، که ئە نۆڤرۆکی خۆی خالی کرابوو، پڕ کرابوو لە شتی پڕووپوچ و ئەفسانە، ئەورووپا وازی لەو دینە هێنا، که رینگ بوو لە بەردەم پیشکەوتن و ئازادییدا، لە بەردەم زانست و زانیاری و داهێنان و دۆزینه وەدا، لە بەردەم مافەکانی جەماوەردا، وە بازێچەیهک بوو بە دەستی دەستەلاتداران و پاپا و پادشا و درەبەگ و خاوەن زەوی و زارەکانی ئەو کاتە ئیسلامی ئەورووپا و ژۆرناووه، بۆ هێنانەدی مەرامەکانی خۆیان بە کاریان دینا!

بەلام مسوڵمانان هەرگیز کێشەیهکی ئاویان نەبوو، چونکه دینەکیان بەهۆی پارێزگاری کردنی خواوە ئە کتێبەکی، دەستکاری نەکراوە نەشیۆنراوە، بۆیه ژۆرناواییەکان، که دەستبەرداری ئەو دینە گۆراوەی خۆیان بوون، بەردەو پیشەوە چوون، بەلام ئێمە بە پێچەوانەووه: تا دەستمان بە ئیسلامەو بوو، ئە پیشەوە بووین، کاتێک دەستمان لێ شل بوو، هاتینەو دوا!!، بۆیه ئەگەر بمانەوی ئەرووی تەکنۆلۆژیا و هەموو لایەنەکانی دیکە ئیسلامی، بەردەو پیشەوە بچین، دەبێ بگەرێینەو بۆ دینەکەمان و بەراستی و بەجیدی دەستی پێوە بگرینەو.

راستی سێهەم: پیشکەوتن و دواکەوتنیش لە رووی تەکنۆلۆژیاوە، زۆر پەڕیوەندی بەعەقیدەو بیروپرواوە نیه! بە بەلگە ئێوە که دەبینین و لاتانیکی وەک (چین و یابان) که ئیستانش هەر بێت پەرستن، یاخود (هیند) که ئەویش خەریکە بچیتە ریزی چین و یابانەو، ئە رووی پیشەسازیەو، تەماشای دەکەین ئەو و لاتانە، مەگەر چۆن، دەنا هەموویان بێت پەرست و مشک و مار پەرست و گاومانگا پەرستن، که چی بەردەوامیش لە بەردەو پیشچوونی زیاتردان، ئە رووی تەکنۆلۆژیاوە.

بەلێ، بەردەو پیشچوون لە رووی پیشەسازی و تەکنۆلۆژیاوە، پەڕیوەندی بەکۆمەڵێک هۆکاری دیکەو هەیه، ئنجا ئەگەر گریمان ئایین و عەقیدەو بیروپرواش پەڕیوەندی هەبێ بە بەردەو پیشچوونەو، ئە رووی پیشەسازی و تەکنۆلۆژیاوە، ئەو بێگومان ئیسلامی بەرجەسته ئە عەقیدە راست و دروستی ئیسلامیدا، که عەقیدە خوا بەیه کگرتن (توحید)ە، وە ئە شەرعیەتی دادگەر و کاربەجیانی ئیسلامیدا، که

هه‌مووی فه‌رمانه به هه‌رچی خێروچاکه‌یه‌و، پێگه‌یه له هه‌رچی زیان و خراپه‌یه‌و، هاندانه بۆ بیرکردنه‌وه‌و تیوه‌پارمان و، سه‌رنجدانی بوونه‌وه‌رو، گه‌ران به‌نیو بوونه‌وه‌رداو دۆزینه‌وه‌ی یاسا‌کانی خ‌وای په‌روه‌رد‌گار، یی‌گومان ته‌و ئایین و عه‌قییده‌یه، هه‌تا زیاتر لێی حا‌لی بین و، له مه‌به‌سته‌کانی تی‌یگه‌ین و، ده‌ستی پێ‌وه‌ب‌گ‌رین، زیاتر به‌ره‌و پێ‌شه‌وه‌مان ده‌بات، له تی‌ک‌رای به‌اره‌کانی ژياندا.

۲- له ره‌وه‌ سیاسیه‌وه‌:

کیشه‌و گه‌فته سیاسیه‌کانی‌ش‌مان، پێ‌ویسته له‌سه‌ر بناغه‌ی ته‌م به‌نهما‌یانه چاره‌سه‌ر بکه‌ین:

۱- پشت به‌خوا به‌ستن و، له‌سه‌ر پێ‌ی خۆ وه‌ستان:

دیاره ته‌ویش به به‌هێزکردنی پێگه‌ی جه‌ما‌وه‌ری، وه به‌شداری پێ‌کردنی جه‌ما‌وه‌ر له برپاری سیاسیه‌دا، وه د‌ل‌خ‌وش‌کردنیان به‌ه‌وی زیاتر چه‌سپاندنی داد‌گه‌ری کۆمه‌لایه‌تییه‌وه، وه چاره‌سه‌رکردنی ته‌و گه‌رت و کیشه‌ی ره‌ژه‌انه له‌گه‌ڵیاندا ده‌سته‌ویه‌خه‌ن، وه‌ک: دابین‌کردنی پێ‌دا‌ویستییه سه‌ره‌تاییه‌کانی ژيان، که زۆرجار باسیان کراوه، وه به ه‌ی‌وای ته‌م و ته‌و نه‌بوون، به‌تایبه‌ت زله‌یزه‌کان و، له‌پیش هه‌مو‌یانه‌وه ته‌مه‌ریکا و به‌ری‌تانی، که ئی‌مه وه‌ک مه‌یله‌تی کورد، ته‌زم‌وونی زۆر تالمان له‌گه‌ڵ ره‌وه‌سیاو به‌ری‌تانیاو ته‌مه‌ریکا‌دا هه‌یه، که هه‌ر کامی‌کیان به‌لای که‌مه‌وه، جارێک ک‌لا‌ویان له‌سه‌ری ئی‌مه نا‌وه‌و، پردی ئی‌مه‌یان به‌ ئا‌ودا دا‌وه!! خ‌وای بالاده‌ست و تواناش، فه‌رمان به بر‌وا‌داران ده‌کات و ده‌فه‌رم‌و‌ی:

﴿... وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ﴾ (آل عمران- ۱۲۲).

واته: با ئیمانداران به‌س پشت به‌خوا به‌ستن.

هه‌روه‌ها له وه‌سف‌ی شو‌ین‌که‌وت‌و‌انی پێ‌غه‌م‌به‌ر (م‌حم‌د)‌دا (صلی الله علیه وسلم) له تایه‌تی کۆتایی سووره‌تی (الف‌تح) ده‌فه‌رم‌و‌ی:

﴿...وَمَثَلُهُ فِي الْإِنْجِيلِ كَرَجٍ أَخْرَجَ شَطْرَهُ فَفَازَهُ، فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَىٰ عَلَىٰ سُوقِهِ...﴾ (الف‌تح- ۲۹).

واته: وینهی شوینکه وتوانی راسته قینهی (محمد) (صلی الله علیه وسلم) وهك درهختیك وایه، كه له سه رهگ و ریشه وه دی خوی وه ستاوه دامه زراوه.

ئیمه ی گهلی کوردی مسوڵمانیش، دهبی ههولبدین له سه ر پئی خۆمان بوهستین، به لێ، ده زانین ئه وه به زه حمه ته، به لام به ته ئکید له سه ر پئی هه رکه سیك بوهستی، هه ركات پئی له ژیر پیت دهرهینا، پيش هه موو شوینك پشتی سه رت به زه وی ده کهوئ! پيشینانی خۆشان زۆر جوانیان گوتوه: (پروبار بته، نه ك به پردی نامه رددا برۆی)، چونکه پروبار کاتیک لێی ده په رپه وه، ته گه ر بشتبا، په رنگه به پچکیک خۆت بگریه وه، به لام که پردیان له ژیر دهرهینای، خراب چاوت به خۆت ده کهوئ^(۱)!

۲- حیزب وه سیله وه نه کرپته ئامانج، وه له کاتیکدا جلهوی هوکمرانیی به دهسته وه ده گری، عه قلییه تی حیزبی واز لێبێنئ و عه قلییه تی هوکمرانییتی له خۆیدا به رجهسته بکات:

به لێ خوشک و برایانی به ریز!

حیزب به ته نیا به رانه ر به ئه ندامه کانی خوی به رپرسیاره، دیاره دهبی وه سیله بی بۆ خزمه تی هه موو خه لک، به لام پيش هه موو که س به رانه ر به ئه ندامه کانی خوی به رپرسیاره، به لام وهختیک تۆ جلهوی هوکمرانیی و به رپۆه بردنی خه لک و ولات به دهسته وه ده گری و، ده بیه حکومه ت، نابێ به عه قلییه تی حیزبایه تیی هوکمرانیی بکه ی، به لکو دهبی خۆت بگۆری و، بیگومان عه قلییه تی دهوله تداریش، جیا به له عه قلییه تی حیزبایه تی.

چونکه حکومه ت ه ی هه موو خه لکه، به لام حیزب ته نیا ه ی ئه ندامه کانی خۆیه تی، پيشینان ده لێن: حکومه ت بابی میله ته، دیاره بابیش ه ی هه موو منداله کانیه تی و، نابێ فه رق و جیاوازیان له نیواندا بکات.

(۱) ئاشکرایه که (مودارکردن) له (پشت پێهستن) جیا به، ه یچ عاقلیک نکوولی له وه ناکات، که پێوسته مودارامان له گه ل هه موو که سدا هه ر هه ی.

(١) ئىستاش (٢٠١٦/٥/١٠ ز) يارودۆخە كە ھەروەك ئەوساكەيە!

سەرۆك ھەرىمە، سەرۆكى حكومەتە، سەرۆكى پەرلەمانە، يان ۋەزىرە، يان ھەرچىيەكە، مادام ئەرك و ئەمانەتى بەرپرسىيارىتىي خراۋەتە سەرشان، دەبىي ئەخەللى دىكە زىياتر پىي خوش بىي، كاروبارەكەي بەرەوپىش بىچى و باش بىي و، كەم و كووړپىيەكانى چارەسەر بگرىن، بۆيە دەبىي زۆر بە پشوو درېژىي و سىنە فراوانىي، ھەم رەخنەي خەللى و، ھەم پىشنىيازو تىبىنىي و سەرنجى خەللى، ۋە ئەو چارەسەرەنەي دەيانخەنە رۈو، ۋەربگرىي، چونكە پىش ھەموو كەس، بەبەرەوپىشچوون و چاكبوونى كارەكەي، خۆي قازانچ دەكات و، سوودمەند دەبىي، ۋە ئەگەر بە بارى خراپەش دابىي، پىش ھەموو كەس، خۆي زەرەرمەندەو، شتەكە لە دەستى ئەودا دەشكى.

ۋە دەبىي ئىمە لەۋەش دلىيا بىي، كە ھىچ بەدىلىشمان نىيە بۇ پىكەۋە ژيان و تەبايى و حىساب بۇ يەكدى كردن، جگە لە شەپرو ھەراو دووبەرەكىي، ۋە ھەركاتىك مىللەتلىك نەيتوانى لەنىو خۆيدا رېژ لە يەكدى بگرىي و پىكەۋە بژى، ئەۋە دەبىي بىر لەۋە بكەنەۋە چۆن دەست بخەنە يەخەي يەكدى و، لە يەكدى دەرېكەن و،^(۱) پىكەۋە شەپرى دەۋەن بە ئاش بەرپا بكەن، ۋەك پىشتەر زۆر كراۋە!

بۆيە بە تايبەت بۇ مىللەتلىكى ۋەك ئىمەي كورد، كە لە زۆر شتدا جارى ھەر لە نىۋەي رېنگاي گەشتن بە مەنزىل داين و، زۆرمان ماۋە بگەينە جىي، پىۋىستە ھىچ لايەكمان، جگە لە تەبايى و پىكەۋە ژيان و ھاۋكارىي پىكەۋە كردن، يان لانى كەم رېژ لە يەكدى گرتن و، يەكدى تەحەممول كردن، بىر لە ھىچ شتلىكى دىكەي پىچەۋانە نەكەينەۋە (عەلى كورى ئەبوتالىب) ىش (خوا لىي رازى بىي) زۆر جوانى گوتە: (وَمَنْ ضَاقَ بِهِ الْعَدْلُ، فَالْجَوْرُ عَلَيْهِ أَضْيَقُ)، واتە: ھەركەسىك بە دادگەرىي سەغلەت و تەنگەتاۋ بىي، يىنگومان بە ستەم و بىدادىي تەنگەتاۋتر دەبىي.

(۱) لە يەكدى دەرېكەن: يەكيان ئەۋى دىكە بخت!

۳- له ډډو نه ته وایه تیږه و نیشتمان پوره ډیریه وه:

پېم وايه په چا وکړنی ئم سى خال، کيشه و گړفتى زورمان له و بواره دا له کول
ده کاته وه و بۇ چاره سر ده کات:

۱- زاکردنی نیتیمای نه‌وه‌ویی و نیشتمانیی به‌سەر هی حیزبیداو، به‌ژه‌وه‌ندی گشتی به‌سەر هی تاکیی و بنه‌ماله‌یی و حیزبیی دا.

واتە: ئىمە كاتىك بىر دەكەينەۋە، كاتىك ھەلەس و كەۋتىك دىۋىنىن، با ھەموو مىللەتەكەمان بىيىنە پىش چاۋى خۇمان و، ھەموو ھەرىمى كوردستانمان لەپىش چاۋى، نەك تەنيا ھەر شارىك، يان حىزىك، يان دەۋرۈبەرى خۆت و بەس، كە يىگومان ئەۋە ھەتا ئىستا، زەرەرى زۆر كوشندەى لىداۋىن.

۲- دەرککردنی ئەو پاستییە: کە هەلگرتنی دروشمی کوردایەتی و نیشتمانپەرورەیی، ئەگەر نۆڤەرۆکیکی باشی نەبێ، تەنیا قاوغ و چوارچۆڵەییەکی بۆش و، عاتیفە و سۆزێکی ئاسایی یە!

مەبەستم ئەوئە زۆر جار كوردایەتیی و نیشتمانپەرورەتیی، دەكرێتە پاساوو
بیانوی ئەو، كە بێدەنگت بكەن، دەگوترێ: هیچ مەكەن، با هیچ كەس
نارەزایی دەرنەبرێ، بۆچی؟ چونكە وەزەكەمان ناسكە و بۆ كوردایەتییمان
زەرەری تێدایە! دەی باشە كوردایەتی یەك گیرۆدەبووبێ و دەستەویەخەبێ
لەگەڵ كۆمەلێك گرفت و كێشەداو، چارەسەر نەكرێن، ئەو چ كوردایەتییهكە؟
یىگومان كوردایەتیی وا كەس دلی پىخۆش نابێ، كەواتە: بە پىچەوانەو بە
ئەوئە خەلك دلی بە كوردایەتیی و نیشتمانپەرورەری و لا تبارێ و خاك و
ئاو و ئەزموونی خۆی خۆشبێ، پىویستە زۆر بە خیرایی و جیددی گرفت و
كێشەكان چارەسەر بكرێن!

۳- ناپاسته‌کردنی وزه و توانایه‌کان، به‌ره و هیئانه‌دی ئامانجه نه‌هوه‌یی و نیشتمانیه بالابه‌کان:

واته: هه‌موو لایه‌ك، لایه‌نه سیاسییه‌كان، نووسهران و پ‌وشنبیران، بیر له‌وه بکه‌ینه‌وه، چۆن ئامانجێك یێنینه دی، که بۆ هه‌مووان بێ، نه‌ك هه‌ر له‌ بیری حیزبه‌که‌ی خۆیدا بێ، چونکه وه‌ختێك نه‌ته‌وه‌و میلله‌ت قازانج ده‌كات حیزبیش قازانجی کردوه، ته‌دی ته‌و حیزبه‌ ئامرازێك نیه بۆ خزمه‌تی ته‌و میلله‌ت و کۆمه‌لگایه‌و، به‌شێك نیه له‌ جه‌ماوه‌ر؟! وه‌ختێك میلله‌ت قازانج ده‌كات، هه‌موومان قازانجمان کردوه، وه‌ختێکیش میلله‌ت زه‌ره‌ر ده‌كات، ته‌گه‌ر حیزب قازانجی‌شی کردبێ، هه‌ر زه‌ره‌ی کردوه!

ع- له روهه ئابھوريه و ژيان و گوزهرانه:

پڻ واهه بڻ چارو سهرى نهو ڪٽيهو گرفتانهى لهو بارهوه هه ن، پڻ ويسته نهو خالانه
ره چاو بڪرين:

۱- کارکردنی جیدیدی بۆ ھەرچی زیاتر چەسپاندنی دادگەریی کۆمەڵایەتی، چونکە قەری و پەری و چینیایەتی، بەرھەمە کە نازاوە و بێزاری و کێشە و مەلەتە:

وہ بہ راستی زور لہ بیزاری و نائومیڈی و دلساردی خەلک و، زور لہ پەخنە گرتنی خەلک- کە جاروباریش ئەو پەخنە گرتنە لہ سنووری خۆی دەچیتە دەر- دە گەڕیتەوہ بۆ قەیرانی ئابوری و، بۆ گێروگرتنی ژیان و گوزەرائی ناھەمواری خەلک، خۆتان بیستوتانە ہی وا ھەبووہ کە چەند مانگیک مووچە ی وەرە گرتوہ و لہ ئەنجامدا خۆی کوشتوہ، وە ھەییە سەری خۆی ھەلدە گری بەرەو ھەندەران، لہ بەر بینکاری و، ھەییە ژنی بۆ نایەت و ژیان ی ھاوسەرگیری بۆ بینک نایەت، لہ بەر بیجیگا و ریگایی و، نازانی چۆن خۆی بژیەنی... ھتد.^(۱)

(۱) هه‌ڵبەتە ئێستا (۲۰۱۶/۵/۱۰ ز) بارودۆخی ژيان و گۆزەران، زۆر خراپتر بووه له‌وکاته.

ئنجای ئیمه ئەگەر هەموومان نەدار بین، یاخود ئاستی گوزەرائی خەڵک لە هەموو لایەکەوە نزم بێ، ئەوکاتە کەس گلەیی لە کەس ناکات، بەلام لەکاتیکیدا پۆڕ بۆ پۆڕ، هەژارو نەدار زۆر دەبن و، تواناو دەرامەتیشیان کەمتر دەبێتەو، بە پێچەوانەوێش: بەرپرس و دەوڵەمەندانیش، پۆڕ بۆ پۆڕ مالا و سامانیان زیاد دەبێ، ئەو بەراستی وەک پێشینان دەلێن: کەس بەو دووعایە نالێ ئامین!

بۆیە بێگومان مەسەلەی چەسپاندنی دادگەری کۆمەڵایەتی، دەبێ بەجیددی بیری لێ بکێتەو، لە هەموو ئاستەکاندا، واتە با هیچ کەس لەبەرپرسیانی سامندارو خۆشگوزەران، وا خەیاڵ نەکات کە دەگونجی بارودۆخیکی نادادگەری ئاوی کوردستان، بەردەوام بێ! نەخیر ناگونجی.

تەماشای هەموو میژوو بکەن، هەرچی گرفت و کێشەیی سیاسی و کۆمەڵایەتی و گۆرانکاری و شەڕو ئاژاویە لەنیو کۆمەڵگاوە گەل و نەتەوێکاندا، بەزۆری پەيوەندی هەبوو بە هەبوونی سەتم و بێدادیی و، سەرھەڵدانی توێژی کەمینەیی چەوسێنەر و زۆرینەیی چەوسێنراوە چینیەتی و قەری و پرییەو، بۆیەش خوا (جَلْ جَلالَه) لە ئایەتی ژمارە (۲۵) ی سوورەتی (الحديد) دا باس لەو دەکات، کە هەموو پێغمەبەران بۆ ئەو نێراون، تاكو دادگەری بچەسپێن - هەندیک کەس وادەزانن کە ئیسلام بەس بۆ ئەو هاتووە فەرمان بە نوێژکردن و پۆڕوو گرتن و ڕوو لە خوا کردن، بەلێ بۆ ئەو هاتووە، بەلام وێرایی ئەو، زۆریش باسی ئابووری و دادگەری و، ژیان و گوزەرائی خەڵک و، بەرپۆەردنی کۆمەڵگاوە سیاسەت و حوکمرانی دەکات - وەک دەفەرموێ:

﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ...﴾

واتە: پێغمەبەرانمان (عليهم الصلاة والسلام) بە بەلگەیی ئاشکراو ڕۆشنەووە ناردوون و کتیب و تەرازوومان پێدا ناردوون، تاكو خەڵک بە دادگەری بەرپۆەبچن. ئنجای لێردا وشەیی دادگەری (قسط): دادگەری نەتەوێ، سیاسی، ئابووری، کۆمەڵایەتی، هەمووی دەگرێتەو.

ھەلبەتتە ئىمە بە گىشتى لە وتارە سىياسىيە كان و راگە ياندنە كانماندا، زۆر باسى دادگەرى و يەكسانىي خەلک و، باسى خوشگوزەرانکردن و بەختە وەرکردنى خەلک و كۆمەلگا دەكەين، بەلام بىگومان دەبى ئەو بە کردەو ھەلۆيىست و لەژيانى رۆژانە ماندا، بەرجەستەبى و رەنگ بداتەو، نەك ھەر لە راگە ياندندا باسى بکەين، بەللى، ئەگەر راستە قەناعەت و بروايەكى ھەلقولاوى دلمانە، دەبى لە ھەنگاوو ھەلۆيىستە كانماندا رەنگ بداتەو!

و بە دلىيى، ئەگەر بەرپرسە كان و دولە مەندە كان، لە خوشگوزەرانى خويان و لەو ھەموو پارەو سامانەى، كە لەسەر حىسابى خەلک دىتە دەستيان، لىي نەگرنەو، بىگومان ھەژارو نەدارو خەلکى رۈوت و رەجال رۆژ بۇ رۆژ زياتر ئىش و تازارى پىدەگات و، ئاومىد و بىزارتر دەبى و، بە تەشكىدش بىدەنگ نابى و ھەلۆيىست وەردەگرى!

۲- كارکردن بۇ دروستکردنى ژىرخانى تابوورى و لەو بوارەدا پەند وەرگرتن لە مىللەتانى تازاو بوپر و دلپر:

بەللى دەبى ھەلۆبەدين ژىرخانى تابوورى دروست بکەين، چونكە ماقوول نىە بۇ ھەموو پىداويستىيە كانمان وەك بىچوۋە بالندە، دەم بکەينەو داخو كەى پاروويىكان لە زارى داوين!

ئاخر بەداخوۋە، ئىمە ئىستا بۇ شتى زۆر سادەش، پىويستيمان بە ولاتانى دەرو دراوسى و دەرەو ھەيە، كە بۇ گەل و نەتەو دىەك كە بىەوى دەستەلاتىكى سىياسىي و قەوارىەكى جىگىر، بوخوى دابمەزىنى و، بىەوى بوونى خوى بسەلمىنى، نابى ئەو ھالى بى!

بەلكو دەبى ھەول بدات، نەك ھەر ئەو پىداويستىيە سادانە بوخوى بەرھەم بىنى، بگرە ھەلۆبەدات لە ھەموو رۈويكەو، لەسەر پىي خوى بوەستى، ديارە ئەمەش دەبى بە جىددىي بىرى لى بكرىتەو، بوودجەى بۇ تەرخان بكرى و مەجال بە خەلکى پسپۆر بدرى، ئنجا ھەرچەندە ئەو گۆرانكارىيە گرنەگەى

له‌سه‌ر پێی خو‌وه‌ستان زه‌حمه‌ت و پره‌نج و ماندوو بوونی ده‌وی، به‌لام ته‌سته‌م نیه‌و
 رپیی هه‌زار میلیش به‌هه‌نگاوێک ده‌ست پیده‌کات.

بۇ ھۈنەر: پۈتۈن كاتىك كەسپكە پىشنىيازى دروستكىرنى كارگەيەك، يان بىناتنانى پروژەيەكى بەرھەمھىيان دەكات، خەلات بىرى و دەستخوشى لى بىرى و، كارئاسانى بۇ بىرى، نەك پى بىرى: ئەگەر نەكىم بە شەرىك و ھابەش، رىگەت لى دەگرم!

من کابرا هاتوه بۆ لام گوتوو یه تی: من چووم بۆ لای فلان لایه نی بهر پرس و
که سی په یوه نندیدار، پێش نیازم کرد: که ده مه وی کارگه یه ک دروست بکه م، گوتیان:
باشه به لام ده بی به و ته ندازه یه بۆ نمونه: نیوه، ئیمه ش پشک و به شمان هه بی و
شه ریک بین!

گوتی: گوتم: تاخر هیچی وا بو خوم نامینته وه.

گوتیان: ده کاکه وازی لیینه وه هه ر دایمه نی!!

يېگومان ئەو ھەلۋىستىكى زۆر خراپە، لەجياتى ئەو ھى توۋىنى سۇپاس و دەستخوشىي ئاراستە بىكەى و، كارى بۇ ئاسان بىكەى، يىي رېڭاى لى بگرى!! دەبى فەرموى لى بىكەى، تاكو چىدىكە ئەو شتانه لە ئىران و توركىاو سوورىاو كوئى وكوئى وە نەھىننن و، بەرھەمى خۇمالىي گەشە پىبدەين و لەسەر پىي خۇمان بوەستىن، خۇ حوكمرانىي و بەرپوۋەردنى خەلک و كۆمەلگا ھەر بە قسەو دروشم نابى، دەبى بە كردهو ھەنگاو و ھەلۋىستى پىويست، بىسەلمىتى و خۆت دروست بىكەى، لە پرووى برپارى سياسىي و، لە پرووى بنىاتنانى ژىرخانى تابورىيەو، كارىك بىكەى كە ولاتەكەت جىنگاى ئومىد و دل پىخوشبوونى خەلک بى، نەك لە كاتىكدا كە سياسەت لى قۇرخ و تاپۇكرىدون، بازىرگانىي و، كەسايەتشىيان لى زەوت بىكەى!!

۳- برەو پېدان و ھاندانى خەلك، بۇ كاركردن و بەرھەمھېنانى شتى خۇمالېي،
لە ھەموو بوارەكانى كشتوكال و پېشەسازىي و ئازەلدارىي و.. ھتەدا:

كە يىگومان كوردستان خىروپىرى زۆرى تىدایەو، دەگونجى لە زۆر پرووودە
يىنياز بىن لە خەلك و كەمتر پىويستيمان بەملاولا بى.

۵- ھاننەدانى خەلك بۇ زېدەپۇيى و خۇشگوزەرانىي، كە ھەتمەن كەمىنەيەك
دەيكەنە پېشە لەسەر حىسابى زۆرىنەي خەلك:

واتە خەلك ھان نەدەين بۇ ئەو مەبەستە، مەن زۆرجار تەماشای رېكلام و
پروپاگەندەو بانگەشەي راگەياندەنەكان دەكەم، دەيىنەن ھەمووى ھاندانى خەلكە
بۇ زياتر سەرقالبوون و خەرىكبوون بە كەمالىيات و خۇشگوزەرانىي و زېدەپۇيى
كردنەو، كە يىگومان زۆرىنەي خەلك لە مامۇستاو كارمەندو كاسبكارو كرىكارو
جوتيارو نەدارو ھەزاران، ھەر دەبىي زارىان ئاوى پىدايىت و زەقەي چاويان بىت و،
خەفەتى پىوہ بخۇن و، ئاخى بۇ ھەلكىشن!

وہ پىويستە بزەين كە گەورەترىن ھۆكارى ھەرەسەپنەن و پرووخانى ھەر دەولەت و
دەستەلاتىكى سىياسىي لە مېژووى رابردوو و ئىستاشدا، خۇشگوزەرانىي چىن و
پىرېكى زېدەپۇيىكەر بوو، لەسەر حىسابى زۆرىنەي خەلك و جەماودە، ەك خواي
زانو تۈنا لەوبارەو دەفەرمۇي:

﴿ وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَرِيْبَةٍ بَطَرَتْ مَعِيشَتَهَا ... ﴾ (القصص - ۵۸).

واتە: زۆر ۇلات و ئاودەدەننىمان فەوتاندەن، كە زۆر خۇشگوزەرانىيان كەرد...،
چۈنكە ەك گۈتم: ھەمىشە خۇشگوزەرانىي لەلايەن كەمىنەيەكەو، دەبىي
لەسەر حىسابى زۆرىنەيەكى چەوسىنراوود بەشخوراوبى، ەك گۈتراود: لە ھەر
شۈيىنك چىاو شاخى زۆر بەرزت بىنى، دۆل و شىوى زۆر قوۋلىش دەبىنى،
يان ەك (مصطفى لطفى منفلوطي) دەلى: شەويك بە شۈيىنكدا رۇيشتەم، بىنىم
كابرايەك ئالەنالى بوو، لىي چوومە پىش گۈتم: كاكە ئەو چىتە؟ گۈتى: زگم
دېشى لەبرسان، لەو تىپەرىم، كابرايەكى دىكەش ھەر ئالەنالى بوو، لەويش چوومە

پېش و گوتم: كاكە تۆ چىتە؟ گوتى منىش ھەر زگم دېشى، لەبەرئەۋەى زۆرم خواردو! ئىنجا دەلى: ئەۋەى كە زۆرى خواردبو، ئەگەر چەند پاروۋىيەكى لى گرتبايەۋە بەخشىباي بەۋەى كە لەبرسان زگى دېشا، بىگومان ئەۋكاتە ھىچيان زگيان نەدېشا!!

بەلى، بەراستى ھەمىشە تىكچوۋنى سەنگىي (توازن) لەنىۋ چىن و توئزەكانى كۆمەلگادا، ۋە قىرى و پىرى و چىنايەتتى، ئاكامى زۆر خراپ و شوۋمى بەدۋاۋىيە.

0- چارەسەر كىردنى دىاردەى تەنبەلىي ■ موۋجەخۇرىي زۆرو زەۋەند:

دىارە ئەمەش نابى تەنيا بە باسكردن بى و ھىچى دىكە، بەلكو پىۋىستە پەلە بىرى ئە چارەسەر كىردنى بە كىردەۋە، ئەۋىش بەۋە، كە خەلك ھاندىرى و دىلخوش بىرى، لەسەر چۈنەۋە بۇ دىھات و بوۋژاندەۋە نوپىكردنەۋەى باخ و رەزو كىلگە كشتوكالىيەكان، ۋە ھاندانى ئاژەلدارەكان لەسەر بەخىۋكردنى پەلەۋەر و ئاژەل، ئەۋىش بە زۆر شىۋاز، كە يەكيان رەۋاج پىدانى بەرھەمە خۇمالىيەكانە، لەشۋىنان جارى ۋايە كە نىرخى بەرھەمە خۇمالىي جوتيارەكان كەم بوۋە ئە بازارەكاندا، حكومەت ھاتو زەرەرى لەخۇى داۋە نىرخى بەرھەمەكانى زىادكردەۋە، بۇ ئەۋەى جوتيارەكان ھاندىت لەسەر كارى خۇيان بەردەۋام بن، نەك ۋەك ھالى ئىستاي جوتيارەكانمان، كەس نەبى لىيان بىرى و، بەسەرياندا بىمىتەۋە، كابرلى جوتيارىش بلى، كارەكەم بنەتۋەكەى خۇى نەكردەۋە، قازانچ سەرى مايەى خوارد! ۋە سەرنجام دىساردىي و لەسەر كارو پىشەى خۇى و، لەئەنجامدا ميوە و دانەۋىلەۋ بەرھەمەى ۋلاتىكى دىكە بەئىرى بە نىرخى گرانتر!!

1- پەرەپىدانى گيانى بەزەي پىكداھاتنەۋە، خىرخوازيي و دەستگىرۋىي يەكدىي:

بەراستى زۆر سەيرە كە دەبىستىن لە فلان شۋىنە مالىك لە كەلاۋىيەك دان، خىزانىك لە فلان جىگا مىندالىكىان لەبەر سەرما رەق بۆتەۋە، ۋە ھەرۋەھا، بىگومان لەنىۋ مىللەتى مەسۇلماندا، ھەبوۋنى ئەۋ ھالەتەنە زۆر شتىكى خراپە، دىارە ھەموۋ لايەكىشمان بەرپرسىارين، نەك ھەر دام ۋدەزگاكانى حكومەت،

هه‌رچه‌ند ته‌وان پشکی شیریان له به‌رپرسیاریتیدا به‌رده‌که‌وی.

شایانی باسیشه له‌ویاره‌وه‌ ئایه‌تی قورئان و فه‌رمایشتی پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) زۆر زۆرن، که ئیمه لی‌رده‌دا ته‌نیا دوو نمونه‌یان لی باس ده‌که‌ین:

یه‌که‌م: خوی کاربه‌جی و به‌ به‌زه‌یی فه‌رموویه‌تی:

﴿إِنَّهُ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ ۝ وَلَا يَحْضُ عَلَىٰ طَعَامِ الْمِسْكِينِ ۝﴾ (الحاقه: ۳۳-۳۴).

واته: ته‌و - کافره - برۆی به‌ خوی مه‌زن نه‌بوو، وه‌ هانی خه‌لکی نه‌ده‌دا له‌سه‌ر خواردن دان به‌ هه‌ژار (بۆیه‌ دووچاری ته‌و ئازارو ته‌شکه‌نجه‌یه‌ بووه‌).

که‌واته: برۆا به‌ خوا نه‌هینان و، یارمه‌تی برسی و نه‌دارو نه‌دان، له‌ دوو تای ته‌رازوویه‌کدان.

دووه‌م: پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) فه‌رموویه‌تی: ((ما آمن بي، مَنْ بَاتَ شِعْنًا، وَجَارَهُ جَائِعٌ إِلَىٰ جَنْبِهِ وَهُوَ يَعْلَمُ)) رواه الطبراني والبزار.

واته: هه‌رکه‌سیک به‌ تیری شه‌وگار به‌سه‌ر به‌ری و، دراوسییه‌که‌شی له‌ نیزیکیه‌وه‌ برسی بی و پیشی بزانی، ئیمانی به‌من نه‌هیناوه‌!

ه- له‌ رووه‌ کۆمه‌لایه‌تییه‌وه‌:

پیم وایه له‌ رووی کۆمه‌لایه‌تییه‌وه‌، ده‌بی ئه‌م چاره‌سه‌رانه‌ ره‌چاو بکړین:

۱- کارکردن له‌ هه‌موو ئاسته‌کاندا، له‌سه‌ر بره‌وپێدانی ره‌وشتی به‌رزو جوان و بنه‌رکردنی خووخده‌ی خراپ، ته‌ویش به‌هۆی به‌هێزکردنی دینداری و لایه‌نی مه‌عنه‌ویی و، په‌یوه‌ستکردنی خه‌لکه‌که‌مان به‌ خواوه‌، به‌تایبه‌ت چینی گه‌نج:

براو خوشکانی به‌پێژ!

ئیمه هه‌موومان، چ ته‌وانه‌مان، که‌ خاوه‌نی مال و خێزانی و کو‌رو کچمان هه‌ن، چ ته‌وانه‌مان که‌ مالمان پیکه‌وه‌ نه‌ناوه‌، ده‌زانی که‌ له‌نیو کۆمه‌لگه‌که‌ماندا،

چ باسهو، چۆنه گهنج و لاوه كانمان بهرهو ئاقارينكى زۆر خراپ پهلكيش دهكرين!
دياره چيني گهنج به ههر دوو ره گهزي نيروميوه، ئوميدى دواړوژى ههر
نه تهويه كن، بويه پاريزگاري ليكردنى چيني گهنجمان، تهركى سهرشانى
هه موو لايه كمانه، به لام به راستى بهو شيويهى، كه ئيستا له نيو كومه لگاي
ئيمه دا باوه، وه بهو جوړه كه ئيستا ده بينين، چوډ دام و دهزگانى ته وژمى
علمانى كارى خراپ و سهلبى له سهر گهنجه كانمان ده كه ن و، بهرهو دوور
له خوايى و بيبه ندوباريان ده بن، بيگومان بهو شيويه تاييندهيان گهش و پروون
نابىنرى و، پروو بهرهو خير نيه.

زۆرچار مەن بە سەرسوپمانەۋە تەماشای ھەندىك بەرنامە و كۆرۈ سىمىنارو ھەندىك دىمانەۋە دانىشتىنى كوراپ و كچان پىكەۋە، لەسەر كەنالەكان دەكەم، دەبىنم فېرى دلدرايىيان دەكەن، فېرى خۆشەۋىستىيان دەكەن!

جارىك لە بۇنەيە كدا گوتىم: كۆترو كەوو چۆلە كەش دەزانن پىكەو دەلدارىي بىكەن! ئايا ئەو دە چ جۆرە زانست و ھونەرىكى تىدایە، كە فىرى كوران و كىچانى ئىمەى دەكەن؟! بىگومان بەرەو يەكدى پەلكىش بوونى نىرو مى، شتىكى غەرىزەيىو ھىچ ەلىم و ەنەتياكى نىە، يان (قالاتتاين) دىتەپىش راگەياندەنەكان خوى پىو ەرىك دەكەن و، ەات وەوارى بۇ دەكەن، كەچى زۆر بۇنەى گەورەو يادو بىرەورەى نەتەوہىى و نىشتەمانىى و ئىسلامىيمان ەن، ھىچ بايەخيان پىنادارى!

ئاشكراشه كه گه نجه كان ته زمونيان نيه له ژيانى كوومه لايه تيداو، نازان له سونگه ي بيه ندوباريه وه، ئايينديان به ره و ئاقرىكى ترسناك ده چى، به تاييه ت له قوناغى تازه پيگه يشتن و هه رزه كارييدا، بو وينه كورپك واده زانى كه هه موو ژيان و دنيا، هه ر ئه وه يه كچي ك بناسى و دلدارى و خوشه ويستى له گه لدا بكات و، پي كه وه رابورن، ئنجا به حه لالايى، يان به حه رامىي !!

به لام ٲيمه كه ته مه ن و ته زمون ٲي كمان هه يه، ده زانين، كه ٲيان به س لايه ني ك و دووان نيه و، كو مه لگا ئاوا به ري وه نا چي و، ده زانين كه كه سايه ٲي ٲينسان به س

بريتى نيه له غەريزەى جىنسىي، كەواتە: زۆر زوڭم له گەنجەكانمان دەكەين، كە له كەنالەكانى راگەياندنەو، كارىك دەكەين، بەردەوام غەريزەى جىنسىيان بوروژيئەى و پيپەو سەرگەرم بکريئ.

بۆيه پيويستە ھەموو لايەكمان خۆمان بە بەرپرسيار بزانين، له بەھيزکردنى لايەنى ديندارىي و پرووحىي و ئەخلاقىي گەنج و لاوہكانمان، بەلئ، پيويستە ھەموو لايەكمان ھەست بە بەرپرسيارىتيى بکەين، له بەرانبەر ئەخلاق و رەوشتى كۆمەلگاکەماندا، بەتايبەت گەنج و لاوہكانمان، ھەرچەندە مامۆستايانى مزگەوت پيويستە لەو پرووہو گەورەترين رۆڤ بگيرن، وەك سوپاس بۆ خوا، ھەندىكيان تاراددەيەك لەوبارەو بە ئەرکى خۆيان ھەلساون و ھەر ليرەشەو دەلئم: ئەو مامۆستا و وتاريئزانەى كە قسەى باش و ھەق دەكەن و، دەست لەسەر برينەكان دادەنئ، كە رەخنەى بەجى دەگرن لە دام و دەزگاكانى ھكوومەت، بۆ ئەوہى بەخۆياندا بيئەو، كەم وكوورپيەكانيان چاك بکەن، بەراستى دەبي خەلات بکريئ و دەستخوشييان لئ بکري!

بيستوومە مەلا (مىصطفى) ى بارزانىي خوا لئى خۆشبى - ئەوہم لە ژمارەيەك لە مامۆستايانى و بيستو، كە جىگای متمانەبوون - مامۆستايانىكى خۆشدەويست كە قسەى ھەقيان کردبايە، بۆ وئە: مامۆستايەكى راستبيژ بۆى گيپرامەو گوتى: جاريك لە دانىشتنيكدا لە كۆرى (مەلا مىصطفى) داووم، مەلايەك زۆرى پيپەلاگوت و ماستاوى بۆکرد، مەلا مستەفاش زۆر توند لئى توورەبوو و پي گوت: دەبي زۆر چاكت سزا بەدەم، ئنجا گوتى: (مستۆ) چيپە ئەوئەندەى (تملق) بۆ دەكەى، منيش وەك تۆ ئينسانىكم؟! بەلام مامۆستايەك رەخنەى لئ گرتباو گوتباى (مەلا مىصطفى)! ئەو شتە چۆن وادەبي؟ يان بۆ واتان کرد...؟! ئەو جۆرە مەلاو مامۆستايانەى لەخۆى نزيك دەخستەو خۆشى دەويستن.

ھەريويەش تەماشاش دەكەين (مەلا مىصطفى) بۆتە رەمزيكى نەتەوہي، چونكە رپژرى دينى نەتەوہەكى خۆى دەگرت و، خەلكى راست و ھەق بيژى بەلاو پەسەند بوو، كەواتە: با ئيمە و ھەست نەكەين، كە كردنەوہى دەرگای مزگەوتەكان و، ھاندانى خەلك بۆ ديندارىي و رەوشت بەرزىي و لەخوا نزيكخستەوہيان، ھەر

ئەركى زانايانى ئىسلام و خەلكى ئىسلامىي يە، نەخىر، بەلكو ئەوئە ئەركى ھەموو لايەكە، ئاشكراشە كە وەك تەك و كۆمەل، وەختىك لە دىن و مزگەوت نەزىك دەبىن، لە ھەموو شتەكى خراب بەدوور دەبىن!

گەنج و لاوئەكانمان، ئەگەر ھۆگرى مزگەوت و مائەكانى خواىن، مسۆگەر لە مەيخۆرىي و تەلىك كىشان و داوین پىسىي دوور دەبن و، لە عەدەت و نەرىتى سەيرو خراب و زىانبەخش دوور دەبن و، بەكەلكى خۆيان و مال و خىزانىيان و بەكەلكى نەتەوئە و لات دىن و، كەسايەتییەكى دامەزراو پوختيان دەبى و، پەك و راست دەبن و، لە پۆزى لىقەومانیشتا، ھەر ئەوانە بەكەلك گەل و نىشتمان دىن و، لە فرىيان دىن.

ئاخەر حاشای گەنجانى رەوشت بەرز و خاوەن كەسايەتیی، گەنجىكى دىسكۆى لاساكەرەوئە بىگەنەى بەتال و بىنۆرەپۆك و، خالى لە زانست و زانىارىي و، لەئەدەب و رەوشت و شەھامەت و جوامىرىي، بۆ پۆزى لىقەومان دەبى بەكەلكى چى بى؟! لە حالىكدا كە ئەسبىرى ئارەزوئەكانى خۆیەتى، دەبى چۆن و لات و نەتەوئەى خۆى پى بپارىزى و رزگار بكەى؟!

۲- كارکردن لەسەر چارەسەرکردنى گرفت و كێشەكانى گەنجان:

دیارە ئەوئە بە كەردوئە، ئەك ھەر بىنەن سەنتەریان بۆ بەكەینەوئە، رەگەزى نىرو مى پىكەوئە سەرگەرم بكەىن! كە بىگومان ئەوئە فیل كەرنە لە گەنجەكان، بەلكو بىنەن بە جیددی مشوورىيان لى بخۆین و، كىشەو گىروگرفتە ژيانىيەكانى كۆمەلگاكەمان، كە پشوویان پى سواركەردوئە ئەوانىش توئۆزىكى گەورەو گەنگنى، چارەسەر بەكەین و واز لە حیزب حیزبەنەو، شەرە پەرۆ گورىس پەچرەكەنە بىنەن، كە تەواو گەنج و لاوئەكانمان تووشى تەنگەنەفەسىي و بىزارىي كەردوئە، چیدى بەھۆى تەنیا رەچاوكەردنى بەرژوئەندىي سیاسىي و حەزىيەوئە، تووى ناوئەمىدىي لە دل و مىشكى گەنجەكانماندا نەچىن!

بەلكو ھەوئەلەدەن لە رپى دانانى بەرنامەيەكى پەرورەردەي ھاوسەنگ و گشتگىرەوئە، چىنى گەنج و وەچەى تازەمان پىبگەيەنەن، بەجۆرەك كە ھىچ

له لایه نه کانی که سایه تییان پشتگوي نه خړین و، هه ر کام له عه ق ل و پ و و و د ل و جه سته یان گه شه بکات و په روه رده ببی، وهک پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) له و باره وه به یه کینک له هاوه لانی به پړی فیه رموده: ((... فَإِنْ لَجَسَدَكَ عَلَيْكَ حَقًّا، وَإِنْ لَعَيْنِكَ عَلَيْكَ حَقًّا، وَإِنْ لَزَوْجِكَ عَلَيْكَ حَقًّا، وَإِنْ لَزَوْجِكَ عَلَيْكَ حَقًّا)) رواه البخاري، واته: ... ده جا بزانه که جه سته مافی له سه رته، وه چاوه کانت مافیان له سه رته، وه هاو سه رت مافی له سه رته، وه میوانت مافی له سه رته.

۳- هاندان و هاوکاری کردنی گه نجه کان، بڼه پیکه وه نانی خیزان:

مه سه له ی هاو سه رگیری، پیو سته چاک بیرى لى بکهینه وه، که بڼه چى هاو سه رگیری له نیو کومه لگای نیمه دا به ره و دواوه ده چى؟

ده بی ته وه چاره سه ر بکړی، ده بی ته و کچ و کورانه ی ده یانه وى خیزان پیکه وه بنین، هان بدرین و هاوکاری ماددی بکړین.

ته وه ش ته رکی هه ر ده سته لاتیکه، که ده یه وى کومه لگا به پړوبه ری، خوی کار به جى ده فیه رموی:

﴿وَأَنكِحُوا الْأَيْمَىٰ مِنكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ...﴾ (النور- ۳۲).

واته: وه ته و پیاوو ئافره تانه که هاو سه ریان نیه، هاو سه ریان بڼه پیدای بکه ن و، هاو کاریان بن.

E- چاوپیدا گیرانه وه ی به رنامه ی خویندن و، که ناله کانی پاگه یان دن که له خزمه تی تۆکمه کردنی خیزان و، پته و کردنی رهوشی به رزو په سندو به ره مه پینانی که سایه تی پاست و پاک و هاو سه نگ دابن:

به راستی زور جی تیبینیه، نیمه هه می شه دادو فیغانمانه له ده ست ته وه ی که گه نج و لاهه کانمان له ده ست ده چن، من هیچ ناچیتته عه قلمه وه، هه ر به رپرسیکی ژیره دلسوز خه فته، له وه نه خوات، که گه نجه کانمان به ئاقاریکی خراپدا ده رۆن، که چى ته ماشا ده که یین، رۆژ بۆ رۆژ مادده ی ئایین له به رنامه ی خویندندا که م

دەكرىتەۋە، ۋە پۇژ بۇ پۇژى تەۋژى مى غەلمانىيى، لە دىن دوورخستىنەۋەي گەنج و لاۋان زياتر پەرە پىدەدات!

دەجا بىگومان ئەۋ بىر كىردنەۋە، ھەنگاۋ و ھەلۋىستە، ئاكامەكەي ھەر ئەۋە دەبىي كە دەيىنەن!

بۆيە پىۋىستە بەرنامەكانى خويىندىن و، دام و دەزگاكانمان و راگەياندىنەكانمان، لە خىزمەت تۆكمەبىي خىزان و پەرەپىدانى رەۋىشتى بەرزو جوانداين، نەك بەپىچەۋانەۋە ۋەك ئىستا پىادە دەكرى.

ۋە ۋەك پىشتىرىش گوتمان:

پىۋىستە پەرۋەردەمان بۇ گەنجانمان، پەرۋەردەۋ پىگەياندىكى ھاۋسەنگ و گشتگىر بى، واتە: پەرۋەردەي غەقۇل و دۇل و رۋوح و جەستەيان و، ھەموو پىكەتەكانى كەسايەتتەيان بى، نەك بە شىۋەيەكى لاتەل و لاسەنگ، لايەنىك رەچاۋ بىكرى و، لەسەر جىسابى لاسەنەكانى دىكەي گەۋرە بىكرى و، سەرەنجام كەسايەتتەي ئەۋ گەنج و لاۋانەي بەۋ پەرۋەردە لاتەل و سەقەتە فەراھەم دى، شىۋەيەكى كاريكاتىرىيەنەي ھەبى!

0- تەماشاكىردىنى ئافرەتان بە چاۋى مۇۋۇ و ھاۋۋالايتى، خاۋەن نەرك و كارو بەرپىرسىار بە دىن و ژىنى خۇيان و كۆمەلگايەكەيان، نەك ۋەك ئامىرازى رابۋاردن و، شىمەك و كەل ۋەپەلى بازارگانىي و، بەكارھىتانى ۋىتەي جۇراۋجۇرى مېينايەتەي بەرجەستەكەريان، بۇ رەۋاج پىدانى شىمەك و كاللاى بازارگانىي:

بەللى، پىۋىستە ھەموو ئەۋانەي كە خۇيان بە دۇسۇزو بە پەرۋش دەزانن و ھەست بە بەرپىرسىارىتتەي دەكەن، لە بەرانبەر كۆمەلگاي كوردستاندا، زۇر بە جىددىي قۇلى ھەۋل و ھىممەتتەي لى ھەلەكەن، بۇ بەرگرتن لەۋ رېرۋە سەقەت و خراپەي كە تەۋژى مى غەلمانىي بۇ ئافرەتەنى كوردستانى گرتۋتە پىش، كە برىتتەيە لەلاسايىكىردنەۋەيەكى كۆپرانەي بىمەنەۋ نامەنتىقىي ئافرەتەنى رۇژئاۋا، كە بىگومان سەرەنجام و ئاكامى ئەۋ رەۋتە سەقەتە، جگە لە زىانبارىي دىۋاۋ، شەرمەزارىي و پەشىمانىي

دواړوژ، چیدی نیهو، هرکه سیکیښ دپه وی ئه و زیانباری و گرفتاریه به بهرجه سته کراوی بیښی، با سهرنجیکی کو مه لگا کانی پوژئاو بدات، به تاییه ت حال و بالی ثافره و خیزان، که له هندیک له ولاتانی پوژئاو ادا، پړه ی مندالی زوږ له هی حال زیاتره!

جا نایا چ رهوای ههقه، که ئیمه‌ی مسوڵمان پاش ئه‌وه‌ی به‌چاو سه‌ر، به‌ری تفت و تال و ژاری مار ئاسای ئه‌و ره‌وته سه‌قه‌ت و لاره‌ی کوومه‌لگا روژئاواییه‌کانمان بینی، له جیاتی په‌ند لیوهرگرتن و ته‌مبج بوون، بی‌ن ئه‌و ئه‌زمونه فاشیل و شکسته‌خواردوه، دووپات بکه‌ینه‌وه، که ئیستا که هه‌ندێک له ولاتیانی روژئاوا، خه‌ریکن له‌ژێر فشاری زه‌ه‌ره‌و زیانی جو‌راوجو‌ری کوومه‌لایه‌تییدا، بو‌یرانه چاو به‌ زۆر شتی خو‌ی‌اندا ده‌گیرنه‌وه، که یه‌کیان بریتیه له جیاکردنه‌وه‌ی کور‌ان و که‌چان له قوتابخانه‌کان و به‌جیا خو‌یندنیان.

له کۆتایی ئەم باسەشدا ئەو راستییە شەرعییە دووبارە دەکەینەوه، کە پیاوان و ئافرەتان پێکەوه دوو شabalی کۆمەلگای مسوڵمانن و، له مەرووف بوون و، بەندە ی خوا بوون و، بەرپرسیار بوونیاندا، وهك يهك و يهكسانن، بهلام ههر کاميکیان به سروشت و پیکهاته ی تایبهتی و خوا پێداوی خۆیهوه، وهك خوا فەرموویهتی:

﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ﴾ (التوبة - ۷۱).

واته: وه پياوان و ئا فره تانی بر وادار، هه نديکیان دۆست و پشتیوانی هه نديکیان...

The collage features several promotional elements for AliBapir:

- Top Left:** A blue banner with the text "AliBapir" and a Facebook icon.
- Top Right:** A blue banner with the text "AliBapir" and a Facebook icon.
- Middle Left:** A red banner with the text "archive.org/details/@alibapir" and a PDF icon.
- Middle Right:** A red banner with the text "AliBapir" and a YouTube icon.
- Center:** A book cover for "له توره كومندى لىپىكەن لىكەتلىش" (The Tale of the Labeled Labeled) by "حسن مەھمۇت مۇھەممەد ئابولمەلىك" (Hasan Mahmut Muhamed Abulmalik). The cover features a portrait of a man and the AliBapir logo.
- Bottom Left:** A section titled "AliBapir" showing QR codes for downloading the app from Google Play and the App Store.
- Bottom Right:** A section titled "هەتتاي" (Hattai) showing QR codes for downloading the app from Google Play, the App Store, and a third source.

1- لە ڕووە، ڕاگەیانندنەو:

لەم ڕووەشەو، پێویستە بەم شێوەیە ڕەچاوی چارەسەر بکری:

1- پێویستە لە ڕاگەیانندنماندا، جیدیەتی زیاتر ڕەچاو بکری و، ئەو پاستییە بزانری کە کەناله ئاسمانییەکانمان، هەتا ئیستا سەرنج (انطباع) یکی خراپیان لەسەر میلەتە مسوڵمانەکانمان لە لای خەلکی دیکە دروست کردووە، وادەزانن کە ئیمە ی گەلی کورد، بەس گۆرانیی و هەڵپەڕکی دەزانین و، هیچ گرفت و کێشەیه‌کیشمان نیه!!

جاری دیکەش باسم کردووە، لە سەفەرمدا بۆ بەریتانیا لە دانیشتنیکدا یەکیک لە برایانمان کە هاوسەرەکی خەلکی ئەوێ بوو، گوتی: مامۆستا! هاوسەرەکم پێی گوتووم: تۆ دەلێی لە ولاتی ئیمە کێشە و گرفتی زۆرمان هەیە، وەک نەبوونی کارەبا و نهوت و سووتەمەنی و ئاو... بەلام وا پیناچی هیچ کێشەیه‌کتان هەبێ، چونکە کەناله‌کانتان دەبینم، خەلکی ئێوە لە کوردستان هەمیشە خەریک و سەرگەرمی گۆرانی گوتن و هەڵپەڕکی و ڕەقص و سەماکردن، وادیارە زۆر تێڕپەرن و، هیچ گرفت و کێشەیه‌کتان نیه!!

2- دەبێ ڕاگەیانندن کاریگەریی شایستە ی خۆی هەبێ، لەسەر پەرەپێدانی زانست و ئەدەب و، بەرچاو ڕۆشنکردنەو ی خەلک لە هەموو ڕوویکەو:

چونکە ئیمە سەرنج دەدەین کەناله‌کانی ڕاگەیاندنی ولاتان، بە عەرەب و غەیرە عەرەبەو، زۆر بەرنامە ی باشیان هەیە، شتی زانستی جۆراوجۆری چاک هەیە، هەڵبەتە لەوانە ی خوشماندا کەم وزۆر، تازە خەریکە هەندیک شتی باش پێشکەش دەکری، بەلام زۆر کەم و دەگمەنە، ئەچاو ئەو هەموو پانتاییە ی، کە تەرخان کراو، بۆ گۆرانیی و هەڵپەڕکی و سەماکردن، کە ییگومان ئەگەر لێی بگیریتەو، بخڕیتە سەر پانتایی بەرنامە زانستیەکان و شتی فیکری و ئەدەبی و، ئەو شتە بەکەلکانە ی کە خەلکی ئیمە پێویستی پێیانە، زۆر چاکترە بۆ دنیاو دواڕۆژمان.

۳- پیژگرتن له نیسلام و په چا و کړدنی بڼه ماکانی شهریهت:

پراگەياندىنى ھەر ھيزىيىكى سىياسىي و دام و دەزگايەكى ھكۆمىي و ئەھلىي، ئەگەر بىھوئى واپىتتە بەرچاو، كە تەعبىرىيىكى راستەقىنە لە واقىيى كۆمەلگاي كوردستان دەكات و، رپژ لە ھەست و نەستى خەلگى كوردستان دەگرئ و، خەلك و مىللەت لە دلسۆزىي و مسولمانەتيي و خەلك و خاك دۆستىي، نەكەوتتە گومانەو، پپۆستە:

یهك: به‌وپه‌پری رېژ و حورمه‌ته‌وه، نه‌بېج باسی ئیسلام نه‌كات و، خوئی له‌هه‌ر تانه‌وته‌شه‌ر و توانج و پلار تیگرتنیکی بیاریژی.

دوو: ھەولەتات لە بەرنامەکانیدا، بە ھۆی زاناو پسیوۆرانی شەریعەتەوہ لەخەزینەى پرگەوھەرو مرواریی ئیسلام بەھرمەند بێ، بەلام وریابى لەوبارەوہ، پەنا نەباتە بەر کەسانیک، کە نەلەئیوئەھلى عیلمدا، جیى متمانەن و، نەخەلکى مسوڵمانیش، قسەو فتویان لى وەردەگرێ و، لە سۆنگەى بوونە کادیریانەوہ، بۆ حیزبکى عەلمانیى و فەتوادانى بیسەرۆبەرەوہ، میسداقیەتیی خوڤانیان لەدەست داوہ.

پوختہی چارہ سہر

۱- ته فاعولکردنی چاکتر و زیاتر، له هه موو ئاسته کان دا له گه‌ل ئیسلامدا، وه دلیابوون له وهی، که ته فاعولکردنی زیاتری ئیمه به په‌رله مان و حکومه‌ته وه، به دام و ده‌ز گا کانی به‌رپوه‌برنده وه، به خه‌لکه وه به هه موو ئاسته کانی کۆمه‌لگاوه، له گه‌ل ئیسلامدا، جگه له خیر و خوشیی و به‌خته وه‌ری دنیا و سه‌رفرازی دواړوژ، شتیکی دیکه مان بو به‌رهم ناهینن، له هه موو بواره کانی: سیاسیی و ئابووری و نه‌ته وهی و کۆمه‌لایه‌تی و نه‌خلاقیی و... هتدا.

۲- بیرکدرنه وودو دلسوزی نواندن له سه ر ئاستی میلله ت و، چرونه در له قاوغی تاکیی و بنه مالهی و حیزی.

چونکه به‌راستی ئه‌و تاکه‌گه‌رایه‌ی و بنه‌ماله‌ و تیره‌چییه‌تی و حیزه‌گه‌رایه‌ی یه، زیانی زووری پَنگه‌یان‌دووین، که دیاره‌ لیڤدا مه‌به‌ستم ته‌نیا تاك و بنه‌ماله‌ و تیره‌ و حیزیه‌ك و دووان نیه‌و، به‌ گشتی قسه‌ ده‌که‌م.

۳- به شداری پیکردنی خەلك و جەماوەر، بە شیۆدیەکی جیدیویی و کردویی، بەهۆی گۆی بو گرتنیان و پرس پیکردنیان و شت بو روونکردنەوهیان...

به‌لێ، پێویسته بچینه نیو خه‌لك و، له رازونیا زیان تی‌بگه‌ین و، بیر له‌وه بکه‌ینه‌وه، چو‌ن رازیان بکه‌ین، نه‌ك له رۆژانی هه‌ل‌بژاردندا، یه‌نین خه‌لكی فلان گه‌ره‌ك به‌لێشاو وه‌سه‌ر سندوقی تایبه‌تی گه‌ره‌کی‌کی دیكه‌ بگه‌ڕین، یان حه‌زی‌ك كه‌ نه‌یاری حه‌زی فه‌رمانه‌وه‌ایه، ده‌نگه‌کانی له‌ بسووتیه‌نین! كه‌ بی‌گومان ئه‌و شتانه‌ پێشتر زۆر كراون، واته‌ مه‌به‌ستم گه‌ڕانه‌وه‌ی (مصادیقی) زیاتره‌، بۆ

هه‌لبژاردنه‌کان، به‌هۆی پرێگرتن له‌ فرت و فیل (تزویر) و هینانه‌ده‌ری پارێزگا‌کانی هه‌رێم له‌ لیستی ره‌ش، که‌ له‌ لایه‌ن کۆمیسسیۆنی بالای هه‌لبژاردنه‌کانه‌وه‌ تییخراون!

۴- پابه‌ندی به‌ یاساوه‌ به‌کرده‌وه‌، نه‌ک هه‌ر به‌ قسه‌وه‌، له‌سه‌ری سه‌رده‌وه‌، هه‌تا خواری، به‌بێ هه‌لا‌واردنی هیچ یاسایه‌ک، ته‌نانه‌ت هی هاتوچۆش!!

ئاخر چۆن ده‌بی پاسه‌وانی به‌رپرستیکی بالā، له‌ پۆلیسیکی هاتوچۆ (مرور) بده‌ن و، سه‌روگوێلاکی بشکێنن، که‌ به‌رده‌وام له‌ خزمه‌ت دایه‌و راوه‌ستاو، بۆ رێکخه‌ستنی کاروباری هاتوچۆ؟!

جا ئه‌گه‌ر بمانه‌وێ یاسا سه‌روه‌ر بێ و رێز له‌ یاسا بگیری، ده‌بی له‌ یاسای هاتوچۆوه‌ رێزی لێ بگرین، هه‌تا هه‌ر یاسایه‌کی دیکه‌، وه‌نابی هیچ که‌سیش له‌سه‌رووی یاساوه‌ بێ و، نابێ هیچ که‌سیش مافی (فیتۆ)ی هه‌بی، له‌ به‌رانبه‌ر هیچ یاسایه‌کدا، ئه‌وکاته‌ یاسا لای خه‌لک و جه‌ماوه‌ر خۆشه‌ویست ده‌بی و، رێزی ده‌گیری، که‌ بێگومان جێدار (بدیل)ی یاساش بریتیه‌ له‌ بێسه‌ره‌وه‌به‌ری...

۵- هه‌بوونی پاداشت و سزا بۆ چاکه‌کاران و خراپه‌کاران، ئنجا هه‌رکه‌سیک بن و هه‌ر ئاستیکیان هه‌بی و، سه‌ر به‌ هه‌ر حیزب و لایه‌نیک بن...

من جاریک له‌ کۆبوونه‌وه‌یه‌ک داو، له‌ کاتی قسه‌وه‌ باس له‌سه‌ر گه‌نده‌لیی و، چۆنیه‌تی چاره‌سه‌رکردنیدا، پێشنیازیکم کردو گوتم: پێشنیازه‌که‌م زۆر زه‌حمه‌ت نیه‌، (۳) که‌سی به‌رپرس که‌ په‌رێزیان پاک بووه‌و، کاروخزمه‌تی چاکیان پێشکه‌ش کردوه‌، بێن له‌ گه‌ل (۳) که‌سی گه‌نده‌ل و ناپاک، که‌ به‌ ملیۆنان دۆلار، دزییان کردوه‌، ئه‌و چا‌کانه‌ پاداشت بده‌نه‌وه‌و خه‌لات بکه‌ن و، خراپ و گه‌نده‌له‌کانیش سزا بده‌ن و دووریان بخه‌نه‌وه‌، به‌لام له‌ راگه‌یاندنیشدا باسی بکه‌ن و ئاشکرای بکه‌ن، به‌و هۆیه‌وه‌ سه‌دان که‌س واز له‌ گه‌نده‌لیی دێنن و، سه‌دانی دیکه‌ش هه‌ولێ پاکتر بوون و چاکتربوون ده‌ده‌ن!!

به‌لام ئیمه‌ هه‌ر باسی بکه‌ین و، هیچ هه‌نگاوی عه‌مه‌لیی نه‌ینین، بێگومان مه‌حاله‌ به‌ قسه‌ی رووت، چاره‌سه‌ری کێشه‌و گرفته‌کان بکه‌ین!

۶- هاندان و هاوکاریکردنی کەسانی زانا و شارەزاو پەسپۆر و دڵسۆز، لە هەموو بوارەکان داو، بوار بۆ ڕەخساندنیان، بۆ خزمەتکردنی خەڵک و ولاتیان، بەبێ ڕەچاوکردنی پاشخانی فیکری و ئینتیمای حیزبی و سیاسییان و، دڵیابوون لەو راستییە: کە کەسانی خاوەن کەسایەتی و مەعدەن پاک و دڵسۆزو سەنگین، هیچ کات ئامادەیی ماستاوکردن و سینگ ڕەپیش کردن نین، بۆیە هەركات ئەوەیان لەسەر کرایە مەرج، ئامادەنابن، نزیک ببنەوێو سەرەنجام دەستەلاتی عەودالی (تملق) و چەپڵە لێدان، دەورە بە کەسانیکی چەپڵە لێدەر و نەشارەزاو بوودەلە دەتەنری!

لە کۆتاییشدا دەئیم: خۆزگە نیوەی ئەو گرنگی پێدان و باوەخ پێدانه ماددی و مەعنەویە گۆرانیی بیژو کلیپ چیی و... هتدە، کە لە لایەن ئاستە بەرزە حیزبی و حکوومییەکانەو، پێشوازی دەکری و، مووچە و خەلات و بەراتی موفت و حاتەمیانیان بەسەردا دەبەشێتەو، بەلێ، خۆزگە نیوەی ئەو باوەخپێدانه، بۆ زانا و شارەزایان و پەسپۆرانی دڵسۆزو بۆر ببوایە!! هیواداریشم هیچ کەس بە هەلە وای ئەم قسانەم حالی نەبێ، کە من دژی هونەرم، هونەریک کە لە خزمەت گەشەپێدانی عەقل و عاتیفەو سۆزی بەرزو پاک و ئەدەب و ئاکاری پەسندو چاک دایە، بەلام من بەو قەلسم، کە خەلکی زاناو پەسپۆر و شارەزا، هەر لەبەرئەوێو هونەری ماستاوکردن (فن التملق) نازان، پشت گۆی بخری و، لەسەر حیسابی کەسانی شارەزاو پەسپۆرانی عاقلمەند، زیدەرۆیی بکری لە هیئانە پێش و خەلاتکردنی هونەرمەندان داو، چ هونەرمەندانیکیش!!

بەڕێزان!

هەرچەندە وەختم زۆر لینگرتن، بەلام ئەو بۆچوون و تییینی و سەرنج و پێشگیری من بوو، لەسەر گرفت و کێشەکان و، چۆنیەتی چارەسەریان، لەپێناو تایندهو داهاوویەکی گەش و ڕووندا، بۆ خەلکی مسوڵمانی هەریمی کوردستان.

له خواى به خشنده داواكارم، يارمه تيميان بدات، نهو دهستكه وتانهى هاتونونه دهستمان، پاريزگارريان لى بكهين و، نهو گرت و كيښانهى هه شمانن به هه ول و كوڅشى هه موو لايهك، چاره سريان بكهين.

وصلی اللہ علی محمد وآلہ وصحبہ أجمعین
والحمد لله رب العالمین

۲۰۰۸ / ۳ / ۴

ههولير / هوڤلى پوڤنيرى

پوختى ھەندىك لە پىرسىيە ۋە ھەندىك

پۈ - بۇچى پارت ۋە لايەنە سىياسىيە كانى كوردستان، ھەمىشە بىر لە بەرژەۋەندىيە خۇيان دەكەنەۋە، بە ئىسلامىيە كانىشەۋە، ئەۋەتا ئەندام پەرلەمانىك يان ۋەزىرەك، سەر بە ھەر لايەنەكە، تەنبا بە بەرژەۋەندىيە ۋە كارو موۋچەي خۇيەۋە سەرقالەۋ، ھىچيان بۇ چىن ۋە توۋزەكانى خەلك نەكردەۋە ناكەن؟

ۋ- ھەر خىزىيەكى سىياسىيە كە بىيەۋى بەراستى خىزمەتى گەل ۋە نەتەۋەي خۇيە بىكات، دەپى زىياتر بىر لە بەرژەۋەندىيە گىشتى بىكاتەۋە، بەلام ديارە نابى بەرژەۋەندىيە خۇيەشە لەيادىچى، ۋەك بەشەك لەۋ مىللەت ۋە خەلكە، واتە: ئەگەر ئاگاي لە بەرژەۋەندىيە تاييەتەيە كانىشى بىت، خراپى نەكردەۋە، چۈنكە خىزىش ھەر لە خەلك پىكەتەۋە، خەلكىكى زۇرىش لە چوارچىۋەي خىزىدا خۇيە دەپىنەتەۋە، بەلام گىرەنگ ئەۋەيە خىزىگەراپى نەكات، ۋەك ھەردەۋەي خىزى دەستەلاتدارو، ھەر خىزىيەكى دىكەي ۋەك وانىش.

پۈ۲- مامۇستا باسى ئەۋەي كىد دەپى گەنج ۋە لاۋان ھاسەرى ژيان ھەلپۇرەن ۋە ھاسەرىگىرى ئەنجام بەن، كە كارىگەرى لەسەر كۆمەلگا دەپى بە ئىجابىي، بەلام گەنجانمان چۆن ئەۋە بىكەن، كاتىك ھاكارىيە نەكرەن لە لايەن بەرپىسان ۋە ھىكۆمەتەۋە؟

ۋ- دەربارەي خىزان پىكەۋەنەن ۋە ھاسەرىگىرىش، مىنىش پىشتىگىرى قىسەكانى ئەۋە براپە دەكەم ۋە، پىشتىش لە دەقى ۋە تارەكەمدا، مىنىش ھەروام گوت، بەلام ۋادىارە ئەۋە بەرپۇرە باش سەرنجى قىسەكانى نەداۋە! بەلى، دەپى ھىكۆمەت

ئاسانکاری بکات بۆ پرۆسەى ھاسەرگیرى و، بە پارەو دابینکردنى پێداویستییهکان، ھاوکاری گەنجەکان بکات و، بە گوێرەى توانا جى و پى گونجاویان بۆ دابین بکات، یان لەوبارەو دەستباریان لە گەڵ بگرێ.

بابایەکی وەك (عبدالکریم قاسم) پەنجا ساڵ لەمەوبەر بیری کردۆتەو لە پرۆژەى (١٠٠٠) ھەزار خانوویی، بۆ خەڵکی ھەزارو نەدارو بێنەوای بەغداو دەوروبەری، دەبوایە ئێمەش بە گوێرەى ئیمکانیەتى خۆمان بیر لەو جوړە پرۆژانە بکەینەو، بەلام گرنگ ھەر دروستکردنى خانووەکان نیە، بەلکو لەو گرنگتر ئەوێ، کە بە دادگەرانیو دوور لە حیزبگەرایى، بەرێنە خەڵکی نەدارو شایستە، ھەر کییەك بن!

پ٣- دەوڵەتانى بەناو ئیسلامی دەوروبەرو دراوسێ، مادام ئیسلامیین بۆچی ھەرەشەمان لى دەکەن و، ھەولێ تیکدانى ئەم ئەزمونەمان دەدەن...؟

و- دەربارەى ھەرەشەى دەوڵەتان، دیارە ئێمە وەك سەرچەم پارت و لایەنە سیاسییەکان روونکردنەوێمانداو، ھەموومان ھاوھەڵوێست بووین، تەنانت لەئیدوانیکدا بۆ رادیۆى (BBC) بەشى عەرەبى لە وەلامى پرسیاریکدا کە نایا ئیو وەك (کۆمەڵى ئیسلامی) کە حیزبى (دادو گەشەپێدان)یش حکومەتیکن، پاشخانیکى ئیسلامیان ھەیە، ئەگەر بێنە نیو خاکی ھەریمی کوردستان و خەتە سوورەکان ببەزێنن، ھەلۆستان چى دەبێ؟

گوتم: ھەلۆستان ئەوێ، کە بەرگیرى دەکەین لە ھەریمی کوردستان و ئاسایشى میللەتەکەمان.

گوتى: تورکیا دەوڵەتیکى ئیسلامی یەو، ئیوێ ئیسلامیین؟

گوتم: جارى ئەوان دەوڵەتیکى ئیسلامی تەواو عەیار نین و، خوشیان وایان نەگوتو، پاشان لە ئیسلامیشدا، ئەگەر خەڵکیکی مسوڵمانیش زۆلمت لى بکات و، دەستدریژییت بکاتە سەر، شەرع نەك ھەر پێگات دەدات، بەلکو لەسەرت فەرز دەکات، بەرگیرى لەخۆت بکەى، خواى کاربەجى دەفرموى.

﴿... لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ﴾ (البقرة- ۲۷۹).

واته: نه ستهم بکهن، نه با ستهمتان لی بکری.

وه دهفهرموی: ﴿... فَمَنْ أَعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ فَأَعِدْهُ أَعْلَيْهِ بِمِثْلِ مَا أَعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ ...﴾ (البقرة- ۱۹۴).

واته: ههركه سیک دهستدریژی کرده سهرتان، وهك خوی دهستدریژی بکه نه وه سهرو بهرپه رچی بده نه وه، که واته: نه گهر ئیسلام هوکی پیبکری، نابی خاک و نیشتمانی، هیچ گهل و نه ته وهیهك داگیریکری.

پ- له باسی دیموکراسیدا، ماموستا گوتی: له غیابی ئیسلامدا، ناوی دینم نه گهرنا من نه و وشهیه به کارناهیتم، دیاره نه زاراوهیه له ئیسلامدا نه هاتوه (هوکی گهل بۆ گهل) به لام نه و چه مکه زیاتر مه به ست پیی ئازادی بیروپروا و بهرگری له مافی گهلانه به تهواوی، نه وه تا له ئیسلامدا له ناو مسولماناندا هه موو ئایینیك، وهك جووله كهو مه سیحی و یه زیدی و زوری دیکه، هه ره هه بوون و مافیان پارێزراوه، که وابهو بۆچی نابن وشه ی دیموکراسی له ئیسلامدا به کاربهێنری؟

و- نه گهر جیدار (بدیل)ی دیموکراسی، دیکتاتۆری بی، نه وه دیموکراسی له چاو نه و به ههوت ئاوان شوڕراوه ته وه، به لام ئیمه که ده ئین: کاتیك هوکی ئیسلامی ههیه، پیوست ناکات باسی دیموکراسی بکهین، له به ره وه نیه، که ئیسلام و دیموکراسی له هه موو روویکه وه دژی یه کن، به لکو له به ره وهیه، که هه رچی لایه نی چاك ههیه له دیموکراسیدا، له ئیسلامیشدا ههیه، زۆر به شیوه ی چاکتر، وه لایه نیکی^(۱) خراپیش که له دیموکراسیدا ههیه له ئیسلامدا نیه، واته: ئیسلام چاکه کانی دیموکراسی هه موویانی له خۆیدا کو کردۆته وه، وه له کهم و کووویی و خراپه کانیشی دووره!

(۱) که بریتیه له دیاریکردنی هه لال و هه رام، دانه ده ست خه لک و نه گه رانه وه بۆ شه ریه ته ی خوا.

[illegible]

پ ۵- بو چاره‌سەری کێشەو گرتەکان پێویستیمان بە گۆرانکاری هەیه، دیارە گۆرانکاریش لە دوو روانگەوهیه:

یہ کہم: گۆرائیکی شوږشگیرانه، له هه موو دام وده زگاکانی حکوومه تدا، به هه موو به شه کانیه وه.

دووهم: پهره‌سەندنیکى پله به پله، ئنجا ئايا تۆ وهك كه‌سیكى پروناگیرو پۆشنیری ئیسلام، له‌گه‌ڵ كام له‌و دووجۆره‌ گۆرانکارییه‌ داى؟

و- وهك له پیناسه ی بهر یتدا دهر ده که وی ټو گورڼا کاربیه، ټه گهر گورڼا کاربیه کی شور شگیرانه (ثوري) واته (رادی کالی) بی، دیاره ټو کاته له گهل گورڼا کاربی پله پله ییدا ټیکه گیرین، ټه گهر نا گورڼا کاربی سهر تا پاگیری و گشتگیر، که هه موو لایه نه کان بگریته وه، له گهل گورڼا کاربی پله پله یی (تدرج) دا نا کوکی نیه، چونکه تو پله پله ویدی ویدی گورڼا کاربی ده که ی، به لام گورڼا کاربیه که هه موو ټو لایه نانه ده گریته وه، که پیویسته چاکسازبی یان ټیدا بکری و گشتگیر ی.

کهواته: بهو جوړه تیگه‌یشتنه‌ئو دووانه دژى یهك نین، به‌لام نه‌گه‌ر مه‌به‌ست گۆرانکارییه‌كى شوږشگیزانه‌بى، كه یه‌كجاریى سیستمه‌كه هه‌لگیزپریته‌وه‌و وه‌زعیكى دیکه بنیات بنیته‌وه، ئه‌وه ئیسلام له‌گه‌ل ئه‌و جوړه گۆرانکارییه‌دا نیه، چونكه كاتى خوځى، كه پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) هات هه‌موو شتیكى كۆمه‌لگاكه‌ى خوځى لانه‌برد، به‌لكو ئه‌و شتانه‌ى لاه‌ردن كه هه‌له‌و خراب بوون و به‌كه‌لك نه‌ده‌هاتن، ئه‌گه‌رنا شته‌ باشه‌كانى له‌ شوینی خوځى نه‌جوولاند، كه بیگومان هه‌ر ئه‌وه‌شه‌ چه‌مك و مانای فه‌رمان به‌ چاكه‌و رپښگری له‌ خراپه (الأمر بالمعروف والنهي عن المنكر)، كهواته هه‌ندیک شت كه له‌ پیش ئیمه‌دا هه‌بووه‌و، ئیستا هه‌یه‌و شتی چاك و به‌كه‌لكه‌، ده‌بى هه‌ولبدین ئه‌و شتانه‌ زیاتر بچه‌سپینن، به‌لام هه‌ولبدین هه‌نگاو به‌ هه‌نگاو شته‌ خراب و زیانبه‌خشه‌كان لاه‌رین و، خو‌مان و كۆمه‌لگاكه‌مانیان لى‌ بژار بكه‌ین و، شتی باشیان له‌ شوین دابینن.

پ 6- كوردستان تا ئه‌ندازه‌یه‌ك حوكمىكى ئیسلامى تیدايه، ئنجا ئایا حوكمه‌كه‌ى له‌ پوانگه‌ى ئیسلامه‌وه‌ چۆن ده‌بیرى؟

و- له‌ راستیدا كوردستان مسوولمان نشینه‌و خه‌لكى مسوولمانى تیدايه، به‌لام سیستمى حوكمرانییه‌كه‌ى زیاتر سیکۆلاریستانه‌یه، هه‌رچه‌نده‌ كه‌م و زۆر خه‌لكى ئیسلامییش هه‌یه، له‌ په‌رله‌مان و له‌ وه‌زاره‌ته‌كان و له‌ دام و ده‌زگا ئیدارییه‌كاندا، دیاره‌ ئیمه‌ش وه‌ك ئیسلامییه‌كان هه‌ولده‌دین وه‌زعه‌كه‌ هه‌مووى به‌ره‌و ئیسلام بینن، چونكه حوكمى ئیسلام نه‌بى، هیچی دیکه‌ شایسته‌ نیه‌ سایه‌و سیبه‌رى میللەتیكى مسوولمان بى، وه‌ به‌خته‌وه‌ری دنیاو سه‌رفرازی دوا‌روژى میللەته‌كه‌شمان، هه‌ر له‌ حوكمىكى ئیسلامییدا ده‌بینن.

پ 7- بۆچی رینگای پۆشینی حیجاب له‌ ئافره‌تان ده‌گیرى و، په‌رچیان بۆ دروست ده‌كرى له‌ زانكۆو په‌یمانگا دام و ده‌زگاكاندا و، به‌شاریى ناكړین له‌ چالاکیه‌كاندا؟

و- ده‌بارەى خۆداپۆشینی ئافره‌تان و بالا‌پۆشیى، كه هه‌ولده‌درى رینگای لى‌ بگیری و په‌رچی بخړیته‌ رى، به‌راستی شتیكى زۆر بیجیه‌، كه رینگای

له ئافره تی مسوڵمان بگیری، وهك خوا فه رمانی پیکردوه خوی دایپو شی، به لام ریځای پیبدری، هه رچه نده خوا قه دهغه ی کردوه، خوی رووت بکاته وه!!

وه من پيشم وايه تھو رډه فتارډه، زياتر شتيكي شه خسيي و ميزاجييه و ده گه پيټه وه
 بو ميزاجي تھو كه سه ي، كه بهر پوډ بهرو بهر پرسي تھو فھرمانگه و دام و ده زگا و
 شوينه يه، به لام بيگومان ده بي چاره سر بگري و تھو ښدي له تواناماندا بي
 قبولي ناكه ين و، بهر پرساني بالاش پويسته لپرسينه وه له گه ل تھو جوړه كه ساندا
 بگه و گويان رابگشن.

دەربارەى بەشداری پېنەکران و ړېنگا لېږگرتنى ئافرەتانی پوښتهش له چالاکییه جوړاو جوړەکاندا، بەراستی ئەوەش شتیکی زۆر بېجییەو ئەوەش وەك گوتم، ھەر میزاجی ھەندیك لەبەرپرس و بەرپوښەردەکانە نەك ڕېنمایى و بریارى پەرلەمان و ئەنجوومەنى وەزیران، مەگەر تەعلیمات و ئاراستە (توجیە) ی پەنھان و نایاسایى ھەبێ و، ئیمە پێی نەزانین! کە بېنگومان ئەوەش نیشانەى دواکەوتوویى یە، لەکاتیکیدا کە سەدو یەك کیشەو گرفت و مەترسیی لەبەردەم ئەزموونی ھەریمی کوردستان دا، بێین مشت و مەری لا بەلاو بېجی دروست بکەین!

پ ۸- بۆچی که متر ئافره تان له شاشه ی ته له فزیۆنی ئیسلامیه کان ده رده که ون، وه ئایا
حوکه مه شه رعسه که ی چۆنه؟

و- دەرکهوتنی ئافرهتی پوخته له شاشهی تهله فزیوئدا، هیچ ناشهرعییه کی تیدا نیه، چونکه وه که به درێژی له کتییی (ئافرهت و خێزان له سایه ی شه ریه تدا) باسم کردوه، دهم وچاوو ههردوو دهستی ئافرهت، تا مه چه کی عه وهرت نین، له سه ر رای زۆریه ی هه ره زۆری توێژه وه وان و فه رمووده ناسان و شه ر عزانان.

خوا پشتیوان بی کتییکیشم بهم نزیکانه بلأوده بیتهوه، سهرتا له رپژنامهی (کۆمهڵ) دا بلأوده کریتتهوه، بهناوی: (چهند بابهی تیکی هونهریی لهبهر رپژشنایی قورپان و سوننهتدا) باسی تیکرای ئهو مهسهله هونهرییانهی تیدایه، که مشت و مری زوریان لهسهره، ئهم مهسهلهیهش جوان تیشکی خراوتهسهر.^(۱)

(۱۱) دواتر بوو به کتیب و تا ئیستا (۲۰۱۶/۶/۱۰ ز)، دوو جار چاپ کړاومو بو فارسیش و مرگړ درود.

پ ۹- لە ئەنجامى ئەۋەددا كە ژيانى ئىمەى گەنج و، پىش ئىمەش ترش وتال و پر گرت بوۋە، ھەمىشە ئىمە چەۋسەنراۋىنەۋە، مەمانەمان بەخۇمان ئەۋە، ئەۋەش دەردىكە گەنجى ەلمانىي و ئىسلامىي گرتۈتەۋە، ئنجا ئايا چ پۇۋزەيەكتان ھەيە كە بە ئامانچىكى ديارەۋە لەبەردەست بى، بۇ ئەۋەى مەمانە بەخۇبۇون بگەپتەۋە...؟

و- راستە چەۋساندەۋە، نەخۇشىي و كەم و كورپى زۇر لەنىو مىللەتاندا پەيدا دەكات، مېروۋونوسان دەلئ: زۇربەى عەيب و كەم و كورپىيەكانى (بني اسرائيل) ئەنجامى زولم و ستەمى فېرەون بو، ديارە كەم و كورپى مىللەتى ئىمەش زۇربەى دەرنجامى زولم و چەۋسەنرانەۋە بوۋە، لەلايەن پۇرئىمى بەعسى رەگەزپەرستەۋە، پىۋىستە زۇر بە جىددىي خۇمان لەو كەم و كورپىيە بۇر بگەين، مادام ئىمە دەرباز بوۋىن و لە چەۋسەنرانەۋە رزگارمان بوۋە.

دەربارەى پۇۋزەشمان بۇ چاكسازى ھەر بە كورتى دەلئم:

كۆمەلگەۋ دەۋلەتى ئىسلامىي پەلەپلە دروست دەبى و، كت وپر پەيدا نابى، ئىمەش ۋەنەبى ھەتا ئىمكانىيەتى ئەۋەمان بۇ نەرخسى، كە قەۋارەيەكى ئىسلامىي بىيات بىنئىن، دەستەۋئەژنۇ دابىنشىن و لە كەم و كورپى و ناتەۋاۋىيەكانى كۆمەلگەۋ ئەزمۇنە سىياسىيەكەمانەۋە رابىمىنن و، ھىچ نەكەين! بەلگەۋ بە پىي تۋانا چىمان لەدەستبى، لە چاكسازى ھەر دىكەين.

دەربارەى تېروانىنىشمان بۇ دەۋلەت و كيانى ئىسلامىي، لىكۆلەنەۋەيەكە لەبەردەستە و^(۱)، لە نامىكەى: (سىياسەتى ئىسلامىي و چەند پۈۋنكرەنەۋەيەك) و لە كىتەبى: (تەۋرمى ئىسلامىي و ەلمانىي و خالە ھاۋەش و جىۋازەكانيان) ىشدا چەند شتىكە لەبارەى دەۋلەتدارىي و ھوكمرانىيەۋە، لە پۋانگەى ئىسلامەۋە خستۈتەپۈۋ.

(۱) دواتر سەرەتا بەدەۋرى (۵۰-۶۰) ئالغە لە (پەيام) بەناۋى (بەرنامەى سەرنج) و پاشان لە دوو تۈي مەۋسۈۋەيەكى چۋار بەرگىي دا، بەناۋىشانى: (ئىسلام و دەۋلەتدارىي) چاپ و بلاۋ كرايەۋە.

وتاری سییه م

رووو چاکسازیه کی
بنه رته تی له واقعی
هه ری می کوردستان دا

سەرھەتتا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله، والصلاة والسلام على رسول الله، محمد وآله المهتدين بهذا.

بەريزان!

يىگومان ئەركى سەرھەتتا ئىككى نىيەت ھەر كۆمەلگەيەكە، كە بەيىي
توانا بۆلۈنۈپ، خەم لى كۆمەلگەيەكەي بىخوات و، بە تەنگىيەدە بىي و ھەلۋىدات
خراپە زىيانەكانى لىي دوور بىخاتەدە، چاكە قازانچەكانى بۆ دابىن بىكات.

مىنىش ۋەك تاكىكى كۆمەلگەيەكەم - كۆمەلگەي كوردستان - بە پىيىستىم
زانى، كە لەبارەي ۋاقىيى ئىستىي خۇمانەدە بىيىم، ۋەك بەشەك لى ئەركى
سەرھەتتا بەرانبەر بە كۆمەلگەيەكەم، ئاشكراشە كە مىن ۋەك كوردىكى مىسۇلمان،
ھەلۋەدەم بە ئەندازەي تىگەيشتىم لى قورپان و سونەت، لەبەر پۇشنايى
شەرىعەتدا بىيىم، ۋە ھەر لى بەرەيىشەدە دىيىم.

قەناعەتى سەداسەدەم ئەۋدەيە، كە تىمە ۋەك خەللى مىسۇلمانى كوردستان،
ئەگەر بىيى و شەرىعەتى بەرجەستە لى قورپان و سونەتدا، بىكەيىنە سەرچاۋەي
بىيىۋچۈنەكانىم، ۋە بىناغەي ھەللى ۋەكەتەكانىم، ھەرچى زىاتر بەسەر
گىرۈگرت و قەيرانەكانىمدا زالى دەيىن، ۋە رىزەكانىم زىاتر چاكتر پىكەدە

جۆش دەدرىن و، بىرايەتتىمان لەسەر بنچىنەى ئىمان و ئىسلام و، تەبايىيمان لەسەر بنچىنەى رېژ لە يەكدى نان و پېكەو ژیان، پتەوترو باشتر دەبى.

شایانى باسیشە کە لە پروانگەى ئىسلامەو دوانى ئىمە، مانای ئەوینە، کە لە گۆشەنیکایەکی تاییبەتیی و حیزبییەو دەدرىن، چونکە ئىسلام بە تەنیا مولکی هیچ کەس و کۆمەلەیک نەو، بۆ کەس قۆرخ نەکراو، بەلکو هی هەموانە و، ناسنامەى گشتی کۆمەلگاو نەتەو کەشمانە.

ئە نۆرە كۆمەلە ئىپتىدائىيەتەكان لەكەنەنەن

ئە نۆرە كۆمەلە ئىپتىدائىيەتەكان لەكەنەنەن

AliBapir

Google Play

App Store

AliBapir

Google Play

App Store

AliBapir

Google Play

App Store

پیشدهستی

ئىنا وهك پيشدهستيهك، به چاكي دهزانم ئاماژهيهكى خيرا به چەند مهسهلهيهك بكهم، وهك پرخوشکردن بۆ چوونه نۆو بابەتى بنههتیی کۆره که مانهوه:

یهك: ئەم واقعیعی ئیستای ههڕیمی کوردستان، وهك لای ههموان ڕوونه، زادهو بهرههه می خهبات و تیکۆشان و قوربانیدانیکی درێژخایه نی میللهته که مانه بهههموو پیکهاتهکانییهوه، دیاره ههیه زیاتر دهووری بینیهوه ههیه که مترو، ههیه قوربانی زیاتری داوهو ههیه که مترو، ههشبووه به پینچهوانهوه: لهجیاتى چاکه، ڕۆلى خراپیشى گێژاوه، بهلام ههچۆن بى خهلك و میللهته که مان بهگشتی دهووری بینیهوه، بهشیوهیهك له شیوهکان له هینانهدى ئەم واقعیعهدا بهشداربووهو پشکی ههبووه، واته: ئەم واقعیعه بهرههه می ڕهنج و خهبات و میحنهت و ئاوارهیی و دهرهدهری و کوێرهدهری و قوربانیدانی میللهته که مانهوه، ههچ کهس خیری پى نهکردوین، بۆیه نابى بیجگه له خوا (سبحانه وتعالی) پاشان خویمان، لهههچ کهسیکی دیکه ی بزاین و، قبوولی منهکردنی ههچ کهس بکهین.

دوو: ئیمه ههموو لایه کهمان له بهرانبهر خهلك و کۆمهلگه کهماندا بهرپرسیارین و، بهرانبهر بهم واقعیع و ههل ومههجهی میللهته که مان، که ههموومان گلهییمان لى ههیهو لى نارازین، پویسته به جیددی لیهیری پاکسازی و چاکسازی تیداکردنی دابین، ههموومان پیکهوهو ویکرا به وردو درشت و نیرو می وه، بهبى ههلاواردن، چونکه خوای کاربهجی له وهسف و پیناسه ی مسولماناندا فهرموویهتی:

﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ...﴾ (التوبة-۷۱).

واته: وه پیاوانی بروادارو ئافرهتانی بروادار، هه‌ندیکیان دۆست و پشتیوان و هاوکاری هه‌ندیکیان. پاشان له‌ درێژدی ئایه‌ته‌که‌دا بواره‌کانی هاوکاری یه‌کدی تێداکردنی بروادارانی ڕوون کردۆته‌وه‌، که‌ بریتین له‌: فه‌رمان به‌ چاکه‌کردن و، ڕی له‌ خراپه‌ گرتن و، نوێژ به‌رپاکردن و، زه‌کات دان و، فه‌رمانبه‌ریی کردنی خواو پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی (صلی الله علیه وسلم):

﴿...يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ يُفِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ...﴾ (التوبة-۷۱).

ئاشکراشه‌ که‌ ته‌و (معروف)انه‌ی که‌ نی‌و می‌ی برواداران له‌سه‌ریان پی‌یست کراوه‌، که‌ فه‌رمانیان پی‌یکه‌ن و، هه‌ول‌ی چه‌سپاندنیان بده‌ن، هه‌موو جو‌ره‌کانی چاکه‌ ده‌گرته‌وه‌، چ له‌ بواری فیکرو عه‌قیده‌دا بن، چ له‌ بواری خواپه‌رستییه‌کاندا، چ له‌ بواری حوکم و سیاسه‌تدا، چ له‌ بواری ئابووری و ژیان و گوزه‌راندا، چ له‌ بواری خێزان و کۆمه‌لایه‌تییدا، چ له‌ بواری ره‌وشت و ته‌ده‌بدا، چ له‌ بواری هونه‌ردا...هتد، هه‌روه‌ها به‌ هه‌مان شیوه‌ش ته‌و خراپه‌ (مُنکر)انه‌ی که‌ تێک‌رای برواداران به‌ وردو درشته‌وه‌، له‌سه‌ریان پی‌یست کراوه‌، که‌ له‌ دژیان بوه‌ستن و، هه‌ول‌ی ریشه‌کی‌شکردنیان بده‌ن، دیسان هه‌موو جو‌رو شیوه‌کانی خراپه‌ ده‌گرته‌وه‌، له‌ هه‌موو بواری لایه‌نه‌کانی ژیان و گوزه‌رانی تاک و خێزان و کۆمه‌لگاوه‌ ده‌وته‌دا، چونکه‌ به‌ پێی رێزمانی عه‌ره‌بی هه‌ردوو وشه‌ی (المعروف) و (المُنکر) که‌ ته‌لیف و لامی (تعریف)یان له‌سه‌ره‌، جینسی چاکه‌و خراپه‌ ده‌گرته‌وه‌.

هه‌روه‌ها پیغه‌مبه‌ری خواش (صلی الله علیه وسلم) له‌ یه‌کێک له‌ فه‌رمایشته‌ شیرینه‌کانیدا که‌ (بخاری) و (مسلم) گێڕاویانه‌ته‌وه‌ له‌وباره‌وه‌ فه‌رموویه‌تی: ((كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ...)).

واته: هه‌مووتان چاودێرن و هه‌مووشتان به‌رپرسیارن به‌رانبه‌ر به‌ کۆمه‌لگه‌که‌تان...

بەللى بەرپىزان!

لە ئىسلامدا تەنبا ئەو كەسەي كە لە لووتكەي ھەرپەمى دەستەلات داىەو دەوربەرەكەي، بەرانبەر بەخەلک و كۆمەلگاكەيان، بەرپىسار نىن، بەلكو ئەركى چاودىرپى كردنى كۆمەلگا، خەم لىخواردنى و بەتەنگەو بوونى، بەرپىسارىتتېيەكى گشتى و ھەمەلايەنەيەو، ھېچ كەسى لى ھەلنەوئىراو، بەلام بىگومان ھەموو ئەرك و بەرپىسارىتتېيەك لەقەدەر توانا و بۆلوانەو، بەوپىيەش، بەرپىسانى وردو درشت، ھەركەسە بەگوئردى بەرپىسارىتتېيەكەي ئەركيان لەھى ھەموولايەك گەوردەر و گرانترە.

سى: تىمە لە واقىعى ئىستانماندا، كۆمەلەك لايەنى باش و ئىجابىيىمان ھەن و، كۆمەلەك دەستكەوتمان ھەن، كە نابى نادىدىيان بگرىن و، بەكەميان سەير بكەين، بەلكو پىويستە وەك خۆيان بىيانىيىن و وەك نىعمەت و بەھرىيەكى خۆاي بەخشنەو دادگەر تەماشايان بكەين، بەلام بىگومان لەپال دەستەكەوتەكانماندا، كۆمەلەك گرفت و كىشەو قەيرانىشمان ھەن، كە پىويستە واقىع بىنانە، ئەوانىش وەك چەند عەيب و كەم وكوورپىيەك بىيىن و ئازايانە دانيان پىدا بىيىن.

ئىنجا ئازايەتتى و لىزانى تىمە لەوئەدايە، كە دەستكەوتەكانمان پىارزىن و نەھىلەن لەدەستمان بچن، وە بەردەوامىش لە ھەوللى چارەسەركردنى گرفت و كىشەكانمان و، نەھىشتنى عەيب و كەم وكوورپىيەكانمان دابىن.

دىارە عاقلەمەندىش كەسىكە، كە بە ھۆى چاكەو دەستكەوتەكانىيەو لەخۆى بايى نابى و، بەھۆى دىتنى لايەنە چاكەكانىيەو، لايەنە خراپەكانى و كەم و كوورپىيەكانى نادىدە ناگرئ و، ناللى ھېچ عەبىم نىەو، دىنا شامى شەرىفە، ھەروەھا لەولاشەو: بە ھۆى كەم وكوورپى و گرفت و كىشەكانىيەو، دووچارى ناوئىدىى نابى، بەلكو لە يەك كاتدا واقىع بىنانە، خىروشەرى خۆى دىبىنى و بەردەوام ھەولەش دەدات پارىزگارىيە لە چاكەو دەستكەوتەكانى بكات و لىشانى زىاد بكات، وە چارەسەرى گرفت و كىشەو كەم وكوورپىيەكانى بكات و خۆيان لى بزار بكات، خراپىش نىە ئامازە بە ھەندىك لە لايەنە ئىجابىيەكانى ئەم واقىعەمان بكەين، وەك چەند دەستكەوتىكى سەرەكىي:

چەند لایەننیکى ئىجايىي و دەستکەوتنیکى سەرەکیي

۱- ئیمە ماوەی حەفدە (۱۷) سالیکیه^(۱)، تاراددیهك خاوەنى ئیدارەو ئیرادەى خۆمانین و دەتوانین بلیین: سایەو سیبەرینکی باشمان بۆ رەخساو، کە بەراستی ئەو دەستکەوت و نیعمەتیکى گەورەو بەرچاو، بەتایبەتیش کە وێپرای کەم و کوورپی و کەرچ و کاللی زۆر، قەوارەکەمان هەرکام لە دامەزراوەکانی: پەرلەمان و، حکومەت و، دەستەلاتی دادوەری، کە سیکوچکەى هەرەگرنگی هەر دەولەت و کیانیکی سیاسیین، تیدا بنیات نراون، بەو هیوایهی کە کەم و کوورپی و کەرچ و کاللیەکانیان، چارەسەر بکریڤ و، بەتەواویی بکەونە سەر رەورەوێ خویان و، نیوەرۆکیشیان وەك (ناو)یانی لی بی!

۲- دەستکەوتنیکى دیکەى ئەم هەل و مەرج و واقعیەمان، ئەوێه کە ئیستانکە هەموو لایەکمان هاتووینە سەر قەناعەتی پیکەوێ ژیان و یەکدی تەحەممولکردن و هاوکاری پیکەوێکردن، کە دیارە ئەمەش دەستکەوتنیکى گەورەو گرنگەو، زادەو بەرهەمی ئەزموونگەلی زۆر تفت و تال و بە ئیش و ژانە، هیچ کەسیش ناتوانی نکوولیی لەو بکات، کە هەمیشە میللەتان بەهۆی تەبایی و دەستبار بۆ یەکدی گرتن و هاوکاری پیکەوێکردنەو، بەسەر کۆسپ و لەمپەرەکانیاندا زال دەبن و، ئامانجەکانیان وەدی دینن و، لە سۆنگەى گوریس پەرکینەو کیشمەکیش و دووبەرەکی و پەرتەوازەییشیانەو دەستکەوتەکانیان لەدەست دەچێ و، ئامانجەکانیان دەدۆریڤن و، وێپرای هەول و خەبات و تەقەللا و قوربانیدانی زۆریش، دەستی میللەتیان لە بنی هەمبەنەى بەتالەو دەردینن!

(۱) ئەمە لەکاتی بەستنی ئەم کۆرەدا، لە: (۱۷/۴/۲۰۰۸ ز)دا.

۳- ته گهر ژيان و گوزهرانی خه لکی خو مان به گشتی له گه ل ه ی سالانی پیش راپه رین (انتفاضة) دا به راورد بکهین، دهتوانین بلیین: گه شه کردن و به ره و پیشچوونیکی باش له ژيانی ماددی خه لکی کوردستاندا، هاتوته ئاراهه، له رووی خانو به ره و جیگا و ریگا و بهرگ و پو شاک و خواردن و خواردنه وه و کهل و په لی نیوما ل و خو شگوزهرانییه وه، به کورتی: ئیستانکه ئاستی ژيان و گوزهرانی خه لکی کوردستان به گشتی، بهرزترو باشتره له رابردوو.

مه به ستیشم له ئاماژه کردن به وچه ند لایه نه ئیجایی و دهستکه وته سه ره کییه ی واقعی ئیستانمان، ته وه یه که به هو ی بینینی که م و کووپی و لایه نه سه لبییه کانمانه وه تووشی ئاومیدی و دلساردی نه بین، به لام بیگومان نابج به وه نده ی که وه ده ستمان هینا وه، قه ناعه ت بکهین، به لکو ده بی هه ولبدین، زیاتر به ره و پیش بچین و، گه شه بکهین، چونکه له بوونه وه را، هه یج شتی و هستا و نیه و، هه رکه سیك له به ره و پیشچوون و گه شه کردندا نه بی، ته وه بیگومان له پاشه کشه و پوو کانه وه دایه.

ئامانجه و تاره که م:

ده توانم بلییم: ئامانج و مه به ستی سه ره کی و تاره که م، دوو شته:

یه که م: پارێزگاری لیکردنی دهستکه وته کانمان و ریگری له له ده ستدانیان، به هو ی زیاد بوون و به رده وام بوونی که م و کووپی و ناته واوییه کانه وه.

دووهم: دهسته بهرکردن و هینانه دی ته و ما فه ره وایانه مان، که به بی وان واقعی که مان هه ر به ناته واوی و کرج و کالیی ده مینتته وه، بگره ناشتوانی درێژه به بوونی خو ی بدات.

شایانی باسیشه، که من لیڤدا به گشتی قسه له باردی واقعی هه ری می کوردستانه وه ده که م و، مه به ستم له توێژ و کو مه ل و لایه نیکی تایبه ت نیه، وهک، حکومه ت و په رله مان، یان لایه نه سیاسیییه کان، یان توێژی گه نج و تازه پیگه یشتوو، یان خه لکی رو شنبیرو شاره زا... هتد، به لکو رووی قسه م له هه موو لایه کمانه، به حکومه ت و میللته وه، به هه موو توێژ و پیکهاته کانی

كۆمەلگە كامانەۋە، بەبى ھەلاۋاردن و جيا كوردنەۋى ھىچ كەس و لايەنىك، چونكە: شتىكى مەشت و مەر ھەلنە گرە، كە ھەم پارىزگارى لى كوردنى دەستكەۋتە كامان و، گە شەپپىدانى لايەنە ئىجابىيە كانى ۋاقىيە كە مان و، ھەم دابىن كوردنى ماف و پىداۋىستىيە رەۋايە كامان، پە كيان لەسەر ھەۋل و ھىممەتى ھەموۋلايە كامان كەۋتەۋە، بە ھاۋكارى ھەموۋلايەك نەبى، ئەۋ دوو نامانجە گەۋرەۋ گىرنگە مان پەۋ ۋەدى نايەن.

ئىستاش پاش ئەم رېخۇش كوردنە، كاتى ئەۋە ھاتۋە راستەۋخۇ بچىنە سەر ئەسلى مەبەست:

ئىمە لە چۈار بۈردا بە مەبەستى: رۈۋەۋ ۋەرچەرخانىكى بىنە پەتەبى بىردى ۋاقىيە ھەرىمى كوردستان، قسە لەسەر (ئەركى سەرشانمان بە رامبەر بە ۋاقىيە ئىستامان) دەكەين، كە ئەمانەن:

- ۱- لە بۈارى تاكىي دا.
- ۲- لە بۈارى خىزانى دا.
- ۳- لە بۈارى كۆمەلەيەتى دا.
- ۴- لە بۈارى سىياسەت و دەۋلەتدارىي دا.

بۆيەش ئەم چۈار بۈردەم ئاۋا رېز كىرۈۋەن، چونكە ھىچ كۆمەلگەيەك بەبى تاك (فردى) چاك پەرۋەدە كراۋ، ناتۋانى خىزانىكى تۆكۈمۈ دامەزراۋى ھەبى و، ھەرگىزىش ناگونجى كۆمەلگەيەكى تۈندۈتۈل و رېك وپىكمان ھەبى، ھەتتا خىشتە كانى ئەۋ كۆمەلگەيە - كە خىزانە كانن - پۈخت و رېك نەبىن و، ناشگونجى بەبى كۆمەلگەيەكى پىكەۋە تەباۋ گونجاۋ ھاۋكارو بۇ يەك بەبەزەبى و مشۈورخۇر، قەۋارەيەكى سىياسىي مەحكەم و گەشەسەندۈۋمان ھەبى.

كەۋاتە:

ئەۋ چۈار لايەن و بۈاردە، ۋەك چۈار دىۋارى ژۈۋرېك پىكەۋە پەيۋەستىن و، ھىچ كامىيان بەبى ئەۋانى دىكە نايكرى و، ھەر چۈارىيان بۇ يەكدى پىۋىستىن و پىكەۋە

گريڭدراو پەيۋەستىن، بەلام لە پرووى رېزىبەندى كاتىبى (الترتيب الزماني) يەۋە، ديارە كە تاك پىش خىزان (أسرة) ۋە، خىزان پىش كۆمەلگا (مجتمع) ۋە، كۆمەلگا پىش دەۋلەت ۋە قەۋارەى سىياسىي دەكەۋى، چۈنكە تاكەكان، كە خىزان پىك دىنن ۋە، خىزانەكانىش كە كۆمەلگا دەپەخسىن ۋە، قەۋارەى سىياسىي ھەلقولاي ھەناۋى كۆمەلگايە.

بۆيەش گوتمان: ئەۋ چۈارە ھەر چۈاريان پىكەۋە پەيۋەست ۋە، بۆ يەكدى پىۋىستىن، چۈنكە:

ۋەك چۈن خىزانى پاك ۋە پوخت، لە تاكە رىك ۋە پىك ۋە باش پەروەدەكراۋەكان پىك دى، بە ھەمان شىۋەش خىزانى رىك ۋە پىك ۋە تۆكە، چاكتىن مەلبەندى تىدا پەروەدەبوون ۋە پىگەيشتنى تاكە، ھەروەھا ۋەك چۈن بەبى ھەبوونى خىزانە پوخت ۋە رىك ۋە دامەزراۋەكان، ھاتنەدى كۆمەلگايەكى ساغ ۋە سەلىم ۋە بەختەۋەر مەھالە، بە ھەمان شىۋەش كۆمەلگايەكى ساغ ۋە سەلىم ۋە پوخت ۋە خاۋىن، گەۋرەتەرىن رۆل دەگىرپ لە پىگەياندىن ۋە پەروەدەكردنى تاك ۋە خىزانى رىك ۋە پىكدا، دىسان ۋەك چۈن قەۋارەيەكى سىياسىي مەھكەم ۋە گەشەسەندوۋ، ھەلقولاي ھەناۋى كۆمەلگايەكى ساغ ۋە سەلىم ۋە پوخت ۋە خاۋىنە، لە بەرامبەرىشدا قەۋارە دەۋلەتتىكى رىك ۋە پىك ۋە دادگەرو بە بەزەبى ۋە لىزانىش، چاكتىن دەۋر دەبىنن لە پىگەياندىن ۋە بىياتنانى، ھەر كام لە تاكى چاك ۋە پاك ۋە، خىزانى پوخت ۋە خاۋىن ۋە، كۆمەلگاي تۆكەۋ تەۋاۋدا.

ئىستاتىستىكا با بچىنە سەر بۈرى يەكەم:

بىلەن يەكەم: ئەرەبى سەھىھىيە بىلەن بىر ئەرەبى

بە كۆمەلگەكەمەن، لە بىلەن تەكلىپ دا

ۋەك پىشتىر باسماڭىز، بەيى تەكلىپ پاك ۋە چەك، ئاڭىڭىزنى ھېچ كام لە خىزانى پوخت ۋە خاۋىن، ۋە كۆمەلگە تۆكەم ۋە تەۋاۋ، قەۋارە سىياسىي مەھكەم ۋە دامەزراۋمان ھەيى، ئىنجا ئايا پىۋىستە چى بىكەين ۋە چۆن بىكەين، تەكو تەك (قەردى چەك ۋە پاك ۋە پىك ۋە پىكەم بىلەن؟)

جەڭ پىۋىستە ھەمەلەيەكەم لە سەھىھىيە كەڭ ۋە يەكەپەين، كە ئىمەي خەللى كوردستان، كەم ۋە زۆر لە تەكەكەم كۆمەلگەكەمەن خەللى ۋە كەم ۋە كۆرپى ھەيە، دىارە تەۋەش كەم ۋە زۆر كەتەۋ، لە ھەمەلەيە شىۋىيەكەم چەك ۋە خەپ ھەيە، بەلەم مەبەستەم لەم قەسەيە تەۋەيە، كە پىمان ۋەنەيى تەۋە تەنەيە كۆمەلگە ھەمەت ۋە دامەزراۋەكەم، كە جىڭەي رەخەنە گەلەيىن ۋە كەم ۋە كۆرپىيە ھەيە، بەلەم تەۋەش ۋەك تەكەكەم تەۋە كۆمەلگە ۋەقەيە كەم ۋە زۆر ەيە ۋە نەۋەۋەيى ۋە كەم ۋە كۆرپىيە ھەن، تەۋە كەم ۋە كۆرپىيە ۋە ھەلەۋەيەكەم تەكەكەم، لە خىزان ۋە كۆمەلگە ۋەرەلەمان ۋە ھەمەت ۋە دامەزراۋەكەمەن رەڭ دەدەنەۋە.

كەۋەتە: تەگەر بىمانەۋى گۆرەنكەم ۋە ۋەرچەرخەن لەم ۋەقەيە خەمەن بىكەين، ۋە پىۋىستە پاكەم ۋە بىرەكەم، چەكەم ۋە باشكەم، تەدە تەنەم بەيى، پىۋىستە لە تەكەكەم دەست پىكەم، چەكەم تەك ۋە باش پەردەدەكەم بىكەم ھەنگەۋى يەكەمەن، ۋە دۇۋەتەيى دەكەمەن، كە ھەر كام لە تەك ۋە خىزان ۋە كۆمەلگە دەۋەت، پىكەۋە پەيۋەستەن ۋە بۆ

یه کدی پوښتن، به لām ههنگاوی یه که می گۆر انکاری و وەرچهرخان، بریتیه له چاککردن و گۆرینی تاکهکان، چونکه ههه تاکه، که خیزان دروست دهکات و، کۆمه لگاش ههه له کۆی تاکهکان پیکدی، چ له حالهتی خیزانی دابن، چ سهلت، وه ههه تاکیشه، که پههلهمان و دهسته لاتی دادوهری و حکوممهت و دامه زراوه کانیسی پیکدی، خوی کار به جیش له و بارهوه فره موویه تی:

﴿... إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ...﴾ (الرعد- ۱۱).

واته: ییگومان خوا واقعی هیچ کۆمه لگایهک ناگۆرێ، ههتا تهوان واقعی خودی خۆیان نه گۆرن...

جا من یم وایه، بۆ گۆرین و چاککردنی تاکهکانی کۆمه لگاکه مان، فره راههه هینانی کهش و ههوایه کی وا، که تاکهکانی کۆمه لگاکه مان به شیوهیه کی باش تیدا پهروه ده بکری، پوښسته تهه چوار بنه ما سههه کییه رهچاو بکهین:

یه کهم: هینانه دهه کهش و ههوا، ئازاد:

بناغه ی پهروه ده بوونیکی ساغ و سهلیمی تاکهکان، بریتیه له کهش و ههوایه کی ئازاد، که مروف تیدا سههه ست بیت، وه ییگومان بارودوخی پر فشارو سهغله تکهه، چهندان جوهره عیب و کهم و کوورپی له مروقه کاندایهیدا دهکات و، وهه پرووه کی بن تاته بهردی زل و بیبهش له تیشکی خۆر، خواروخیچ و زهردو لاواز دهه دهچن.

ئنجا ته گهر بمانهوی تهو راستیه ی به شیوهیه کی تیوری (نظري) گوتم، بههه سههه کراوی بیبین، دهتوانین له میژووی کۆندا بهنی ئیسرائیل و، له هی نویدا میلله تی خۆمان، به نمونه بینینه وه:

نمونه ی یه کهم:

بهنی ئیسرائیل که وهچه ی (یعقوب)ن (علیه السلام)، - چونکه (إسرائيل) نازناوی یههه قووب بووه - پاش رزگار بوونی (یوسف) (علیه السلام) له زیندان و

کۆچکردنی باب و برابره کانی بۆ میسر و، نیشته جی بوونیان تییداو، زاووزی کردن و زۆربوونیان، فیرعهونه کانی میسر بهتایبهت (خوف) دهکونه ئازاردان و شهکه نهجه دانیان و، چهوساندنه وه سوغرهو بیگار پیکردنیان، وه سهپرینی کوره کانیان و، هیشتنه وهی کچه کانیان، وهک خوی زاناو په نهانبین له وباره وه فهرموویه تی:

﴿إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا يَسْتَضِعُّ طَائِفَةً مِنْهُمْ يَخِيعُ أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ إِنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ﴾ (القصص: ۴).

واته: بیگومان فیرعهون ستهم و سهرکه شیی کرد له زهوی - میسر- دا و خه لکه که ی بهش بهش کرد، کۆمه لیکانی ده چهوساندنه کوره کانیانی سهرده پری و، ئافره ته کانیانی ده هیشتنه وه، به راستی ئه و له خراپه کاران بوو.

ئیدی وه چهی ئیسرا ئیل له و واقعیعه تال و دژواره دا ده مینه وه، به ناچار یی مل بۆ ستهم و زۆری فیرعهونه کانی میسر راده کیشن، ههتا خوی کاربه جی و داد گهر، ئیراده ی دیته سهر ئه وه، که ئه و میلله ته سته مدیده له چهنگی فیرعهون (خوف) قوتار بکات، وهک فهرموویه تی:

﴿وَرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضِعُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ﴾ (۵) ﴿وَنُكِّنَ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ...﴾ (القصص: ۵-۶).

واته: وه ده مانه وی، که چاکه له گه ل ئه وانه دا بکهین، که له زهیدا چهوسیتراونه وه، وه بیانکهینه پیشه و او هوکمران و بیانگیرین به میراتگری فیرعهون -، وه دهسته لاتیان پیدهین له زهیدا...

ئنجای خوی بهرزو مهزن (مووسا) و (هاروون) ی برای (علیهما السلام) دهکاته هوکارو ئامرازی جبه جیوونی ئه و ویست (إرادة) ی خوی و، پاش ئه وهی په یامی پیغه مبه رایه تییان پیده به خشی، فه رمانیان پیده کات، که بچن گه له چهوسا وه که یان له ژیر نیرو چه پۆکی فیرعهون ده رینن:

﴿ فَأَنبِئَاهُ فَقُولَا إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ فَأَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ وَلَا تَعْذِْبَهُمْ ... ﴾ (طه - ٤٧).

واته: بچنه لای - فیرعهون - و بلین: ئیمه ږهوانه کراوی په روږدگار تین بو لات، به نې ئیسر ائیل مان له گه ل ږهوانه بکه و مه یان چه وسینه وه..

نیدی سهر د نجام موسا و هاروونی برای (سهلامی خویان لی بی) نامانجه کیان ده پیکن و، گهله چه سواده کیان دهرباز دهکن و، خوی تو له ستین فیرعه ون و دارودسته و سوپایه کیشی، که راوه دووی به نی ئیسر ائیل دهنن، له دهریای سووردا ده خکنی، وهک خوا (سبحانه و تعالی) له سیاقی بیر خستنه وهی جووله که کاندا، که چ چاکه یه کی گه وری له گهل پشینانیاندا کردوه، فهرموویه تی:

﴿وَإِذْ فَرَقْنَا بِكُمُ الْبَحْرَ فَأَمْجَيْنَاكُم وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَأَنْتُمْ نَنْظُرُونَ﴾

(البقرة - ٥٠).

واته: وهیاد بکه نه وه کاتیك دهريامان بوټان له تکرډ، ئیدی ئیوه مان پزگار کړو. در او ده سته ی فیرعه ونیشمان خنکاند، له حالیکدا که ئیوه تیښانه وه رامابوون.

به‌لئی، گه‌لی (بنی اسرائیل) که خوای بالادست به‌هوی مووسا و هاروونی
برایه‌وه (سه‌لامی خویان لی بی)، له‌ژیر نیری فیرعه‌ونی دهری‌نان و رزگاری
کردن، له‌سو‌نگه‌ی ئه‌وه‌وه، که ماوه‌یه‌کی زۆر ژیا‌نیکی زه‌لی‌لانه‌وه چه‌وس‌ینرا‌وانه‌یان
گوزهراندبوو و، له‌نیعمه‌تی ئازادیی و سه‌ربه‌ستی بی‌به‌ش بوو بوون، کۆمه‌لیک
ده‌ردو نه‌خۆش ده‌روونی و کۆمه‌لایه‌تی‌یان تیدا په‌یدا بوو بوون، که به‌هویانه‌وه
سه‌رئیشه‌ی زۆریان بۆ مووسا و هاروونی برای په‌یدا کرد، که ده‌توانین وه‌ک نمونه
ئاماژ: به‌هه‌ندکیان بکه‌ین:

۱- لاساگردنه وهی کویرانهی ئه م و ئه و:

وهك لهو هه لۆیسته یاندا به رجه سته یه، كه جارى تازه له دهريای سوور په رپیو نه وه،
 د درباریان بوو، كه چى دواى ئه وهى به لای كۆمه لێكى بته رستدا رته بون،
 داوایان له مووسا كرد، كه په رستراویكیان بۆ دابنێ، وهك چۆن ئه وان هه یانه:

﴿وَجُوزْنَا بِبَنِي إِسْرَءِيلَ الْبَحْرَ فَأَتَوْا عَلَى قَوْمٍ يَعْكُفُونَ عَلَى أَصْنَامٍ لَهُمْ قَالُوا يَمُوسَى اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ...﴾ (الأعراف- ۱۳۸).

واته: وه بهنی ئیسرائیلیمان له ده‌ریایی سوور - په‌راندوهه، جا به‌لای کۆمه‌لیکدا په‌تیبوون، که خۆیانیان له‌سه‌ر په‌رستنی چه‌ند بتیکیان چه‌پس کردبوو، (به‌نی ئیسرائیل) گوتیان: ئه‌ی مووسا! په‌رستراویکمان بۆ په‌یدا بکه، وه‌ک چۆن ئه‌وانه په‌رستراویان هه‌ن..

شایانی باسیشه، که هۆکاری سه‌ره‌کیی هانده‌ر بۆ لاسا‌کردنه‌وه‌ی خه‌لکی، بریتیه له متمانه‌و باوه‌ر به‌خۆنه‌بوون و، خه‌لک له‌لا زۆر بوون و خۆ له‌لا بچووک بوون.

۲- بیانوو گرتن و منگه‌نگ کردنی به‌رده‌وام:

ئه‌میش عاده‌ت و خوویکی دیکه‌ی خراپی به‌نی ئیسرائیل بوو، بۆ نمونه: پاش ئه‌وه‌ی خوا له چه‌نگی فیرعه‌ون ده‌ربازی کردن و چوونه دهشت و بیابانی (سینا)وه، دووجۆره خۆراکی زۆر چاک و نایابی له‌و بیابانه قاقرو دیمه‌کاره‌دا بۆ په‌خساندن، که بریتی بوون له (مَن) و (سَلَوٰی) که یه‌که‌میان (گه‌زۆ)یه‌و دووه‌میشیان جۆره‌ بالنده‌یه‌که، وه‌ک که‌وو سوێسکه، وه‌ک خوا فهرموویه‌تی:

﴿..وَوَضَّلْنَا عَلَيْهِمُ الْغَمَمَ وَأَنْزَلْنَا عَلَيْهِمُ الْمَنَّاتِ وَالسَّلَوى...﴾ (الأعراف- ۱۶۰).

واته: وه هه‌ورمان له‌سه‌ریان کرده سیبه‌رو گه‌زۆو سه‌لواشمان بۆ ناردنه‌ خوارێ.

که‌چی له‌جیاتی سوپاسگوزاریی کردن و قه‌ناعه‌ت کردن، به‌ شیوازیکی ناجۆر که‌وتنه‌ برۆبیانووگرتن له‌ مووسا (علیه السلام)و له‌و دهشت و بیابانه قاقرو بیتاوه‌دا، داوا‌ی خواردنی جۆراو جۆریان لی‌کرد، وه‌ک خوا‌ی (عَزَّوَجَلَّ) فهرموویه‌تی:

﴿وَإِذْ قُلْتُمْ يَمُوسَى لَنْ نَصْبِرَ عَلَى طَعَامٍ وَاحِدٍ فَادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا تُثْبِتُ

الْأَرْضُ مِنْ بَقْلِهَا وَقِشَایْهَا وَفُومِهَا وَعَدَسِهَا وَبَصَلِهَا...﴾ (البقرة- ۶۱).

ۋاتە: ۋەياد بىكەنەۋە كاتىك گوتتان (ۋاتە پىشىنانتان) ئەي مۇوسا: لەسەر يەك جۆرە خواردن خۇراناگرىن، جا داۋامان بۇ لە پەرۋەردگار ت بىكە، كە ئەۋەي زەۋى دەپروۋىنى لە پاقلەۋ تروۋىي و گەنم و نىسك و پىۋازى، بۇمان دەرىنى... ديارە مۇوساش (سەلامى خۋاى لى بى)، بەم ۋەللامە توندو ددان شكىنە يىدەنگيان دەكات:

﴿..قَالَ اسْتَبْدِلُوا الَّذِي هُوَ أَذَنٌ بِالَّذِي هُوَ خَيْرٌ أَهْطُوا مِصْرًا فَإِنَّ لَكُمْ مَّا سَأَلْتُمْ...﴾ (البقرة- ۶۱).

ۋاتە: ئايا ئەۋەي كە چاكتەرە بەۋەي دەگۆرۋەنەۋە، كە خراپترە؟! دەشۋرۋەنەۋە بۇ ھەر شارىك، تاكو ئەۋەي داۋاى دەكەن چىنگىتان بىكەۋى. بەلى بەرۋەزەن!

بۇ مىللەتنى خاۋەن عىزەت و عەۋدالى ئازادىي، خواردنى يەك جۆرى سادە، سەدجار لە خواردنى جۇراۋجۆرى ژىر سايەي فىرەۋنەكان باشتەر، بەلام بەنى ئىسپرائىلى خوۋگرتوۋ بە كۆيلىيەتنى و ژىردەستەيىيەۋە، بە پىچەۋانەۋە بوۋە.

۳- سىستىي و تەنەلىي لە جىبەجى كەردنى فەرمانداۋ، زۇرشت ھەلگۆلىن، يىنەۋەي پىۋىست بى:

ئەم ھەلۋىستەشيان بە جوانترىن شىۋە لەۋ بەسەرھاتەدا دەردەكەۋى، كە بەچىرۋكى مانگا زىرپىنە ناسراۋە، سوۋرەتنى (البقرة) ىشى بە ناۋەۋە كراۋە، لە ئايەتنى (۶۷) تا (۷۳) ى بۇ تەرخان كراۋە، كورتەكەيىشى ئەۋەيە، كە دۋاى ئەۋەي پىۋىكى بەنى ئىسپرائىلى دەكوژرى و بكوژەكەي نازانى، خۋاى كاربەجى فەرمان بە مۇوسا (عليه السلام) دەكات، كە بۇ دۆزىنەۋەي بكوژەكە بەگەلەكەي بلى مانگايەك سەرپەن و، ئەندامىكى ئەۋ مانگا سەرپراۋە، لە تەرمى ئەۋ كوژراۋە بدەن، تاكو ۋەك موعجىزەيەكى دىكەي مۇوسا، ئەۋ بابا كوژراۋە زىندوۋ يىتەۋەۋە، ناۋى بكوژەكەي خۋى بدركىنى، ۋەك خوا فەرمۇيەتنى:

﴿وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادْرَأَتْكُمْ فِيهَا وَاللَّهُ خُرَجَ مَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٧٢﴾ فَقُلْنَا اضْرِبُوهُ بِبَعْضِهَا كَذَلِكَ يُخَيِّ اللَّهُ الْمَوْتَى وَيُرِيكُمْ ءَايَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٧٣﴾﴾ (البقرة: ۷۲-۷۳).

واته: وهیاد بکه نه وه کاتیک یه کیکتان کوشت و تییدا کهوتنه مشت ومړه وه، به لامل خوا نه وه ی په نهانی ده کهن دهیخته گورې. تنجا پیمان گوتن: نه دما میکی نه مانگا سه بر او له تهرمی کوژراوه که بدن - تاکو زیندوو بیتوه - تاوا بهو شیویه خوا مردوان زیندوو ده کاته وهو نیشانه کانی خویتان پیشان ده دات، به لکو بقامن.

تنجا دیاره گه لی موسا (سه لامي خوی لی بی)، سه رهنجام نه وه فرمانه یان جیه جی کردوه، به لامل دوا ی چی؟!

دوا ی نه وه ی به هو ی پرسیار کردنی زوره وه له موسا، له باردی ته من و رنگ و جوړو چو نیه تی نه مانگایه وه، که پیویسته سه ری بېرن، هم موسایان زور بیزار کردوه، هم کاره که شیان زور له سه ر خویان قورس کردوه، وه خوی کار به جی فهرموویه تی:

﴿..فَذَبْحُوهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ﴾ (البقرة- ۷۱).

واته: وه سه رهنجام سه ریان پرې، هه رچه نده خه ریک بوو نه یکه ن...

هه لبه ته نه گه ر بمانه وئ به سه ر ژمیړ کردنی عه یب و که م وکووړییه کانی به نی ئیسر ائیلدا بچینه خواری، که به هو ی ژیانی ژیرده سته یی و له ده سته دانی تازادییه وه، تییناندا په یدابو بوون، زوری ده وئ، بویه به م سی نمونه یه وازی لی دینین.

ئیستاش نوره ی خو مانه، وه گه لیکي سته مدیده و چه وسیتراوه ی در ژخایه نی ژیر نیرو چه که می رژی می به عسی شو قیتی:

نمونه ی دووهم:

ئیمه ش وه خه لکی کوردستانی عیراق، به هو ی زهخت و فشارو سته م و چه وساندنه وه ی چندان ساله ی رژی می به عسه وه، کاتی خوی کو مه لیکي زور

عەيب و عارو ناتەۋاۋىيى فېكرىي و رەۋشەتتىي (سلوكى) و كۆمەلەيتىي و سىياسىيىمان - بەگشتى - تېدا پەيداۋو بوون، كە ھەتا ئىستاش كەم و زۆر كاريگەرىي و رەنگدانەۋەيان لە ھەلەس و كەوت و رەفتار و ھەلەستەكانى زۆرىيەي مىللەتەكەماندا، بەسەر كىردايەتتىي سىياسىي و ئەھلى فېكرو قەلەمىشەۋە، بەزەقىي ھەست پىدەكرى!

جا ديارە من بە پىۋىست و بگرە پەسندىشى نازانم، بچمە نىۋ درىژو وردەكارىي ئەو مەسەلەيەۋە، كە پىم وانىيە ھىچ كەس لام و جىمى تېدا بكات، بۆيە ھەروا بە خىرايى و بە كورتىي، ئامازە بە ھەندىك لەو خو و خەسلەتە خراپانە دەكەم، كە پىم وايە ھۆكارى سەرەكىي سەرھەلەدانىان لەنىۋ بەشىكى زۆرى خەلەكەكەمان دا، ستەم و زۆر چەۋساندەۋەي رېژىمى دىكتاتۇرى بەعس بوۋە، لە رابردوۋدا:

۱- پائانخاۋازىي و خۆسەپاندن و، ھەموو شتەك بۆخوۋ دارودەستەي خۆ قۇرخ كىردن..

۲- خۆ پى كەمبۇون لە بەرانبەر ئەۋانى دىكەدا، كە ئەمەش گەۋرەترىن ھۆكارى لاسايى كىردنەۋە، شۆيىنكەۋتنى كۆپرانەيە.

۳- كىردنى كاريك لە بەرانبەر پارە تەماع و كورسىدا، كە پىچەۋانەي قەناعەت و بىراي نىۋ دىل و دەرۋونە، كە كاتى خۆي بە زەقتىن شىۋە لە دياردەي جاشايەتتىي و سىخۇرىي كىردن بۆ رېژىم داۋ، ئىستاش لە گەلەك بوارداۋ، بە زۆر شىۋاز، لەھەلەستە و رەفتارى خەلەكىكى زۆردا بەرجەستەيە.

۴- خۆۋىستى (أنايە) و بەتەنگ خەلەكەۋە نەبۇون و، تەنيا لە بىرى خۆۋ بەرژەۋەندىي تاكىي خۆدا بوون و پەندى ھەلەي: (ئۆخەي ئۆخەي، ھەر كەس بۆخۆي!) كىردنە بەرنامە.

۵- زالبۇونى گىيانى ماددىگەرايى و، تەنيا لە فېكرى تىركىردنى گەدەۋ داۋىن و پىركىردنى گىرفان و قاسەدا بوون.

۶- هیممەت نزمیی و، لە ھەموو شتێکی چاکدا بە کەمترین ئاست و پشک قەناعەت کردن، جگە لە بەرژووەندییە ماددیی یەکان و تێرکردنی غەریزە جەستەیی یەکان، کە بە زمانی حال، دۆزەخ ئاسا لەو ڕوودووە ھەر دەلێن:

﴿... هَلْ مِنْ مَّزِيدٍ ؟﴾ (ق- ۳۰).

۷- زاکردنی ئینتیمای حیزیی و تیرەیی و ناوچەیی و بنەمالەیی بەسەر ئینتیمای نەتەوویی و نیشتمانییدا و، سەرەنجام مالمالۆکێنەو دابەر دابەر بوون! بە ئی بەرێزان!

سەرچەم ئەم دەردو نەخۆشییە دەروونی و فیکری و ڕەوشتییانەو، ھی دیکەش لەنیو خەلکیکی زۆری میللەتە کەماندا، کەم و زۆر ھەن و تەشەنەیان کردووە، جا ئیستا ئەگەر بمانەوئ تاکی کوردستان، چ منداڵ بێ، چ گەنج و، چ پیرو، چ نیرو، چ مێ، لەو دەردو نەخۆشییانە چارەسەر بکەین، یاخود پێشگیری بکەین لە تەشەنەکردنی زیاتریان و پێوہ گیرۆدەبوونی ئەوانە ی کە پێیانەوہ گرفتار نەبوونە، بەتایبەت لە وەچە ی نوێمان، پێویستە یە کەمێن ھەنگاومان بۆ پەرورەدییەکی ڕەسەن و راست، بریتی بێ لە فەراھەم ھێنانی کەش و ھەوا یەکی ئازاد، کە مەرۆف تێیدا ھەست بە مەرۆقبوونی خۆی بکات و ھیچ پالەپەستۆو فشارێکی ماددیی و مەعنەویی و سیاسیی و ئەمنیی، وای لەسەر نەبێ، کە بیپلێشینی تەوہو کە سایەتی وردوخاش بکات و بیکاتە (خوردە)!!

کەواتە: با بە ھەموو لایە کمانەوہ، کار لەسەر ئەوہ بکەین، کە ئازادی و سەربەستی راستەقینە بۆ تاکەکانی کۆمەلگاکەمان مەیسەر و دەستەبەر بکەین و، ڕێ نەدەین بە ھیچ لایەن و دەزگایە ک، کە بە ھیچ بیانو و پاساوێکەوہ، ئازادی لە تاکی کوردستان زەوت بکات و، لە ھیچ کەسیکیش قبوڵ نەکەین، کە زەخت و گوشاری سیاسیی، یان ئابووری، یان ئەمنیی، بخاتە سەر خەلکی و ئەو نەعمەتە ھەرە بەرزە خوازییە، کە بەبێ وی مەرۆف لە نیوہەرۆکی خۆی خالی دەبێتەوہ، بێبەش بکات، کە بریتییە لە ئازادی.

ئەنجا با بزانی دەوہمێن ھەنگاو و بنەمای پەرورەدییەکی راست و ڕەسەنی تاک، چیە؟!

دوھم: پەرۋەردەيەكە گشتگىرو ھاوسەنگ:

بەلى بەرزان!

ئەگەر بمانەوى گۆرۈنكارىيى و ۋەرچەرخانىكى ئىجابىيى لە كۆمەلگاكەماندا بىكەين، پىويستە بەرنامەيەك بۇ پەرۋەردەكردنى تاكەكانى رەچاۋ بىكەين، كە گشتگىر يىت و، سەرچەم لايەن و پىكەتەكانى مروڧ، لە عەقل و دل و غەريزە... ھتد، بگريتەۋە، ۋە ھاۋسەنگىش بى و ھىچ لايەن و پىكەتەيەكى مروڧ لەسەر حىسابى لايەن و پىكەتەكانى دىكەي گەۋرە نەكات و، سەرەنجام بەھۋى پەرۋەردەيەكى لاتەل و ناھاۋسەنگەۋە، كەسايەتتەيەكى ناپىك و لاسەنگ بۇ مروڧەكان فەراھەم نەھىنى.

دىارە كاتىكىش مروڧ پەرۋەردەيەكى گشتگىرو ھاۋسەنگ دەكرى، كە سەرەتا عەقل و ھۋشى بە زانىارىيى و شارەزايى راست و سوۋدبەخش رۆشن بگريتەۋە، كە بىگومان زانستى لە ۋەحى خواۋە سەرچاۋەگرتو، لەپىش ھەر جۋرە زانىارىيەكەۋە، پاشان دلى بە ئيمان و عەقىدە بىدارو ئاۋەدان بگريتەۋە، ۋە لايەنى رۈوحىيى بە خواپەرستىيى و تەقۋا تەزكىيە تىر بگري، ۋە لايەنى عاتىفىيى بە ھۈنەرى رەسەن و پاك و چاك گەشەي پىبدىر، ھەرۋەھا جەستەي بەھۋى پاكراگرتن و خواردن و خواردنەۋەي ھەلل و پاك پىدان و ۋەرزىشكردنەۋە، خزمەت بگري، ۋە بە ھۋى رەۋش و تەدبە بەرزەكانى ئىسلامەۋە، لايەنى ھەلس و كەوت و رەفتارى خىزانىي و كۆمەلايەتتىي و سياسىي تىدا بەھىز بگري... ھتد، ئەم فەرمودەيەي پىغەمبەرى خواش (صلى الله عليه وسلم) تىشكىكى باشمان بۇ دەخاتە سەر مەسەلەي پەرۋەردە لە ئىسلامدا:

عەبدوللاي كورى عەمرى كورى عاص -خا لىيان رازى بى- كە واديارە شەۋانە ھەمىشە شەۋنويژى كردۋە نەخەۋتوۋە، رۆژانەش ھەردەم بەرپۇرۋو بوۋە نەپساندۋتەۋە، دەلى: پىغەمبەرى خوا (صلى الله عليه وسلم) پىي فەرمودم:

رۈۈ - ۋەك لە كىتەبى: (تەۋرىمى ئىسلامىيە و غەلىمانىيە و خالە ھابەش و جىاۋازەكانىيان)دا بە درىژىيە قىسەم لەبارەۋە كىردە - ، بەلگى ئىمان بەرچاۋى مەۋقۇ رۇشەن دەكەتەۋە، دەربارەى خۇي و، خوا (عزۇۋىل)و، بۈۋەۋە، ۋە ئىنسان لەسايەى ئىماندا، لەخۇي ھالى دەبى، كە چىيەۋ، كىيەۋ، بۇچى درۈستكرۈۋە، پىۋىستە چۇن بۇي و، چى بىكات و، سەرەنجامى ئەم ژيانە دىنەيە چۇن دەبى و، رۇژى دۋايى چىيەۋ، چى تىدا دەگۈزەرى...ھتە؟!

ئىنجا پاش لە دل و غەقۇدا چەسپانى ئىمان و غەقىدەى ئىسلامىيە، بەھەر پىنچ پاىەۋ بىنەرەتە سەرەكىيەكانىيەۋە، كە برۈاھىنەنە بە خوا، فرىشتەكانى و، كىتەبەكانى و، پىغەمبەرەانى و، رۇژى دۋايى، ۋەك ئەنجامىكى سىروشتى، مەۋقۇ برۈادار دەكەۋىتە خۇلىا و بىرۈ تەقەللەى پەرستەن و بەندەيەتەى كىردە بۇ خۋاي بەرزو بىۋىتە (سەبھانە وتعالى)، چۈنكە مەھالە كەسەك بەرەستىيە خوا بىناسى و، غەۋدال و شەيدەى پەرستەن و بەندەيەتەى بۇكرەنى نەبى، ھەرۈەھا دۈۋرۈ مەھالە كەسەك برۈاھىنەنە بە فرىشتەكانى خۋاۋ كىتەبەكانى و پىغەمبەرەكانى و رۇژى دۋايى، لەدلدا چەسپانى و، ھەۋل نەدات بە جۇرىك ژيان و گۈزەرانى تاكىي و خىزانىيە و كۆمەلەيتەى دىنەى رىك بىخات، كە بىتە مەيەى رىزگارۈۋەن و سەرەفرەزىيە ئەۋلاى و، بەختەۋەرىيە و خىرۈخۇشىيە ئەملەى.

پاشان ۋەك زادەۋ بەرھەمەكى سىروشتىيە و چاۋەرۈانكرۈۋى ئىمان و عىبادەت، باباى برۈادارى خۋاپەرست، بە شىۋەيەكى ئۆتۈمەتەكى بەرەۋ رەۋىش و خۋى بەرزو جۈۋان و، ئەدەبى دىلگىرۈ پەسەند، پەلەكىش دەبى، چۈنكە بىگۈمان مەۋقۇ لەسۈنگەى ئىمان و غەقىدەى رەست و، خۋاپەرستىيە ساغەۋە، لە خوا (سەبھانە وتعالى) و فرىشتەكانى و پىغەمبەرەكانى (عليهم الصلاة والسلام) نەزىك دەبىتەۋە، ۋە لە كىتەبى خۋاۋ، فەرەمەشتە بەرزو بىۋىتەكانى ۋەدە بۇ خۇسازو ئامادەكرەن، بۇ بەر دادگەى خۋا لە رۇژى دۋايى و لىپرسىنەۋەۋ پاداشت و سزا، بىدار دەبىتەۋە.

ئىنجا شىتەكى رۈۋەن و بىچەندەۋ چۈۋىشە، كە ھەرەكەسەك لە خۋاۋ فرىشتەكانى و پىغەمبەرەكانى نەزىك بى و، لە كىتەب و فەرەمەشتەكانىيەۋە رامىنى و، لەبىرى

خوناماده کردندا بی بۆ پوژری دواپی و سزاو پاداشت وەرگرتنه ووو، پاشان په رستن و به ندادیه تییه کی ساغ و بیخلتته بۆ خوا ئه نجام بدات، حه تمه ن حه تمه ن له هه موو ره وشت و ئاکاریکی به رزو په سند به هره مه ند ده بی و، له خو و خده و ره فتاری دزیو و ناپه سندیش دوور ده بی، هه ر بۆیه ش ده توانین به دلنیاپی و راشکاوپییه وه بلیین: (خو و ره وشتی به رزو په سند سه نگی مه حه کی مسو لمانه تییه) ^(۱) -، هه ر بۆیه ش ده توانین به پشت به ستن به و راستیییه کی ره بر د بلیین:

هه رکه سینک ناته وایی (خَلَلْ) و که م و کوو پی له خوا په رستییه کهیدا بینرا، ده بی بزانی که ناته وایی له ئیمان و عه قیده کهیدا هه یه و، هه میسه کرچ و کالی و که م و کوو پی ره وشت و ئاکاری مرو فیش، زاده و به ره مه می ناته وایی خوا په رستییه کهیده تی، ئه م دوو ئایه ته به پیژهی سوو ره تی (ابراهیم)یش، به روونی پیکه وه گریدران و په یه و ستبوونی: بر و او، خوا په رستی و، خو و ره وشتی په سند، راده گی نه ن:

﴿ اَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ ﴿٢٤﴾ تَتَوَقَّيْ أَكْلَهَا كُلِّ حِينٍ يَأْذِنُ رَبُّهَا ... ﴾ (۲۴-۲۵).

واته: سه رنج ناده ی چۆن خوا بۆ وشه یه کی پاک و چاک - که مه به ست وشه ی (لا اله الا الله) یه - دره ختیکی چاک و به پیژی به وینه هینا و ته وه، که ره گ و ریشه که ی له زویدا چه سپاوو لق و پۆه کانیشی به رز هه لچوون، هه رده م به فه رمانی په روه رد گاری به رو میوه ی خو ی ده به خشی...

وه ک ده بینین خوی کار به جی (سبحانه و تعالی) وشه ی به رزو به پیژی خوا به یه کگرتن (کلمه التوحید) و، ئه و شوینه وارو به ره مه مانه ی لی پییدا ده بن، له خوا په رستی و فه رمان به ری و، خو و ره وشتی به رزو په سند، به دره ختیکی به ره مه مدار ده چوینی، که له سی به شان پیکه اته:

ره گ و ریشه، قه دو لق و پۆپ و گه لا، میوه به ر، دیاره له پیکه وه به راورد کرانی: بی ری خوا به یه کگرتن (فکره التوحید) و دره خته به رداره که شدا،

(۱) نامیلکه یه کم به و ناوونیشانه وه هه یه.

ئیمان و عهقیده دهکهوێته بهرانبه ر دهگ و ریشهو، قه دو لق و پۆپ و گه لاش له بهرانبه ر خواپه رستیدا قه رار ده گرن و، میوه و به ریش، خو و و ره وشت و ناکاری په سندیان ده کهوێته راست.

کورته ی قسان:

له روانگه ی ئیسلامه وه: سیکوچکه ی: (ئیمان، خواپه رستی، خو و ره وشت) بناغه ی له سه ر په رو ده کرانی مرو ف و، هه رکاتیک و ستره په رو ده یه کی گشتگیر و هاوسه نگ ره چاو بکری، بۆ دارشتنی که سایه تیبه کی پوخت و نهخت و توکمه و ریکی تاکه کانی کو مه لگا که مان، پیو سته له سه ر بناغه ی ئه و سی پایه به نه رتیبه، ئه و پرۆسه یه جیبه جی بکری.

هیچ گومانیشی تیدا نیه، که خواپه رستی مرو ف له قه ده ر ئیمان و عه قیده یه که ی ده بی و، ره وشت و خو و ناکاریشی، به پیی ئه ندازه و رێژدی خواپه رستیبه که ی ده بی و، مرو ف هه تا خواناسترو به وادارتر بی، خواپه رسترو پارێزگارتر ده بی و، هه تا به ندایه تی و پارێزیشی بۆ خوا چاکتر بی، خو و ره وشت و ناکارو هه لئس و کهوتیشی له گه ل خه لک و ده ورو به ریدا با شتر ده بی، هه ربۆیه ش خوی شاره زا (عز و جل) فه رمویه تی:

﴿...فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ...﴾ (الأنفال- ۱).

واته: ده چا پارێز له خوا بکه ن و، ئیوانتان چاک بکه ن.

پیشینانی خوشمان به بی هوده نه یانگوتوه: (له و که سه به ترسه، که له خوا ناترسی)، چونکه به راستیی هه رکه سیك ترس و سام و هه یبهت و خوشه و سستی خوی له دل دابی، مه حاله به خوی ره و با بین، که له په یوه ندیبه کانی له گه ل خه لک و، هه لئس و کهوته کانیدا، هیله سووره کان به زین، و، ته ماع له خوین و ناموس و سامانیان بکات و، ماف و که رامه تیان پیشیل بکات!

چوارەم: وریابوون لە ھەندیک نەخۆشییە و، ھەلەمە بێرەزاو کوشندە:

بە ئی بەرێزان!

بۆ ئەوەی بتوانین پەرورەدەییەکی رێک و راست بۆ تاکەکانی کۆمەلگاکەمان، بەتایبەت چینی گەنج و تازە پێگەیشتوومان، بڕەخسێنین، پێویستە وێرای ئەو سێ بنەما گەورەو گەرنگە پێشوو، ئێرریابوونی چەند نەخۆشیی و ھەلەییەکی گورچکبڕیش، بخەینە بەرنامەی پەرورەدەییمانەو، کە بریتین لە:

۱- لاسایی کردنەوێ کوێرانە:

پێم وانیە هیچ کەسی واقعی بین و بە وێژدان ھەبێ، نکوویی ئەو بەکات، کە دەردو نەخۆشیی لاسایی کردنەوێ ناھۆشیارانەو کوێرانە ئێم و ئەو، لەنیو بەشیکی زۆری کۆمەلگاکەماندا، بۆتە دیاردەییەکی زەق و بەرچاو.

شایانی باسیشە، کە لاسایی کردنەوێ (تقلید)ی خەلکی و، شوێنێ ھەلگرتیان، بەبێ ئێوردبوونەوێ حیساب و کێتاب، یەکیەکە ئەو دەردو نەخۆشییە دەروونی و کۆمەلایەتیانە، کە ھەمیشە کۆمەلگا دواکەوتوو و تیشکاوەکان، پێیەو گێرۆدە دەبن وەك، کۆمەلناسی زەبردەست (عبدالرحمن بن خلدون) لە کتیی ناوداری خۆی (المقدمۃ)دا باسی کردو، کە گوتوویەتی: (...والمغلوب مَوْلَعٌ بتقلید غالبه...)، واتە: وە بابای بەزیوو تیشکاو، ھەمیشە عەودالی لاسایی کردنەوێ بەسەردا زالبوو کە یەتی..

ھەلبەتە (ابن خلدون) باشی پێکاوە، چونکە ئێمە دەبینین ھەمیشە دەردو نەخۆشیی لاسایی کردنەوێ، شوێنکەوتنی کوێرانە، لەنیو ئەو دەستەو تاقم و توێژانەدا بازاری گەرمە، کە لە ناخیاندا ھەست کردن بە دواکەوتوویی و بەجیمایی و تیشکایی ھەیە، ئە بەرانەر خەلک و لایەنە لاساکراوەکانیاندا!

دیارە ئە روانگەی ئیسلامیشەو، ھالەتی لاسایی کردنەوێ شوێنکەوتنی کوێرانە، زۆر خراپە و، یەکیەکە لە عادت و نەرێتە بەدو خراپەکانی کافرو

هاوبهش بۆ خوا دانه ره کانیش، وهك خوا فهرموویه تی:

﴿بَلْ قَالُوا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَرِهِمْ مُّهْتَدُونَ﴾ (الزخرف-۲۲).

واته: به لكو گوتیان: ئیمه باب و باپیرانی خو مانمان له سه ره رییهك بینیهو، ئیمهش هه ره به شوینپی واند دهوین!

به لام لیڤه دا پیوسته ناگادارین و، دوو مه سه لان پیكه وه تیكه له نه كهین، كه به روالهت ویک دهجن، به لام له نیوه روکدا زور جیاوازن، ئهوانیش یه كه میان ئه وهیه، كه باسمان كرد (لاسانی کردنه وه)، دوو میشیان بریتیه له به هره وه گرتن و سوودمه ندبون له شتی به كه لك و باشی خه لکی، هه كه سیك بی و له هه ره کوپیهك بی!

چونكه خوی کار به جی له حالیکدا، كه یه كه میان قه دهغه کردوه ریگری لی کردوه، وه به عادهت و هه لویتیک هه له و پووچی کافرانی داناوه، وهك پیشتەر گوتمان، فهرمانی به هی دوو میان کردوه، مه دحی كه سانیکی کردوه، كه گوئ بۆ هه موو جوړه قسه و بیروبو چوونیک ده گرن، به لام دواپی گولبژیر ده کهن و، کامه ی چاکترو په سندتر بوو هه لیده بژیرن، وهك فهرموویه تی:

﴿...فَبَشِّرْ عِبَادَ ۝۱۷ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ ۚ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ وَأُولَٰئِكَ هُمْ أَُولُوا الْأَلْبَابِ ۝۱۸﴾ (الزمر: ۱۷-۱۸).

واته: ده جا موژده بده به و به ندانه م، كه گوئ بۆ هه موو قسه یه كه ده گرن، پاشان شوین ئه وهیان ده کهون، كه باشتره، ئه وانه كه سانیکن خوا ریئمای کردوون، وه ئه وانه خاوهن عه قلان.

به لی، عاقل ئه و كه سه یه عه قلی خه لکی بخاته گه ل عه قلی خوی و، خوی پی ده وله مه ند بکات، پیغه مبه ری خواش (صلی الله علیه وسلم) له ویا ره وه فهرموویه تی: ((الحكمة ضالة المؤمن فحيثما وجدها فهو أحقُّ بها)) رواد الترمذي وغيره، واته: حیکمه ت شتیكه له بابای بر وادار بزر بووه، ئنجا له هه ره کوپیهك بیدوزیته وه، له هه موو كه س پی شایسته تره.

ئىنجا ئەگەر تەماشای واقعی میژووی مسوڵمانانىش بکەین، دەبینین دەولەت و کۆمەلگای ئیسلامیی، ھەرچی بەرھەم و کەلەپووری فیکری و فەلسەفیی و شارستانی و سیاسیی و ئیداری پۆم و فارس و ھیندو چین و یۆنان بوو، بە عەقڵیکى کراودە وەریان گرت و، ھەزمیان کردو تەفاعولی ئىجابییان لە گەڵ کردو، ئەودى پێیان سوودبەخس و پەسندو لە گەڵ ئایین و عەقیدەدا گونجاو بوو، بە ھەریان لیوەرگرت و ئەودى دیکەشیان بە پێى بنچینەى: (خُذْ مَا صَفَا دَعَا مَا كَدَّرَا) ئەودى بێخەلتیە وەریگرو، ئەودى لێلە ڕەتى بکەو، فریادو بە زمانى حال گوتیان: مالى قەلب سەر بە ساحیبیەتى!

ئىنجا وەنەبى مسوڵمانانى پێشینمان ھەر بەوئەندە وازیان ھێنا، کە شتى چاکى خەلك وەریگرن و خۆیانى پێ دەولەمەند بکەن و، کۆمەلگا و دەولەتى ئیسلامییانى پێ بەھیزو پێز بکەن و گەشەیان پێدەن، بەلکو ئەو بەرھەم و کەلەپوورە فیکری و شارستانی و ئیدارییە وەریان گرت، گەشەیان پێداو زیادى خۆشیانیان زۆر خستە سەرى، وەك واقعی میژوویى شایەدەو، میژوونوسە رۆژئاواییەکانیش گەواھیی دەرن.

پوختەى مەبەست:

لاسابى کردنەوێ شۆنکەوتنى ناھۆشیارانەى خەلكى، لە ھەر پوویکەوێ بى، دەردو نەخۆشییەكى کوشندەو خراپەو، پێویستە لە بەرنامەو پرۆسەى پەرەردەییماندا چارەسەرى بۆ ڕەچاو بکەین، بەتایبەتیش، کە لە رۆژگارى ئیستامان و، لەنیو بەشیكى زۆرى کۆمەلگاکەماندا، زۆر تەشەنەى کردو، ھەموو بوارەکانى فیکرو ڕەوشت و نەڕیّت و پۆشاک و... ھتدیشى گرتۆتو، ئەگەر بابایەكى نەشارەزا بە نەتەوێکەمان سەرنجمان بدات، وا حالى دەبى، کە ئیمە میللەتیکى سەرسوێلکەرو دەستخالی و ھیچ نەدیوین و، ھیچ شتێك لە دین و میژوو و کلتوورى خۆماندا شک نابەین، تەنانتە جل و بەرگ و ناوونیشانى دووکان و بازارەکانیشمان، بۆیە ناچارین ھەموو شتێك لەملاولارا بینین!!

۲- ههمیشه پرووی رهخنه و گلهیی له خهڵك كردن و، دهستی چهوړ پېسړینیان:

ئه‌میش یه‌کی دیکه‌یه له‌و عهیب و ناتوهاییانه‌ی، که له خه‌لکینکی زۆری کۆمه‌لگاکه‌ماندا هه‌یه، دیاره ئه‌م خه‌سله‌ته‌ش زیاتر ه‌ی که‌سانیک‌ی له‌خۆ رازی و دان به هه‌له‌ی خۆدا نه‌هینه‌ره، وه‌ك چۆن پېچه‌وانه‌که‌ی، واته‌: له‌جیات‌ی خه‌لک‌ی، خه‌تای خۆ گرتن و ره‌خنه له‌خۆ گرتن و عهیب‌ی خۆ بینین، خه‌سله‌تی که‌سانی واقع بین و خۆ به‌که‌مگرو، پېشینانیش جوانیان گوتوه‌: ((ته‌گه‌ر پووشکه‌ت له‌ چاوی خه‌لک‌دا بین‌ی، چیلکه‌ش له‌ چاوی خۆت‌دا ببینه‌!!))، منیش له‌ میژ ساله‌ وه‌ك په‌ندیک گوتوومه‌: ((سه‌د هه‌له‌م تیدا بدۆزه‌وه، به‌لام یه‌کیانم له‌گه‌ل چاك بکه‌!!)).

چونکه که‌سانیک هه‌ن، هه‌ر له‌ عهیب دۆزینه‌وه‌و ره‌خنه‌گرتن ئازان و، بۆ چاره‌سه‌ری گرفت و کێشه‌کان هه‌یچیان پێنیه‌.

ئنجا گومانیش‌ی تیدانیه‌، که ئیمه هه‌موولایه‌کمان له‌ هه‌تانه‌دی ئه‌م واقعیعه‌دا، به‌خێرو شه‌رو چاکه‌و خراپه‌یه‌وه، که‌م وزۆر خاوه‌ن پشکین، هه‌رکه‌سه به‌پێی خۆی.

هه‌لبه‌ته ناشه‌وه‌ی هه‌یچکه‌س وا له‌م قسانه‌م تیب‌گات، که من ره‌خنه‌ لی‌گرتنی ئه‌م واقعیعه‌م پێ خراپ و هه‌له‌یه، به‌تایبه‌ت واقعی حیزبی و حکوومی و ئیداری، که سه‌رچاوه‌ی زۆربه‌ی هه‌رزۆری گرفت و نه‌خۆشیه‌کانه، نه‌خیر مه‌به‌ستم ئه‌وه نیه‌و، بگه‌ر به‌ پېچه‌وانه‌وه‌: ره‌خنه‌گرتنی به‌ج‌ی و بابه‌تیان‌ه‌و ده‌ست خسته‌سه‌ر برین و نه‌خۆشیه‌کان، کاریکی گه‌نگ و پێوسته، بگه‌ر له‌روانگه‌ی ئیسلامه‌وه، بێ‌دنگ بوون له‌ که‌م وکوورپی و هه‌له‌و په‌له‌ی کۆمه‌لگا‌و ده‌سته‌لات و ده‌وره‌به‌رو، ده‌سته‌گرتنی سه‌ته‌مکارو خراپه‌کاران و، نه‌گیرانه‌وه‌یان له‌ خراپه‌و سه‌تم، تاوانیک‌ی یه‌که‌جار زله‌و مایه‌ی تیداچوونی کۆمه‌لگا‌و ده‌سته‌لات و سه‌ر به‌فه‌تاره‌ت چوونیه‌نه، وه‌ك خوای کاربه‌ج‌ی له‌و باره‌وه فه‌رمویه‌تی:

﴿وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ (الأنفال- ۲۵).

واته: وه خۆتان له به لایهك پیاڕیزن، كه ته نیا تووشی سته مكاره كانتان نابێ، وه بزانی كه خوا سزای تونده.

(ترمذی)یش گێڕاویه تیه وه كه رۆژێکیان (أبوبکر) -خوا لێی رازی بێ- وتاری ددها، گوتی:

{ أیها الناس إنکم تقرؤن هذه الآية:

{ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا عَلَیْكُمْ اَنْفُسُكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مِّنْ ضَلَّ اِذَا اَهْتَدَيْتُمْ ... }
(المائدة - ۱۰۵).

وإني سمعت رسول الله (صلى الله عليه وسلم) يقول: إن الناس إذا رأوا الظالم فلم يأخذوا على يديه، أوشك أن يعمهم الله بعقاب منه)، واته: ئەى خەڵکینه! ئیوه ئەم ئایه ته ده خوێننه وه به هه لێ لێکی دده نه وه: (ئەى پر وادارینه! وریای خۆتان بن، ئە گەر پێی راست گرتووین، گومر ابوان زیانتان لێنا ده...)، به لام من گویم له پیغه مبه ری خوا (صلى الله عليه وسلم) بوو ده یفه رموو: هه ركات خه لك سته مكاریان بیینی و ده ستیان نه گرت، نیزیکه خوا به گشتی له لایه ن خۆیه وه سزایان بدات.

به لام مه به ستم نه ویه، كه ته نیا له ره خنه گرتن و عه یب دۆزینه وه ئازا نه بین و، پێشنیاری رێپازو شووازی چاره سه ركه ردنیشیان بکه ین، وه پێشمان وانه بێ كه خۆمان هه یچ عه یب و كه م و كوورپیه كه مان نیه و، له كه م و كوورپیه كهانی ئەم واقعیعه دا هه یچ پشك و به شمان نیه!

۳- ته نه به لێی و خۆبواردن له نیش وکار:

ئەمیش یه کی دیکه یه له و دهر دو نه خۆشییانه ی كه وه ك په تایه ك ژماره یه ك له تاكه كهانی كۆمه لگا كه مانێ گرتۆته وه، له سه ره مه موو ناسته كان، هه ره له سه ره كر دایه تی سیاسیی و به ره برسیاری ته ییه حه یزیه ی و كه وومیه یه كه انه وه بگه ره هه تا سه ره جه م توێژه كهانی كۆمه لگا كه مان.

واته: من لێره دا رووی قسه م ته نیا له میلله ت، یان توێژێکی دیاریكراوی میلله ت نیه، به لكو رووی قسه م له ته نه به لێ كهانی كۆمه لگایه كه مان به گشتی

بەھكۆمەت و حىزب و مىللەتەۋە، چۈنكە ۋەك چۆن گەنجىك كە ئامادە نىيە لەۋلاتەكەى خۇيدا كارو كاسىيەك بىكات، ھەرچەندە ئاتاجىشە، ۋە بەرپۆۋەبەرانى ۋلات ناچار دەبن بۇ ئەنجامدانى ئەو كارە، كرىكارى بىيانى بىنن، بە تەنبەل دادەنرى، بە ھەمان شۆدەش بەرپىسىكى حىزىبى يان ئىدارىبى و ھكۆمىيىش، كە لەبەر ئىسپراحت تەلەبىبى و خۇ ئەزىيەت نەدان و ئارەقە نەكردن، كەمتەرخەمىيە لە ئەرك و كارى خۇيدا دەكات و بە چاكىبى ئەنجامى نادات، يان دواى دەخات، ئەۋىش ھەر بە تەنبەل و تەۋەزەل دادەنرى و، بگرە باباى بەرپىس و پاىەزل، لە كاتىكدا لە ئەرك و كارەكانى خۇى دەۋىرئ و تەنبەلىي دەكات، زەرەرو زىيانىكى زۆر بە ھەموو لايەك دەگەيەنئ و، جارى وايە بەھۋى ساردو سىرپى نواندىنى كەسانىكى بەرپىسەۋە، لە نواندىنى ھەلۋىستىكى سىياسىدا، يان دەرکردنى برپارىكى سىياسىي بەپەلەى ھەنۋوكەيىدا، مەسەلەيەكى گىرنگ و چارەنۋوسساز لەدەست دەچى.

ئىنجا ئەۋەى كە لىرەدا پىۋىستە جەختى لەسەر بىكەينەۋە، چەند شىكە:

يەك: دىاردەى خۇباردن لە ئىش و كارو كەمتەرخەمىيە تىداكردنى و تەنبەلىي، يەككە لە نەخۇشىيە كۆمەلەيەتتەكان و، گەلانى تەنبەل و خۇبۆر ناتوانن گەشە بىكەن و بەرەۋپىش بىچن.

دوو: كۆمەلگەى ئىمە بەشىكى گىرۋدەى ئەو نەخۇشىيە بوۋە، لە ھەموو ئاستەكانداۋ، پىۋىستە ۋەك راستىيەكى تال دانى پىندا بىنن، چۈنكە خۇ لىنگىل كىردنى، ھىچ لە ۋاقىيە تالى ناگۆرئ، ۋەك چۆن بەسەر لە لىمدا نوقم كىردنى ۋىشترەل، راۋچى بىز نابى!

سى: ھۆكارىكى سەرەكىي پەيداۋونى ئەو نەخۇشىيە، ۋىراى ھۆكارەكانى رۆژگارى رۆژىم، بىرتىيە لە گورىس پىچرىكەنە موناۋەسەى نىۋان ھەردوۋ حىزبى ھۆكمران (پارتى و يەكەتەى) كە ۋىستۋىيەنە و دىيانەۋى بە زەبرى پارەو تەعەين كىردن و چى وچى، خەللى بىمىتەمانەۋ زوۋىرو دىلسارد بەخۇيانەۋە گرى بدەن و، لە دەۋرى خۇيان كۆۋەكەن!

چوار: چارەسەرىش لە چەند شتەكدا دەبىنەم، گىرگىرىنىيان:

أ- چاۋ بە سىياسەتى خۇدا گىرپانەۋەدى پارتى و يەكەتەنى و، زانىنى ئەۋ راستىيە، كە خەلگى بە ھاندەرى پارە تەماع كۆبۈۋە، ناگونجى پىشتى پىچ بېستىرى و، حىسابى لەسەر بىكرى و، سەرەنجام ئەۋ پەندە كوردىيەيان بەسەردا دەچەسپى كە دەلى: (ھەتا گىندۆر گىندۆر بوون، خىزم زۆربوون، گىندۆر ھاتەنە برانى، خىزم ھاتەنە قرانى).

ئىنجا ھىچ گومانىشى تېدا نىيە، كە ئەۋ جۆرە ھەلەس و كەۋوت كىردنە بە مال و سامانى خەلگ، شتەكى ناشەرىيى و ناياسايى و نامەنتىقىشە!

ب- پەرۋەردە كىردى خەلگ لەسەر بە بەرزو پىرۆز تەماشاكىردى كار كىردن و تىگەياندىنەن لەۋ راستىيە، كە كار كىردن و بىرۆزى خەلگ پەيدا كىردن، بە رەنجى شان و ئارەقەى نىچاۋان، جۆرىكە لە عىبادەت و، بەشىكى گىرگە لە دىندارى و طاعەت.

ج- كار كىردى جىددىي بۇ پەيدا كىردى كارو كەسابەت لە ۋلاتدا، بەھۋى بوۋراندەۋەدى كىشتوكال و ئازەلدارى و ۋەگەر خىستەنەۋەدى كارگە لە كار كەۋوتەۋەكان و، بنىاتنانى كارگەۋ كارخانەى دىكەۋ، دەر باز كىردى كۆمەلگاكەمان لەم ھالە نائاسايى و ناسروشتىيەى، كە تىيەكەۋتە، كە برىتە لە: چاۋ لەدەستى ۋلاتانى دىكە بوون، بۇ سادەترىن پىداۋىستى ژيان و گوزەرانى رۆژانەمان، كە پىم شەك نايەت لەۋ رۈۋەۋە ۋلاتىكى دىكەى ۋەك ھەرىمى كوردستان لە دىيادا ھەبى!

۴- دابەزىنى ئاستى خويىندن و ۋەرگىرتنى زانست:

كە ديارە ئەم نەخۇشىيە زياتر تايىبەتە بە قوتابىيانەۋە، ھۆكارى سەرەكىي سەرھەلدانى ئەم دياردەش -بەراي من- برىتە لە:

يەكەم: دەستىخىستى خىزب - كە مەبەستمان ھەردوۋ خىزبى ھوكمپانە- لە كاروبارى خويىندن، ۋەك دانانى مامۇستاي يىتۋاناۋ ناشايستە، بەھۋى رەچاۋ كىردى بەرژەۋەندى تەسكى خىزىيەۋە، ۋە فەرق و جىاۋازىي خىستەنە نىۋان

قوتابییه کانه وه، له بهر هه مان هوکار، وه سه رقائکردنی قوتابییان به گوریس
پچر کینه ی حیزییه وه...هتد.

دووهم: کاریگه ریی سه لیبی ته وژمی عه لمانی، چ له رپی هوپه کانی
راگه یاندنه وه، چ له رپی شیوازه کانی دیکه ی کاروچالاکی حیزیی و
حکوومیانه وه، که بهردهوام کار له سه ر له خواو له ئیسلام دوورخستنه وه ی
گه نجه کان ده کهن و، هه میشه خه ریکی تیدا وروژاندنی غه ریزه ی جینسییان و
قه ناعت پیه یتانیان، که ژیان له تیرکردنی گه دهو داویندا کورت هه لدی!

دیاره چاره سه ری ئه م نه خو شیه ش به وه ده کری، که دژو پیچه وانیه ی هوکاره کانی
په یدا بوونی بیینه دی، واته: ده ستیوه ردانی حیزب له پرۆسه ی خویندندا
را بگیری و نه هیلری، وه ته وژمی عه لمانییش چیدی له دژی ته وژمی ئیسلامی،
هه ولی له خواو ئیسلام دوورخستنه وه ی گه نجه کان نه دات و، به لای که مه وه وه ک
سیکو لاریزمی رۆژ ناوا، ئه گه ر له گه ل ئایین و عه قیده ی کو مه لگایه که شیدا نیه،
دژیشی نه بی، ئه گه ر نا خو ی به مه رده دی مه لای مه زبووره ده بات، که ئه و لقه
دره خته ی ده بریه وه که له سه ری وه ستابوو، وه په ندی: (نو گای خو ی به گایه کی
خه لکییه وه له گا گیره دا خنکاند) ی به سه ردا ده چه سپی!

0- بیهیوایی و نائومی دیوون:

ئه میش یه کیکی دیکه یه له و ده ردو نه خو شیه په ره گرتوانه ی که به شیکی
زۆری کو مه لگا که مانیان گرتۆ ته وه.

دیاره له ئاکامی دلساردیی و نائومی دییش دا، کو مه لیک نه خو شیه ی و گرتی
دیکه سه ره ه لده دن، که سه ری خو هه لگرتن و پرو له هه ندران کردنی گه نجه کان
له هه موویان زه قتره.

پیشم وایه بو چاره سه ری ئه م گرفت و نه خو شیه ی بیهیوایی و ته ما پراو بوونه،
په چاو کردنی سیشت پیو یسته:

أ- به هه موو لایه که وه له هه موو ئاسته کاند، به جیددی هه ولی چاره سه رکردنی

ئەو كەم و كووپىي و گىروگرفتانه بدين، كه خەلكە كەمانيان دووچارى بىزارىي و نائومىدىي كردوو، پىمان وانەي، كه دەگونجى ئەم واقىعه بەم هەموو كەم و كووپىي و نەخۆشىي و نەهامەتییانەو، درىژە بە بوونی خۆي بدات.

بە كورتىي و بە كوردى:

با بەرپرسان و ساماندارانى بەهروەر گر لەم واقىعه پىر ستم و بىدادىي و كەم و كووپىيە، خەيال پلاوى وانەكەن، كه ئەم هەل و مەرجە خراپ و پىر گەندەلىي و پۆخەلىيەيان بۆ دەچىتە سەر! بەلكو بە پىي ياسا (سُنَّة)ى خوا لە مێژووى بەشەردا، هەميشە ئەو جوړە واقىعانه سەرەنجاميان هەلگىررانه وەيه، وەك خواي داد گەر فەرموويه تى:

﴿...وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ﴾ (الشعراء - ۲۲۷).

واتە: وە لەمەودوا ئەوانەي ستمەيان كردوو، دەزانن چ هەلگىررانه وەيهك هەلە گەڕێنەو!

ب- دەرکردنى ئەو راستىيە، كه هىچ كۆمەلگايەك بىگرفت و كىشەو كەم و كووپىي نىه و نابى، بۆيە نابى هەبوونی گرفت و كىشەكان چۆكمان پىدا بدين و نائومىدمان بكەن.

ج- بەهێزکردنى لایەنى مەعنەويي و گەشەپىدانی لەنيو كۆمەلگادا بەگشتى و بەتايبەت چىنى تازە پىگەيشتوو و گەنج، چونكه هىچ گوماني تىدانىيە، كه مەروفي بر وادارو پشت بەخوا قايم و دىندارو پارىزكار، لە خەلكى دىكە بەهێزتر و خۆراگرتر، لەبەردەم ناپەرەهەتیی و گرفت و ئازارەكاندا و، هەرگىز باباي ئيمان پتەو لە سەختترین هەل و مەرجىشدا، دووچارى بەزىن و تىشكان و نائومىدىي نابى، وەك خوا (عز و جل) فەرموويه تى:

﴿...إِنَّهُ لَا يَأْتِسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْكُفْرُونَ﴾ (يوسف - ۸۷).

واتە: بىگومان تەنيا كۆمەلى كافران لە بەزەيى و كەرەمى خوا بىهيو دەبن.

لێرەشدا كۆتايى بە بواری يەكەمى بابەتەكەمان دىنین، كه بەشى زۆرى پانتايىكەي گرتۆتەو، دەچىنە سەر بواری دووهم:

بۇ يارى دوۋەم : ئەرەب سەرشانىمان بەرانبەر بە كۆمەلگەكەمان. لە بۇ يارى خىزانىيدا

بە پىزان!

بۇ خىستەن پىزان ئەرەب سەرشانىمان بەرانبەر بە كۆمەلگەكەمان لە بۇ يارى خىزانىيدا، بە پىزاننى دەزەم سەرتا ئامارەيەك بەكىن بە سىرۇشت و پاىەكانى بنىاتنانى خىزان لە ئىسلامدا، بۇ ئەۋەي ھەمۇلەيەك لەۋبارەۋە بەرچاۋمان پىزان، چۈنكە مەن دەزەم كە كەسەننىكى لە ئىسلام نەشارەزا، زۇرچاران بەھۋى ھەلس و كەوت و رەفتارى ھەلەۋ نەبەجىي ھەندىك لە مەسۇلمانانەۋە لە بۇ يارى خىزاندا پىزان، بە نەھەق ئىسلام تۆمەتبارو، بىگەرە تاۋانبارىش دەكەن.

پاشان دۇاى خىستەن پىزان سىرۇشتى خىزان و پاىەكانى، ئامارە دەكەن بۇ ژمارەيەك لەۋ گەرت و كەم و كۆۋرۈپپانەي، كە لەۋ بۇارەدا لەنئو كۆمەلگەكەماندا ھەن و، تىشكىكىش دەخەينە سەر چۈننىيەتى چارەسەر كەردىيان.

سىرۇشتە خىزان و پاىەكانە لە ئىسلامدا:

ئىسلامى بەرەستە لە كىتەبى خۇا و سۇننەتى پىغەمبەرى پىشەۋادا (صلى اللہ عليہ وسلم)، گەنگىي و بايەخىكى تايىبەتى بە خىزان داۋە، ۋەك يەكەمىن و گەنگەرتىن خىستى بنىاتنانى كۆمەلگە، ئىنجا ئەۋ گەنگىي و بايەخ پىدانەي ئىسلام بە خىزان، لە زۇر شەدا نۇمايانە، بەلام گەنگەرتىننىان - بەرپىۋاى مەن - ئەۋەيە، كە ئىسلام بنىاتنانى خىزانى لەلەين پىۋا و ئافەتەۋە، خىستەتە سەر

بناغە ی گریبەست (عقد) یکی گەورەو گرنگ، که تەرەفیکی مێردو ئەوی دیکە ی ژنەو، هەردووکیان بە شێوەیەکی ئازادانەو ئارەزوومەندانە، لەسەر ئەو بناغە موبارەکە، بۆ یەکدی حەلال دەبن و، خێزانیکی شەرعیی پێک دێنن.

شایانی باسیشە هەم لە کتییی خوا (عز و جل) داو، هەم لە سوننەتی پیغمبەریشدا، بە راشکاوایی و لە چەند شوێنیکدا، باسی ئەو گریبەستە کراوە، بۆ نمونە:

۱- خوا (سبحانه و تعالی) لە سیاقیکدا، که باسی ماره کردنەوی ژنانی ییوژن دەکات، پاش بەسەرچوونی ماوەی عیددە (عِدَّة) یان، که چوار مانگ و دە شەو، فەرموویەتی:

﴿...وَلَا تَعْرِمُوا عُقْدَةَ النِّكَاحِ حَتَّى يَبْلُغَ الْكِتَابُ أَجَلَهُ...﴾ (البقرة - ۲۳۵).

واتە: وە بریاری یە کجاردکی لە بارە ی گریبەستی هاوسەرگیرییەو مەدەن، هەتا کاتی عیددەکە بەسەر دەچێ..

۲- هەروەها لە سیاقیکدا، که باسی ڕەوانەبوونی وەرگرتنەوی هیچ شتێک لەو مارییە ی، که پیاو دەیداتە ژنەکی، پاش ئەوە ی لەیەک جیادەبنەو، خوا (سبحانه و تعالی) گریبەستی هاوسەریتی بە (مِثْقًا غَلِيظًا) ناو بردو، وەک فەرموویەتی:

﴿وَأِنْ أَرَدْتُمْ اسْتِبْدَالَ زَوْجٍ مَّكَاتٍ زَوْجٍ وَآتَيْتُمْ إِحْدَهُنَّ قِنْطَارًا فَلَا تَأْخُذُوا مِنْهُ شَيْئًا أَتَأْخُذُونَهُ بُهْتَنًا وَإِنَّمَا مُمِینًا ۖ وَكَيْفَ تَأْخُذُونَهُ وَقَدْ أَفْضَى بَعْضُكُمْ إِلَى بَعْضٍ وَأَخَذَتْ مِنْكُمْ مِثْقًا غَلِيظًا﴾ (النساء: ۲۰-۲۱).

واتە: وە هەركات ویستان هاوسەریک بینن لە جی هاوسەریکی دیکە، وە پری پیستیك مارییتان داووە یەکیکیان، هیچی لیوێرمە گرنەو، ئایا وەک شتێکی بینەماو گوناھێکی ئاشکرا وەریدەگرن؟ ئنجا چۆن وەریدەگرن، لە حالیکدا که پیشتر چوونەتە لای یەکدی و هاوسەرەکانیشتان پەیمانێکی پتەویان لێتان وەرگرتو؟!

۳- پیغممبه‌ری خواش (صلی الله علیه وسلم) له‌بارده‌وه فهرموویه‌تی: ((واتقوا الله في النساء، فإنكم أخذتموهن بأمانة الله واستحللتم فروجهن بكلمة الله) رواد مسلم، واته: له‌باردی ژنانه‌وه پارێژ له‌خوا بکه‌ن! چونکه ئیوه وه‌ك سپارده‌ی خوا وه‌رتان گرتوون و، به وشه‌ی خوا داوینتانیان بۆ خۆتان هه‌لال کردوه.

دیاره به‌لگه‌ش له‌سه‌ر ئه‌وه زۆرن، که گریبه‌ستی هاوسه‌ریتی، گریبه‌ستیکی ئازادانه‌و ئاره‌زوومه‌ندانه‌ی نیوان ژن و پیاوه، بۆ نموونه:

۱- خوا (سبحانه وتعالی) له‌باردی چۆنیه‌تی و سروشتی په‌یوه‌ندی نیوان ژن و می‌رده‌وه، فهرموویه‌تی:

﴿.... هُنَّ لِيَاْسُ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِيَاْسٌ لَهُنَّ...﴾ (البقرة - ۱۸۷).

واته: ژنه‌كانتان پۆشاکن بۆ ئیوه‌و، ئیوه‌ش پۆشاکن بۆ ئه‌وان.

ئنجا دیاره هیچ که‌سی‌کیش به‌ ویست و خواستی ئازادانه‌ی خۆی نه‌بی، پۆشاک ناپۆشی.

۲- هه‌روه‌ها خوا له‌باردی ئه‌رك و مافه به‌رانبه‌ره‌کانی ژن و می‌ردانه‌وه فهرموویه‌تی:

﴿... وَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌ...﴾ (البقرة - ۲۲۸).

واته: ... وه بۆ ژنان هه‌مان ماف هه‌یه له‌سه‌ر پیاوان، که پیاوان له‌سه‌روانیان هه‌یه، به‌لام پیاوان پله‌یه‌کیان به‌سه‌ریانه‌وه هه‌یه.. (مه‌به‌ستیش له‌و پله‌یه سه‌ره‌رشتیی کردنی خێزانه).

که‌واته: وه‌ك چۆن پیاو به‌ ویستی خۆی هاوسه‌رگیری ده‌کات، ئافه‌رتیش به‌هه‌مان شیوه‌و، دیاره به‌بی ئه‌مه‌ش، گریبه‌ست (عقد) بوونی هاوسه‌رگیری هیچ مانای نه‌یه.

۳- بوخاریی له‌ژێر ناوینیشانی: (باب لَا يَنْكِحُ الْأَبُ وَغَيْرُهُ الْبِكْرَ وَالثِّبَّ الْأَبْرَضَا)، واته: (باسی ئه‌وه که نه‌ باب و نه‌ که‌سی دیکه‌ش، کچ و بیوه‌ژن به‌ په‌زامه‌ندیی خۆی نه‌بی ماره‌ناپه‌ڕی) دا، ئه‌م فهرمایشته‌ی هه‌تاوه:

((لَا تُنْكَحُ الْأَيِّمَ حَتَّى تُسْتَأْمَرَ، وَلَا تُنْكَحُ الْبُكَرَ حَتَّى تُسْتَأْذَنَ...)) ژماره: ۵۱۳۶. واته: بیوه ژن ماره ناکری، ههتا راویژی پینه کری، وه کچ ماره نابهری، ههتا ره زامه ندیی وهر نه گیرئ..

۴- ههروهه بوخاریی له ژیر ناوونیشانی (بَابُ إِذَا زَوْجٌ ابْنَتَهُ وَهِيَ كَارِهَةٌ فَنِكَاحُهُ مَرْدُودٌ)، واته: (باسی تهوه که هه رکه سیك کچه که ی ماره بهری له یه کیک، که پیی رازی نه بوو، تهوه ماره برانه که ی هه لوه شاده دا، ته م فه رمایشته ی هیناوه: ((عَنْ خَنْسَاءَ بِنْتِ خِذَامِ الْأَنْصَارِيَّةِ أَنَّ أَبَاهَا زَوَّجَهَا وَهِيَ كَيْبٌ فَكَرِهَتْ ذَلِكَ، فَأَتَتْ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَرَدَ نِكَاحَهُ)) ژماره: ۵۱۳۸.

واته: خه نسائی کچی خیزامی نه نصاری گوتویه تی: بابی به بیوه ژنیی له که سیکی ماره ی بهری، تهویش پیی ناخوش بوو، ئنجا هاته لای پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) تهویش تهو ماره کردنه ی، که بابی پیی هه لسا بوو، هه لوه شانده وه.

ئیس تاش با سه رنجی پایه و بنه مایه کانی خیزان بدین و بزاین ئیسلام چۆن چۆنی بریاری داوه، که ژن و میرد پیکه وه ره فتار بکه ن و، مال و خیزان به ریوه بهرن؟!

پایه کانه خیزان :

یه که م: یه کسانیی ژن و پیاو، له: مروف بوون و، بهنده ی خوابوون و، نه رک و مافه کانیاندا:

وهك خواي پهروردگار فەرموویه تی: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً..﴾ (النساء-۱).

واته: ته ی خه لکینه! پارێز لهو په روه رد گاره تان بکه ن، که له یه ک نه فس دروستی کردوون و، هه ر لهو جوړه نه فسه ش هاوسه رده که ی دروست کردوه، وه پیاوان و ئافره تانیکی زۆری لی پهیدا کردوون..

ههروهها فهرموویه تی: ﴿وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ اُنْثٰى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولٰٓئِكَ يَدْخُلُوْنَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُوْنَ نَقِيْرًا﴾ (النساء - ۱۲۴).

واته: وه ههركه سیك له نیر یان می، كردهوه باشه كان بكات و برواداریش بی، تهوه تهوانه دهچنه بههشتهوه، هیندهی شوینكهی سهپریشتی نیوكه خورما سته میان لی ناكری..

دووهم: خو شه ویستی و بهزهیی دووسه ره ی ژن ومیرد، بهرانبهر به یهك:

پایهیه کی دیکه ی گرنگی خیزان له ئیسلامدا، بریتیه له یه کدی خو شوستن و ریژو بهزهیی نواندنی ژن ومیرد بهرانبهر به یهك، وهك خوا (عزوجل) فهرموویه تی: ﴿وَمَنْ ءَايَتْهِ اَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ اَنْفُسِكُمْ اَزْوَاجًا لِّتَسْكُنُوْا اِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً...﴾ (الروم - ۲۱).

واته: وه له نیشانه کانی - پهروهر دگاریتی - خوا، تهوهیه که له خوتان هاوسه رانیکی بۆ وه دیهینان، تاكو بههویانه وه ئارام بن، وه خو شه ویستی و بهزهیی خستوته نیوانتانه وه...

کهواته: یه کدی خو شوستن و بهزهیی پیکدا هاتنه وهی ژن ومیرد، پایهیه کی که ووه گرنگی خیزانه وه، ههر لی ره شه وه ده زانی، که یه کدی هه لبراردنی ژن ومیرد له سه ر بناغه ی یه کدی ناسین و خو شه ویستی، شتیکی ئاسایی و سروشتیه و، گرنگ تهوهیه له شیرازه ی شهرع نه چیتته ده ری و، نه کریته پاساو و بیانوی گوناوه تاوان.

سییه م: دابه شکردنی ئهرك و کاره کانی خیزان، به گویره ی پیکهاته ی سروشتی ژن و میرد:

ههرچه نده ئیسلام ژن و پیاوی له: مرو فایه تی و، به ندایه تی بۆ خوا، بهرپر سیار بوون بهرانبهر به دین و ژینی کۆمه لگادا، وهك یهك داناو، به لام به گویره ی جیاوازی سروشت و که سایه تی ههركام له ژن ومیرد، ئهرك و

کاره‌کانیانی دیاری کردوه، واته: ئەرك و کاره‌کانی ژن وهك ژن و، مێرد وهك مێرد، له چوارچێوهی به‌ڕێوه‌بردنی مال و خێزاند، ئەگه‌رنا، ئافره‌تان و پیاوان کۆمه‌لیك ئەرك و کارو چالاکی هاوبه‌شیشیان هه‌ن، له چوارچێوهی کۆمه‌لگادا، که پێویسته بۆ راپه‌راندنیان هاوکارو ده‌ستبارگری یه‌کدی بن، وهك ئایه‌تی ژماره (۷۱) ی (التوبة) خستویه‌ته‌ روو:

﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ...﴾

ئنجا ئەگه‌ر به‌گشتی سه‌رنجی ئەرك و کاره تایبه‌تییه‌کانی هه‌رکام له ژن و پیاو بده‌ن، ده‌بینن ئەرك و کاره‌کانی پیاو، جگه‌ له سه‌ره‌رشتیی کردنی خێزان، زیاتر له ده‌روهی جوغزی مالدان و، هێ ئافره‌تیش به‌ زۆری له‌نیو بازنه‌ی مالدان.

دیاره‌ خوای کاربه‌جی له دابه‌شکردنی ئەرك و کاره‌کانی ژن و مێردیشدا پێکهاته‌ی سروشتیی هه‌ر کامیکیانی ر‌ه‌چاو کردوه، به‌ نه‌فس و جه‌سته و عه‌قل و سۆزو.. هه‌نده‌وه، بۆ نمونه: ئەرکی بژیوو نشینگه (قوت و مسکن) په‌یداکردن و مه‌سره‌ف کێشان، له ته‌ستۆی پیاودایه، وهك خوا (عز و جل) فه‌رمویه‌تی:

﴿...وَعَلَى الْوَلَدِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ...﴾ (البقرة- ۲۳۳).

واته: وه‌ ئه‌و پیاوه‌ی که بابی منداڵه‌که‌یه، بژیوو پۆشاکی ئافره‌ته‌کانی له‌سه‌ره، به‌ شێوه‌ی که باو و په‌سند.

هه‌روه‌ها فه‌رمویه‌تی: ﴿أَسْكِنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ مِنْ وُجْدِكُمْ...﴾ (الطلاق- ۶).

واته: هاوسه‌ره‌کانتان به‌ پێی هه‌بوونتان، له‌و شوێنه‌دا نیشته‌جی بکه‌ن، که خۆتان تێیدا نیشته‌جین.

به‌لام ئەرکی شیر پێدان و کۆرپه‌و به‌خێوکردنی (الرّضاعه‌ والحضانة) ی به‌ ژن سپاردوه، وهك فه‌رمویه‌تی:

﴿وَالْوَلَدَاتُ يُرْضَعْنَ أَوْلَدَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُنِمَّ الرِّضَاعَةَ...﴾ (البقرة- ۲۳۳).

واته: وه دایکان دوو سالی تهواو شیر به منداله کانیان ددهن، بو ههرکه سیك ویستی ماوهی شیر پیدان تهواو بکات..

دیاره حکمته تی تهو جیاکردنه ودهیهش له تهرک و کارهکان دا، لهوه ناشکراتره پیویستی به روونکردنه وه بی: ثایا ههموو پیاوانی دنیا توانای شیر پیدانی کوړپه یه کیان ههیه، یان دهتوانن وهک پیویست به ختوی بکهن؟!

وه ثایا روویه روویه ونه وه له گهل سهرماو گهرما تیش و ژان و سهرتیشه کانی بژیو پهیداکردن و، نه نجامدانی چهندان تهرک و کاری قورسی وهک، ناسنگه ریی و فیته ریی و دارتاشیی و کریکارییی و جوتیاریی و... هتد به ثافردتان دهکری؟! ثنجا جیی سهرسورمان تهوویه که زوړیک له وانهی بانگه شهی مافی مروځ و رپژ و حورمه تگرتن له مروځ دهکهن، به که میی دهزانن که تهرکی سهره کیی و ههره گرنگی ثافرت، بریتی بی له راگرتنی مال و به ختوکردنی کوړپه و مندال!!

به لام له راستییدا تهو جوړه بیرکردنه ودهیه هه لهوه سهقه ته، چونکه نابی پهرودده کردن و به ختوکردنی مندال له لایمن ژنه وه، به که متر له کارو کاسییی و بارزگانیی و بژیو پهیداکردنی پیاو، ته ماشا بکری، له بهرته وه که ههرچی له بوونه وهر دایه خوا (عز وجل) بو مروځی دروستکردوه، ماقوول نیه دروستکردنی خانوبه رهو کهل وپهل و شمهک، له به ختوکردن و پهرودده کردن مروځ، به گرنگتر دابری و، ته گهر تاوا بیر بکریته وه، مانای وایه مروځ به کهم سهرکراوه و بیحورمه تی پیکراوه!

هه له به ته ههر تهو ته رزه بیرکردنه وه ماددییه شه، که وای له زوړبهی خه لکی دنیا کردوه، له بواری دروستکردنی کوڅک و باله خانه و نامیری جوړاو جوړو شمهک و کهل وپه لی زوردا، زور به رویش بچن، به لام له بواری رپژلیگرتنی مروځ، پارژگاریی لیکردنی نیوه وړکی مروځانه یدا، چهندان فهرسه خ به رهو پاش بچن!

چواره: بهرپوه بردنی کاروباری مال و خیزان، بهراوړژی ژن ومیرده:

هه نډیک کهس کاتیک فهرمایشتی خوا:

﴿الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ...﴾ (النساء - ۳۴).

واته: پیاوان سهرپهرشتیاری ژنانن، دهیستن، وا دیته زهینیانه وه، که ده بی پیاو له مالدا کوځایه تی بکات و، به هیچ جوړیک ژن له بهرانه بریدا ورته نه کات! به لام ته وه وانیه و، ئیسلام راوړژ پیکه وه کردن (مشوره) ی ژن و پیاوی، کرده به بناغهی هلسوړاندنی کاروباری مال و خیزان، وه له وباره وه ده توانین زور به لگان بینینه وه، بو نمونه:

أ- خوی بهرزو مه زن راوړژ (شوری) وه که بنه مایه کی گشتی کاروبار بهرپوه بردنی مسولمانان دانه وه، فهرموویه تی: ﴿...وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ...﴾ (الشوری - ۳۸).

ب- ههروه ها خوی زانا بریاری له شیر برینه وهی کورپه ی به ستوته وه به راوړژ پیکه وه کردنی دایک و بابی:

﴿وَالْوِلْدَاتُ لِرُضْعَنَ أَوْلَدَهُنَّ حَوْلِينَ كَامِلِينَ... فَإِنْ أَرَادَا فِصَالًا عَنْ تَرَاضٍ مِّنْهُمَا وَشَاوِرًا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا...﴾ (البقرة - ۲۳۳).

واته: وه دایکان دوو سالی ره بهق شیر به منداله کانیان ددهن. ئنجا ته گهر ژن و میرد ویستیان له سهر بناغهی رازیوون و راوړژیان، له شیری بپر نه وه، ته وه گونا هیان ناگات..

که واته: سهرپهرشتی کردن و چاودیریکردنی مال و خیزان له لایه ن پیاو وه، مانای ته وه نهی که به شیوه کی دیکتاتورانه ته و کاره ده کات، به لکو پیوسته له سهر بناغهی لیک تیگه یشتن و راوړژ پیکه وه کردنی ژن و میرد، مال و خیزان بهرپوه بری.

ئیستاش که هه تا راددیه که تیشکمان خسته سهر سروشت و پایه کانی خیزان، با سهرنجیکی خیرا له چهند گرفت و نه خوشییه که بدهین، که له بواړی خیزاندا له نیو کو مه لگا که ماندا کهم و زور هه ن:

چەند گەرت و نەخۆشییهك له بواره خێزانیه دا:

سەرەتا دەڵێم: بێگومان ئەگەر بێت و، کۆمەلگاکەمان لە بواری خێزانییدا پابەندی شەریعەتی ئیسلام بێت و، یاساو ئاراستەکانی قورئان و سوننەت بکاتە بناغەی هەلس وکەوتی، زۆربەی هەرەزۆری گەرت و نەخۆشییهکانی، کە لەو بوارەدا پێیانەوه گەرتار بووه، چارەسەر و بنەر دەبن، بە بەلگەی ئەو کە ئەو خێزانە لە نێو کۆمەلگاکەماندا پەرورەدییەکی ئیسلامیان هەبووه پابەندی شەریعەتن، دوورن لە زۆربەی هەرەزۆری ئەو گەرت و کێشه و نەخۆشیانە، کە خەڵکی دیکە دوور لە ئیسلام، گیرۆدیان بووه.

۱-کۆشتنی ئافرەتان و خۆکوشتن:

ئەم گەرت و نەخۆشییه، کە خەریکە دەبێتە دیاردیهکی بەربلاوو، هەندێک کەس دەیانەوێ بە ناهەق لە ملی ئیسلامیی بپێچن، هیچ پەنەندیهکی بە ئیسلامەوه نیه، بەلکو بە پێچەوانەوه، بە هۆی لادان و دوورکەوتنەوه لە ئیسلامەوه، سەری هەلداوه تەشەنە ی کردوه، چونکە:

أ- جارێ بە نسبەت کۆشتنی ئافرەتانەوه، بە تۆمەتی داوین پیسی، دەتوانم بڵێم زۆربەی هەرەزۆری ئەو ئافرەتانە، ئەگەر بە پێی ئیسلام رەفتار بکری دروست نیه بکوژین، چونکە بە پێی بریاری شەریعەت، بە بێ بەلگەو ئیسپاتی شەریعی ڕوون و بێ چەندو چوون، دروست نیه هەر مەرۆف تۆمەتباریش بکری، چ جایی سزا بدری، بە تۆمەتی داوین پیسی، دیارە بەلگەو ئیسپاتی شەریعیش لەوبارەوه تەنیا دوو شتە:

یەكەم: چوار شایهه، کە بە ڕوونیی ئەو گوناھیان بینیی و، شایههیهکی وەك یهکی لەسەر بدن:

﴿وَالَّذِينَ يَزْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً..﴾ (النور- ۴).

واتە: وه ئەوانەى ئافرەتانی داوینپاک تۆمەتبار ددەکن- بە زینا- پاشان چوار شایەد ناهینن، ئەو هەشتا قەمچیيان لیبەدن..

دووهم: دانپیداھیتانی بابای زیناکەر لەسەر خۆی.

وهك پیغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) لەوبارەو لە بەسەرھاتیكد فەرموویەتی: ((... واغْدُ يَا أُتَيْسُ إِلَى امْرَأَةٍ هَذَا فَإِنْ اعْتَرَفَتْ، فَارْجُمْهَا...)) بوخاریی بە ژمارە: ۶۸۵۹، ومسلم بە ژمارە: ۱۶۹۸ گێراویانەتەو، واتە: ئەى ئونەیس بچۆ لای ژنی ئەم پیاو، ئنجا ئەگەر دانی پێداھینا، بەردبارانی بکە...

ئنجا پێویستە بزانی، کە کۆرۆ کچی زیناکەر سزایەکیان، یەکی سەد قەمچی یەو ناکوژرین، وەك خۆای زانا فەرموویەتی:

﴿الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ...﴾ (النور-۲).

واتە: وه ئافرەتى زیناکەر و پیاوی زیناکەر، یەکی سەد قەمچیيان لیبەدن...

بەلکو بەشیك لە زانایان رایان وایە، ئەو سەد قەمچییه سزای هەموو زیناکەرەکانە، چ کۆرۆ کچ بن، چ پیاو و ژنی هاوسەرگرتوو، هەلبەتە منیش ئەو رایەم بەلاو بەھیترە، چونکە ئایەتەکە بەگشتی باسی زیناکەران دەکات و، سزای بەردباران کردنیش، یان پێش هاتنە خوارەوێ ئایەتی (۲)ی (النور) بوو، یان پیغەمبەری خوا (صلی اللہ علیہ وسلم) وەك تەمبێ کردن (تەزیر)یکی بازنەى سیاسەتى شەریعی، ئەنجامی داو^(۱).

ئنجا پێویستە بزانی، کە سزاو تۆلەى داوینپیسى هەرجییهك بێ، پێویستە بەسەر نیرومیدا جییهجی بکری، نەك تەنیا ئافرەتەکە کە ڕەنگە بەزۆریش دەستدریژی کرایتە سەر، سزا بدری، بەلام کابرای داوین پیس، وەك بەرزەکی بانان بۆی دەرچێ!

(۱) لە بەرگی ھەوتەمى مەوسووعەى: (الإسلام كما يتجلى في كتاب الله) بە درێژیی باسی ئەو مەسەلەیان کردو.

ب- ۋە خۇشخەتەرلىك ئارقىلىق ئالدىڭىز، كەڭ دۆڭ پىچەۋانە ئايەتتىكى خەتەر،
چۈنكى دەڭىز ئارقىلىق خەتەرگە ئۇچرىغان سەھىر ئىسلام؟! ئەھۋال خەتەرگە ئۇچرىغان مەزەن
قەھرىمەنلىكى:

﴿...وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ﴾ (النساء- ۲۹). ۋاتە: ۋە خەتەرگە ئۇچرىغان مەزەن!

ج- كەۋاتە: راست ۋە ھەق ئەھۋال، كەڭ دۆڭ پىچەۋانە ئايەتتىكى خەتەر،
گەۋدە ۋە كەڭلىك، ئەھۋال ئىسلام دۆڭىگە ئۇچرىغان، ھەم ئەھۋال ئىسلام دۆڭىگە ئۇچرىغان
ئەھۋال، كەڭ دۆڭ پىچەۋانە ئايەتتىكى خەتەر، كەڭ دۆڭ پىچەۋانە ئايەتتىكى خەتەر،
ئىسلامىي پەھىلەرگە ئۇچرىغان، ۋە ھەم ئەھۋال ئىسلام دۆڭىگە ئۇچرىغان ھەمىيەت ۋە لايىھە ۋە
دام ۋە دەڭىز ئارقىلىق، كەڭ دۆڭ پىچەۋانە ئايەتتىكى خەتەر، كەڭ دۆڭ پىچەۋانە ئايەتتىكى خەتەر،
بۇ ھەندەڭدەڭ، ۋە ھەم ئەھۋال ئىسلام دۆڭىگە ئۇچرىغان ھەمىيەت ۋە لايىھە، كەڭ دۆڭ پىچەۋانە ئايەتتىكى خەتەر،
نەھەتتىكى ئەھۋال، ئىسلام، يان پىچەۋانە ئايەتتىكى خەتەر، بەھرىمەنلىكى ۋە لايىھە،
كەڭ دۆڭ پىچەۋانە ئايەتتىكى خەتەر، ۋە ھەم ئەھۋال ئىسلام دۆڭىگە ئۇچرىغان ھەمىيەت ۋە لايىھە،
ئەھۋال ئىسلام دۆڭىگە ئۇچرىغان ھەمىيەت ۋە لايىھە، ۋە ھەم ئەھۋال ئىسلام دۆڭىگە ئۇچرىغان ھەمىيەت ۋە لايىھە،
تەھرىمەنلىكى ئەھۋال ئىسلام دۆڭىگە ئۇچرىغان ھەمىيەت ۋە لايىھە، ۋە ھەم ئەھۋال ئىسلام دۆڭىگە ئۇچرىغان ھەمىيەت ۋە لايىھە!

۲- بەھرىمەنلىكى ئەھۋال ئارقىلىق خەتەرگە ئۇچرىغان:

ھەرىمەتتە ئەھۋال ئارقىلىق خەتەرگە ئۇچرىغان، بەھرىمەنلىكى ئەھۋال ئارقىلىق خەتەرگە ئۇچرىغان،
شۇنداقلا ۋە ئەھۋال ئارقىلىق خەتەرگە ئۇچرىغان، ۋە ھەم ئەھۋال ئارقىلىق خەتەرگە ئۇچرىغان.

ئاشۇ كەڭلىك ئەھۋال ئارقىلىق خەتەرگە ئۇچرىغان، ھەمىيەتتە ئەھۋال ئارقىلىق خەتەرگە ئۇچرىغان،
بەھرىمەنلىكى ئەھۋال ئارقىلىق خەتەرگە ئۇچرىغان، ۋە ھەم ئەھۋال ئارقىلىق خەتەرگە ئۇچرىغان،
ئەھۋال ئارقىلىق خەتەرگە ئۇچرىغان، ۋە ھەم ئەھۋال ئارقىلىق خەتەرگە ئۇچرىغان،
ئەھۋال ئارقىلىق خەتەرگە ئۇچرىغان، ۋە ھەم ئەھۋال ئارقىلىق خەتەرگە ئۇچرىغان.

(۱) كەڭلىك ئەھۋال ئارقىلىق خەتەرگە ئۇچرىغان، ۋە ھەم ئەھۋال ئارقىلىق خەتەرگە ئۇچرىغان،
(۲) ئەھۋال ئارقىلىق خەتەرگە ئۇچرىغان، ۋە ھەم ئەھۋال ئارقىلىق خەتەرگە ئۇچرىغان،
كەڭلىك ئەھۋال ئارقىلىق خەتەرگە ئۇچرىغان، ۋە ھەم ئەھۋال ئارقىلىق خەتەرگە ئۇچرىغان،
بەھرىمەنلىكى ئەھۋال ئارقىلىق خەتەرگە ئۇچرىغان، ۋە ھەم ئەھۋال ئارقىلىق خەتەرگە ئۇچرىغان!

ئەوئەندە دەلێن: کە ڕەوا نیە ئیسلام بە ڕەفتار و ھەڵس وکەوتی ھەڵە ی شۆنیکەوتووای یان تەنانت فەتواو بریار ی ھەندیک لە زانایانیشی، کە لە گەڵ قورئان و سوننەت دا ناکۆکە، تاوانبار بکری، چونکە مالی قەلب سەر بەساحیبیەتی و، قسەو بیرورای زانایانیش بە بەلگە ناھێنیتەو، بەلکو پێویستە بەلگە ی لەسەر بەھێنیتەو (أقوال العلما و یستدل لها ولا یستدل بها)!

۳- چەند جۆرە ستەمیک کە بەناوی ئیسلامەو لە ئافرەتان کراون و ئیسلامیش لێیان بەریە:

پێویستە وەک راستییەکی تال دانی پێدا بینین، کە کۆمەلگای کوردستانی ئیمە، وەک زۆریە ی ھەرەزۆری کۆمەلگاکانی موسلمان لەسەر تاسەری جیھانی ئیسلامدا، لە ئەنجامی ئەشارەزایی لە قورئان و سوننەت و پێو پابەند نەبوونیانەو، لە باری ھەڵس وکەوت لە گەڵ ئافرەتدا، تووشی ھەڵەو پەڵەو ستەمی زۆر بوون، بۆ نمونە:

أ- بەزۆر بە نابەدلیی بەشودانی ئافرەت، کە وەک پێشتر باسمان کرد، پێچەوانە ی قورئان و سوننەتە.

ب- یبەشکردنی ئافرەت لە میرات، کە ئەمیش پێچەوانە ی دەقی قورئانە، وەک خوا فەرموویەتی:

﴿لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا﴾ (النساء - ۷).

واتە: پیاوان پشکیان ھەیە لەو - میرات - ەدا کە باب و دایک و خزمان بەجیی دەھێلن، وە ئافرەتانیش پشکیان ھەیە لەو - میرات - ەدا کە باب و دایک و خزمان بەجیی دەھێلن، چ کەم بێ، چ زۆر پشکیکی پێویست کراو.

ج- تۆمەتبارکردنی ئافرەت و بەخراب سەیرکردنی، ھەر لەسەر ئەو کە ھەستی پێکراو لە گەڵ ئەو کەسە ی، کە ویستوویەتی بیخوای، یەکدییان بەدڵبوو یەکدییان خۆشویستو، بێئەو ی ھیچ ناھەرعییەک ڕوویدای! کە ییگومان

ئەمە نە فامییە، چونکە پیم وانیە هیچ پیاو و تافرتیکى عاقل، ئامادى
هاوسەرگيرى بن، ئەگەل کە سیکدا کە ئاشنای نین و بە لایانەو پەسندو
چاک نیه! هەربۆیه ش پيغه مبهري خوا (صلى الله عليه وسلم) کاتیک یه کیک
نەهاوہ لانی هەوالی پيدا، کە تافرتیکى مەدينه یی خواستو، پيى فرموو:
(أَنْظَرْتُ إِلَيْهَا؟! ئایا تەماشات کردو؟) گوتى: نە، فرموو: (إِذْهَبْ فَانْظُرْ
إِلَيْهَا..) بچو تەماشای بکە. وەك (موسليم) ئە (ئەبو هورەیره) وە هیناویەتی،
بە ژمارە: ۱۴۲۴.

د- بە کەم سەرکردن و حیساب بۆنەکردنی تافرت لە ژيان و گوزەرانى خێزانى و
کۆمەلایەتیی و سیاسى دا، ئە حالىکدا، کە خواى کاربەجى تافرتانىشى وەك
پیاوان بە مشوورخۆرو بەرپرسیارى کۆمەلگا داناو، وەك فرموویەتی:

﴿ وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ
عَنِ الْمُنْكَرِ ... ﴾ (التوبة- ۷۱).^(۱)

وە پيغه مبهري خواو جينشینه سەر راستەکانیشی بەشداريان بە تافرتان
کردو ئە هەموو کاروبارو چالاکییەکانی کۆمەلگادا.

ع- یەكسانی تافرتان و پیاوان و، راستکردنەوی
بیرکردنەویەکی هەلەو لار:

مەسەلەیهکی دیکە، کە لەم رۆژگارەدا وەك کیشەو گرتیکى گەورە
تافرتان تەماشادەکری و، بە هەق و ناھەق زۆر دەرووژینری و قسەو باسی
لەسەر دەکری، بریتیه ئە یەكسانی تافرتان و پیاوان، جا من هەول دەدم ئە چەند
خالیکی کورت و گوشارودا، هەق و ناھەق و (دان) و (کای) ئەو مەسەلەیه
لەیهك جیابکەمەو:

(۱) واتە: وەپیاوانی بروادار و تافرتانی بروادار هەندیکیان مشوورخۆرو سەرپەرشتیاری
هەندیکیان...

ا- نیکوئی و ثواب و پیاوی لهو پرووه، که هردوویان مروشن و، خاوهنی یهك جوړه نه فس و سروشتن، به یهكسان و وهك یهك داناوه، وهك له چهندان ثابتهتی خوی زانوو شارهزادا خراوته پروو، بو نمونه:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا...﴾ (النساء- ۱) که پیشتر مانامان کردوه.

ب- هرودها لهو پرووه، که هردوویان بهندهی خوان و پیوسته پابهندی شهریهت بن و، کردهوی باش بکن، وهك یهكی داناون، وهك خوا فرموویهتی: ﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيٰوةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ (النحل- ۹۷).

واته: هرکه سیك له نیر، یان می، کردهوی چاک بکات و پرواداریش بی، نهوه به ژیانیکی پاک و چاک دیرینهن، وه به گویردی چاکترین کردهوشیان پاداشتیان ددهینهوه.

ج- وه لهو پرووه، که دهبی مشووری دین و ژینی کومه لگیان بخون، دیسان یهكسان، وهك ثابتهتی ژماره (۷۱) ی (التوبة) رایگه یاندهوه، که پیشتر هینامان و، پیغمبره خاوش (صلی الله علیه وسلم) فرموویهتی: ((أَلَا كَلِمَةٌ رَّاعٍ وَكَلِمَةٌ مَّسْئُولٍ عَنْ رَعِيَّتِهِ...)) متفق علیه عن ابن عمر، واته: تاگاداربن! ههمووتان چاودیژن و، ههمووشتان بهرپرسیار بهرانبهر به کومه لگاکه تان...

د- به لام ثایا یهكسان بوونی پیاو و ثابتهت، له مروقبوون و، بهندهی خاوبوون و، بهرانبهر به کومه لگا بهرپرسیار بووندا، مانای وایه که له ههمووشتیکیا وهك یهکن و، هیچ جیاوازییه کی سروشتیان له نیواندا نیه؟!

دیاره هرکه سیك به (به لئ) وه لام بداتهوه، پیش شهریهتی خوا، عه قل و زانست و فیطرهت و واقع، به دروی دهنه وهوه، هیچ خاوهن عه قلیکی سه لیم نیه، که نکوویی له یه کدی جیایی نیرو می بکات، چ له پرووی جهستهیی و پواله تییه وهوه، چ له پرووی دهروویی و دیوی پهنهانیانه وه.

ئاشكراشە كە ھەندىك كەس، بۇيە ھىندە جەخت لەسەر مەسەلەي يەكسان بوونى ئافرەت و پياو و، لە ھەمووشتىڭدا ۋەك يەكبوونيان دەكەنەۋە، چونكە واديارە پىيان وايە مېنىايەتتى (الأنوثة) كەمىتتى (نقىصۋە) يە، يان پىيان وايە كە يەكسان بوونى ئافرەت و پياو لە مافەكانياندا، مەسۇگەر نابى بەبى سەلماندىنى ۋەك يەكبوونيان لە ھەموو شتىڭ دا و، نكووللىيى كىردن لە جياوازيەكانيان!!

بەلام بەراستى بەھەلدا چوون، چونكە نە نىرايەتتى (الذكورة) لە خودى خۇيدا پەسندىيى (فضيلة) و نەمىنىايەتتى (الأنوثة) ايش كەمىتتى، چونكە ماقوول نىە ھۆي بەرزىي و نزمىيى مەۋف، شتىڭ بى، كە خۆي ۋەدەستى نەھىناۋە!

ئىنجا رېژ و حورمەتتى مەۋفەكان و، دابىنكىردىنى مافەكانيان، ھىچ پەكى لەسەر ئەۋە نەكەۋتە، كە لە ھەموو شتىڭدا ۋەك يەك بن، با بۇ رۈۋوبونەۋەي مەبەست وئەنەيەك يىنىنەۋە.

ئاشكرايە كە پىزىشك و ئەندازيار، كارو پىسپۇرپىيان لەيەك جياۋازە، جا ئايا بۇ ئەۋەي يەكسان بن، پەكسان لەسەر ئەۋە كەۋتە، كە ۋاز لە كارو پىسپۇرپىي تايىبەتتى خۇيان يىنن و، ھەركاميان كارى ئەۋەي دىكە بكات، يانى: ئەندازيارەكە كارى پىزىشكىيى بكات و، پىزىشكەكەش كارى ئەندازيارىيى بكات؟! يىڭومان نەخىر، ديارە ھەر لىرەشەۋەيە، كە پىشىننامان گوتوۋيانە: (نان بۇ نانەۋا، گۆشت بۇ قەساب).

كەۋاتە:

يەكسانىيى پياو ئافرەتتىش لە مەۋفايەتتى و، بەندايەتتىيان بۇ خواو، بەرپىسپارىتتىيان دايە، بەرانبەر بە دىن و ژىنى كۆمەلگاۋ، بە ھىچ جۆرىڭ ئافرەت بۇ ئەۋەي يەكسان بى لەگەل پياۋدا، پەكى لەسەر ئەۋە نەكەۋتە، كە نكووللىيى لە سىروشتى مېنىايەتتىيى خۆي و تايىبەتمەندىيەكانى بكات، يان ۋاز لەكارو ئەركى سىروشتىيى خۆي يىنن و، خۆي لەۋ ئىش و كارانەۋە ھەلقورتىتتى كە ھى پياو و، بە پياو چاكتەر دەكرىن، عەلى كورى ئەبوۋطالپىش جۋانى

گوتوه: (قيمة كل امرئ ما يُحْسِنُهُ)^(۱)، واته: نرخ و پڕیزی هەر مرؤفیک لهوه دایه، که باشی بکات و چاکی لیبزانن، جا ئایا کاتیک ئافرهتان دهست له ئهرك و کاری سروشتیی و بهرزو به پڕیزی خۆیان - که دایکایه تییه - ههڵده گرن و، دهکونه ملبه ملهو پیشبرکه له گهڵ پیاوان له مهیدانی - بۆ نمونه: - کارو کهسابهت و بازرگانیی و کرێکاری و جوتیاری و ... هتددا، دهتوانن ئیسپاتی شایستهیی و توانایی خۆیان بکهن و، ئیسپاتی بکهن، که وهک پیاوان و هیچیان لهوان جیاواز نیه؟!

به تهئکید ته گهر ئیشی پیاوان کردنه پیشه، مهرجی ئیسپاتی لیهاتوویی ئافرهتان بیت، زۆر له پیاوان به جی دهمینن، وهک چۆن ته گهر ئیشی ئافرهتان کردنیش، بکریته به لگهی ئیسپاتی لیهاتوویی پیاوان، له مهیداندا له ئافرهتان به جی دهمین!

کهواته: راست ته وهیه - وهک شهریعهتی خوا فهرموویهتی - که پیاوان و ئافرهتان ئهرك و کاره هاوبه شهکانیان پیکهوهو به هاوکاری ته نجام بدن و، پاشان هەر کامیکیان به ئهرك کاره سروشتیهکانی خۆی ههڵسێ و، پیاوان پیاوهدیی خۆیان و، ئافرهتانیش ژنایهتی خۆیان له بواری پسرپوری خۆیاندا ئیسپات بکهن، ئیدی به مجوره هەر کامیکیان ئیسپاتی شایستهیی و لیهاتوویی خۆشی دهکات و، خزمهتی خێزان و کۆمه لگایه کهشی دهکات!

0- مهسهلهی چهند ژنیهی و ههراوهۆریایهکی بیاساو:

مهسهلهی چهند ژنیهی (تعدد الزوجات) و پرهنه لیگرتنی، یه کینکه لهو مهسهلانهی، که لهم پرۆژگاره دا بازاری گهرمه، جا دیاره من لیرده نامهوی بچمه نیو ورده کارییهکانی ئهم مهسهلهیهو له کتیبی: (ئافرهت و خێزان له سایهی شهریعهت دا)^(۲) له بارهیهوه دواوم، به لām لیرده ده مهوی ئامازده به چهند شتیک بکهم.

(۱) برپانه: نهج البلاغه، ص ۵۳۵. ط ۱۴۳۴ ه - ۲۰۱۳ م.

(۲) برپانه: چاپی دووهم / ۲۰۰۵، نووسینگهی تهفسیر، پاشان چاپی سییه میشی کرا. ههروهها برپانه بهرگی (۷) ی مهوسوعه: (الإسلام كما يتجلى في كتاب الله)، که ده بیته کتیبی (۱۱) له چاپی دووهمی دا.

یهك: مهسهله ی چهند ژنی یه کیکه لهو مهسهلانه ی، که شهریهت به پرونی به رهوای داناوه، ناگونجی که سیک خوی به مسولمان بزانی، یان بیهوی به مسولمان بزانی و، نکوولی لی بکات و رخنه ی لیگری، که سیکش مسولمان نه بی، نهوه بروای به شتی گوره تریش نیه، حیساییکی دیکه ی جیاوازی هیه.

دوو: شتیکی ناشیست و دزیوه، که مسولمانان به گشتی و به تاییهت که سانی زانو شارهزا، له ژیر گوشاری که سانیکی نارازی به شهریهت و رخنه گر له یاساکانی داو، بۆ قایلکردنی چهند که سیک سیکولاریست، یاسای چهند ژنه یان لی بیته بارو کولیکی قورس و، نه زانن چۆن له کولی خویانی بکه نهوه، بینن به ندو مهرج (قید و شرط) وای بخه نه سهر، که سهره نجام له نیوه پوک خالی بیتهوه، بۆ نمونه: مهرجی رازی بوونی ژنی یه کهم، یان دووم و سیهم، چونکه خوی کار به جی، بیجگه له دادگری، هیچ مهرجیکی دیکه ی بۆ پیای چهند ژن هی (معدّد) دانه ناوه، وهك فهرمویه کی:

﴿...فَأَنكِحُوا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَثْنً وَثُلَّةً وَرُبْعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً...﴾
(النساء - ۳).

واته: .. دهجا هاوسه رگری به له گهل ثافره تانی پیشیاوتاندا بکهن، دوو دوو و سی سی و چوار چوار، تنجا نه گهر ترسان دادگری نه کهن، با یه کیکی بی...

سی: بیگومان به هله و ناریک به کارهینانی یاسا شهرعیه کان، له لایه ن مسولمانانی کرچ وکاله وه، شتیکی بینراو زانراوه، که سانیکی وابوون و هه ن، که له بواری چهند ژنه یی دا، تووشی هله و لادان بوون، به لام دیاره به هله و ناراست به کارهینانی یاسیه کی شهرعیه ی، به لگه و پاساوی په کخستن (تعطیل) ی نیه و پیوسته هله و کهم و کوورییه کان چاره سهر بکری، نهك یاساکانی شهریهت په ک بخری.

چوار: ئیستاکه له م پوژگار دواو له کومه لگای ئیمه دا، مهسهله ی چهند ژنی بۆ ته شتیکی ده گمن و، په نگه له سه د که س، یه کیکی له ژنیکی زیاتر هیه، بۆیه هینده وروژاندنی و زه کړدنه وه ی، شتیکی سه یرو بیپاساوه، دهبوایه نه وانه ی

به تهنگ ئافرهتانه وهن و، هه میسه شیوهیان بۆ دهکهن، له جیاتنی ئهو مهسه لهیه، که ئیستانکه شتیکی لاهه کیی یه، یین به جیددی خه ریکی چاره سه ری ئهو کیشه و گرفتانه ی ئافرهتان بن، به تایبهت ئافرهتانی دوور و بیبهش له پهروه ده ی ئیسلامیی، که پشوویان پی سوار کردوون و، خه ریکن فزه یان لی بپرن، وهک:

۱- دیارده ی داوین پیسی، که ئیستا نازانم بۆچی ناوی لینراوه له شفرۆشیی؟! چونکه ئهم وهسفه تایبه ته به ئافرهتی داوین پیسه وهو پیاوی داوین پیس ناگریته وه، که دیاره ئهمهش سته میکی دیکه یه له ئافرهتان، چونکه ییگومان بینامووسی و داوین پیسییه که، نیرۆ مییه که تیدا به شدارن و، بگره زۆرجاران خه تای نیره داوین پیسه که یه، که مییه که هه لده خه له تیئنی، یان ئیستغالی دهکات، یان ته عدا ی لیدهکات!!

۲- دیارده ی ئیستغلالکردنی ئافرهتان و فریودانیان، له لایهن کهسانیکی دهسترۆیشتووی داوین پیس و گهنده له وه، که رهنگه جاروبار شیوه نیش بۆ مافی ئافرهتان بگپرن!

۳- دیارده ی خیانه تی هاوسه ریئیی، له لایهن ژماره یه که له پیاوان و ئافرهتانیکی لادهر له شه ریعهت و فیطره ته وه.

۴- کوشتنی ئافرهتان و خو کوشتنیان، که پیشتیش ئاماژه مان پیکرد.

به لێ، با دلۆزانی ئافرهتان، به تایبهت ریکخراوهکانی ژنان و ئافرهتان، ئه گهر به راستی ده یانه وی بهرگری له ئافرهتان بکهن و، کیشه و گرفتهکانیان چاره سه ر بکهن، با یین ئهو کیشه و گرفتانه یان بۆ چاره سه ر بکهن و، چیدی کیشه و گرفتی گچکه و وه میی زل نه کهن و، کیشه و گرفته زل و واقعییهکانیان ئافرهتان له بیر نه کهن، که له سه دا نه وه دو پینجی، زیاتر ده گه ریته وه بۆ دووری له خواو شه ریعهت و، بلا بوونه وه ی فسادو بیبه ندو باریی، له لایهن ته وژی سیکو لاریست و، ئهو دهسته و تاقم و باند ه ئاره زوو په رستانه ی بوونه ته دزو بازاری ئالۆزیان گه ره که!

پېنج: ئىنجا ئايا ئەوانەي دۇرايەتتى ياساي چەند ژنەيى دەكەن، بەدىليان چيە لە خالىڭدا، كە ھەموومان دەزانين لە كۆمەلگاگەماندا، بەھۆي سەري خۆ ھەلگرتنى كۆرە گەنجەكانمانەو بەرەو ھەندەران، پېژەي ئافرەتان زۆر لە ھى پياوان زياترە؟!

كۆتايى ئەم بوارەي دووھەمەش، بە دوو قسەي خۆش دېنم:

يەكەم: لە كىتەيىڭدا خويندەمەو، كە لە يەكەي لەو ۋلاتە مسولمان نشينانەدا، كە چەند ژنەي قەدەغە دەكەن، پياويك ژنى دووھم دېنەي و، كاتەي ئاسايش، يان پولىس پىدەزانەي، دىنەسەري و دەلەين: بۆچى ژنى دووھەمەت ھىناو، نازانى قەدەغەيە؟! ئەويش دەلەي: (ئەھا خەلەيتى، ۋەستە خەلەيتى) ^(۱) واتە: ئەمە دۆستەمە و ژنەم نە! ئەوانىش دەلەين: دەباشە باش وامانزانى ھاسەرەتە!

دووھەم: لە زىندانى ئەمريكيەكاندا جارجار موناغەشەمان دەبوو، پوژيكيان لىكۆلەرەو (مۇقق) يەكيان گوتى: ئەو بەستەومانە، كە تۆ كاتى خۆي دوو ھاسەرەت ھەبوون؟ گوتەم: بەلەي، ئىنجا ھىچ ئىشكالى تىدايە؟! گوتى، ئەدى چۆن ئەو پىچەوانەي مافى ئافرەتە! گوتەم: ئىمەي مسولمان نەك دوو ژن ھەتا چوار ژنىشت ھەبن، بە خەلەلەي، بەمەرجەك دادگەر بى، قەيناكات و پىچەوانەي مافى ئافرەت نە، بەلام يەك ئافرەتەش بە خەرامىي دروست نەو، مافى ئافرەتەش بەو پىشەل دەكرى، كە بە خەرامىي لەگەلەي رابوئىرى و، پاشان پوولەيكي پىوہەننى و، كە مەندالەيشى بوو، يان لەبەر خۆي بەرى، يان فرىي بەدات، يان كە گەورە بوو، نەزانى بە كى بەلەي: بابە!

پاشان گوتەم: ئىمەش و ئىوہش چەند ژنىيمان ھەر ھەيە، بەلام ئىمەي مسولمان چەند جياوازيەكمان ھەيە.

گوتى: چى وچى؟!

(۱) (خەلەي) واتە: ئافرەتەك كە بە خەرامىي لەگەلەي رادەبوئىرى، (خەلەي) ش واتە: ھاسەر، ژنىكى خەلەل.

گوتم: يه كه م: هي ئيمه به پي ئايينه كه مان حه لاله، به لام هي ئيوه به گوړه ي
ئايينه كه ي خوستان زيناو حه پرامه.

دووهم: هی ئیمه دووان و سیان و، ئهوپه‌ری هه‌تا چواره‌و زیاتر نیه، به‌لام هی ئیوه سنووریکه نیه لێی بوه‌ستی!

سَيِّهَم: هِي تَيِّمَه مَنَدَلَّه كَانَمَان بَاب و دَايَكِيَان دَهَنَاسَن، بَه لَام هِي تَيِّوَه بَابِيَان تَهَوَه هِيچ و، جَارِي وَايَه دَايَكِيَشِيَان نَانَسَن!!

ئیدی مالم ههقه، کابرا زاری بوو به ته لهی تهقیوو، ههر هیندهی بو مایهوه
 بلێ: من ته نیا ژنیکم ههیهو زیناش ناکهه! منیش به پیکه نینهوه گوتم: ته گهر
 راست بکهی، دیاره جهنابت پیاوێکی ده گمهنی له ئه مریکا!!

ئىيتاش نۆرهى بوارى سىيەمى بابەتە كەمانە:

بۈيۈك سۈننەت: ئەرەبى سەرىشمانىيەت بىر ئەرەب بە كۆمەلگە، لە بۈيۈك كۆمەلەيەتتىكى دا

ۋەك پىشتىر باسماڭىز، كۆمەلگەيەككى تۆكۈمۈ بەختەۋەر، بەبى خىزانە پوخت و نەختەكان و، تاك پاك و چاكەكان نايەتەدى، بەلام ديارە لە بەرانىيەرىشدا: كۆمەلگەي تۆكۈمۈ باشىش، كاريگەرىي ئىجابىي لەسەر ھەركام لە خىزان و تاك ھەيە.

ئىنجا مەن پىم ۋايە، ئەرەبى سەرىشمانىيەت لەم قۇناغ و ھەل ۋەمەرجەدا، بەرانىيە بەخەلەك و كۆمەلگەكەمان، لە رۈۋى كۆمەلەيەتتىيەۋە، ئەۋەيە كە بە ھەموۋلايەكمان ھەۋل بەدىن پايەۋ بىنەرەتە گىرگەكانى كۆمەلگەيەككى ساغ و سەلىم و بەختەۋەر، لەنىۋ كۆمەلگەكەماندا بىچەسپىنن و، شايانى باسشە، كە مەن ھەۋت پايەۋ بىنەرەتتى گىرگە و سەرىكىم، لەبەر رۈشنىيە قورۋان و سۈننەتدا، دەستىشان كىرۋون، كە پىۋىستە كۆمەلگەيەككى مەسۇلمانىان لەسەر بىنات بىرئ:

بنه مائه یه کهم: کۆمه لگائه به شه، رۆک و ریشه کهم ده که رۆتیه وه بۆ یه که خیران:

خوای به رزو مه زن له و باره وه فهرموویه تی:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَىٰكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾ (الحجرات- ۱۳).

واته: ئەهێ خه لکینه! ئیمه ئیوه مان له نیر و مییه که وه دیه ئناوه، بۆ پیک ناشنابوون، گیراومانن به چهند گهل و تیره یه که، بیگومان به ریزرتان له لای خوا، پارێزگارتان، به دلنیا یی خوا زانی شاره زایه.

به ئی، له ئیسلامدا مرو فایه تی هه مووی هه لقولای یه که چاوه، سه رجه م پیاوان و ئافه رتان و تیکرای نیرو مییه کانی به شه، رۆله ی یه که خیران و مندالی یه که باب و دایکن، که ئاده م و هه ووان (سه لامی خویان لی بی)، که واته: هیه چ کهس به هیه چ بیانو پاساو یکه وه، بۆ نیه خۆی به سه ر که سیکی دیکه دا هه لکیشی و خۆی بی له و به رزتر بی، چ له سه ر ئاستی تاکه کان و، چ له سه ر ئاستی خیران و بنه ماله کان و، چ له سه ر ئاستی تیره وه عه شیره ت و گهل و نه ته وه کان.

که واته:

له روانگهی ئیسلامه وه: هه رکه سیکی خۆی به سه ر یه کیکی دیکه دا هه لکیشی، به هو ی رهنگ و زمانی، یان پارو سامانی، یان وه جاخ و ره چه له کییه وه، نه وه هه لو یستیکی نه فامانه ی نواندوه، هه ربویه ش کاتیکی (أبوذر الغفاري) - خوا لی رازی بی - ره خنه ی له پیاویک گرت، به هو ی دایکییه وه پی گوت: (یا ابن السوءاء!) ئەهێ کور ی ئافه رته ره شه که! پیغه مبه ری خوا (صلى الله عليه وسلم) پی فهرموو: (یا أباذر! أَعِزَّتْ بِأُمِّهِ؟ إِنَّكَ امْرُؤٌ فِیكَ جَاهِلِيَةٌ...)، واته: ئەهێ نه بازه ر! نایا به هو ی دایکییه وه عه بیت لینگرت؟

به پراستىي تۆ كه سىكى نه فامىيت تىدايه... وهك (بوخارىي) به ژماره: (۳۰) و (موسليم) به ژماره: (۱۶۶۱) هينايانه.

ههروهها (طبراني) گىراويه ته وه، كه پىغمبهه رى خوا (صلى الله عليه وسلم) له نيوه پراستى رۆژه كانى (التشريق) دا به سواري وشترىك، له مينا وتارى داوه و فەرموويه تى:

((يا أَيُّهَا النَّاسُ أَلَا إِنَّ رَبَّكُمْ وَاحِدٌ، وَإِنَّ أَبَاكُمْ وَاحِدٌ، أَلَا لَا فَضْلَ لِعَرَبِيٍّ عَلَى عَجَمِيٍّ، وَلَا لِعَجَمِيٍّ عَلَى عَرَبِيٍّ وَلَا لَأَسْوَدَ عَلَى أَحْمَرَ، وَلَا لَأَحْمَرَ عَلَى أَسْوَدَ، إِلَّا بِالتَّقْوَى، أَلَا هَلْ بَلَّغْتُ؟ قَالُوا، نَعَمْ، قَالَ: فَلْيُبَلِّغِ الشَّاهِدُ عَلَى الْغَائِبِ)).

واته: هۆ خه لكينه! ئاگاداربىن، بىگومان پهروهرد گارتان يه كهو، بابىشتان يه كه، بزانب، كه عه پهب له غهيره عه پهب و، غهيره عه پهب له عه پهب و، رهش له سپى و، سپى له رهش، چاكتر نيه، مه گهر به پارىزكارىي، ئايا پىم راگهياندن؟ گوتيان: به لى، فەرمووى: دهجا با ئاماده بووان به ئاماده نه بووانى رابگهيه ن.

له نۆزه كومه لايهتبهكان له كهلتانين

بىن محكم عىز مواقع التواصل الاجتماعى

فەرمووه ئالى بابىر

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

Google Play App Store

فەرمووه ئالى بابىر

كهلتان

فەرمووه ئالى بابىر

فەرمووه ئالى بابىر

فەرمووه ئالى بابىر

بنه مایه دووهم: مسوولمانان هه موویان یه کسان و به رزیه و نزمیان به گوێره یه پارێزکارییه:

به ئی، له کۆمه لگایه کی مسوولماندا، هیچ کهس بۆی نیه، به هوێ ڕه چه له ک وه جاهی، یان مال و سامانی، یان ڕهنگ و دیمه نی، یان تیره و حیزی، یان پله و پایه ی سیاسی و ئیداری و کۆمه لایه تییه وه، خۆی پێ له هیچ کهس زیاترو به رزتری، یان ماف و ئیمتیازیکی زیاده به خۆی ڕه وایه بیستی، چونکه فه رمایشتی خوا: ﴿إِنْ أَكْرَمَكُمُ عِنْدَ اللَّهِ أَنْفَتَكُمْ﴾ ڕی له هه موو ئه و بیروبوو چووانه ده گری، وه ک له کتیی (سوژی نه ته وایه تی) ^(۱) دا به درێژی باس کردوه.

وه پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) له و باره وه فه رمایشتی زۆرن، بۆ هه وونه: * ((إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى صَوْرَتِكُمْ وَأَمْوَالِكُمْ، وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ وَأَعْمَالِكُمْ)) رواه مسلم، به ژماره: ۲۵۶۴، واته: بیگومان خوا ته ماشای دیمه ن و سامانه کانتان ناکات، به لکو سه رنجی دل و کرده وه کانتان ده دات.

* ((المسلمون تتكافأ دِمَاؤُهُمْ)) رواه أبوداود، واته: مسوولمانان خۆنیان یه کسانه. دیاره پارێزکاری (تقوی) یش بۆیه کراوته سه نگی مه حه کی حورمه ت و ڕیزی لای خوا (سبحانه و تعالی)، چونکه هه موو مسوولمانان به وردو درشت و، نیرو می و، پیرو گه نچ و، ده و له مه ندو نه دارو.. هتده وه، له به رانه ریدا یه کسان و، هه موویان ده ستیان ده یگاتی.

پوخته ی پیناسه ی (تقوی) یش بریتیه له: پابه ندیی به شه ریعه تی خواوه، به هه ردوو ک دیوی نه جامدانی ئه رکه کان و خۆ دوور گرتن له قه دهغه کانه وه.

(۱) پروانه: چاپی چوارهم/ ۲۰۰۵، نووسینگه ی ته فسیر.

بڻه مائ سڀيھم: ڪڙمه لڳا به گشتي سهرچاوو ۽ دسته لاته:

ئەمىش بىنەمايەكى دىكەى گىرنگ و گەورەى كۆمەلگەى ئىسلامىيە،
لەئىو خەلک و كۆمەلگەىكى مەسۇلماندا، هېچ كەس بەھۆى رەچەلەك و
وہاج و، مال و سامان و، حېزب و مەزھەب و تايەفە و... ھتدەو، پلەو
ئىمتىياز بەسەر خەلکى دىكەدا پەيدا ناكات و، ناتوانى دەستەلات بوخۆى
قۇرخ بكات، بەلگەى سەلماندى ئەم رەستىيەش زۇرن، زەقتىريان ئەوہىە،
كە خۆى كاربەجى ھەمىشە كۆمەلگەى برۋادارو مەسۇلمانى مەدەنىە - كە
يەكەمىن كۆمەلگەو كىانى ئىسلامىي بوو - بە رەستەى [يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا]
ئەى ئەوانەى برۋاتان ھىناو، دواندو و تەنەت يەك جارېش نەيفەرموو:
[يَا أَيُّهَا الْعُلَمَاءُ! يان (يَا أَيُّهَا السَّاسَةُ)! تاكو ھەموولايەك دلىيا بن، كە خەلک و
جەماوەر سەرچاوى دەستەلاتن و، ئەوانن كە دەتوانن رەوايەتى (شرعية)
بە كاربەدەست و بەرپىسان بەن، يان نا، وە رەوايەتییان لى بستیئەنەو، يان
بیانەنەنەو.

[illegible]

بڻه مائ چوارهم: پڻكه وه ته باو رڻك بوون ه، هاوڪاريه يه ڪدم ڪردن:

بنه‌مايه کي ديکھي گه‌وره گزنگي کومه‌لگايه کي مسولمان، بريټيه له پيکوهه تهبابون و هاوکاربونيان و، نابي به هيچ بيانو و پاساويکوهه زمينه‌ي ناکوکيي و دووبه‌ره کي خوش بکهن، وهک خواي بيهاوتا فرمويه‌تي:

﴿وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا...﴾ (آل عمران-۱۰۳).

واته: ودهست به ریسمانی خواوه بگرن و پهرته‌وازه مه‌بن.

پیغمبرِ خَواش (صلی اللہ علیہ وسلم) کو مہ لگای مسؤلِمان بہ دیوارِک
دہ چویتی، کہ ہندیکی ہندیکی راگیرو مہ حکم دہ کات، وہ ک فرمویہ تی:
(المؤمن للمؤمن کالبنیان یشدُّ بعضہ بَعْضاً)) متفق علیہ عن ابي موسى الأشعري.

هەلبەتە لێردا مەبەست ئەوەنیه، کە کۆمەلگای مسوڵمان، ڕەخنە لە یە کدی گرتن و بیروڕای جیاوازو موناڤەسە ی تێدانیه! نەخێر، بەلام نابێ شەر و ناکوکی و شیرو تیر لە یە کدی سوین و، لاقی یە کدی برینە وەو، پیلان لە دژی یە ک گیران، هەبێ، وە پێویستە هەموو لایە ک بە میلەت و حکومەتە وە، دەستبار گری یە کدی بن، بۆ هێنانە دی و چەسپاندنی ئامانجە بالایە کان و بەرژە وەندیه گشتیه کان.

بىنەمە پىنجەم: بەزەيە بەيەكدا ھائىنە ۋە بۇ يەكەم دىل سۆزۈ بە پەرۋاش بوۋن:

ئەمىش يەكە دىكە يە لە پاىەو بىنەما گەورەكانى كۆمەلگايەكى مەسۇلمان ۋە لە ۋارەشە ۋە دەقى قورئان ۋە سەننەت يەكجار زۆرن، بۇ مەۋنە:

* خوا (عزوجل) لە پىناسە ۋە سەفى كۆمەل ۋە كۆمەلگاي بىرۋاداردا فەرمەيەتتى:

﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ ...﴾ (التوبة-۷۱).

كە پىشتىرىش ھىنامان، ۋەشى (ولى) ىش كە كۆيەكەي (أولياء)، ماناى نىزىكىي ۋە خۇشەۋىستىي ۋە ھاۋكارىي ۋە پىشتىگىرىي كەرن ۋە دۇستايەتتى، دەگەيەننى.

* پىغەمبەرىش (صلى الله عليه وسلم) فەرمەيەتتى: ((الدين النصيحة))،
ۋاتە: دىندارىي دىل سۆزىيە، ئىنجا كاتىك پىرسارى لىكراۋە: دىل سۆزىي بۇ كى؟!
فەرمەيەتتى: ((لله ولكتابه ولسوله ولأئمة المسلمين وعامتهم))، ۋاتە: بۇ خوا
كىتەبەكەي ۋە، پىغەمبەردەكەي ۋە، بۇ پىشەۋايانى مەسۇلمانان ۋە، بۇ تىكرايان.
(موسلىم) گىراۋىيەتەۋە بە ژمارە: ۵۵.

* ھەروەھا فەرمەيەتتى: ((ما آمن بي، من بات شبعاناً وجاراً جائعاً الى جنبه وهو يعلم)) رواه الطبراني، ۋاتە: ئەۋكەسە ئىمانى بەمن نەھىناۋە، كە بە تىرىي
شەۋگار بەسەر دەبات، بەلام دراۋىيەكى برىيى ھەيە، ئاگاشى لىيەتتى!

كەۋاتە:

بازانين كە مەسۇلمانەتتى بەس نوپۇز كەرن ۋە پۇرۇزۇگەرن نىە، ئەگەر
بەتەنگ خەلكى ھەژارو برىيى ۋە بىدەرتانى خۇمانەۋە نەبىن، نىشانەيەكى
پىرسارى گەورە لەسەر مەسۇلمانەتتىيەكەمان دروست دەكەين، چۈنكە لەپىش
فەرمەيشتەكەي پىغەمبەرىشدا (صلى الله عليه وسلم) خواي دادگەر، كە
باسى ھۇكارى چۈۋنە دۈزەخى باباي دۈزەخى دەكات، دۈۋ شتى كەردۈۋنە

ھۆكار: يەكەم: بېرۋا بە خۋاي مەزن نەھىنان، دووھم: ھانى خەلكى نەدان بۆ خواردن دان بە نەداران:

﴿ إِنَّهُ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ ۝ وَلَا يَحْضُ عَلَىٰ طَعَامِ الْمَسْكِينِ ۝ ﴾ (الحاقە: ۳۳-۳۴).

واتە: يىگومان ئەو - كافىر - بېرۋاي بە خۋاي مەزن نەبوو. ۋە ھانى خەلكى نەدەدا لەسەر خواردن پىدانی نەدار.

بنەماە شەشەم: پاكىيە دىل ۋە دەست ۋە داۋىن:

بەللى، بنەمايەكى دىكەى گىرنگى كۆمەلگاي مەسۇلمان، ئەۋدەيە كە تاكەكانى ئەندامەكانى دىل ۋە دەم ۋە دەست ۋە داۋىنيان پاكەو، رېنگا بە بلاۋوبونەۋو تەشەنەكردنى پىس ۋە پۇخەللى ۋە دىزىي ۋە گەندەللى نادەن، با سەرنجى ئەم فەرماشتەي پىغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) بەدەن، داخۇ چۆن چۆنى كۆمەلگاي مەسۇلمانى يەكەم ۋ، سەرجەم كۆمەلگاكاني مەسۇلمانانېش رېنمايى دەكات:

((لَا تَحَاسَدُوا وَلَا تَنَاجَشُوا وَلَا تَبَاغَضُوا وَلَا تَدَابَرُوا وَلَا يَبْغِ بَعْضُكُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ، وَكُنُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا: الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْذُلُهُ وَلَا يَحْقِرُهُ، التَّقْوَىٰ ههنا ويشير الى صدره ثلاث مرات، بِحَسْبِ امْرِيءٍ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ. كل المسلم على المسلم حرام: دَمُهُ وَ مَالُهُ وَ عِرْضُهُ)) رواه مسلم، بە ژمارە: ۲۵۶۴.

واتە: ئىرەبى بەيەك مەبەن ۋ، ئە مامەلەدا فېل لەيەك مەكەن، ۋە يەكەدى مەبوغزىنن ۋ، پىشت لەيەك مەكەن، ۋە سەۋدا بەسەر سەۋداي يەكەدەيەۋە مەكەن، ۋە ئەي بەندەكانى خوا! بىرابن، مەسۇلمان بىراي مەسۇلمانە، ستەمى لىناكات ۋ، پىشتى بەرنادات ۋ، بەكەم تەماشاي ناكات، پارېژكارىي لىرەدايە، ۋە سى جارن ئاماژەي بە سىنەي كرد، ھەركەسە ئەۋەندە خراپەيەي بەسە، كە بىراي مەسۇلمانى بەكەم بگىرى، ھەموو شتىكى مەسۇلمان لەسەر مەسۇلمان قەدەغەيە: خويىنى ۋ سامانى ۋ ئابرووى.

بەللى، كۆمەلگاي مەسۇلمان كۆمەلگايەكى پاك ۋ خاۋىنەۋ، سەرجەم ھاۋولايتيان، ھەركام لە: (ئايىن ۋ خويىن ۋ ئابروو ۋ عەقل ۋ ئاسايش ۋ ۋەچەو سامان)يان

سهلامتهو، ههركهسيك دهستدریژی بکاته سهر ههر کام لهو جهوت شتانه ی
ههر هاوولا تیهك، شه ریعت سزا و تو لهیهکی پر به پیستی بو داناو، که
لیزه دا مهودای خسته پرویانمان نیهو، له چهند کتیب و نامیلکه یه دا باسما ن
کردوون، بو وینه: کتیبی : (چهند مه سهلهیه کی باوی سهردهم) ^(۱) نامیلکه ی
(سیاسه تی ئیسلا میی و چهند روونکر د نه وهیه ک) ^(۲).

وہ لہ بہرگی دووہمی مہوسووعہی: {ئیسلام و دوولہ تداریی} داو، بہرگی
ہہ شتہمی مہوسووعہی: {الإسلام كما يتجلى في كتاب الله} ^(۳) دا، لیکولینہ و دیہ کی
باشمان لہ بارہی تہو سنوورہ سزا شہرعییانہ وہ کردوہ.

بڻه مائ حوتيم: تباييع و پيڪو ه وڙيان،
له نيوان پيڪهاته كنل ڪومنگاڊا:

کۆمەلگای مەسولمان، کۆمەلگایەکی کراوەییە بەرپرووی سەرچەم مەروۇفەکاندا، بۆیە کۆمەلگای ئیسلامیی بە سروشت، کۆمەلگایەکی چەند پێکھاتە و جۆراوجۆر (مُتَعَدِّد plural) و مَتَنَوُّع، وە یەكەمین کۆمەلگای ئیسلامیی، کە پێغەمبەری خوا (صلی اللہ علیہ وسلم) بنیاتی نا، کۆمەلگایەکی چەند پێکھاتەیی و جۆراوجۆر بوو.

کەواتە:

هه موو ئهوانه‌ی واده‌زانن که ئیسلام ته‌حه‌ممولی غه‌یری خۆی ناکات و کۆمه‌لگای مسوولمان کۆمه‌لگایه‌کی داخراو و ده‌مارگیره، با ئه‌و وه‌همه‌ له‌ می‌شکی خۆیان ده‌ربه‌کن، چونکه‌ وێرای چه‌ندان ده‌قی قورئان و سوننه‌ت، دژ و پێچه‌وانه‌ی واقعی می‌ژوویی سێژده‌ سه‌ده‌یی ده‌ولّه‌ت و کۆمه‌لگا ئیسلامیه‌کانیشه‌و، له‌سایه‌ی کۆمه‌لگا ده‌ولّه‌تی ئیسلامیه‌دا، چه‌ندان که‌مایه‌تی فیکری و دینی وه‌ک: (جووله‌که، نه‌صرانی، مه‌جوسیی، بوورایی، بته‌رست، یه‌زیدی...هتد)

(۱) بروانه: چاپی شه‌شده / ۲۰۱۶.

(۲) بروانه: چاپی یہ کہم/۲۰۰۷، نویسنگی تہ فسیر.

(۳) له چایي دووهمې دا بوته کټیږي (۱۱).

به درێژایی چهندان سهده، له گهڵ مسوڵماناندا ژیاون و، مه گهر به ده گمه،
ئه گهر نا هیچ كهس، نهك ههر ده سترێژی نه كردۆته سهریان، بگره سه غله تیشی
نه كردوون!

ئنجایا ئه گهر تهبابی و پیکهوه ژیا و سه ماحهت و سینگ فراوانی،
شتیکی ریشه دار نه بوایه له ئیسلامدا، ده گونجا ئه و كه مایه تییه فیکری و
تایینیانه، ئیستا ئاسارو پاساریان مایه؟!

کوژایی ئهم باسه ش بهم ئایه ته به پێژه دینین، كه بناغه ی هه لّس و كهوتی
كو مه لگا و دهوله تی ئیسلامی، له گهڵ نامسوڵمانانی ژێر سایه ی دهوله تی
ئیسلامییدا، دیاری ده کات:

﴿لَا يَنْهَكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقِنَّاكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكم مِّن دِينِكُمْ أَن تَبَرُّوهُمْ
وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾ (الممتحنة- ٨).

واته: خوا لیتان قه دهغه ناکات كه چا كه كارو به خشه ربین له گهڵ ئه و - نامسوڵمان - انه دا،
كه جهنگتان له در ناکه و، له مال و حالتان وه درتان نا ئین، وه خوا به خشه رانی خو شهوین.

شایانی باسیشه، كه له به شی حه وته می کتیی: (ته ورمی ئیسلامی و عه لمانی و
خاله ها و به ش و جیا وازه کانیان) دا تیشکیکی باشم خستۆته سه ر ئه م بابه ته.

لیره شدا کوژایی بهم بواری سییه م دینین و، ده گوازی نه وه بۆ خسته نه پرووی
بواری چواره م و کوژایی بابه ته كه مان.

بۆلۈم ۱: بۇيۇق چارۋىچىلىقنى تەرەققىي قىلىش ۋە يېزا ئىگىلىكىنى تەرەققىي قىلىش

به بۆچۈرۈنى بەندە، ئەگەر بمانەۋى ئەركى سەرشانمان لەم قۇناغە گىرگى و
 ھەستىاردەدا، كە پىيدا رەت دەين، بەرانبەر بە خەلك و كۆمەلگەمان جىبەجى
 بگەين، لە بۈارى سياست و دەۋلەتدارييدا، پىويستە ھەموولايەك ئاگادارى ئەم پىنج
 بىنەمايانە بىن، كە ھىچ قەۋارەيەكى سياسىيە بەبى رەچاۋكرديان بەرپۈە ناچى:

یہ کہم: دہولتداریے پیوہیستے بہ عقل و دلچکے فراوانو، بہ عقلے
حیرتہیستے و تیرہگہریے و بنہمالہچیہستے، ولات بہریوہ نابہ:

به‌لێ، ئە گەر بمانه‌وێ له ئەزمونی ده‌وله‌تداری و حکومه‌ت به‌رپه‌ردا سه‌رکه‌وتوو بین، که به‌داخه‌وه هه‌تا ئیستا سه‌رکه‌وتنه‌مان که‌مبووه، پێویسته هه‌موولایه‌ک، به‌تایبه‌ت به‌پرسانیک که جله‌وی حوکم و سیاسه‌ت و ئیداره‌ی وڵاتیان به‌ده‌سته‌وه‌یه، واز له عه‌قڵیه‌تی حیزبیه‌تی و ناوچه‌گه‌ری و تیره‌گه‌ری و بنه‌ماله‌چیه‌تی، بێنن و، عه‌قل و دلی خۆیان هێنده فراوان بکه‌ن، که جیگای حه‌م لێخواردن و دلسۆزی و به‌زه‌یی و په‌رۆش نواندن بۆ تیکرای هاو‌وڵاتیانی تیدا بیه‌ته‌وه، بێ جیاوازی خسته‌ ئیوانیانه‌وه‌و فه‌رق پێکردن، به‌هۆی ئینتمای فیکری و سیاسیی و حیزبی و، ته‌نانه‌ت ئاینیشیانه‌وه‌!

چونکہ تہ گەر حیزب تہ نیا خەم لہ تہ ندامہ کانی خوئی دہخوات و، سەرۆک تیرەو عەشیرەت، بەس لہ بەرانبەر تیرەو عەشیرەتە کەیدا خوئی بەبەرپرسیار

دەزانى و، سەرۆك و مشوورخۆرى بىنەمالەش، تەنيا ئەندامانى بىنەمالەكەى چاۋەرۋانىيان لىي ھەيە، ئەۋە سەرۆك و بەرپرس و مشوورخۆرى ۋلات و دەۋلەت، سەرجم ھاۋولائىيان چاۋەرۋانىيان لىيانەۋە، لە بەرانبەرىشياندا بەرپرسىارن!

تىنجا پىۋىستە ھەموولايەكىشمان بزانين، كە لە ۋلايىكى ۋەك عىراق و ھەرىمى كوردستانىشدا، ناگونجى كەمىنەيەكى زۆر خۆشگوزەران و بە ئىسراحت و، زۆرىنەيەكى بىزار و نارەھەت، پىكەۋە ھەتاسەر بژين، بەلكو ئەۋجۆرە بارودۇخ و ھەل و مەرجه ناھۋسەنگانە، ئەگەر لىزانانە چارەسەر نەكرىن، بەشىۋەيەكى چاۋەرۋان نەكراۋانە ھەردەس دىنن، كە ديارە لە ھالىكى واشدا ھەموولايەك زىيانبار دەبين.

دوۋەم: پىۋىستە پىكھانەكانە قەۋارەمە سىياسىيە و دامەزراۋەكانە، بوۋنە راستەقىنەيان ھەبەت، ئەگەرنا خۇدە دەۋلەت و قەۋارەمە سىياسىيە ھەبوۋن، نىشانەمە پرسىيارە دەچىتەسەر:

بەلى، كاتىك دەلىنن: دەۋلەت و ھكۈمەتەمان ھەيە، پىۋىستە بەكردەۋە لەسەر ئەرزى واقع ئەۋ دامەزراۋە (مۇسسە) و پىكھاتەنەمان ھەبن، كە دەۋلەت و ھكۈمەتيان لى پىك دى، ۋە بە ئەندازەى ئەۋەش كە پىكھاتەۋ دامەزراۋەكان بوۋنى راستەقىنەۋ سەربەخۇيان دەبى، چەمك و واتاي قەۋارەۋ ھكۈمەت ھەبوۋن لە واقعە سىياسىيەكەماندا دىتەدى، ئەگەرنا ۋەك پىشىنان گوتويانە: (بە ھەلۋا ھەلۋا دەم شىرىن نابى!)، جا ئىمە لەسەرەتاۋ دەستىكى ئەم بابەتەدا باسى ئەۋەمان كرد، كە سوپاس بۇ خوا ئىمە ھەر كام لە سى پىكھىنەرە سەرەكىيەكەى ھكۈمەتەمان - بە مانا فراۋانەكەى - ھەن، كە: (ئەنجۈمەنى ياسادانان و، دەستەلاتى دادۋەرىي و، ۋەزارەتەكان، بەلام بىنگومان ھەر كام لەم سى دامەزراۋەيە، كەم وكوۋرپى زۆريان تىدايەۋ، ھىچ كەس ناتۋانئى نكوۋلىي لەۋ راستىيە بكا، كە ھەتا ئىستاش حىزب - كە مەبەست ھەردوۋك حىزبى ھوكمرانى پارتى و يەكەتەيە - بەسەر ھەموو شتىكدا زالەۋ، ئەۋەى كە ھەركام لەۋ سى دامەزراۋەيە ھەلدەسوۋرپىنئى، ئىرادەى حىزبىيە، نەك شتىكى دىكە!

ئىنجا يىگىمەن ھېستىنەۋى ۋاقىيەت سىياسىيەت كەمان، بەۋ شېرىزىيى و نارېك و يىككىيە، بە بىيانوۋى ساۋابى مان و، ئائاسايى ھەل ۋەمەرەجەكانمان، ھېچ كەس ئىقنەن ناكات و، ھەموو كەسىش دەزانى، كە ھۆكارى بىنەپەتتىي و سەرەككىي مانەۋەى ھال ۋەبالى سىياسىي و ئىدارىيىمان بەۋجۆرە، بەرژەۋەندىيە تايەتتەيە ھىزىيى و بىنەمالەيى و تاكىيەكانن و (بەرى خۆرىش بە يىژىنگ ناگىرى) و چاكتىر ۋايە ھەموۋلايەكەمان بەگشتى و ھەردوۋ ھىزىي ھۆكمەران و، ھەموو شت بۆخۇ قۆرخكەر، بەتايەت، لەجىياتى ئەۋ جۆرە پاساۋە يىھىزانە، بۆرەنە يىيىنە مەيدانى چاكسازىيەۋە، گىرەتە گورچىك بېرەكانمان چارەسەر بىكەين، ئەگەر بە دەستبەردار بون لە ئىمتىيازو دەستكەۋتەكانىش بى، كە بە تەكىد زۆرىيە ھەرەزۆرىان دەستكەۋتى نارەۋاۋ ناشەرەيى و، بىگرە ناياسايىش و، يىگىمەن بەبى دەستبەردار بونىشيان، ھۆكۈمەت و دامەزراۋەكانى ناچەسپن و، زىياتر ھالەتتىكى شىعارىيان، دەبى، نەك كىدارىي!

سېيەم: كار پىسپاردن ۋ لەخۇ ئىزىك خىستەۋەمە كەسانە پىسپۇرە بۆر، نەك كەسانە ھەر بە چەپلەلەيدان ۋ بە بەلە قورىان كىردن، فېر:

يەككە لە گىرەتەكانى ھۆكمەران و دەستەلاتداران ئەۋەيە كە ھەمىشە كەسانى خۆرەپىشكەرە ماستاۋچىي خۆيانىان لى دەبەنە پىش و، دەست دەكەن بە مەدەح و سەناۋ يىھەلا گوتنىان و، سابوون لە بنى پىدانىان و، كىلاۋ لەسەرنانىان! بۆيە ئەگەر بەرپىرس و ھۆكمەرانان دىلئۆزۈ وىيا نەبن، ھەر ھىندە دەزانن دەورىان بەۋ جۆرە كەسانە تەنراۋە، كە ھەمىشە لەبەر بەرژەۋەندىي خۆيان، رەشيان بە سېيى و، سېيىان بە رەش پىشان دەدەن و، ۋايان ھالى دەكەن، كە ھېچ غەيىيان نىەۋ، دىيا شامى شەرىفەۋ، ھەرگىز ۋەزە لەۋە باشتر نابى!

جا باباى ھۆكمەران و بەرپىرس، ئەگەر دىلئۆزۈ لىزان و وىيا بى، لەجىياتى ئەۋ جۆرە كەسانە، كەسانى مەدەن پاك و بۆرە چاك لە خۆى نىزىك دەخاتەۋە، ۋاتە لەجىياتى ئەھلى تەمەللوق، ئەھلى تەخەسەسۋە لەخۆى ۋەننىك دەخات و، پاشان گۆيان بۇ دەگىرى و، لە شتى ھەق و راستدا بەقسەشيان دەكات.

شاياني باسيشه که زاناياني ئيسلام، له بهر تيشکي فهرمايشتي خوا، له سهر
زمانی يه کيک له دوو کچه کاني پياوه سالحه که ي مهديه:

﴿...يَكَاَبَتْ أَسْتَجِرُّهُ إِنِّي خَيْرٌ مِّنْ أَسْتَجَرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمِينُ﴾ (القصص - ۲۶).

واته: نه ي بابيه! مووسا به کړي به شوان بگره، چونکه باشتري که س، که
به شواني بيگري، بابايه کي به هيزي دهسپاکه - و مووساش وايه -، گوتويانه:
پيوسته ههر که سينک کاريکي پي بسپري، هم هيز (قوة) ي راپه راندني ته
کارو، هم دهسپاکي (أمانة) ي شي هبي، چونکه هيچ کاريک به ي توانو
ليها تووي ناکري و، توانو ليها توويش به ي دهسپاکي داد نادا و، زور
که سي به توانا هيه، که به هو ي ته ماع و خيانه ته وه، کاره که ي زايه دهکات!

پيغه مبهري خواش (صلى الله عليه وسلم) له وباروه، که باباي حوکران و
به پرس پيوسته جگه له تواناي و شايسته ي، هيچ شتيکي ديکه ي وه
خزمايه تي و ناوچه گريتي، له کار پيسپاردني به پرساني زيړده ستيدا، ره چاو
نه کات، فهرموويه تي:

((مَنْ وُئِيَ مِنْ أَمْرِ الْمُسْلِمِينَ شَيْئًا، فَوَلَّى رَجُلًا وَهُوَ يَجِدُ مِنْهُ هُوَ أَصْلَحُ لِلْمُسْلِمِينَ مِنْهُ
فَقَدْ خَانَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ)) رواه الحاكم، واته: ههر که سينک ته کيکي مسولماناني پي
بسپري و، پياويک بکاته کار به دهست، که له شايسته تري پي شک بي بو
مسولمانان، نه وه خيانه تي به خواو پيغه مبهره که ي کردوه.

ههروها له فهرمووديه کي ديکه دا، فهرموويه تي:

((مَنْ رَاعٍ يَسْتَرْعِيهِ اللَّهُ، يَمُوتُ يَوْمَ يَمُوتُ وَهُوَ غَاشٌّ لِرَعِيَّتِهِ، إِلَّا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ))
متفق عليه. واته: ههر حوکرانيک، خوا بيکاته کار به دهستي کو مه ليک و، له کاتيکدا
بمري، که ناپاکي له گه ليان کردوه، خوا به هه شتي لي قه دهغه دهکات.

هه لبه ته ههر ليرهدا پيوسته ثماژده به راسيتيهش بکهين، که هه ميشه باباي
حوکران و کار به دهست، خاوهني چ جوړه سروشت و مهده نيک بي، ههر خه لکي
له جوړهش له خو ي کوډه کاته وه، چ چاک چ خراب، عه ره بيش جوانيان گوتوه:
(الطُّيُورُ عَلَى أَشْكَالِهَا تَقَّع).

شاعیریش له و بارهوه راستی گوتوه که دهلی:

لا تَسَلْ عن الْمَرْءِ وَسَلْ عن قَرِينِهِ فَكُلُّ قَرِينٍ بِالْمَقَارِنِ يَقْتَدِي

واته: له مەرۆف مه پرسه کییه، له باره ی هاوێ و دهووبه ره که یه وه پرسیار بکه، چونکه هه رکه سه چاو له هاوێ و نزیک ی خۆی دهکات.

کهواته:

هه رکات دهووبه ر (بطانة) یه کی باشمان له نزیک که سیکی به رپرس و حوکمه رانه وه بی نی، نه وه مه گه ر چۆن، ته گه رنا، با دلنیا بین، که خۆشی باشه، به پیچه وانه وه ش به پیچه وانه وه، سه رنج بده! بزانه گوێ و چرۆ، جگه له بولبول و ههنگ به سه ریه وه ده نیشن! هه روه ها پیسی و که لاکیش، جگه له می شه ره شه و دال و خه رته لیان به سه ره وه ده بی نی؟!

چوارهم: به رپرس و کاربه دهستان ده به، خۆیان به خزمه تکاره خه لک برانن، نهک خۆیانیا ن له بگورمه ه، پیا ن وابنه خه لک کۆیله یه و نه وان کویخا:

به لی، بابای کاربه ده ست و حوکمه ران، له هه ر ئاستیک دابی، پیویسته نه و راستییه باش بزانی، که نه و پایه و پله و کورسی و دهسته لات ی پییدا وه، له ته سلدا هی خه لک و جه ما وه وه، وه که نه مانه تی که ته سلیمی ویا ن کرد وه، تا کو به و هۆیه وه خزمه تیا ن بکات و، به رژه وه ندییه کانیان بۆ دابی ن بکا، وه نابی پیی وابی، هه ر چونکه شوینه که ی له هی خه لکی بلند تره، له هه مو ویا ن چاک تره به رز تره!.

دیا ره خاکی تی و خۆ به که مگرت نی ش له هه مو و که س جوا نه، به لام به تاییه ت بابای حوکمه ران و ده ست پۆشی تو و لی جوا ن تره، پیغه مبه ریش (صلی الله علیه وسلم) فه رمو ویه تی: ((... وما تواضع أحدٌ لله إلا رفَعَهُ اللهُ)) رواه مسلم، به ژماره ۲۵۸۸، واته: وه هه رکه سی که له به ر خوا خۆی به که م بگری، مسۆ گه ر خوا به رزی ده کاته وه.

ته گه ر سه رنجی شتا ن دابی، هه می شه که سا نی خاکی و خۆ به که مزان (مُتَوَاضِع) له دلی خه لکی دا شیرین و به ریزن و، به پیچه وانه وه، که سا نی خۆ به زلگرو رو و ح زل، هه می شه ره زا گرا ن و بی زرا و ن!

پاشان پێویسته هه‌موو لایه‌کیشمان ته‌و راستیه‌ بزانی، که هه‌رکەسه به ته‌ندازی ته‌وه، که له خودی خویدا حورمه‌ت و پێزی هه‌یه، پێژ و حورمه‌تی خه‌لکی ده‌گرێ و، وه‌ک گوته‌راوه: (اله‌دایا علی قدر مَهْدِیها) دیارییه‌کان به‌ گۆڕه‌ی خاوه‌نه‌کانیان!

پێنجهم: خه‌لک و میلله‌ت له‌سه‌ره‌ پێویسته که هاوکارو ده‌ستبارگری حکومه‌ت و دامه‌زراوه‌و دام و ده‌زگاكانه‌ بێت:

به‌لێ به‌پێزان!

خه‌لک و میلله‌تیش به‌ گشتی له‌سه‌ری پێویسته، که دڵسۆزو هاوکارو ده‌ستبارگری حکومه‌ت و دامه‌زراوه‌کانی و دام و ده‌زگاكانی بێت، چونکه بێگومان هه‌یج حکومه‌ت و قه‌واره‌یه‌کی سیاسیه‌، ناتوانی به‌بێ هاوکاری و دڵسۆزی نواندنی خه‌لک و جه‌ماوه‌ر، به‌ ته‌رك و کاره‌کانی هه‌لسی.

هه‌لبه‌ته دڵسۆزی نواندنی خه‌لک و جه‌ماوه‌ر بۆ حکومه‌ت و دامه‌زراوه‌و دام و ده‌زگاكانی و هاوکاریکردنی، پێش ده‌قه‌کانی قورئان و سونه‌ت، عه‌قل و مه‌نتیق ده‌یخوازن، چونکه عه‌قل و مه‌نتیق و وێژدان ده‌لێن: پێویسته حکومه‌تیه‌کی دڵسۆز و خزمه‌تگوزاری خه‌لک، سوپاس بکری و دڵسۆزی بۆ بنویتری و ده‌ستباری چاکه‌ی بۆ بگیری، چونکه بێگومان له به‌رانبه‌ری چاکه‌دا، پێویسته هه‌ر چاکه‌ بکری:

﴿ هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَنِ إِلَّا الْإِحْسَنُ ﴾ (الرحمن- ۶۰).

ئنجاه ده‌قی قورئان و سونه‌تیش له‌وباره‌وه، که پێویسته خه‌لک و میلله‌ت به‌ گۆڕه‌ی تواناو له‌ سنووری شه‌رع دا، هاوکارو ده‌ستبارگری حکومه‌ت و دام و ده‌زگاكانی بێت، زۆرن بۆ نمونه‌:

* ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ...﴾ (النساء- ۵۹).

واته: ئەه‌ی ته‌وانه‌ی به‌رواتان هه‌ناوه! فه‌رمانبه‌ری خوا بکه‌ن، وه‌ فه‌رمانبه‌ری پیغه‌مبه‌ر بکه‌ن، وه‌ هه‌ی کاربه‌ده‌ستانیک، که له‌خۆتان..

* ((على المرء المسلم السمع والطاعة فيما أحبَّ و كرهَ إلا أن يؤمَرَ بِمَعْصِيَةٍ فَإِذَا أُمِرَ بِمَعْصِيَةٍ، فلا سَمْعَ ولا طاعة)) متفق عليه، واته: مروؤفی مسولمان بیستن و فرمانبهری - بۆ بهرپرسیانی خوئی - له سههر پیویسته، له وهدا که ههزی لیڤهکات و له وهشدا، که ههزی لیڤهکات، مه گهر فرمانی به سههر پیچیکردنی پیبکری، جا ههرکات فرمانی پیکرا سههر پیچی بکات، نه وه نه گوێڕایه لیبی و نه فرمانبهری دروست نیه.

به لام، پیویسته نه وهش بزانی، که رهخه گرتنی بیناکهرو دلسوزانهو، قسهی ههق و راست کردن له پرووی کاربه دهستاندا و، ههولدان بۆ راستکردنه و هیان^(۱)، هیچ نا کوکییه کی له گهل رێژلیگرتن و فرمانبهری بۆکردنی هوکمران و کاربه دهستاندا نیه، به لکو نه وهش به شی که له دلسوزی و هاوکاری و پشتگیری، وه له راستیدا ههر کو مه لگایه ک وایان لیڤهات نه توانن و جوړهت نه کهن، دهستی بابای سته مکار بگرن و، له سنووری خویدا بیوه ستین، نه وه به کو مه لگایه کی بیخیرو مردوو دادنه رین، وهک پیشتیش باسمان کرد، وه پیغه مبهری خواش (صلی الله علیه وسلم) فرمانویه تی:

((إِذَا رَأَيْتَ أُمَّتِي تَهَابُ الظَّالِمَ أَنْ تَقُولَ لَهُ: إِنَّكَ أَنْتَ الظَّالِمُ، فَقَدْ تَوَدَّعَ مِنْهُمْ)) رواه أحمد، واته: ههرکات ئۆمه تهمت بینی، نه یوړا به سته مکار بللی: تۆی سته مکار! نه وه حیسابیان رۆیشتوهو خیریان پیوه نه ماوه.

دیاره ههر لیڤه شه وهیه، که حیکمه تی نه وه مان بۆ ده رده که وی، بۆچی پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) قسهی ههق گوتهی له لای هوکمرانیکی سته مکار، به مه زنترین جیهاد له قه له م داوه: ((إِنَّ مِنْ أَعْظَمِ الْجِهَادِ كَلِمَةً عَدْلٍ عِنْدَ سُلْطَانٍ جَائِرٍ)) رواه الترمذي.

کو تایی ئهم بواری چواره م و کو تاییه ش، به م فرمانیشتیهی پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) دیتین، که پیناسه ی ههر کام له هوکمران و کاربه دهستانی په سنده چاک و، هوکمران و کاربه دهستانی ناپه سنده خراپمان، بۆ دهکات:

(۱) که ههر کام له خویشاندان (مظاهرة) و مانگرتن (اعتصام) و پئی پێوان (مسيرة) ش، شیوازو میکانیزمی راست و پهوان لهو بوارد، به مه رجیک به شیوازی راست و شارستانیانه به رپوه بچن.

((خيار اُمّتکم الذین تحبّونهم و يحبّونکم، و تُصلّون علیهم و یصلّون علیکم، و شرارُ اُمّتکم الذین تُبغضونهم و یُبغضونکم، و تلعنونهم و یلعنونکم..)) رواه مسلم، به ژماره: ۱۸۵۵، واته: چاکترین پښه وایانتان (مه به ست حوکمران و کاربه دهستانه) تهو که سانه، که خوشتان دهوین و خوشیان دهوین و، بویان له خوا ده پارینه وهو بۆتان له خوا ده پارینه وه، وه خراپترین پښه وایانتان ته وانه، که رقتان لیانه و رقیان لیټانه، نه فرینیان لیده کهن و نه فرینتان لیده کهن.

که واته: سهنگی مه کهک و تهرازووی چاکیی و خراپیی، حوکمران و کاربه دهستان له ئیسلامدا، رازیبون و رازینه بوونی خه لک و کومه لگایه.

سا خوا به که پرهمی یسنووری خوئی میللهت و حکومتی نیمه والیبکات، که له یه کدی رازی بن و، خوشیی و به خته وهریی یه کدی به ثاوات بخوان، نهک به پیچه وانه وه.

که دیاره دستپښه خه ریش، پیویسته له کاربه دهست و حوکمرانانه وه بی، چونکه بیگومان ته گهر تهوان دلسوژو داد گهرو چاکه کار بن و، خزمه تی خه لک و کومه لگایان بکهن، حه تمه ن خه لکیش رازی و سوپاسگوزارو هاوکار دهی و، هه رچونیش بی چه پله به دهستی لئنادری و، پیویسته هه موولایه که تهواو که ری یه کدی بین.

لیره شدا کوتایی بهم بابه ته مان دینین و هیوادارم، که به هه ول و هیممه تی هه موولایه که بتوانین تهو دهست که وتانه ی هه مانن بیانپاریژین و، چاکترو زیاتریان بکهین، وه قولی مهردایه تییشی لی هه لبه کهین، بۆ پاکسازیی و چاکسازیی کردن له هه رچوار بواری: تاکیی و خیزانیی و کومه لایه تیی و حوکمرانیی داو، سه رهنجام به هوئی خو گوړپین و خو چاککردنمانه وه، ته م واقع و هه ل و مه رجه شمان بۆ بگوړری، به واقع و هه ل و مه رجیک، که له هه موو روویکه وه، شایسته ی خه لکیکی مسولمان بیټ و، خوی په روه ردگارو پیغه مبه ری سه روه رمان (صلی الله علیه وسلم) و خوشمان به هه موولایه که وه، لی رازی بین.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

۱۹ جمادی الأولى ۱۴۲۹ ک

۲۵/ مایسی ۲۰۰۸ ز / شاری کوږه هوئی ئوسکار

www.alibapir.com

بەشى دووھ

قورئان بۇ چارەسەرى
واقىعى ئىستامان،
چىمان پى دەفەرموى؟!

ئە نۇرە كۆمەلەرتىپەكەن ئەمەلناس
بىن ئەمەك بىر مۇۋەپپەقىيەتلىك ئاتىمەن

پاڭىپاڭى مەكتەپى مەمۇرىيەتلىك باپىر
AliBapir
archive.org/details/@alibapir

مەن باپىر AliBapir
مەكتەپى مەمۇرىيەتلىك باپىر
پاڭىپاڭى مەكتەپى مەمۇرىيەتلىك باپىر

www.alibapir.com

بەشى دووھ

قورئان بۇ چارەسەرى
واقىعى ئىستامان،
چىمان پى دەفەرموى؟!

ئە نۇرە كۆمەلەرتىپەكەن ئەمەلناس
بىن ئەمەك بىر مۇۋەپپەقىيەتلىك ئاتىمەن

پاڭىپاڭى مەكتەپى مەمۇرىيەتلىك باپىر
AliBapir
archive.org/details/@alibapir

مەن باپىر AliBapir
مەكتەپى مەمۇرىيەتلىك باپىر
پاڭىپاڭى مەكتەپى مەمۇرىيەتلىك باپىر

پێشەکی ئەم بەشە

خوینەری بەریز!

بەمەبەستی دۆزینەوێ چارەسەر بۆ ئەم واقعیە نەخۆش و ناخۆش و قەیراناوییهی ئیستانمان، لەبەرتیشکی ئایەتی:

﴿إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ...﴾ الإسراء - ۹- دا. ماویدیهک لەقورئانەوێ رابام و، سەرنجی ژماریهک لە ئایەتە بەپێژەکانیمداو، سەرەنجام ژماریهک بنەمای گەورەو گرنگم هەڵپێنجان، کە دڵنیام پەچاوکردن و پێوەپابەند بوونیان، مایە دەرپازبوونمان "ئیمە خەلکی هەریمی کوردستان"^(۱) لەم واقعی و بارودۆخە تال و دژوارە، خەریکە خەلکیکی زۆر ناویمید دەکات و، بەقەناعەتی گەشتە بنەست، دەگەین!

شایانی باسیشە ئەو بنەما قورئانیانە، کە ژماریان بیست و پێنج (۲۵) ه، هەرچەندە وەک ئالقەکانی زنجیرێک پیکەو پەيوەستن و، ئیمە لەداهاتوودا پیکەو لەدوو توێی بەرھەمییدا بلاویان دەکەینەو، بەلام بەباشم زانی بۆ خیراتر گەشتنیان بەژماریهکی زیاتری خوینەران، سەرەتا بەدوای یەکدا لە لاپەرە تاییبەتی خۆم لە (www.facebook.com/alibapir) دا دایانەزێنم.

(۱) هەلبەتە ئەو بنەما قورئانیانە، گشتیین و، بۆ چارە واقعیکی دیکە غەیری هەریمی کوردستانیش، دەشی، هەر بۆیەش زۆرجار باسی عیراقیش لەگەڵ خستەپرووی بنەمایەکان دا تیکەلکیش دەکەین.

کاتی خوشی له سالی (۲۰۰۸) دا، سی وتارم له باره ی واقعییه دژواری ههریمی کوردستان و، چۆنییه تی چاره سه ری کیشه و قهیرانه کانیه وه، له دوو توپی کتیییدا به ناوی: (واقیعی ههریمی کوردستان: دیدیکی ئیسلامییانه) بلاوکرده وه، به ته ماشم پاش ته وایووونی ئەم بنه ما قورئانییانه، بیانخه مه نیو کتییی ناوبراوه وه له چاپی دووه میدا.

هیواداریشم ئیوهی خوینهری به ریز، به تیبنیی و ره خنه و پیشیارو سه رنجه کانتان، ئەم زنجیرییه به هیزو پیزتر بکه ن و، بۆ ئەم ئیمیلهی بنیرن: (Ameer.Maktab@Yahoo.com).

گومانیشی تیدانییه، که ئەرکیکی شهرعیی و نیشتیمانیی ههر هاوالاتیه کی ههریمی کوردستانه، که له بارودۆخ و واقعییه نه خوش و ناخوشی قهواره سیاسیه که یه وه رانه مینی، به لکو ههرچی پیی ده کری بیكات و، دریغی نه کات بۆ پاکسازی و چاکسازی تیدا کردنی و، راستکردنه وهی باری لاری و، پیوسته له م سی راستیه ش دلنایین:

۱- واقعییه خرابی ئیستانمان، دهرنجامی شیوهی خراب و سه قه تی حوکمرانیی و به ریوه بردنی رابردوومانه و، به بی گۆرانکاری ریشه یی له خۆماندا، واقعییه تاله که مان ناگۆری:

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ...﴾ الرعد - ۱۱-

۲- هه تا زووتر ده ست له چاره سه رو گۆرانکاری بجوولین، ئاسانتر ده بی و تیچووی که متری ده ی و، به پیچه وانه شه وه، به پیچه وانه وه.

۳- گرفت و کیشه کانمان ههرچه نده زۆرب و، قهیرانه کانمان ههرچه نده بیردزاو جوړاوجۆرب، ئیراده ی ئیمه ی خه لکی ههریمی کوردستان، له وان به هیزترو بالاتره، ئە گهر به جیددی بیخه ینه کار.

ئیدی {له ئیمه هه ره که ت و له خوا به ره که ت}.

۱۵ جمادی الأولى ۱۴۳۶ هـ

۲۴ شوباتی ۲۰۱۶ ز / هه ولیر

بنه‌مای یه‌که‌م

بوونناسیی ئیسلامیی، خوازیری ئازادی و ماف و پریری یه‌کسانه بۆ مرۆفه‌کان

وشه‌ی: بوونناسیی (معرفة الوجود - ontology) م له‌جیاتیی جیهانییی به‌کاره‌یناوه، که مه‌به‌ست پێی: ناسینی بوون (وجود) و زانیاری هه‌بوونه له‌باره‌یه‌وه، مه‌به‌ستیش له‌ بوون (وجود) به‌کورتیی: هه‌رکام له‌خوای به‌دییه‌نهر (الله الخالق) و، سه‌رجه‌م به‌دییه‌نراوه‌کان (مخلوقات)یه‌تی.

پوخته‌ی بوونناسیی^(۱) ئیسلامییش، نه‌وه‌یه‌که:

یه‌که‌م: خوای به‌رزى مه‌زنى بى وینه، سه‌رجه‌م دروستکراوه‌کانى به‌سه‌رو خواره‌وه، که به (السماء والأرض)، یان (السموات والأرض) ته‌عبیریان لیکراوه، بۆ نه‌وه هیناونه‌دى، که مرۆفیان تیدا تاقي بکاته‌وه و، پاشانیش له‌ قوناغیکى دیکه‌دا، که پرۆزى دوايى (اليوم الآخره)، نه‌نجامى نه‌و تاقيکردنه‌وه‌یه وه‌رېگره‌وه، به‌ژيانیکى نه‌براهى هه‌تا هه‌تايى، له‌به‌هه‌شت یان دۆزوخدا.

نه‌و راستیه‌ مه‌زنه‌ش له‌ زۆر ئایه‌تى قورئانى به‌پرێدا خراوه‌ته‌ ڤوو، بۆه‌وونه:

۱- ﴿وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى

(۱) به‌رگى یه‌که‌مى مه‌وسووعه‌ی: (الإسلام كما يتجلى في كتاب الله) بۆ توێژینه‌وه‌ی نه‌و بابته‌ گه‌وره‌ گرنگه‌ ته‌رخان کراوه، له‌ کتیی: (ته‌وژمى ئیسلامى و عه‌لمانى...)ییشدا پوخته‌یه‌ کمان لى خستۆته‌ ڤوو.

الْمَاءِ لِيَبْلُوكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَلَئِنْ قُلْتُمْ إِنَّكُمْ مَبْعُوثُونَ مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿٧﴾ هود -۷.

واته: وه (خوا) تمو كه سهيه كه ناسمانه كان و زهوى له شهش پوژاندا (به شهش قوناغ) هيناونه دى، وه باره گايه كه دى له سهر ناوى بوو، تاكو تاقيتان بكاته وه: كامه تان كرده دى باشته! وه ته گهر بلى: به دلىايى دواى مردن زيندو دهرينه وه (بو) وهرگرته وه دى پاداشت و سزا) ته وانه دى بى پروان دهلىن: ته مه ته نيا جادويه كى ناشكرايه.

۲- ﴿وَسَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِّنْهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾ ﴿١٣﴾ الباقية -۱۳.

واته: وه (خوا) ههرچى له ناسمانه كان و زهويدايه، له لايهن خوويه وه بو دى رام و دهسته مو كردوون، بى گومان له وده دا نيشانه هه ن بو كو مه لىك بى ربكه نه وه. دووهم: خواى داد گهر به گشتى پى زى له وه چه دى ئادهم گرتوه و، له چاكترين شيو ده دا دروستى كردوون، به بى جياكارى به هو دى تايين و رهنك و زمان و ره چه له كه وه:

﴿وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ...﴾ الإسراء -۷۰.

سپيه م: خواى كار به جى مروفي كردوته جى نشينى خوى له سهر زهوى، وه له نيو هه موو دروستكراوه كانيدا، بو هه لگرتنى سپارده (أمانة) دى خوى هه لىبژاردوه:

﴿وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَأِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً...﴾ البقرة -۳۰.

﴿إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا﴾ الأحزاب -۷۲.

چواره م: له پرووى ره چه له كه (نسب) وه، هه موو مروفه كان به نيو مى وه، رو له دى باب و داکين، كه ئادهم و هه ووان "سه لامى خوايان لى بى"، وه كامه يان

پاریزکارتەر (مُنْقِي) بێ، له لای خوا رِزری زیاتره، به بێ جیاوازی به هۆی
رَهنگ و زمان و رَه گهزو... هتدهوه:

﴿يَتَأْتِيَ النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَىٰكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾ الحجرات - ۱۳-

ئێستاش له بهر تیشکی ئه و چوار راستیهی پیکهینهی (بووناسیی ئیسلامی) دا
دهلێن:

۱- مادام خۆی کار به جێ تیکرای بوون (وجود) ی به سهرو خوارهوه، کردوته
هۆلی تیدا تاقیکردنهوهی مرۆقهکان و، هه موو دروستکراوهکانی بۆ سوودو
به هرهی هه موویان و به بێ جیاوازی، پام و دهسته مو کردوون.

۲- وه مادام خوا بهیه کسانیی و به بێ جیاکاری، رِزری له وه چهی ئادهم و هه ووا
گرتوه، له باشترین شیوه دا دروستی کردوون.

۳- وه مادام خوا مرۆقهکانی به گشتی کردوونه خهلیفه ی خۆی له سه ر زهوی و،
سپارده ی خۆی خستوته سه ر شانیان، له نیو سه ر جهم دروستکراوه کانی دا.

۴- وه مادام خوا تیکرای خه لکی به هه موو هۆزو نه ته وه کانیانه وه، به جیاوازی
رَهنگ و زمانه کانیانه وه، له دایک و بابێک هیناونه دی و، به رِزترینیان له لای:
پاریزکارتیرینیانه.

ئنجا مادام به بێ:

۱- ئازادو سه ر به ست بوونی مرۆقهکان و

۲- بۆ دابین کرانی سه ر جهم مافه کانیان و

۳- پاریز کرانی رِزرو که سایه تییان،

تاقیکرانه وه یان بۆ ئه نجام نادرئ و، خه لیفایه تی خویان بۆ نا کرئ و،
سپارده ی خویان بۆ هه لئا گیرئ، بۆیه:

بنه‌های دووهم:

خوا بهیه‌کگرتن (التوحید) خوازیاری یه‌کسان بوونی
 مروّقه‌کانه و، ریگره له پیشیلکردنی
 تازادی و ماف و که‌رامه‌تیان

خوا بهیه‌کگرتن له به‌دیهنه‌رایه‌تی و په‌روه‌رد‌گاری‌تی و په‌سترای‌تییدا
 (توحید الله في الخالقية والربوبية والالهية) که بناغه و هه‌ناوی ئیمان و
 عه‌قیده‌ی ئیسلامیه، وه خوا تیکرای پیغه‌مبه‌رانی خوی له ئاده‌مه‌وه، تا‌کو
 خاته‌م "عليهم السلام"، بۆ چه‌سپاندنی ره‌وانه‌ کردوه.

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِيَ إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾
 الانبیاء-۲۵.

واته: وه له پیش تۆدا هیچ پیغه‌مبه‌ری‌کمان نه‌ناردوه، مه‌گه‌ر پیمان را‌گه‌یانده
 که: جگه‌ له‌من، هیچ په‌سترای‌ک نه‌یه، ده‌جا به‌س من په‌رستن.

به‌لێ، خوا بهیه‌کگرتن، خوازیاری ته‌وه‌یه، که مروّقایه‌تی به‌هه‌موو نه‌ته‌وه و
 ره‌نگ و زمانانیانه‌وه و، به‌هه‌ردووک ره‌گه‌زی نیرو می وه، له‌هه‌موو رووی‌که‌وه
 وه‌ک یه‌ک و یه‌کسان و، به‌هیچ جوړی‌ک به‌رزی و نزمی و جیا‌و‌زی یان له‌نیواندا
 نه‌یه و، هیچ تا‌ک و بنه‌ماله و هۆزو نه‌ته‌وه (فرد و عائله و عشیره و شعب) ی‌ک
 له‌ته‌سل دا پله و ئیمتیازی، به‌سه‌ر تا‌ک و بنه‌ماله و هۆز و نه‌ته‌وه‌یه‌کی دیکه
 دانیه، چونکه‌ خوی داد‌گه‌ر هه‌موویانی "وێرای ته‌وه‌ی که له‌رووی ره‌چه‌له‌که‌وه،
 له‌ باب و دای‌ک‌یک هینا‌ونه‌دی "بۆ‌ته‌وه‌ دروست کردوه، که به‌ندایه‌تی بۆ خوا بکه‌ن:

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾ الذاریات-۵۶.

کەواتە: بەندەى خوابوونى مرۆفەکان و، تەنیا پەرستراو (معبود) بوونی خوا "سبحانه وتعالی"، خوازیار (مقتضی) یە کسان بوونیانە، لەهەموو ڕوویکەود: چ لە ڕووی ئازادیی و ماف و ڕێزو حورمەتیانەود، وە چ لە ڕووی بەهەرە وەرگرتنیان لە خێرو بیرو نازو نیعمەنەکانی سەرزمینەود، کە خوا بەراشکاوایی فەرموویەتی: هەرچی لەزەمین دایە بۆ هەمووتانم دروستکردووە، بێ جیاوازیی:

﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا....﴾ البقرة-۲۹.

ئنجای هەر لیڕەشەووە دەزانین: بۆچی فیرەهون و نەمرود و حوکمرانە خو سەپینە خو شگوزەرانەکان، هیندە بە پەيامی یەکتاپەرستانەى پیغەمبەرانی خوا قەلەس و نارەحەت بوونەو، بەهۆیەووە کێچیان کەوتۆتە کەول؟!

ئاخر ئەگەر بێت و خەلک و جەماوەر، بیروکەى تەنیا پەرستراو بوونی خوا (توحیدالله) لەعەقل و دلیدا بچەسپى، بوار بۆ تاغووتەکان نامینى، لافى پەروردگاریتیى و پەرستراویتیى (ربوبیة والوہیة) بەسەر خەلک دا لیبدەن و، فیرەهونانە بلین: ﴿أَنَا رَبُّكُمْ الْأَعْلَى﴾ النازعات-۲۴، ﴿... مَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِنْ إِلَهِ غَيْرِي...﴾! القصص-۳۸.

کەواتە: خوا بەیەکگرتن و تەنیا خوا پەرستن، وێرای ئەو کە گەورەترین راستییە لە بوون (وجود) دا، باشتترین کۆسپ و لەمپەریشە لەبەردەم حوکمراناندا، کە کەلکەلەى کوێخایەتیان بچیتە کەللەووە و، سەرەنجام خوێان بەخاوەنى خەلک و ولات (عباد وبلاد) بزنان و، بەچاوى کۆیلە و خزمەتکاریش، تەماشای مرۆفەکان بکەن و، لەئەنجامی ئەوئەشدا، قۆرخکاریى و پاوانخوازیی بکەنە پیشە و، ولات و کۆمەلگا پربکەن لەقەیران و کێشەى زۆرو جوړاو جوړ!

ئنجای هەر لیڕەشەووە دەزانین، بۆچی ئیسلام - دوا نوسخەى بەرنامە و هیدایەتى خوا بۆ مرۆفایەتیى - وشەى بەرزى (لا اله الا الله) ى کردووە بەدروشمى خوێ!

چونكى (لا) شمشىرىكىگە مىلى ھەرچى پەرستراۋى ساختىيە - ئەشەيتان و مروف و
 حىزب و پىرئىم و دارو بەرد و ئەستىرە و ئارەزو و ھتد - دەپەرپىنى و، تەنيا
 پەرستراۋىتىنى بۇ خاۋى تاكى پەرستراۋى راستەقىنەى شايستەى پەرستران،
 دەچەسىپىنى، ھەر بۇيەش زانايانى ئىسلام ناويان لىئاۋە: (كلمة النفي والإثبات)
 وشەى لابرەن و چەسپاندن!

تەنيا پەرستنى خواش كاتىك دىتەدى كە مروف:

تەۋپەرى: خۇشويستىن و، لىترسان و، پشت پى بەستىن و، بەگەرەو مەزن گرتىن و،
 مىلكەچكىردنى، تەنيا بۇ خوا بى.

ھەرۋەھا: جگە لەخوا پەرستىن (عبادة غير الله)، كە ھاۋبەشدانان (شرك)ى
 پىدەگوتىرى، بەۋە دىتەدى كە مروف: تەۋ پەرى خۇشويستىنى، يان لىترسانى،
 يان پشت پى بەستىنى، يان بەگەرەو مەزن گرتىنى، يان مىل بۇكەچكىردنى، بۇ
 جگە لەخوا بى.

پەنھەيلىدىكى مەكتەپنى مەۋسۇئە ھەلى بابىر

archive.org/details/alibapir

AliBapir

Google Play App Store

QR codes for app download

لە نۇرە كۆمەللەيتىدىغان لىكەنلىك

بىزنىڭ بىز مۇۋاپىق ئالاقىلىشىش

www.alibapir.com

پەنھەيلىدىكى مەكتەپنى مەۋسۇئە ھەلى بابىر

ھەلى بابىر AliBapir

پەنھەيلىدىكى مەكتەپنى مەۋسۇئە ھەلى بابىر

QR codes for social media and app

بنه‌مای سییه‌م :

خوا (سبحانه و تعالی) هه‌موو پیغه‌مبه‌رانی بۆ چه‌سپاندنی
دادگهریی ناردوه، تاكو رێ له‌سته‌م و چه‌وساندنوه بگيرێ

به‌لێ، خۆی دادگهر (عزوجل) وه‌ك چۆن له‌ئایه‌تی (۲۵) ی (الأنبياء) دا
"كه‌ له‌بنه‌مای دووه‌مدا هه‌تاه‌مان" راپه‌گه‌یانده، كه‌ تێكه‌رای پیغه‌مبه‌رانی خۆی
"عليهم السلام" - له‌بۆاری په‌یوه‌ندی مرۆقه‌كان له‌نیو خۆیاندا - بۆ ئه‌وه‌ ناردوه
كه‌ مرۆقه‌كان ته‌نیا خوا په‌رستن، واته‌: ته‌هلی ته‌وحید بن و، خۆیان له‌شیرك
دوو‌ر بگرن، به‌هه‌مان شیوه‌ش: له‌ ئایه‌تی (۲۵) ی (الحديد) دا، راپه‌گه‌یانده
كه‌ سه‌رجه‌م پیغه‌مبه‌رانی خۆی "عليهم السلام" به‌به‌لگه‌ ڕوونه‌كان و به‌كتیبه‌ و
ته‌رازووه‌وه‌ ڕه‌وانه‌كردوون، تاكو خه‌لك به‌دادگهریی (قسط) به‌رپه‌وه‌بچن:

﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ
النَّاسُ بِالْقِسْطِ...﴾

(قسط) یش مانایه‌که‌ی له‌وشه‌ی (عَدْل) وه‌ زۆر نیزیکه‌، به‌لام هاوواتا (مُتَوَاتِف)
نین، چونکه‌ وشه‌ی (قسط) زیاتر بۆاری ماددی و ئابووری ده‌گرێته‌وه‌ و،
وشه‌ی (عَدْل) یش مانایه‌که‌ی گشتیه‌، یان زیاتر بۆاری مه‌عنه‌ویه‌ی ده‌گرێته‌وه‌.

دیاره‌ دادگهریی و یه‌کسانیی (العدل والمساواة) یش ماناکانیان تارا‌دده‌یه‌کی
زۆر تێکه‌له‌کێشن و، هه‌ردووکیان پیچه‌وانه‌که‌یان سته‌م (ظلم) ده‌، هه‌ر بۆیه‌ش
له‌هه‌ر شوێنێک دادگهریی و یه‌کسانیی هه‌یه‌، سته‌م و جیاکاری نایه‌.

ھەلبەتتە ئەو دادگەرىيەش، كە خۇاى كاربەجى ھەموو پىغەمبەرانى پاىيەبەرزى خۇى "عليهم السلام" بۇ چەسپاندنى ناردودە، گشتگىرە و تايىبەت نىيە بەلايەنىڭ و دووانەودە، بەلكو سەرچەم بوارەكانى:

نەتەۋەيى، سىياسىي، ئابوورىي، كۆمەلايەتتى، دەگىتتەۋە.

ئىنجا بەپىي ئەو بىنچىنە شەرعىيە زانايان لەسەرى رىككەوتون: (الأمر بالشيء، أمرٌ به وبكل ما هو متوقف عليه) واتە: فەرمانكردن بەشتىك، فەرمانكردنە بەخودى ئەو شتە و، بەھەرشتىكىش، كە ئەو پەكى لەسەرى كەوتودە.

بۆۋىنە: فەرمانكردن بەنويژ: فەرمانكردن شە تارەت گرتن و، دەستىۋىژ گرتن و، پۇشاكى خاۋىن لەبەركردن و، لەشۋىنى پاك وەستانىش، چۈنكە نويژ كىرگەن بەپىي ھىچ كام لەۋانە، دروست نىيە.

بەلى، بەپىي ئەو بىنچىنە شەرعىيە "كە لەھەمان كاتدا بىنچىنەيەكىي عەقلىيەشە" ھەموو ئەو ھۆكار و ئامرازانەي، كە چەسپاندنى دادگەرىي و، بەرپۇەچۈونى خەلك و كۆمەلگا بەشۋىيەكى دادگەرانە، پەكىيان لەسەريان دەكەۋى، دابىن كىرگەن و دەستەبەركىرگەن پىۋىست دەپ، ۋەك:

۱- ھەبوونى سىستىمىكى ھوكمپرانى تەندروست.

۲- بەدامەزراۋەكردنى كارەكان.

۳- پاىبەندىي بەدەستۋورەۋە.

۴- سەرۋەرىي ياساۋ.. ھتد..

كەۋاتە:

ئىمەي خەلكى مەسۇلمانى عىراق و ھەرىمى كوردستانىش:

۱- مەسۇلمان بوونمان.

۲- شۋىنكەۋىنمان بۇ پىغەمبەران "عليهم السلام" بەگشتىي و، پىغەمبەرى كۆتايى (محمد) "صلى الله عليه وسلم" بەتايىبەت.

۳- ۋە ئىمان ھەبوونمان بەقورئان.

له‌سهرمان پیوست ده‌کهن، که هه‌ول و هیممه‌تمان بخه‌ینه‌کار، بو چه‌سپاندنی نه‌و داد‌گهریه‌ی، که خوی میهره‌بان تی‌کرای پیغه‌مبه‌رانی خوی بو چه‌سپاندنی ناردوه، وه بو فراهه‌م هی‌نان و ده‌سته‌به‌رکردنی، سه‌رجه‌م نه‌و هو‌کار و نام‌رازانه‌ی، هاتنه‌دی داد‌گهری له‌سهریان وه‌ستاوه، که پیشتر با‌سمان کردن.

نجا له‌لایه‌کی دیکه‌شه‌وه:

له‌سو‌نگه‌ی نه‌وه‌وه که جی‌گروه (بدیل)ی داد‌گهری، ستم (ظلم)ه و ستمیش قه‌ده‌غه‌کراوه، بگره ستم‌کاران له‌لایه‌ن خواوه له‌عنه‌تیا‌ن لی‌کراوه:

﴿...أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ﴾ هود - ۱۸-

بو‌یه جاری‌کی دیکه‌ش له‌سهر هه‌مو‌لایه‌ک پیوسته، هه‌ولی هی‌نانه‌دی داد‌گهری و، ریشه‌کیش‌کردنی دژ و پی‌چه‌وانه‌که‌ی بدن، تا‌کو له‌خه‌شم و تو‌ورمی و نه‌فرینی خوا دو‌ورین!

له‌بنه‌مای چواره‌میشدا، با‌سی‌کی ستم (ظلم) و به‌رهه‌م و ده‌رها‌ویشته شوومه‌کانی له‌دنیا و دوا‌ر‌وژدا، ده‌که‌ین.

نه‌نۆره‌ دو‌مه‌ل‌به‌نی‌ه‌کان له‌که‌ل‌ن

نخ‌ه‌کم عیر مو‌افق‌ النوا‌دل‌ الا‌ت‌مه‌لی

ع‌لی‌ باب‌یر / AliBapir

archive.org/details/@alibapir

PDF

www.alibapir.com

www.alibapir.com

ع‌لی‌ باب‌یر / AliBapir

که‌ن‌ای

را‌ک‌ه‌ب‌اند‌نی مه‌کت‌ه‌بی‌ی م‌ل‌و‌س‌تا‌ ع‌لی‌ باب‌یر

AliBapir

Google Play

App Store

که‌ن‌ای

را‌ک‌ه‌ب‌اند‌نی مه‌کت‌ه‌بی‌ی م‌ل‌و‌س‌تا‌ ع‌لی‌ باب‌یر

QR Code 1

QR Code 2

QR Code 3

را‌ک‌ه‌ب‌اند‌نی مه‌کت‌ه‌بی‌ی م‌ل‌و‌س‌تا‌ ع‌لی‌ باب‌یر

بنه‌مای چوارم :
سته‌مکاری، ھۆکاری نه‌فرینی خوا و
رووخانی کۆمه‌لگایه

ٺه گهر به هوئی داد گهرییه وه، خاوهن مافه کان به مافی خوئیان ده گهن، له سایه ی
 شوومی سته م (ظلم) دا، سته مکاران مافه کانی خه لکی پیشیل ده کهن، هه ربویه ش
 ٺه گهر به هوئی پروناکیی داد گهرییه وه، ولات بو هه موولایه ک فراوان و، زیان و
 گوزهران ئاسان ده بی، به پیچه وانه وه: له ته نجامی سته م دا، نه ک هه ر ولات، بگره
 مروؤ چوار دیواری ماله که ی و، ته نانه ت دل و سینه ی خویشی لی وه تنگ
 دی.

هه‌لبه‌ته سته‌میکیش هینده شووم و به‌زەر بی، شتیکی چاوهر وانکراوه، که
خوای داد‌گەر نه‌فرین له‌خاوه‌نه‌کانی بکات و، ئیعلانی دزایه‌تی له‌گه‌لدا
کردنیان بکات:

﴿...أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ﴾ هود - ١٨.

ئىنجا بەدلىنىيىشەۋە: ھەر كەس و كۆمەللىك نەفرىنى خوا روويان تىبكات و بەرۈكيان بگرى، ھىچ خىرىكيان لى ھەلئاورى و، ھەموو نەگبەتتى و نەھامەتتەك شانبا دەگرى.

هەر بۆیەش خوای کاربەجی و شارەزا، لەچەندان شویینی قورئاندا رایگەیاندووە،
 کە ئاوەدانایی ولاتان بەدادگەرییەوه پەيوەستەو، لەئەنجامی سەتەمکارییدا، هەرس
 دینن و، سەریان بەفەتارەت دەچی، وەك فەرموویەتی:

﴿...وَمَا كُنَّا مُهْلِكِي الْقُرَىٰ إِلَّا وَأَهْلُهَا ظَالِمُونَ﴾ القصص - ۵۹۔

واتہ: وہ یتیمہ عادیہ تمان نیہ تاوہ دانییہ کان بفعہ و تینین، مه گهر خه لکه که یان سته مکاری بی۔
هه ربویه ش خوی زانا و توانا، خه لکی له نیوان تیمان و کوفردا نازاد و
سه ریشک کردوه:

﴿وَقُلِ الْحَقُّ مِن رَّبِّكَ فَمَن شَاءَ فَلْيُؤْمِن وَمَن شَاءَ فَلْيُكْفُرْ...﴾ الکهف - ۲۹۔

واتہ: وه بلی هق له په روه رد گارتانه وهیه، تنجا کی دیه وی بابر وایینی و، کیش
دیه وی با بیروا بی۔

به لام به هیچ جوریک ری سته می نه داوه، چونکه خه لک و کومه لگا،
ده گونجی به تیمان و کوفروه، پیکه وه بژین، به لام سته م، هاوسه نگی کومه لگا
تیک ددها و شیرازی ده چرپینی، بویه ش زانایانی نیسلام له میژر گوتوویانه: (قد
یدوم الملک مع الکفر، ولا یدوم مع الظلم) حوکمرانی به کوفروه به رده وام ده بی،
به لام به سته مه وه ده وام ناکات.

دیاره سته میش زور جوری هه و، له زور بواراندا به رجه سته ده بی: سیاسی،
تابووری، کومه لایه تی..

هه لبه ته به چه سپاندنی دادگه ری و نامراز و هوکاره کانیشی:

سیستمی حوکمرانی تهن دروست، دامه زراوه کان، سه روه ری یاسا.. هتد، ری
له سته م ده گیری، به لام پیوسته خه لک و جه ماوهریش نازاد و نازا و بویری و
به دهنگی دلیر له گهل سته مکاران دا پروو به رویتته وه، هه بویه ش پیغه مبه ری
خوا "صلی الله علیه وسلم" فرمویه تی: (سید الشهداء حمزة، ورجل قام الی امام
جائر فأمّره ونهاه، فقتله) رواه أبو داود.

واته: سه روه ری شه هیدان حه مزده، وه پیاویکه له حوکمرانیکی سته مکار
هه لدهستی و، فرمانی پیده کات (به چاکه) و ریگری لی ده کات (له خراپه)،
شه ویش دهیکوژی.

ھەرودھا پىغەمبەرى خوا "صلى الله عليه وسلم" قەسە ھەق و داد گەرەنە كەردنى
لەرۋى ھۆكۈمرانى سەمكاردا، بەباشترین جىھاد داناۋە: (إِنَّ مِنْ أَكْثَرِ الْجِهَادِ
كَلِمَةُ عَدْلٍ عِنْدَ سُلْطَانٍ جَائِرٍ) رواه الترمذی.

ۋە بەپىچەمانەۋە: پىغەمبەرى خوا "صلى الله عليه وسلم" كۆمەلگايەكى
بەمردوۋ و بى خىر لەقەلەم داۋە، كە جورئەت ناكات بەستەمكار بلى: تۆ
ستەمكارى! ۋەك فەرموۋىيەتى: (إِذَا رَأَيْتَ أُمَّتِي تَهَابُ الظَّالِمَ أَنْ تَقُولَ لَهُ: إِنَّكَ أَنْتَ
الظَّالِمُ، فَقَدْ تَوَدَّعَ مِنْهُمْ) رواه أحمد.

ئىجتىھاد شەكىلى ئاشكارە، كە كۆمەلگايە ئىمە لەمىزە - بەھۆى شىۋىيەكى
ھۆكۈمرانى سەقەتەۋە، كە لەجىياتى دامەزراۋەكانى: پەرلەمان و، دادوۋىيە، كە
رەۋايى لەئىرادى خەلگ و جەماۋەردەۋە ۋەردەگرن، تاك و بىنەمالە و گروپ و
جىزب، بالادەست و بىرپار بەدەستىن - ستەمكارىيەكى بىرەزاي جۇرا و جۇر بۆتە
كابوۋسى سەرسىنگى و، تەۋاۋ سەغەت و بىزارى كەردە.

بۆيە ئەركىكى شەرىعى و نىشتەمانى سەرشانى ھەمۇلايەكە، كە قۇلى
ھىممەتى لى ھەلمايىن، بۇ كۆتايى پىھىتەمانى ستەمكارىيە و چەسپاندنى
دادگەرى لەشۋىتى دا، كە پىم وايە بۇ ئەم مەبەستەش، پىۋىستە سەرتا بىرۋا و
قەناعەتە ھەلەكانمان ۋەلا بىيىن، چۈنكە بۇچوۋنى مەۋقە، كە ھەلۋىستى
دىيارى دەكات و، كەسەك يان كۆمەلەك بۇچوۋن (تەۋرەي لار بى، بىنگومان
رەفتار (تەۋرەي) ھەل لار دەپ.

ئامانجى سەركىي ئەم زىچىرەشەم راستكەندەۋى بىرۋەقەناعەتە لار و
ھەلەكانە، كە ئەم ۋاقىيە لار و پەر ھەلە و پەلەيە، بەرھەم و دەرھەۋىشتەكەيانە.

لەبنەماي پىنچەمىشدا، باسى دوۋ بۋارە سەركىيەكەي تىدا بەرجەستە بوۋنى
ستەم دەكەين، كە بىرىتىن لە: دەسلەت و سامان (السلطة والثروة).

بنه‌مای پینجه‌م :

قۆرخکردنی ده‌سته‌لات و ده‌ست به‌سه‌رداگرتنی
سامان، دوو به‌رجه‌سته‌که‌ری سه‌ره‌کیی سته‌من

وه‌ك له‌بنه‌مای چوارده‌م دا باسمان كرد: سته‌م (ظلم) له‌زۆر بواران دا به‌رجه‌سته ده‌بێ، بگه‌هه‌ری کارێگه‌ری خراپ له‌سه‌ر هه‌موو شتێك داده‌نێ و، زه‌ر و شوومی سته‌م، ورد و درشتی ژيان و گوزه‌ران و كۆمه‌لگا ده‌گرێته‌وه‌.

به‌لام به‌پله‌ی یه‌كه‌م، سته‌م: له‌ قۆرخکردنی حوكم و ده‌سته‌لات و، پawanکردن و ده‌ست به‌سه‌رداگرتنی مال و سامانی ولات دا، به‌رجه‌سته ده‌بێ.

ئنجاه هه‌ر لێره‌شه‌وه‌ نه‌هێنی ئه‌وه‌مان بۆ ده‌رده‌که‌وی، که بۆچی سه‌ره‌سه‌خته‌ترین دوژمن و ناحه‌زی پێغه‌مبه‌رانی خوا "عليهم الصلاة" و په‌يام و به‌رنامه دادگه‌رانه و ئازادیخوازه‌کیان، له‌ژێر دوو ناوونیشانی:

۱- خۆبه‌زلگه‌ران (المستکبرين).

۲- خۆشگوزه‌رانان (المترفين) دا،

خۆیان بیهیوه‌ته‌وه‌؟! وه‌ك لهم ئایه‌تانه‌وه‌ ده‌رده‌که‌وی:

۱- ﴿قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَنُخْرِجَنَّكَ يَشْعِيبُ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَكَ مِنْ قَرْيَتِنَا أَوْ لَتَعُوذُنَّ فِي مِلَّتِنَا قَالَ أُولَٰئِكَ كَإِيهِمْ﴾ الأعراف - ۸۸.

واته: ئه‌و ده‌مه‌راسته‌نای خۆیان به‌زل ده‌گرت له‌گه‌له‌که‌ی، گوتیان: ئه‌ی شوعیب! خۆت و ئه‌وانه‌ی بره‌وانان له‌گه‌لت هه‌یناوه، له‌ولاته‌که‌مان ده‌رتان ده‌که‌ین،

یان دەگەرپێنەوه نیۆ ئایینه که مان.

۲- ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِّنْ أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُوذُنَّ فِي مِلَّتِنَا فَأَوْحَىٰ إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَتُهْلِكَنَّ الظَّالِمِينَ﴾ ابراهیم -۱۳-

واته: وه ئهوانه ی بیڕوابوون به پیغه مبه ره کانی خۆیانیان گوت: له سه ره زه مینی خۆمان وه ده رتان ده نیین، یان ده بی بگه رپێنەوه نیۆ ئایینه که مان، په روهر دگاریان پیڕا گه یاندن: ینگومان سته مکاران ده فه وتیین.

۳- ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِّنْ نَّذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ﴾ سبأ -۳۴-

واته: وه هیچ ئاگادار که ره وه یه کمان له هیچ ئاوه دانیه که دا نه ناردوه، مه گه ره خۆشگوزه رانه کانی گوتوویه نه: ئیمه بیڕواین به وه ی پی روه انه کراون.

وه که ده بینن له ئایه تی (۸/۸) ی (الأعراف) دا، ده مر است و هوکمرانه خۆبه زلگرو خۆسه پێنه کانی گه لی مه دیه ن، هه ره شه له (شعیب) ی پیغه مبه ریان "علیه السلام" ده که ن، که خۆی و بروادارانی شوینکه وتووی شاربه ده ره ده که ن، ته گه ره ده ست به رداری ئایین و به رنامه که یان نه بن!

وه له ئایه تی (۱۳/۱) ی (ابراهیم) دا، تی کرای هوکمرانانی کافری خۆسه پێن و سته مکار، هه ره شه ی شاربه ده ره کردن، یان هه لگه رانه وه له به رنامه ی خوا و گه رانه وه سه ره رپبازی وان، له تی کرای پیغه مبه ران "علیهم السلام" ده که ن، به لام سه ره نه جام خوای داد گه ره له سه ره پیغه مبه ران و شوینکه وتووانی چه وساو دیان وه ده نگ دی و، موژده ی له به ی ن بردنی هوکمرانانی خۆسه پێن و سته مکاریان پیده دات: ﴿فَأَوْحَىٰ إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَتُهْلِكَنَّ الظَّالِمِينَ﴾، هه لبه ته لی رده ا خوای بالا ده ست له به ی ن بردنی سته مکارانی، وه که عاده ت و یاسا (سنة) یه کی به رده وامی خۆی خستوته پروو، واقعی میژووی به شه ریش به جوانترین شیوه ئه و یاسایه ی خوای به رز و مه زنی تیدا به رجه سته بووه.

وه له ئایه تی (۳۴) ی (سبأ) دا، خوای زانا و شارهزا راپیده گهیه نی، که هه می شه چینی خوشگوزهرانی شه پ و گوپ لیدهر، له سه ر حیسایی خه لک و جه ماوهری رده ش و پرووت و چه و سیئراوه، دوژمن و ناحه زانی پیغه مبه ران و، په رچ و له مبه ری سه ر پریان بوون.

شایانی باسی شه که (فرعون) - له قورئانی دا - په مزی حوکرانی خۆسه پین و سته مکار (الحاکم المستبد الظالم) ه، بۆیه ش به سه رهاته که ی زۆر دووباره بۆته وه به شیوازی جۆرا و جۆر، چونکه خوای په نهانزان زانیویه تی، که شیوه ی حوکرانی فیعه ونانه، له ژیر ناوونیشانی جۆرا و جۆردا، له ژیری مرقدا به رده وام ده بی.

پوخته ی بیروای سیاسه تی فیعه ونیش، له ئایه تی (۲۹) ی (غافر) دا هاته وه:

﴿ قَالَ فِرْعَوْنُ مَا أُرِيكُمْ إِلَّا مَا أَرَىٰ وَمَا أَهْدِيكُمْ إِلَّا سَبِيلَ الرَّشَادِ ﴾

واته: فیعه ون گوتی: ته نیا نه و ده تان بۆ په سه ند ده کم، که خۆم پیم باشه، وه من ته نیا رپی چاکتان پیشان ده ده!

هه لبه ته هه ر نه و جۆره بیر کردنه وه و سیاسه تکردنه ش، له بابایه ک چاوهری ده کری، که خۆی به په ره رد گاری به رزتری خه لک و، په رستراویان بزانی:

﴿ فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَىٰ ﴾ النازعات - ۲۴ -

﴿ يَتَأْتِيهَا الْمَلَأُ مَا عَلِمْتُ لَكُم مِّنْ إِلَٰهِ غَيْرِي ﴾ القصص - ۳۸ -

به لئ وینا کردن (تصور) و بیر کردنه وه ی مرقفه، که جۆری هه لئس و کهوت (تصرف) و ره فتاری دیاری ده کات، بۆیه ش له گوپین و چاککردنی واقعی پر سته م و خراپه کاری، حوکرانه خۆسه پین و سته مکاره کان، له راستکردنه وه و ریشه کیشکردنی بیرو و قه ناعه ته چه وته کانیا نه وه ده ست پیده کات.

هه ره ها (قارون) یش په مزی که سانی خوشگوزهران و، ده ست به سه رد اگری سامان و مولکی خه لک و جه ماوهره، وه (هامان) یش په مزی که سانی خه لک

چه واشه کار و فریودهره، وه هه میسه ش خوشگوزهرانی کۆکه ره وهی مآل و سامانی هه پام، له گهآل حوکمرانی خۆسه پین دا، له سه نگه ریکدان، دژی خه لک و، کهین و بهینیان پیکه وه ههیه، ههروه ها راگه یاندنی وابهسته و دابهسته ی چه واشه کار و ماستا وچی و دهوآل کوتیش، له خزمهت ههردووکیاندایه، بۆیه ش خوی زانا و توانا، له زۆر شوینی قورئاندا، ناوی (فرعون) و (قارون) و (هامان) پیکه وه دینی، بۆ وینه:

﴿وَقُرُونٌ وَفِرْعَوْنٌ وَهَمَلٌ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مُوسَى بِالْبَيِّنَاتِ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانُوا سَابِقِينَ﴾ العنکبوت - ۳۹.

دیاره (قارون) له پرووی ره چه له که وه، له گه لی چه وساوهری (بنی اسرائیل) بووه، به لام بۆ ئه وهی له په نای دهسته لاتنی نارهوا و خۆسه پینانه ی فیرعه ون دا، سامانی هه پام په زمهنده بکات و وه سه ریک بنی، له گه له سهتهدیده که ی هه لگه پرایه وه و، دایه پآل فیرعه ون و هامان و دار و دهسته کهیان:

﴿إِنَّ قُرُونٌ كَانَتْ مِنْ قَوْمِ مُوسَى فَبَغَى عَلَيْهِمْ وَأَيْنَهُ مِنَ الْكُفْرِ مَا إِنْ مَفَاتِحَهُ لَسَنُوا بِالْعَصْبَةِ أُولَى الْقُوَّةِ...﴾ القصص - ۷۶.

(هامان) یش رۆلی راگه یاندنی چه واشه کاری خه لک و جه ماوهر و، دهوآل کوتی دهسته لاتنی خۆسه پینی گه پراوه:

﴿وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَهْمَنُ ابْنُ لِي صَرَحًا لَعَلِّي أَبْلُغُ الْأَسْبَابَ ﴿٣٦﴾ أَسَبَبَ السَّمَوَاتِ فَأَطَّلِعَ إِلَى إِلَهِ مُوسَى وَإِنِّي لأَظُنُّهُ كُذَّابًا...﴾ غافر - ۳۶، ۳۷.

به لی: سیکوچه ی: {فرعون، قارون، هامان}، ره مزه بۆ سیکوچه ی شوومی:

۱- دهسته لاتنی قۆرخکرای نارهوا.

۲- مآل و سامانی به هه پامیی وه سه ریک نراو.

۳- راگه یاندنی کریگرته ی چه واشه کاری ماستا وچی.

ئىنا لە ھاۋىدا، كە ئىمەش كۆمەلگايەكى مەسۇلمانىن و، دەزانىن خۇاى دادگەر چەندە ئەو سىكۇچكە (ئالوت)ە شوومە: [فرعون، قارون، هامان] دىبوغزىنى، دىبى زۆر لە خۇمان وريابىن، كە نەك ھەر نەبىنە بەشىكى پىكھاتەى ئەو سىكۇچكە شووم (الثالوث المثلث)، بەلكو پىويستە ھەموو ھەول و ھىممەتىشمان بخەينەكار، بۇ رىگرتن لە: تەنات چەكەرەكردن و پروانى بىرۆكەى ئەو سىكۇچكەش، چ جاي سەرھەلانى لەسەر ئەرزى ۋاقىع.

ھەلبەتە ھەر ئەۋەش ھىكمەتى زۆر دووبارە كەردنەۋەى بەسەرھاتى موسا و فىرەۋنە، لەقورئاندا: خۇاى كاربەجى لەپشت ئەو بەسەرھاتەۋە پىمان دىفەرموى:

مەھىلن بىرۆكەى فىرەۋنايەتتەن لەنپودا دروست بى و، ھەركات فىرەۋنىك، يان چەند فىرەۋنىكىش پەيداۋون، لەبەرنەريان دا بىنە موسا!

بۇ ۋاقىتتا ئىستان مەسۇلمانىن ھەقىقەتەن بىر

archive.org/details/alibapir

AliBapir

Google Play App Store

QR codes for app download

www.alibapir.com

مەسۇلمانىن ھەقىقەتەن بىر

AliBapir

QR codes for app download

بىنەماي شەشەم :

با سىمىرغانە بىرنەكەينەۋە:

گۇرانى ۋاقىيەت، بەرھەمى خۇگۇرپىنمانە!

ھەممۇ لايەكمان كەم و زۆر، بىر لەچاككردن و گۇرپىنى ۋاقىيەت و بارودۇخى
ناھەموار و پىرگرفتارىي ھەرىكەكەمان دەكەينەۋە و، لەبارەيەۋە دەۋىيىن، بەلام
كەمتروايە يەككىمان بىر لەۋە بىكەتەۋە، كە دەپى خۇشى بگۇرپى و لەخۇيەۋە
دەست پى بىكەت!

ئىنجا ئەم ھالەتەمان، بەسەرھاتىكى ئەفسانەيى پىرپەند، دىئىتەۋە ياد، كە
ھەۋل دەدەم زۆر بەكورتىيى بىگىر مەۋە:

دەۋى ئەۋەى بالندەكان گۇيى بىستى ئەۋە دەپن، كە بالندەيەك ھەيە لەپشت
كىۋى (قاف) بەناۋى (سىمىرغ) كە پادشاى سەرجم بالندانە، لەنيۇخۇياندا رىك
دەكەۋن، كە سى (۳۰) دانە بالندە (مەل) بەنۇيەرايەتتى سى (۳۰) جۇر
لەبالندان ۋەك: قاز مراۋىيى، كۆتر، لەقلەق، كە...ھتد، پىكەۋە بەرپى بىكەۋن،
بەرەۋ كىۋى قاف، بەمەبەستى دىدارى سىمىرغ.

ئىدى ئەۋ سى بالندەيە، بەرپى دەكەۋن و، ھەر دەرپۇن و دەرپۇن، ھەتا ماۋىيەكى
زۆر دەپن، بەلام ھىچ سەر وسۇراخى كىۋى قاف و سىمىرغ ديارناپى، پاشان
لەنيۇخۇيان دا دەكەۋنە راۋىژ و بىر كەرنەۋە و، سەرەنجام دەگەنە ئەۋ قەناعەتە،
كە نەكىۋىك ھەيە بەناۋى (قاف) و، نەبالندەيەكىش بەناۋى (سىمىرغ)، بەلكو
سىمىرغ (سى مرغ: سى بالندە) ھەرخۇيانن!

ئىنجا ئىمەش خۇمان پىكھىنەرى ۋاقىيەكەى خۇمانىن و، ھەر گۆرپانكارىيەكمان بوى، لە ۋاقىيەى ھەرىمەكەماندا روويدات، دەبى لەخۇماندا بىكەين و، ھەركامىكىشمان لەخۇيەو دەست پى بىكات.

خوای کاربەجى و زانا لەوبارەو، فەرموویەتى:

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ...﴾ الرد - ۱۱.

واتە: بەدلىيىيى خوا ۋاقىع و حالى ھىچ كۆمەلنىك ناگۆرپى، تاكو ئەوان حال و بالى خودى خۇيان نە گۆرپ..

مەبەستىش لە (ما بآنفسهم) بەگشتى سى شتە:

۱- بىر و بۆچۈنەكانى عەقل و ھۆش.

۲- ھەست و سۆزەكانى دل و دەروون.

۳- ئاكار و رەفتارە پەنھان و روالەتەكان.

بەلى، بىگومان ۋاقىع و بارودۇخى چاك، يان خراپى ھەر گەل و كۆمەلگايەك، رەنگدانەو دە زادە و بەرھەمى بىرۆكەكان و، ھەست و سۆزەكان و، ئاكارەكان (الافكار والعواطف والسلوكيات) يانە، ۋەھەر كۆمەلگايەك بىھوى گۆرپانكارىيى لە ۋاقىيەى خۇيدا بىكات، دەبى لەخۇگۆرپىنەو دەست پى بىكات، با وئەيەك بۇ روونكرەنەوى مەبەست بىيىنەو:

لەكۆمەلگاي ئىمەدا، كە ستەم و قۆرخكارىيى لەھەردووك بواری: حوكم و سىياسەت و، مال و سامان دا، ھاوسەنگىيى و شىرازەى كۆمەلگاي تىكدادە و، خەرىكە تەواو فزە لەچىنى ھەژار و نەدار بېرپى و، بەبەردەوامىي لەپرووى حوكمپانىيەو: قۆرخكارىيى و خۆسەپاندىن، رېژەكەى ھەلدەكشى و، لەپرووى ئابوورىيشەو، ژمارەى ھەژارەكان زۆرتەر و دەرامەتياں كەمتر و، ژمارەى ساماندارەكان كەمتر و سامانەكانيان زياتر دەبى، لەھالىكدا كە خۇمان بەكۆمەلگايەكى مسولمان دادەنىيىن و، خوای کاربەجىش بۇ مسولمانانى ديارىيى كەردەو، كە دەبى ھەركام لە:

۱- دهسته لات (السلطة).

۲- سامان (ثروة).

دوورین له قۆرخکاری و، له نیوان خه لکدا دهستاو دهست (مداولة) یان پێ بکری: وهك له باره ی دهستاو دهست پێکردنی دهسته لات هه، فهرموویه تی:

﴿وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ ...﴾ آل عمران - ۱۴۰-

وه له باره ی قۆرخ نه کرانی سامانه وه، له دهستی دهوله مه نداندا، فهرموویه تی:

﴿... كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ ...﴾ الحشر - ۷-

ئنجا نه گهر بویستری، نه و واقعیته دهسته لات و سامانه ی تیدا قۆرخکاره، له لایه ن چه ند که سیکی که مه وه، بگۆرری، پێیسته سه رتا:

یه کهم: قۆرخکاره کانی دهسته لات و سامان بیر ورا و قه ناعته هه له کانی نیو عه قل و هۆشیان و، هه ست و خولیا بی وێژدانییه کانی نیو دل و دهروونیان و، ئاکار و خه سلته په نهان و رواله ته کانیان، که بوونه ته زه مینه خو شکه ری قۆرخکارییه که یان، بگۆرن و به خو یان دا بچه وه و، دلنیا بن - وهك له بنه مای یه کهم و دووم دا خستمانه پروو - که هاوولاتیانی دیکه ش، وهك نه وان و بی کهم و زیاد، مرو ف و، هه قیان نیه که لکه له ی هه بوونی هیه چ جو ره پله و ئیمتیازیکیان له که لله دا هه بی به سه ریانه وه، وه هه ر نه ندازه یه که له دهسته لات و سامانیان، به شیوازیکی نارها ده ست به سه ردا گرتبی و قۆرخ کردبی، پێیان چه رامه و به سه تمکار (ظالم) داده نری و، سه تمکارانی ش له دنیا و دوا رۆژدا سه ره نجامیان ریسوایی و سه ریه فه تاره ت چه و نه، وهك خوای داد گهر فهرموویه تی:

﴿وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَمَّا ظَلَمُوا﴾ یونس - ۱۳-

واته: وه ییگومان سه ده کانی پێش ئیه مان، به هۆی سه ته مه وه فه وتان دن..

دووهم: هه ره ها پێیسته خه لک و جه ماوه ری چه و ساوه و به شخوراویش: عه قل و هۆشی خو ی هۆشیار و، دل و دهروونی بیدار بکاته وه، خو ی له ئاکار و خو و خه دی

نزم و پهست بژار بکات و، ئەو ریز و حورمهته، که خوا لییناوه و، ئەو پله وپایه بهرزە که پێیداوه، که جێنیشینایهتیی خوا کردنه لهسەر زهوی، لهخویدا بیپاریژی و، رپی بههیچ کهس و لایهتیک نه‌دات، که به‌چاوی کۆیله و خزمه‌تکار سهیری بکات و، ماف و که‌رامه‌ت و ئازادییه‌کانی پێشیل بکات، وه‌ دلنیا‌بن که وه‌ک چۆن سته‌مکاران له‌سەر سته‌م‌کردنه‌که‌یان، گونا‌ه‌بار و سزابه‌رن، سته‌ملیک‌راوانی ملکه‌چکه‌ریش، له‌سەر رازی‌بوونیان به‌سته‌مدیده‌یی و به‌شخورایی، گونا‌ه‌بار و سزابه‌رده‌بن، چونکه‌ خ‌وای داد‌گه‌ر هه‌رکام له‌سته‌م‌کردن و سته‌م قبو‌ول‌کردنی، قه‌ده‌غه‌کردوون، وه‌ک فه‌رموویه‌تی:

﴿... لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ﴾ البقرة - ۲۷۹-

واته: نه‌سته‌م بکه‌ن و نه‌باسته‌م‌ب‌یشتان لی‌بکری.

هه‌روه‌ها خ‌وای بالا‌ده‌ست و زال، وه‌ک چۆن حوکمه‌رانانی خ‌ۆسه‌پینی سته‌مکار، دوو‌قات سزا ده‌دات، به‌هه‌مان شی‌وه‌ش شوینکه‌وتووانی ملکه‌چکه‌ر بۆ سته‌مکارانیش، دوو‌قات سزا ده‌دات، وه‌ک فه‌رموویه‌تی:

﴿... حَقَّ إِذَا أَدَارَكُوا فِيهَا جَمِيعًا قَالَتْ أُخْرِنَهُمْ لِأُولَئِهِمْ رَبَّنَا هَؤُلَاءِ أَضَلُّونَا فَعَاتِهِمْ عَذَابًا ضِعْفًا مِّنَ النَّارِ قَالَ لِكُلِّ ضِعْفٌ وَلَكِنْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ الاعراف - ۳۸-

واته: هه‌تا کاتی‌ک که هه‌مو‌یان خر‌کرانه‌وه‌ سه‌ریه‌ک، شوین که‌وتووه‌کان به‌پێشکه‌وتووه‌کانیان گوت: په‌روه‌رد‌گاره‌مان! ئەوانه گوم‌رایان کردین، بۆیه دوو‌قات سزایان بده‌ له‌نا‌گر - ی دۆ‌زه‌خ - دا، (خ‌وا) فه‌رمو‌ی: بۆ هه‌رکام‌تان (سزای) دوو‌قات هه‌یه، به‌لام نازانن.

دیاره‌ ته‌گه‌ر سزای دوو‌قاتی سه‌ر‌کرده‌ سته‌م‌کاره‌کان، له‌به‌رانه‌بر خراپه‌ و سته‌می خ‌ویان و شوینکه‌وتووانیشیانه، سزای دوو‌قاتی شوینکه‌وتوه‌ فریو‌خ‌واردوه‌ ملکه‌چه‌کانیش، له‌به‌رانه‌بر خراپه‌ی خ‌ویان و، له‌به‌رانه‌بر ته‌وه‌ش دایه، که ته‌و مله‌وره‌پانه‌یان له‌سەر خ‌ویان و خه‌لک کرد‌وته‌ گه‌وره‌ و سه‌روه‌ر و، به‌ده‌ستی خ‌ویان رپ‌شمه‌ی وانیان خست‌وته‌ گه‌ردنیان و، باری ئەوانیان خست‌وته‌ سه‌ر‌پشتیان!

بۆيە ئەوانىش ۋەك سەر كرده سته مكاره كان، موسته هه قى سزاي دوو قاتن!

به دلتيايشه وه: خه لك و كو مه لگايه كي مسولمان، ته گهر ههر توژيك لهو
 ثايه ته قورئانيانه راميني، كه باسي سهره نجامي شوومي سته مكاربي و،
 سته مكاراني ملهور و خو سه پين و سامان و دهسته لات قورخكه و، سته مليكراواني
 ملكه چكه رو پشت دانه وينهر بۆ باري سته مكاران، ده كه ن، به هه موو هيز و
 توانايانه وه، له سته م (ظلم) ده سلّه منه وه و، بويرانه به رو كي سته مكاران ده گرن و،
 ولات و كو مه لگا له سته م و خراپه يان بزار ده كه ن، تاكو له دنيا دا به ئاگري
 سته مكاران نه سووتين و، به هو ي ته وه شه وه له روژي دواييدا، به ئاگري دوژه خ
 سزا نه درين، چونكه هه ركه س له دنيا دا ته سليمي ئيراده ي سته مكاران ببى و،
 خو ي بخاته ژير ركيبيان، له روژي دوايى دا، گيرودهي سزاي خوا ده بي و،
 ره گه ل سته مكاران ده خري، ۋهك خواي بهرز و مهزن فه رمويه تي:

﴿وَلَا تَرْكَبُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ...﴾ هود - ۱۱۳-

واته: وه له سته مكاران نيزيك مه كه منه وه، ئاگرتان تووش ده بي.

وه فه رمويه تي:

﴿أَحْشَرُوا الَّذِينَ ظَلَمُوا وَأَرْوَجَهُمْ وَمَا كَانُوا يَعْبُدُونَ﴾ ﴿٢٢﴾ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَأَهْدُوهُمْ إِلَى صِرَاطِ
 الْجَحِيمِ ﴿٢٣﴾ الصافات - ۲۲، ۲۳-

واته: سته مكاران و هاوکارانيان و ئەوانه ي له جياتي خوا ده يانپه رستن، خربكه نه وه و
 به ره و پي دوژه خ پرينمايان بكه ن.

له كو تايدا له خواي مهزن ده پاريمه وه وه ده ليم:

خوايه! يارمه تيمان بده كه:

۱- سته مكار نه بين و

۲- هاوکاری سته مكارانىش نه بين و

۳- له بهرانبهر سته مكارانىشدا، بي دهنگ و بي هه لويست نه بين.

بنه‌مای جهوتهم:

بینینی هه‌له‌و تاوانه‌کانمان و دانپێدانانیان،
یه‌که‌مین هه‌نگاوی چاکسازییه

مرۆف تاكو هه‌له‌و په‌له‌كانی خۆی نه‌بینی، قه‌ناعه‌تی به‌بوونیان نه‌بی و
دانیان پێدانه‌یه‌تی، بیگومان هه‌ولی نه‌هێشتن و خۆ لێ بژارکردنیان نادات،
بۆیه‌ش پێغه‌مبه‌ری خاته‌م (محمد) "صلى الله عليه وسلم" فهرموویه‌تی:
(إذا أراد الله بعبدٍ خيراً، زهّدهُ في الدنيا وبصره بعبوبه) أخرجه البيهقي في (شعب
الإيمان)، واته: هه‌ركات خوا چا‌كه‌ی به‌نده‌یه‌کی بوی، وای لێده‌كات دنیا به‌كه‌م
بگري، وه‌كه‌م و كورپیه‌كانی خۆی ده‌خاته به‌رچاوی.

كاتی خۆیشی ئاده‌م و هه‌ووا، باب و دایکی مرۆفایه‌تی "سه‌لامی خویان
لێ بێ"، پاش ئه‌وه‌ی به‌خوتخوته‌و دنده‌انی ئیبلیس، تووشی هه‌له‌بوون و، له‌به‌ری
دره‌خته‌ قه‌ده‌غه‌كراوه‌كه‌یان خواردو، خوی میهره‌بان سه‌ره‌زنه‌شتی كردن، بێ سێ و
دوو دانیان به‌هه‌له‌سته‌می خۆیاندا هێناو، داوای لێبوردنیان له‌په‌روه‌ردگاریان
كرد، وه‌ك خوا له‌وباره‌وه‌ فهرموویه‌تی:

﴿... فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوْآتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ
الْجَنَّةِ وَنَادَاهُمَا رَبُّهُمَا أَلَمْ أَنْهَكُمَا عَنْ تِلْكَ الشَّجَرَةِ وَأَقُلْ لَكُمَا إِنَّ الشَّيْطَانَ
لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ۝٢٢﴾ قَالَ رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ
مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٢٣﴾

من الخسرين ﴿٢٣﴾ الاعراف - ٢٢، ٢٣ -.

به لام ئیبلیس به پچه وانه وه: له جیاتی بینیی ههله و تاوانه که ی و، پێ لێنان و داوای لێبوردن کردن، ههولیدا به پاساو هینانه ویه کی بی جی، تاوانه که ی بیوشی و نادیده ی بگری، بگره خهتای خوای تاك و پاکیش بگری، که فرمانیکی بی جی ی پیکردوه، که پێی فهرمووه: سلاو له خهلیفه که ی (ئادهم) بکات و پێزی لی بگری، بۆیه لاملیی لیکردوه، جی به جیی نه کردوه، وهک خوا فهرموویه تی:

﴿ قَالَ يٰٓإِبْلِيسُ مَا مََعَكَ اَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِدَيِّ اَسْتَكْبَرْتَ اَمْ كُنْتَ مِنَ الْغَالِيْنَ ۝۷۵
قَالَ اَنَا خَيْرٌ مِّنْهُ خَلَقْنِيْ مِنْ نَّارٍ وَخَلَقْنَاهُ مِنْ طِيْنٍ ۝۷۶﴾ ص - ۷۵، ۷۶.

که واته: دان به ههله و تاوانی خۆداهینان، عادهتی بابو دایکی مروقایه تی ئادهم و هه وایه، خۆ به زلگریش له به رانه به ههله ی خۆ دیتن و دان پیداهینانیدا، عادهتی ئیبلیس نه گریسه!

دیاره سه ره نجامی هه رکام له ئادهم و هه ووا (سه لامی خویان لی بی)، له لایه ک و، ئیبلیسیش له لایه کی دیکه وه، روون و ناشکرایه، ئادهم و هه ووا خوالییان خۆش بوو و پێزی لێگرتن و هه لێبژاردن:

﴿ ثُمَّ اجْنَبْنَاهُ رَبَّهُۥ فَنَابَ عَلَيْهِ وَهَدٰی ۝۱۲۲﴾ گه - ۱۲۲.

ئیبلیسیش خوا غه زه بی لی بگرت و نه فرینی لیکرد:

﴿ قَالَ فَخَرِّجْ مِنْهَا فَاِنَّكَ رَجِيْمٌ ۝۷۷﴾ ﴿وَإِنَّ عَلَيْكَ لَعْنَتِيْ اِلٰی يَوْمِ الدِّيْنِ﴾ ص - ۷۷، ۷۸.

که واته:

بایمه ش - هه موو لایه کمان و، هه رکه س و لایه نه له قه دهر خۆی و ههله و تاوانه کانی - ئاده مانه: ههله و لادان و تاوانه کانمان وهک خۆیان ببینین و، دانیان پیداینین و داوای لێبوردن له خوا، گه ردن نازایی له خه لک و جه ماوهرمان بکهین، نهک ئیبلیسانه: لادان و تاوانه کانمان، نهک هه ر نایده بگرین، بگره به چاک و په سندیش بزاین و، هه ر له سه ریان سووربین.

هه‌لبه‌ته به‌پرسیاری سه‌ره‌کیی ئهم واقعیته ناخۆش و نه‌خۆش و هه‌ل و مه‌رحه‌ دژوارو ناله‌بارده‌ش، به‌پاریه‌ده‌ستانی چاره‌گه‌ سه‌ده‌ی رابردووی هه‌ریم و، ده‌ستو پێوه‌ندو ده‌وروبه‌ره‌ گه‌نده‌ل و مشه‌خۆره‌که‌یانه، هه‌ریۆیه‌ش پێویسته‌ ئه‌وان به‌رله‌هه‌رکه‌س: راشکاوانه‌ دان به‌هه‌له‌ و لادان و تاوانه‌کانیان داینین، پاشان ئیراده‌ی جیددییان بخه‌نه‌کار بۆ چاک‌کردنه‌وه‌ی هه‌رچی، که‌ له‌ماوه‌ی رابردوودا خراپیان کردوه، ته‌گه‌رنا بیگومان به‌دان پێدانه‌هینانی هه‌له‌و لادانه‌کانیان، هیچ له‌واقیعی خۆیان ناگۆرن و، خه‌لک و جه‌ماوه‌ر ده‌زانی چ باسه‌؟ وه‌ واقعی هه‌ریمه‌که‌شمان رۆژ بۆ رۆژی خراپتر ده‌بی، چونکه‌ هه‌له‌و تاوانه‌کان ژه‌هریکن: سات بۆ سات، خاوه‌نه‌که‌یان بی‌حالترو ده‌رده‌دارتر ده‌که‌ن، هه‌تا سه‌ری به‌فه‌تاره‌ت ده‌ده‌ن.

به‌راستی‌ش سه‌رم له‌پاریار به‌ده‌ستائیک سوپماوه، که‌ واقعی نه‌خۆشی هه‌ریمه‌که‌یان ده‌بینن، که‌چۆن رۆژ بۆ رۆژی، ده‌ردو نه‌خۆشیی، شپزی ده‌که‌ن، که‌چی هیچ هه‌نگاوێکی کردیی جیددی بۆ چاره‌سهرکردنی نائین، ئایا چاوه‌ڕێن ده‌ردو نه‌خۆشییه‌کانی هه‌ریم له‌خۆوه‌و به‌تپه‌رپوونی کات چاک ببن؟!

ئه‌ری هیچ نه‌خۆشیک هه‌بووه، به‌ده‌ست چه‌ندان ده‌رده‌وه‌ گرفتار بێ، ته‌نیا به‌تپه‌رپوونی کات و، بێ هه‌ول‌دان بۆ چاره‌سه‌ر، چاک بوویته‌وه‌؟!

به‌نده‌ وه‌ک: (۲+۲=۴) ده‌بینم، که‌ ته‌گه‌ر بی‌ت و به‌پاریه‌ده‌ستانی ولات، بویرانه‌ و جوامیرانه‌، له‌قاوغ و قه‌پیلکی به‌رژه‌وه‌ندییه‌ ناره‌وايه‌کانی خۆیان و ده‌ورو به‌ریان، نه‌یه‌نه‌ ده‌ری و، خۆیان له‌سته‌م و هه‌له‌و لادانه‌کان ده‌رباز نه‌که‌ن و، ئیراده‌ی جیددی نه‌خه‌نه‌کار، بۆ هینانه‌وه‌ سه‌ر راسه‌پێی کاروباره‌کان: قه‌واره‌ سیاسیه‌که‌مان، به‌ره‌و کیشه‌ و قه‌یرانی زیاتر ده‌چێ و، سه‌ره‌نجامیش فشوڵ و کرموڵ بوون و دارپان رووی تێده‌کات.

بنه‌مای هه‌شته‌م

گه‌رانه‌وه بۆ لای خوا، مایه‌ی دهرووێ خێر لێکرانه‌وه‌یه

پیشینان گوتویه‌نه: (دنیا شاری بێ خاوه‌ن نیه)، به‌لێ، خوای کاربه‌جی که بوون (وجود)ی هیناوه‌ته‌دی به‌مرۆقیشه‌وه، چه‌ند یاسایه‌کی گشتی تیدا داناون، که وردو درشتی بوون، به‌سه‌ر و خوار (سما و ارض)ه‌وه، پێیانه‌وه په‌یوه‌ستن.

ئنجایه‌کێک له یاساکان (سنن)ی خوا له ژيانی به‌شه‌ردا، ته‌وه‌یه که مرۆقه‌کان به‌هۆی ئیمان و فه‌رمانبه‌ری (الإيمان والطاعة)یه‌وه، به‌خته‌وه‌ری دنیا و سه‌رفرازی دوا‌پۆژ ده‌بی و، به‌پێچه‌وانه‌شه‌وه: به‌هۆی بێ‌پروایی و سته‌م و خراپه‌کارییه‌وه، گێڕۆده‌ی ژینتالیی دنیا و، ریسوایی و سزاباری دوا‌پۆژ ده‌بی.

وه‌ك خوای تاك و پاك فه‌رموویه‌تی:

﴿وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ ءَامَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَٰكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ الأعراف - ۹۶.

واته: وه‌ته‌گه‌ر هاتباو خه‌لکی ئاوه‌دانییه‌کان به‌روایان هینابا و پارێزبان کردبا، دهروازه‌کانی پیت و پێزی ئاسمان و زه‌ویمان به‌سه‌ردا ده‌کردنه‌وه، به‌لام بێ‌پروا بوون، بۆیه به‌هۆی ته‌و (کرده‌وه خراپان)ه‌وه، که کردیان (به‌سزای سه‌خت) گرتمان.

به‌لام، دوا‌ی ته‌وه‌ی کۆمه‌لگا‌کان تووشی لادان و تاوانیش ده‌بن، دیسان دهرفه‌تی گه‌رانه‌وه و چاکسازیان هه‌ر هه‌یه و، ده‌گونجی هه‌رچی پێشتر به‌لادان و تاوانه‌کانیان و، به‌له‌خوا دوورکه‌وته‌وه‌یان، تێکیان داوه‌و خراپیان کردوه،

به گه‌رانه‌وه بۆلای خوا و، فرمان به‌ریی و چاکه‌کاری، دروستی بکه‌نه‌وه و چاک‌ی بکه‌نه‌وه.

تاکه نمونه‌یه‌کیش، که خوی میهربان له‌و باره‌وه هیناویه‌ته‌وه، گه‌لی یونس (قوم یونس) سه‌لامی خوی لی بی، که له‌نه‌ینه‌وا بوون، وه‌ک خوا فهرموویه‌تی:

﴿ فَلَوْلَا كَانَتْ قَرِيَةً ءَامَنْتَ فَتَفْعَهَا إِيْمَانَهَا إِلَّا قَوْمٌ يُّؤْسُ لَمَآ ءَامَنُوا كَشَفْنَا عَنْهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَوةِ الدُّنْيَا وَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَىٰ حِينٍ ﴾ یونس - ۹۸.

واته: ده‌بوایه ئاوه‌دانییه‌ک - که پیغه‌مبه‌ریان بۆ لا نی‌راوه - برۆیان هینابا و ئیمانه‌که‌یان سوودی پی گه‌یانده‌بیانه (له‌ می‌ژوودا شه‌وه نه‌بووه) جگه‌ له‌ گه‌لی یونس، دوا‌ی شه‌وه‌ی برۆیان هینا، سزای ریسوایی مان (له‌ دنیا‌دا) له‌سه‌ر هه‌لگرتن و، هه‌تا ماوه‌یه‌کی دیارییکراو، به‌خوشییه‌وه ژیاندمان.

سه‌رحه‌م پیغه‌مبه‌رانی پایه‌ به‌رزی خواش (عليهم السلام) موژده و به‌لینی شه‌ویان به‌کۆمه‌لگه‌کیان داوه، که‌ته‌گه‌ر بگه‌رینه‌وه و ده‌ست له‌ کوفر و سته‌م و تاوان هه‌لبگرن و، داوا‌ی لی‌بوردن له‌ خوا بکه‌ن، خوا لی‌یان ده‌بووری و، ده‌رووی خیریان لی‌ده‌کاته‌وه و، به‌ره‌که‌تیان بۆ ده‌ره‌خسینی له‌سه‌رو مالیان دا، بۆ نمونه:

۱- (نوح) عليه السلام ئاوا گه‌له‌که‌ی خوی له‌وباره‌وه دواندوه:

﴿ فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا ﴿١٠﴾ يُرْسِلُ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا ﴿١١﴾ وَيُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَيَجْعَلْ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَارًا ﴿١٢﴾ ﴾ نوح.

واته: ئنجا گوتم: داوا‌ی لی‌بوردن له‌ په‌روه‌ر‌دگارتان بکه‌ن، به‌دلنیایی شه‌و لی‌بورده‌یه، له‌سه‌ر‌په‌ ئاوی به‌خورزه‌متان به‌سه‌ردا ده‌ر‌پ‌ژێ، وه‌سامان و کورانتان بۆ ده‌ره‌خسینی و، باغ و بیستانی زۆر و، رووبارانتان پیده‌به‌خشی.

۲- (هود) عليه السلام له‌سیاقی چه‌ند قسه‌یه‌ک دا، به‌گه‌له‌که‌ی (عاد) ده‌فه‌رموی:

﴿وَيَقُومُوا أَسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مَدْرَارًا وَيَزِدَّكُمْ قُوَّةً إِلَى قُوَّتِكُمْ وَلَا تَتَوَلَّوْا مُجْرِمِينَ﴾ هود - ۵۲-

واته: ئه ی گه له کهم! داوای لیږورن له پەروردگار تان بکه، پاشان بگهړینه وه بولای، له سهره وه تاوی به لیزمه تان به سهردا دهر پړی، وه پړی دیکه ده خاته پال هیژتان، وه تاوان بارانه پشت هلمه که.

ناشکر اشه که مبه به ست له گهړانه وه بولای خوا، گهړانه وه به پەرمان به ری (الطاعة) و، ده ست هه لگرتن له تاوان و سهر پچیی، به هو ی پابه ندیی به تایی و به رنامه ی خوا وه.

هه لبت له نه نجامی پەرمان به ری کردن بخوا و، پابه ندیی به شریعه ته که یه وه ش، کومه لگا له ستم و تاوان و خراپه دوور ده ی و، هه ولده دات له سهر بناغی داد گه ری و یه کسانیی، پیکه وه ته با و توکمه و یه کده نگ و یه کسه نگ بی، بیگومان کومه لگایه کی تاواش، به سهر گرفت و کیشه و قهیرانه کانیدا زال ده ی و، خوا دهر ووی خیری لیږد کاته وه و، پیت و پیز ده خاته ژیان و گوزهرانییه وه.

له میژیشه به تایبه تی له دوا ی راپهړینی جه ماوهری مانگی (۳) ی (۱۹۹۱) وه، که به نده چندان جار، له وتار و نووسین و کو بوونه وه تایبه تی و گشتییه کانم دا، جه ختم له سهر نه وه کردو ته وه که:

یه که م: باسوپاسگوزاری بخوا بکه ی، له سهر چاکه کانی - به تایبه ت قوتار بوونمان له رژی می به عسی سته مکار -.

دووه م: وه باوریابین له له خوبایی بوون (غرور)، چونکه گوتراوه: (الغرور یقضم الظهور) له خوبایی بوون پشتان ده شکی نی.

سییه م: وه بااگامان له خومان بی - به تایبه ت له سهر ئاستی حوکمرانان - که هه مان ره فتار و خه سلته خراپه کانی رژی می به عس، له خوماندا دووباره نه که یه وه، وه ک:

أ- ستم و قورخکاری و بی ویزدانیی .

ب - تەنیا خۆو خزم و نزيكان و دەوروپەر ديتن و، خەلڭ فەرامۆش كردن.
ج - مالى و سامانى ھەرام خەركردنەو و دەسەر يەك نان.
د - سەرىپوون (إتماء)ى بنەمالەيى و خزمەيەتیی و حيزبىي و سياسىي كردنە
پيودەر، لەجياتى ھاۋلاتىي بوون و، ئىنتىما بۆ كۆمەلگا و نىشتمان.
لە كۆتايىش دا دەلیم:

يىڭومان بۆلای خوا گەپرانەو و ھەموو كەس - وەك لە كىتیی: ((گەپرانەو و
بۆلای خوا)) دا گوتوومە - ھەر پيويستە، بەلام بۆلای خوا گەپرانەو و
تاكەكان (أفراد) تەنیا بۆخويان باشە و، لىي بەھرمەند دەبن، ئەگەرنا ۋاقىيە
كۆمەلگاي پىناگۆرئ و چاك نابى، بەبەلگەي ئەو، كە چ لە كۆمەلگايەكانى
پىغەمبەرەكانى پىشودا (عليهم السلام)، وەچ لە كۆمەلگايەكانى ئەم رۆژگارەي
موسلمانان دا، كەم و زۆر ژمارەيەك تاكى سالىح و خواپەرست ھەبوون و ھەن، كە
بۆلای خوا عزوجل گەپرانەو، بەلام ھەبوونى چەند تاكىكى بۆخوا سولھاو،
لەكۆمەلگايەكانى پىغەمبەرانى پىشودا نەبۆتە رېڭر و پەرچ، لەبەردەم لەبەين
چوونيان و، بەلای خوا بۆھاتنيان دا!

ھەر و ھا ھەبوونى چەندان تاكى بۆلای خوا گەپراو و بۆخوا سولھاويش،
لەكۆمەلگايەكانى ئەمرۆي موسلمانان دا، نەبۆتە مايەي دەرۆي خىر لىكرانەو و
دەرباز بوونيان لەقەيران و نەھامەتییەكان!

كەواتە: مەبەست لە (بۆلای خوا گەپرانەو)يەك، كە ۋاقىيە كۆمەلگاي
پى دەگۆرئ و، دەبىتە مايەي چاكسازىي تىدا كرانى، بۆلای خوا گەپرانەو و
گشتى كۆمەلگايە، بەھەموو پىكھاتەكانىيەو، وە بۆلای خوا و شەرىعەتەكەي
گەپرانەو و برىار بەدەست و بەرپرسانە بەتايبەت، چونكە برىار بەدەست و
حكومرانان، سوكان بەدەستى كەشتى خەلڭ و ۋلاتن.

بۆيەش جەختم لەسەر خستنە روى ئەم راستىيە كردەو، چونكە ھەندىك
لەوتار بىژەكان وادەزانن و، خەلكىش ۋاھالى دەكەن، كە ئەگەر خەلڭ و جەماوەر
ئەھلى طاعت بن و، واز لەگوناھان بىنن، بەشيوەيەكى ئۆتۆماتىكىي ۋاقىيە

که بیگومان نه‌وه راست نیه، به‌لکو پیچه‌وانه‌کهی راسته و، حکومرانان و بریار به‌دهستانی سته‌مکار، ده‌بنه مایهی گرفتار بوونی تی‌کرای خه‌لک و ولات، وه‌ک‌ خوای داد‌گهر فهرموویه‌تی:

﴿وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبُ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً ۖ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ ﴿الأنفال - ٢٥﴾

واته: وه خوٲان له به لایهك بیاریژن، كه ته نیا تووشی ئه وانه تان نایهت كه سه میان کردوه - به لکو هه مووتان ده گریتهوه - وه بزانه كه خوا سزای تونده.

له بنه ماى نۆيه مېش دا، تهر ك و بهر پرسيار ټيټي خه لك و جه ماوهر، له بهر انبه ر
 حوكمران و بريار به ده ستاني سته مكار و لادهدرا، ده خه ينه روو.

بەنەمەي نۆيەم :

خەلڭ و جەماوەر بۇ چاڭکردنى ۋاقىتتىكى كۆمەلگە،
بەرپرسىيارىتتى سەرەككىيان لەسەر شانه

بەسەر نەجدانى ئايەتە بەيئەتە كانى قورپان، بۇمان دەردە كەوى، كەخەلڭ و جەماوەر
بەرپرسىيارىتتى سەرەككىيان لەسەر شانه، بۇ گۆرپانكارى و پاكسازى و چاكسازى
تېدا كەردنى كۆمەلگە، پېش ئەۋەش بۇ رېڭرىيە كەردن و پېشگرتن لەستە مكار و
خراپە كاران و دەست كۆتەردىيان، چونكە بېگومان: پارىژ لەچارەسەر باشتەر
(الوقاية خير من العلاج)، ۋە تېچووى (خرجى) شى زۆر كەمترە.

دەشتوانىن زۆر بەلگە لە ئايەتە كانى قورپان لەسەر ئەۋە پېننەۋە، كە خەلڭ و
جەماوەر بەگشتى بەرپرسىيارىتتى سەرەككىيان لەسەر شانه، بۆمۈۋنە:

۱- خۋاى بەرز ۋە مەزن لەبارەى بەنى ئىسرائىلەۋە، فەرمۈۋىەتى:

﴿لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى ابْنِ
مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿٧٨﴾ كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ
عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٧٩﴾﴾ المائدة - ۷۸-۷۹.

ۋاتە: ئەۋانەى يېپروا بوون لەبەنى ئىسرائىل، لەسەر زمانى داۋود و عىساي
كۆرى مەريەم نەفرىنيان لىكرا، ئەۋىش بەھۋى ئەۋەۋە، كە سەرپېچىيان كەردو
سنوور شەكىنيان دەكرد . عادەتيان ۋابو لەنېۋ خۇيان دا يەكديان لەخراپەيەك
كەدەيان كەرد، نەدەگىرپاىەۋە، ئەۋىش خراپەتريش شت بوو، دەيان كەرد.

وهك ده‌بینن خوای کاربه‌جی باسی نه‌فرین لیکردنی هه‌رکام له‌ داوود و عیسا - سه‌لامی خویان لی بی - له‌بی‌پروایانی گه‌لی به‌نی ئیسپرائیل ده‌کات، پاشان هۆکاری نه‌فرین لیکرانه‌که‌ش روون ده‌کاته‌وه، که‌بریتییه له‌ یه‌کدی قه‌ده‌غه‌نه‌کردنیان له‌خراپه و تاوان، وه‌ئو به‌ئه‌لۆیستییه‌شیان له‌ به‌رانبه‌ر خراپه و تاوان دا، به‌خراپترین ره‌فتارو کرده‌وه‌یان داده‌نی.

ئنجا ئاشکراشه، که‌مادام خه‌لکی به‌نی ئیسپرائیل شایسته‌ی نه‌فرین لیکران بووبن، به‌هۆی هه‌لۆیست نه‌بوونیان له‌ به‌رانبه‌ر خراپه‌دا، دیاره‌ خراپه‌کاره‌کان خودی خه‌لک و جه‌ماوه‌ره‌که‌ نه‌بوون، به‌لکو که‌سانی دیکه‌ بوون، که‌ بی‌گومان هوکمران و ده‌سترویشته‌وه‌کان بوون.

که‌واته: خه‌لک و جه‌ماوه‌ری بی هه‌لۆیست له‌ به‌رانبه‌ر هوکمران و کاربه‌ده‌ستانی خراپه‌کارو سته‌مکاردا، مادام له‌وه‌دا که‌ پێی ده‌کرێ بکات که‌مته‌رخه‌می بکات، نه‌فرین لیکراو و دوورخراوه‌یه له‌به‌زه‌یی و به‌خششی خوا عزوجل!!

۲- کاتی‌ک خوای بی وینه، جیژوان (موعد) و به‌لینگه (میقات)یه‌کی چل شه‌ویی بۆ مووسا (علیه‌السلام) داده‌نی، تا‌کو ته‌و‌راتی بداتی، که‌ له‌سه‌ر چه‌ند به‌ردی‌کی ته‌خت (ألواح) نووسراوه‌ته‌وه، وه‌ هه‌تا مووسا ده‌گه‌رپێته‌وه‌ لای گه‌له‌که‌ی (بنی‌إسرائيل) ده‌بینی زۆربه‌یان (سامیری) هه‌ل‌خه‌له‌تاندوون و، هه‌ر چه‌نده (هارون)یش علیه‌السلام زۆری هه‌ول له‌گه‌ل‌داون، به‌لام به‌قسه‌یان نه‌کردوه و، ده‌ستیان کردوه به‌په‌رستنی ئه‌و گۆلک (عجل‌هی، که‌ سامیری له‌خسه‌له‌کانیان - پاش قه‌ل‌کردنه‌وه‌ی له‌قه‌ل‌بیک دا - بۆی دروست کرد بوون.

ئنجا کاتی‌ک مووسا ده‌گه‌رپێته‌وه، زۆر په‌ست و توورپه‌ ده‌بی و، ده‌که‌وینه هه‌ول‌دان بۆ چاره‌سه‌ری ئه‌و لادان و تاوانه‌ زله‌یه و، سه‌ره‌تا سه‌رکۆنه‌ی خه‌لکه‌که‌ ده‌کات، پاشان هی هه‌روونی برای، ئنجا هی سامیری، به‌م جۆره:

۱- ﴿فَرَجَعَ مُوسَىٰ إِلَىٰ قَوْمِهِ غَضْبَنَ أَسْفًا قَالَ يَقَوْمِ أَلَمْ يَعِدْكُمْ رَبُّكُمْ وَعَدًّا حَسَنًا أَفَطَالَ عَلَيْكُمُ الْعَهْدُ أَمْ أَرَدْتُمْ أَن يَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبٌ مِّن رَّبِّكُمْ فَأَخْلَفْتُم مَّوعِدِي﴾ (۸۶) طه - ۸۶.

واته: موسا زۆر به تورهبی و خهفتهوه گهراپهوه لای گهلهکهی و فهرموی: ئهی گهلهکه! ئایا پهروهردگارتان به ئینیکی باشی پینه دابون! (که پیدانی تهورات بوو) ئایا ماوهی هاتنه دیی به ئینه که تان له سهر درێژ بووه، یان ویستتان تورهبیتان له پهروهردگارتانهوه بینه سهر، وه سه ره نجام ئه و گفته ی پیتان دابووم، نه تان برده سهر، که بریتی بو له (نه په رستنی جگه له خوا)؟!

۲- ﴿قَالَ يَهُرُونَ مَا مَنَعَكَ إِذْ رَأَيْتَهُمْ ضَلُّوا ۖ أَلَا تَتَّبِعُنِ أَفَعَصَيْتَ أَمْرِي﴾ طه ۹۲-۹۳.

واته: (موسا) فهرموی: ئه ی هاروون! چ شتیک ری لێگرتی کاتیک بینیتن گومر ابون، شوینم بکهوی، ئایا سه ری پچیت له فهرمانه کهم کرد؟!

۳- ﴿قَالَ فَمَا خَطْبُكَ يَسْمُرِي﴾ طه ۹۵.

واته: (موسا) فهرموی: ئه ی سامیری! هوکاری چی بوو، تۆ واتکرد؟! کهواته:

پیویسته خه لک و جه ماوه ره هه می شه هه ست به بهر پر سیاری تیی بکات و، به بیانووی که مته ره خه می بی بهر پرس و بریار به ده ده ستان و، ستم و قیل و خراپه ی خراپه کارانه وه، شان له بن باری بهر پر سیاری تیی ده رنه هی تی.

هه لبه ته کو مه لگایه کیش تاکه کانی به گشتی هه ست به بهر پر سیاری تیی بکه ن، خه لک و کو مه لگایه کی کارا و زیندووه، کو مه لگای کارا و زیندووش، هه یچ بهر پرس و بریار به ده ده ستیک ناتوانی خو ی به سه ردا سه پینی و سته می لی بکات، هه رو ده ها هه یچ بابایه کی ئاژا وه گیرو فیلبازیش، ناتوانی فریوی بدات و کلاوی له سه ر بنی.

جی سهرنج و په ند لیوهر گرتنی شه، که خوی داد گهر له لیپرسینه وه ی قیامه تیش دا، هه رکام له سه رکرده خو به زلگر و زۆرداره کان و، شوینکه وتووه چه وساو ده هه لخه له تا وه کانیش، به سته مکار (ظالم) ناو ده بات، وه ک فهرمو یه تی:

﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ نُؤْمِنَ بِهَذَا الْقُرْآنِ وَلَا بِالَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَوْ تَرَى

إِذِ الظَّالِمُونَ مَوْفُوفُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ الْقَوْلَ يَقُولُ الَّذِينَ اسْتَضَعْفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لَوْلَا أَنْتُمْ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ ﴿٣١﴾

واته: وه تهوانه ی بی پروا بوون گوتییان: نه پروا بهم قورئانهو نه بهو (کتیبان)هی له پیشه وهش بون، دینین، وه ته گهر بیینی کاتیک سته مکاران له لای په روهر د گاریان وهستیروان، پیکه وه شهره قسه ده کهن: تهوانه ی چهوسیئراوهو، بهوانه ده لاین که خویان به زلگرتوه: ته گهر ئیوه نه بوونایه ئیمه پروا دار ده بووین.

وهک ده بینن خوی داد گهر هر کام له چهوسیئراوان (الَّذِينَ اسْتَضَعْفُوا) و خۆ به زلگران (لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا) به سته مکار ناو زده ده کات (إِذِ الظَّالِمُونَ مَوْفُوفُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ) !

پیشتریش تهو پرسته قورئانییه مان هینا، که خوی کار به حی تیدا راید ه گیه نی، که بو هر کام له: پیشکه وتوو (أولاهم) و، دواکه وتوو (أخراهم) سزای دووقات هیه:

﴿ قَالَ لِكُلِّ ضِعْفٌ وَلَكِنْ لَا تَعْلَمُونَ ﴾ الاعراف - ۳۸.

واته: (خو) فرموی: بو هر کاره تان سزای دووقات هیه، به لام نازان.

هه لبه ته کاتیکش خه لک و جه ماوهر لهو راستیه مه زنه قورئانییه تیده گات و، پروای پی دینی و، کارلنکی له گهل ده کات، هر گیز له به رانهر خراپه کار و سته مکاران دا، ده ست به خویدا بهر ناداته وه، بیدنگ نابج، به لکو به پالنه ری سهر فزایی دنیا و دوو ار و ژ، هه موو هه و لیک بو ریشه کیش کردنی سته م و چهوساندنه وه و خراپه کاری ده دات.

بنه‌مای ده‌یه‌م:

با په‌ند له‌میژوو وهریگرین.

چونکه یاساکانی خوا (سنن الله)

له‌ژیانی به‌شه‌ردا، هه‌میشه‌یی و گشتگیرن

خوای به‌رزومه‌زن له‌زۆر شوینی قورئانیدا، باسی ئه‌و راستییە ده‌کات، که له‌ژیانی به‌شه‌ردا - وه‌ک تی‌کرای بوون - کۆمه‌لیک یاسا (سنه) ی داناون، که هه‌میشه جی به‌جی ده‌بن و، گشتگیریشن بۆ هه‌موو قۆناغه‌کانی ژيانی به‌شه‌رو، سه‌ره‌جه‌م کۆمه‌لگایه‌کانی، بۆنموونه:

۱- ﴿قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ سُنَنٌ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ﴾ آل عمران - ۱۳۷.

واته: له‌ پێش ئێوه‌دا یاساکان (ی خوا) را‌بردوون، به‌زه‌مین دا برۆن، سه‌رنج به‌دن، سه‌ره‌نجامی بی‌روایان چۆن بوو!

۲- ﴿فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا سُنَّتَ الْأَوَّلِينَ فَلَن تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَبْدِيلًا وَلَن تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَحْوِيلًا﴾ فاطر - ۴۳.

واته: ئایا چاوه‌ڕێی چی ده‌که‌ن، جگه‌ له‌ (به‌سه‌رداچه‌سپانی) یاسای پێش‌ه‌وان؟، هه‌رگیز یاسای خوا ناگۆڕی و، هه‌رگیز یاسای خوا لا‌نادری.

هه‌لبه‌ته‌ ئه‌گه‌ر ژيانی به‌شه‌ریش به‌پێی یاساکانی خوا (سنن الله) به‌ڕێوه‌ نه‌چووایه‌، سه‌ره‌نج‌دانی می‌ژوو و به‌زه‌ویدا گه‌ڕان و، ته‌ماشاکردنی شوینه‌واری پێش‌ه‌وان، هه‌یچ سو‌دی‌کی نه‌ده‌بوو، وه‌ ده‌رس و په‌ند وه‌رگرتن له‌به‌سه‌ره‌اتی را‌بردووان - که قورئان زۆر فه‌رمانیان پێ‌ده‌کات - هه‌رگیز مه‌یسه‌ر نه‌ده‌بوو،

چونكى كاتىك دەرس و عىبرەت لە كۆمەللىك وەردە گىرى، كە ئەگەرى ھەبى، ئەوان چىيان كىردو و، ئەنەنجام دا چىيان بەسەرھاتو، ھەمان شت دووبارە بىتتەو، ئەوئەش تەنیا كاتىك دەبى، كە ژيانى بەشەر بەپى چەند ياسايەك بەرپوئە بچى. با بۆ روونبوونەوئە مەبەست، وئەنەيەك بىننەوئە:

(ئاو) لەپەلى چوار (۴)ى ژىر سفردا (۴-)دەبەستى و، لەپەلى (۱۰۰)دا دەكوللى، ئىدى ئەوئە ياسايەكى گشتىيە و، لەھەموو كات و شوئىنك دا - لەسەر زەوى - بەسەر ئاودا دەچەسپى، بۆيە لەھەر شوئىنك ئاو بىنن، دەتوانىن پىشېنىنى ئەو دووئەتەي بۆ بىكەين، بەپى ئەو دوو ياسايە.

ئىنجا خۇي كاربەجى و شارەزا ھەوالى پىداوين، كە ژيانى بەشەرىش بەپى چەند ياسايەك بەرپوئە دەچىت، كەبەسەر ھەموو مەوئەكاندا دەچەسپىن، لەھەموو كات و شوئەكاندا، وەھەر لەسەر ئەو بناغەيەش، خا ھەمانمان پىدەكات، كە سەرنجى ژيان و بەسەرھات و شوئەوارى پىشەوان بەدەين و، پەندىان لىوەر بگىرن، بۆ نمونە:

۱- لە كۆتايى بەسەرھاتى (يوسف)دا ھەموويەتى:

﴿لَقَدْ كُنَّا فِي فَصْصِهِمْ عِبْرَةً لِأُولِي الْأَلْبَابِ...﴾ يوسف - ۱۱۱.

واتە: بىگومان لە بەسەرھاتەكانيان دا، پەند ھەيە بۆ خاوەن عەقلان.

۲- ھە لەسباقى گىرەئەوئە بەسەرھاتى دەركرانى ھۆزى (بنو النضير)ى جوولەكەدا، ھەموويەتى:

﴿...يُخْرِجُونَ يُؤْتِيهِمْ بِأَيْدِيهِمْ وَأَيْدِي الْمُؤْمِنِينَ فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِي الْأَبْصَارِ﴾ الحشر - ۲.

واتە: بەدەستى خۇيان و برەواداران مەلەكانيان دەرپووخىن، ئەي خاوەن دیدان، پەند وەرەگىرن!

۳- وەھەررەھا لەبارەي پەند و عىبرەت وەرگرتنەو، لەبەسەرھاتى كۆمەلگای بىرەوا پىشەوكان، ھەموويەتى:

﴿قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ أَنْظِرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ﴾ الأنعام - ١١-

واته: بلّی: به زمين دابروڼ، پاشان سهرنج بدن سهرنجامي بيپروايان چوڼ بوو؟! نجا بينا له سهر ټوډه، که رابرد دهليښ:

وہڪ چوڻ يه ڪيڻڪ له ياسا گهر دوونييه کان (السُنن الكونية) ى خوا، ثمه يه كه لهئه نجامى سته مكارى و نه مانى داد گهرييدا، ولات و تاوده انييه كان كاول دهبن، وهك خوا فهرموويه تي:

﴿وَكَمْ قَصَمْنَا مِنْ قَرْيَةٍ كَانَتْ ظَالِمَةً وَأَنْشَأْنَا بَعْدَهَا قَوْمًا آخَرِينَ﴾ ﴿الأنبياء- ١١﴾.

واته: وه زۆر ئاوه دانییمان کهسته مکار بوون، تیک شکاندن، وه دواى وان کۆمه لێکی دیکه مان پینگه یانندن.

بەھەمان شیوە و لەبەرانبەریش دا، یاسایەکی دیکە ی گەردوونی خۆ ئەوێ،
 کە ئاوەداننێهەکان، بەھۆی ستەمەو نەفەوتێن، مادام خەڵکەکیان چاکسازی
 بکەن و مل بۆ ستەم نەدەن، وەك فەرموویەتی:

﴿ وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهِلِكَ الْفَرَىٰ بَطْلَمَ وَأَهْلُهَا مُصَادِمٌ ﴾ ﴿هود- ١١٧﴾

واته: وه پەروردگار ت ناگونجی به هوئی سته مه وه ئاوه دانییه کان بغه وتینی، مادام خه لکه که بیان چاکسازی بکه.

هه‌لبه‌ته ده‌گونجی مانای وشه‌ی (بِظَلَم) ئه‌وه‌بی: که خواستم له ئاوه‌دانییه‌کان ناکات، که له کاتیگ دا خه‌لکه‌که‌یان چاکسازی ده‌کن، بیانفه‌وتیی.

که‌واته: با ئیمه‌ش له‌هه‌ریمی کوردستان و عێراق دا، په‌ند له‌و کۆمه‌لگایانه‌وه‌ر بگه‌ڕین، که‌ به‌هۆی سته‌مکارییه‌وه‌ فه‌وتاون و، هه‌له‌ی وان دووباره‌ نه‌که‌ینه‌وه‌، تا‌کو هه‌مان چاره‌نووسی ڕه‌شی ئه‌وانمان نه‌بێ و، با هه‌ول‌بده‌ین، چاو له‌و کۆمه‌لگایانه‌ بکه‌ین، که‌ به‌هۆی هه‌ڵسانیان به‌ چاکسازی کردن و، به‌ره‌هه‌ستی کردنی سته‌م و خراپه‌وه‌، شایسته‌ی به‌خته‌وه‌ری و سه‌رفرازی بوون.

گوتراویشه: (السَّعِيدُ مَنْ أَنْعَظَ بَغِيرِهِ) به ختمه وهر که سیّکه، په ند له غهیری خوئی وهر بگری. به لځ، باهه وگندهن په ند له خه لک وهر بگری، نه ک بو خه لک بیسه په ند!

بىنەماي يازدەيەم :

پاكىزلىق بىنە پاكىز، چاكىزلىق بىنە چاكىز،
پاكىزلىق بىنە پاكىز، چاكىزلىق بىنە چاكىز

ياسايەكى غەلىبى رۈۋى و بى چەند و چۈنە، كە كەسەك شەكى
نەبەت، پى نەبەت شەكى (فاقد الشى لايغىتە)، ھەر بۈيەش ھەر كەسەك بىنە:
پاكىزلىق و چاكىزلىق و پاكىزلىق (تەھىر و اصلاح و تقويم) لە كۆمەلگە و
دەۋرە بەرە كەيدا بىكەت، دەبى سەرەتە: خۇي پاك و چاك و راست بىكەت، ئە گەرنا
ھىچ بەھىچ ناكەت.

بەلى، مەرۇف، بەئەندەزە پاكىز و چاكىز خۇي، پاكىزلىق و چاكىزلىق
بۇ دەكەت، ۋە ھەتە خۇي راست و دروست نەبەت، ئەركى راست كەندەۋە بۇ
ئەنجام نادى.

ئەۋ راستىيەش لە چەندەن ئايەتە بەپىزى قورئانى بەرەت، ۋەردە گىرەت، بۇ ئىۋنە:

۱- ﴿..إِنَّ اللَّهَ لَا يُصْلِحُ عَمَلَ الْمُفْسِدِينَ﴾ يونس - ۸۱.

ۋاتە: بىگومان خۇ كارى خراپەكاران چاك ناكەت.

۲- ﴿..وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ البقرة - ۲۵۸ - التوبة - ۱۰۹.

ۋاتە: ۋە خۇ رەنمەي كۆمەلى سەمكاران ناكەت.

۴- ﴿..وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ﴾ التوبة - ۸۰.

واته: وه خوا کۆمه‌لی لادهران پینمایی ناکات.

پیشم وایه ده‌بی لهو راستیه قورئانییه، دوو په‌ندی گه‌وره وه‌ربگرین:

یه‌که‌م: هه‌رکات و یستمان بیر له هه‌لسان به‌ئهرکی گۆرینی کۆمه‌لگا و پاکسازی و چاکسازی تیداکردنی و، راستکردنه‌وه‌ی لارییه‌کان، بکه‌ینه‌وه، پۆیسته زۆر به‌جیدی مشووری: خو پاک و چاک و راست کردنمان بخۆین.

ئنجای ییگومان: پاک و چاک و راست بوونی مرۆفیش، به‌بی بووناسیی (Ontology) یه‌کی راست و، ئیمان و عه‌قیده‌یه‌کی پاک و، خوا په‌رستییه‌کی ساغ و، ره‌وشت و ئاکاریکی به‌رزوپه‌سند، مه‌یسه‌ر نابیی، چونکه گۆزه چی تیدابی، هه‌ر ته‌وه‌ی لی ده‌رژێ.

دووهم: باهۆشیارو بیداریین و به‌قسه‌ی خۆش و بۆش و، شیعاری بی کرداری که‌سانیک، نه‌ فریو بخۆین و، نه‌ خۆش‌حالیش بین، که‌خۆیان و ده‌روبه‌ریان هه‌تا بیینه‌ قاقایان، به‌خراپه و سته‌م (فساد و ظلم) دا چوونه‌ خوارو، لافی پاکسازی و چاکسازی کردنیش لیده‌ده‌ن، چونکه که‌سیک خۆی پی پاک و چاک نه‌کری، له‌ده‌ره‌وه‌ی خۆشی هیچی پیناکری!

به‌لی، هه‌رکات ته‌و جۆره‌ که‌سانه، له‌خودی خۆیان و ده‌روبه‌ریان دا، که‌له‌ژێر رکینف و قه‌له‌مه‌وه‌ی راسته‌وخۆیان دان، هه‌نگاوی کرده‌بیان ناو، شوینه‌واری چاکسازی یان ده‌رکه‌وت، ته‌و کاته به‌ ته‌ندازه‌ی ته‌وه، با متمانه‌یان پی بکری و، دل به‌قسه‌کانیان خۆش بکری!

خوای په‌نه‌انزانیشت به‌و جۆره‌که‌سانه‌ی - که‌ قسه و شیعاریان چاکیان هه‌یه، به‌لام کرده‌وه‌و په‌ریژی خراپ - فهرمووه:

﴿أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ نَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾

البقرة - ۴۴-

واته: ئایه فەرمان به‌خه‌لک ده‌که‌ن چاکه‌بکه‌ن و خۆتان فهرامۆش ده‌که‌ن، له‌حالیك دا، که‌ کتیبی خواش ده‌خویننه‌وه، ئایا نافامن؟!

بنهماي دوازدهيمه :

خۆبهزلگران نهاميان و، چهوسينراوان

مافهكانيان، له پهيامي پيغه مبهيران دا دهبين

له تينكرای به سه رهاته كانی پيغه مبهیرانی هه لێژاردی خوا (عليهم السلام) و كۆمه لگایه كانیان دا، شهوه به دی دهكری، كه به زۆری شوینكه وتوانی پيغه مبهيران، خه لکی چهوساوه نه دار و، ناحهز و نه یارانیشیان، خۆبهزلگران و خۆشگوزهرانان بوون.

باسه رهتا لهو باره وه، سه رنجی چه ند ئایه تیک بدهین:

۱- ﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٢٥﴾ أَنْ لَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ أَلِيمٍ ﴿٢٦﴾ فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا نَرَاكَ إِلَّا بَشَرًا مِثْلَنَا وَمَا نَرَاكَ أَتْبَعَكَ إِلَّا الَّذِينَ هُمْ أَرَاؤُنَا بِآدَمِ الرَّأْيِ ... ﴿٢٧﴾ هود - ٢٥-٢٦-٢٧.

واته: به دنیایی نوو حمان بۆ لای گه له که ی نارد، فهرمووی: من بۆ ئیوه ترسینه ریکی ناشکرام. كه جگه له خوا نه په رستن، بیمی نازاری رۆژیکي به ئیشم بۆتان ههیه، شهوه دهسترویشتهوانه ی بی پروان له گه له که ی گوتیان: ته نیا وهك به شه ریکی خۆمان ده تبیین، وه ناشیبین هیه چه كه ست شوین كه وتبی، بیجگه له وانه مان، كه نموودو عه قل سووكن.

۲- ﴿فَأَرْسَلَ فِرْعَوْنُ فِي الْمَلَائِكِ حَاشِرِينَ ﴿٥٣﴾ إِنَّ هَؤُلَاءِ لَشِرْذِمَةٌ قَلِيلُونَ ﴿٥٤﴾ وَإِنَّهُمْ لَنَا لَغَائِطُونَ ﴿٥٥﴾ وَإِنَّا لَجَمِيعٌ حَاذِرُونَ ﴿٥٦﴾﴾ الشعراء- ۵۳-۵۴-۵۵-۵۶-

واته: فیرعهون کۆکه ره ده کانی (خه لکی) بۆ شاران ناردن، (گوتی:). بیگومان نهوانه (شوینکه وتوانی مووسا) کۆمه لۆکه یه کی که من. وه په رستکه ر (توو په که ری) ئیمه ن. وه ئیمه ش کۆمه لێکی وریاو گورج و گولین.

۳- ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرِيَةٍ مِّنْ نَّذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ ﴿٣٤﴾﴾ واته: وه هیچ ترسینه ریکمان له هیچ ئاوه دانیه که دا نه ناردوه، مه گهر خوشگوزهرانه کانی گوتوو یانه: ئیمه به وهی پیی نیراون، بیبرواین.

۴- ﴿وَكَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُم بِبَعْضٍ لِّيَقُولُوا أَهَؤُلَاءِ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ ﴿٥٣﴾﴾ الأنعام- ۵۳-

واته: وه به و جو ره هه ندیکیان به هه ندیکیان تا قی ده که یه وه، تا کو بلین: ئایا شه وانن که خودا له نیو ئیمه دا چاکه ی له گه ل کردوون - که هیدایه تی دان؟ ئایا خوا به سوپاسگوزاران زانتریه؟!

۵- ﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ﴿١٥٠﴾ وَلَا تُطِيعُوا أَمْرَ الْمُسْرِفِينَ ﴿١٥١﴾ الَّذِينَ يَفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ ﴿١٥٢﴾﴾ الشعراء- ۱۵۰-۱۵۱-۱۵۲-

واته: ده جا پارێژ له خوا بکه ن و فره مان به ریی بکه ن، وه به قسه ی زیده رو یان مه که ن، شه وانیه خراپه له زه مین ده که ن و چاکسازی نا که ن.

له کۆی ئه م ئایه تانه وه - که چه ند نمونه یه کن - ده رده که و ی، که هه می شه و دا یم دوو رمن و ناحه زانی پیغه مبه ران (علیه م السلام) و په یام و به رنامه که یان: که سانیک ی ده ستر ویش تو و خو یی زو ر (ملأ ی)، خوشگوزهران (متر فوها ی)، زیده رو یی کار (مُسْرِفِیْن ی)، خراپه کار و تیکده ر (یفسدون) بوون.

شوینکه وتوو انیشیان: که سانیک ی ساده و ره ش و رووت (أَرَادَلْنَا ی) که مینه ی (لش رذمه قلیلون ی)، به که م سه ی ر کرا و (لِیَقُولُوا أَهَؤُلَاءِ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا)، بوون!

هه‌لبه‌ته هۆکاری ئەم دوو حاله‌ته‌ش، زۆر ڤوونه:

یه‌که‌م: هه‌رچی خۆبه‌زلگرانی قۆرخکه‌ری ده‌سته‌لات و سامان، که به (مستکبرین و مترفین و مسرفین) وه‌سف کراون، بۆیه ئیعلانی دژایه‌تی پی‌غه‌مبه‌ران و به‌رنامه و ڕی‌بازه‌که‌یانیان کردوه، چونکه د‌ل‌نیا و مسو‌گه‌ر بوونه، که‌ته‌گه‌ر ته‌وه‌ی ته‌و زاتانه ده‌ی‌ل‌ن، له‌سه‌ر ته‌رزی واقع بچه‌سپی، ته‌وان ته‌و به‌زم و بازاره‌یان لی تیکه‌ده‌چی، که به‌زۆری زۆرداری و مله‌و‌پی و، له‌سه‌ر حیسابی خه‌لک په‌یدایان کردوه!

دووه‌م: وه هه‌رچی خه‌لکی ره‌ش و ڤووت و ساده و چه‌وساوه بوون، بۆیه ئیعلانی شو‌ینکه‌وتنی پی‌غه‌مبه‌ران و، په‌ی‌ره‌ویی لی‌کردنی به‌رنامه‌که‌یانیان کردوه، چونکه و‌ی‌رای ئیقناع کردن و تی‌رکردنی ته‌قل و د‌ل و ده‌روون و فی‌طه‌تیان، زانیو‌شیانه، که به‌رگه‌ی له‌که‌رامه‌ت و ئازادی و مافه‌کانیان ده‌که‌ن، له‌به‌رانه‌ر هوکمرانه خۆسه‌پ‌ن و خۆشگوزه‌ران و مله‌و‌ده‌کان دا، چونکه وه‌ک له‌بنه‌ماکانی پی‌ش‌و‌دا گوتمان: تی‌کرای به‌رنامه‌کانی خوا و، کتیبه‌ به‌رز و به‌پ‌زه‌کانی، که به‌پی‌غه‌مبه‌رانی پایه به‌رزی دا ناردوونی، بۆ چه‌سپاندنی دوو ئامانج و مه‌به‌ستی بنه‌ره‌تی هاتوون، که بریتین له:

- ۱- خوا به‌یه‌که‌گرتن (التوحید) وه‌ک په‌یوه‌ندی نیوان خواو مرۆقه‌کان.
- ۲- دادگه‌ری (العدل - القسط) وه‌ک په‌یوه‌ندی مرۆقه‌کان له نیوان خۆیاندان، که ئامانجی یه‌که‌میان، له‌ ئایه‌تی (۲۵) ی (الأنبیاء) و، هی دووه‌میشان له‌ ئایه‌تی (۲۵) ی (الحديد) دا، به‌ڤوون و ڤاشکاو‌یی خراونه ڤوو، ئنجا لی‌ره‌شه‌وه ده‌گه‌ینه ته‌نجامگیری (استنتاج) یه‌کی زۆرگ‌رنگ، ته‌ویش ته‌وه‌یه که:

نیشانه و به‌لگه‌یه‌کی گه‌وره و بنه‌ره‌تی ره‌سه‌نایه‌تی (أصالة) هه‌ر ته‌وژم و کۆڤو‌مه‌لیکی ئیسلامی، ته‌وه‌یه که هه‌میشه دا‌کوکی‌کاری که‌رامه‌ت و ئازادی و مافه‌کانی خه‌لکی ساده و به‌ش‌خو‌راو و چه‌وساوه‌یی و، له‌سه‌نگه‌ری سته‌م‌لی‌کراوان (مظلومین) دابی و، له‌ سه‌نگه‌ری دژایه‌تی‌کردنی سته‌م‌کاران (ظالمین) ی‌ک دابی، که سامان و ده‌سته‌لات له‌کۆمه‌لگا و خه‌لک قۆرخ ده‌که‌ن و، لافی په‌ره‌ردگار‌تی‌یی و په‌رستراو‌تی‌یی (ربوبية وألوهية) کردن، به‌سه‌ر خه‌لک دا لی‌ده‌دن!

بنه‌مای سیژده‌یه‌م :

تیگدان ئاسانه و، به‌که‌میگیش ده‌کری،
به‌لام بنیاتنان قورسه و، به‌زوران نه‌بت ناکری

ئه‌وه شتیکی ئاشکرایه و عه‌قلی سه‌لیم به‌سینایی ده‌رکی پیده‌کات، که
همیشه تیگدان و ویرانکردن ئاسانه و، به‌کو‌مه‌لکی که‌م، بگره‌جاری وایه
به‌چهند که‌سێک و به‌که‌سیگیش ده‌کری، به‌لام بنیاتنان و دروستکردن، وایه،
به‌لکو قورس و زه‌حمه‌ته و، کاری هه‌ره‌وه‌زی و پیکه‌وه‌یی ده‌وی و، جاری وایه
به‌زۆرینه‌به‌ی، ناکری، ئنجا هه‌رچه‌نده ئه‌وه‌ی گوتمان، مادام عه‌قلی ساغ
ده‌رکی پیده‌کات، هه‌وجیی به‌به‌لگه‌ی نه‌قلیی و ده‌قی شه‌ریعی ناکات، له‌سه‌ری
به‌یترینه‌وه، به‌لام ئاماژه به‌چهند ده‌قیگیش ده‌که‌ین له‌وباره‌وه :

۱- ﴿وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً وَعَلَّمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ الأنفال - ۲۵-

واته: وه پارێژ له به‌لایه‌ک بکه‌ن، ته‌نیا تووشی ئه‌وانه‌تان نابێ، که سته‌میان
کردوه، وه‌بزانن که خوا تو‌له‌ی تونده.

که‌واته: چهند که‌سێکی سته‌مکار و خراپه‌کار، ده‌بده‌ هو‌ی هاتنی به‌لایه‌ک بو
هه‌موو لایه‌ک، وه‌ک سزایه‌کی توندی خوا، بو زۆرینه‌یه‌کی که‌مه‌ترخه‌می بی
هه‌لو‌ست.

۲- ﴿قَالَ فَإِنَّا قَدْ فَتَنَّا قَوْمَكَ مِنْ بَعْدِكَ وَأَضَلَّهُمُ السَّامِرِيُّ﴾ طه - ۸۵-

واته: (خوا) فەرمووی: ئیمە دواى خۆت - كههاتى بۆ به‌لێنگه‌ى چل شه‌وى
- گه‌له‌كه‌تمان تاقیكرده‌وه و به‌لامان بۆ ناردوون، وه سامیری گومرای كردن .
كه‌واته: ده‌گونجی یه‌ك كه‌سى خراپه‌كار، بیته‌هوكاری به‌لا لێدرانی
كۆمه‌لگایه‌ك، به‌هۆی گومراکردن و سه‌ر لێتێكدانییه‌وه بۆیان.

۳- ﴿إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنْكُمْ يَوْمَ الْجَمْعَانِ إِنَّمَا أَسْزَلَهُمُ الشَّيْطَانُ بِبَعْضِ
مَا كَسَبُوا...﴾ آل عمران - ۱۵۵.

واته: به‌دلنایى ئەوانه‌تان، كه رۆژی پێك گه‌یشتنی دوو كۆمه‌له‌كه، هه‌لاتن،
ته‌نیا شه‌یتان به‌هۆی هه‌ندیك له‌و - كرده‌وه خراپان - ده‌وه كه وه‌ده‌ستیان هێنا
بوون، خلیسكاندن.

لێره‌دا قسه‌ له‌سه‌ر به‌شداربووانی جه‌نگی (ئوحد)ه، به‌تایبه‌ت ئەوانه‌یان كه
خۆیان بۆ دژه‌ هێرش و په‌لاماری دوژمن رانه‌گرت و، پشتیان له‌ دوژمن كرد،
وه‌ك ده‌بینین خۆی په‌نه‌انزان هه‌ندیك له‌ گوناوه‌ خراپه‌كانی، ئەوانه‌ی پشتیان
له‌ دوژمنان كرده‌وه، به‌هوكاری هه‌لاتنه‌كه‌یان داده‌نی و، ئاشكراشه‌ كه به‌هۆی
سه‌رپێچیی كردنی په‌نجا كه‌سه‌ تیرهاوێژه‌كه‌ی سه‌ر شاخۆلكه‌ی تیرهاوێژان
(جبل الرماة)هوه، له‌ فەرمانی پیغه‌مبه‌ری خوا صلى الله عليه وسلم - كه
فەرمووی: له‌هیچ حالان دا له‌شوی خۆتان نه‌جوولێن - سوپای ئیسلام
به‌ فەرمانده‌یه‌تی پیغه‌مبه‌ری خاتمه‌، جه‌نگی ئوحدیان دۆراندا!

كه‌واته: كه‌مێك بوونه‌هوكاری شكستی سوپایه‌ك، كه‌سه‌ره‌تای جه‌نگه‌ گه‌شیان
برده‌بۆوه و، دوژمنیان شكاندبوو.

ئنجا له‌به‌ر پۆشنایی ئەوه‌دا كه رابرد، ده‌لێین:

تیمه‌ش - له‌ عێراق و له‌ هه‌ریمی كوردستان دا- پێویسته‌ له‌خۆمان وریا بین:
چه‌ند كه‌سیك له‌بیریار به‌ده‌ستان، به‌هۆی سته‌م و قۆرخکاری و گه‌نده‌لییه‌وه،
كاریك نه‌كه‌ن كه‌كۆی كۆمه‌لگایه‌كه‌مان شایسته‌ی نه‌وه‌بی، سزاو به‌لای خوا
رووی تیبكات و، قه‌واره‌ سیاسیی نه‌خۆش و ده‌رده‌داره‌كه‌مان، سه‌ری به‌فه‌تاره‌ت
به‌چی، وه‌ك خۆی دادگه‌ر فەرموویه‌تی:

بنه‌مای چواردیه‌م :

هۆکاری بنه‌په‌تی سهرکه‌وتن و

شکستمان، خۆمانین، نه‌ک ده‌ورو به‌رمان

ئه‌گهر سهرنجی قورئان به‌دین، ده‌بینین زۆر به‌روون و راشکاوی پرایده‌گه‌یه‌نی، که هۆکاری بنه‌په‌تی سهرکه‌وتن و به‌خته‌وه‌ری، یان شکست و ناکامیی مروف، له‌سهر ئاستی تاک و کۆمه‌ل، خودی مروفه‌ و، هۆکاره‌ ده‌ره‌کیه‌کان، کاریگه‌ری لاوه‌کی (ئانوی) یان هه‌یه، وه زۆرجار ده‌رهاویشه‌ی هۆکاره‌ خودیه‌کانن، باسه‌ره‌تا سهرنجی چه‌ند ئایه‌تیک به‌دین:

۱- ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا عَلَيْكُمْ أَنفُسُكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَن ضَلَّ إِذَا أَهْتَدَيْتُمْ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فِيمَنبَتِكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ المائدة - ۱۰۵.

واته: ئه‌ی ئه‌وانه‌ی بڕواتان هه‌ناوه! ئاگاتان له‌خۆتان بێ، ئه‌گهر ئیوه‌ پێی راست گرتووبن، ئه‌وه‌ی گوهرابوو، زیانتان لێ نادات، گه‌رانه‌وه‌تان بۆ لای خواجه، ئنجا هه‌والی ئه‌وه‌تان پێده‌دا، که ده‌تان کرد.

۲- ﴿وَأِنْ تَصِيرُوا وَتَتَفَوْا لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا...﴾ آل عمران - ۱۲۰.

واته: وه ئه‌گهر خۆراگرین و پارێزیکه‌ن، پیلان و فیلێ ئه‌وان (دوژمنان) هه‌یج زیانتان لێ نادات.

۳- ﴿أَوَلَمَّا أَصَبْتُمْ مُمْصِيَةً قَدْ أَصَبْتُمْ مَثَلِهَا قُلْتُمْ إِنَّا هَذَا قُلٌ هُوَ مِنْ عِنْدِ أَنفُسِكُمْ...﴾ آل عمران - ۱۶۵.

واته: ئایا که به لایه کتان تووش بوو (که شکستی جهنگی ئوحد بوو، وه کوژرانی هه فتا له هاوه لانی بوو) که ئیوه (له جهنگی به دردا) دوو هیندی ئه وه تان دهستکهوت بوو (که کوشتنی هه فتا کهس و، به دیل گرتنی هه فتا کهس بوو) به سه سه سو پرمانه وه گوشتان: ئه مه له کوینه بوو؟ بلی: ئه وه له خوتانه وه بوو.

٤- ﴿وَمَا أَصْبَحْكُمْ مِّنْ مُّصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ﴾
الشوری - ٣٠-

واته: وه هه ر به لاو ناره هه تییه کتان به سه سه بی، کرده دی دهستی خوتانه، وه (خوا) له زوړیش ده بووری.

٥- ﴿وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ ءَامَنُوا وَأَتَّقُوا لَفَنَحْنَاهُمْ مِنْ الْأَرْضِ وَلَٰكِنْ كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾
الأعراف - ٩٦-

واته: وه ئه گه ر خه لکی ئاوه دانیه ه کان بر وایان هیناباو پارێزبان کردبایه، ده روازه ی پیت و پیژه کانی ئاسمان و زه ویمان به سه سه ردا ده کردنه وه، به لام بی پر وابوون، بویه به هو ی ئه و (خرایان) ده وه، که ده یان کردن، گرتمان و سزاماندان.

له کو ی ئه م ئایه ته به پیژانه ش ده فامریته وه، که ئه وه هه له وه که مه ته ر خه می و که م و کو رییه کانی مرو فه کانه - چ وه ک تاک، چ وه ک کو مه ل - که هو کاری نه هامه تی و به لا و گرفتارییه کانیان، هه روه ها دو ژمن و ناحه زانیشیان، هه ر له سو نگی ئه وه وه، زه فه ریان پی ده به ن.

هه ر بویه ش کاتی ک مرو ف - چ وه ک تاک، چ وه ک کو مه ل - ری ک و پی ک بی و ری راست گرتوو (مه ته دی) بی و، خو ی له هه له و تاوان و لادان پیاریزی، نه به لا و نه هامه تییه کان و، نه دو ژمن و ناحه زانیش، زه فه ری پی نابه ن، چونکه ئه وان هه ر له ری ئه و که لین و درزانه وه بو ی دین، که خو ی دروستی کردوون.

که واته:

با هه می شه له جیاتی خه تای ئه م و ئه و گرتن، چاو به خو مان دا بگێرینه وه و خو مان له هه له و په له و که م و کو رییه کانمان، بژار بکه یین، چونکه بی گومان به زوړی

هه‌له و په‌له و لادان و تاوانه‌کانمان، که زه‌مینه بو هوکاره ده‌ره‌کییه‌کانیش ده‌ره‌خسینن، که زیانمان لی بدن.

نەك ھۆكارە دەرەككەيەكان بگەينە بىيانوو پاساوو، پينە و پەرۆى ھەلە و
پەلە و كەمتەرخەمىيەكانمانى پى بگەين و، سەرەنجام بەھەلە و كەم و كورپى و
لادان و تاوانەكانمانەوہ بتلەينەوہ و، بەردەوام بەلاو نەھامەتییەكانمان، بەھۆى
ھۆكارە بنەرەتییە خودییەكانمانەوہ، دوو بارە ببنەوہ!

بينا لەسەر ئەوہى ڕابرد، دەلەين:

با تيمەش لە ھەريەمى كوردستان دا، چى دىكە بۆ خۆدزىنە ھەو دان پىدەنە ھىنانى ھۆكارا راستە قىنە كانى كىشە و قەيرانە كانمان، كە لە ھۆمانە ھە سەرچا ھەيان گرتە، بىيانو ھە شەرى داعش و، بودجە برىنى بە غەداد و، دابەزىنى نرخی نەوت نە ھىيىنە ھە، چونكە ھەرچە نە ھەركام لەو شتەنە كارىگەرە نە ھىيىيان لە سەر بارودۆخى ھەريە ھەبوو، بەلام ھۆكارى بنەرەتەي گەورە بىرەزى كىشە و قەيرانە كانمان، بەتايبەت لە ڕوى سياسىي و ئابورىيە ھە، ھۆمانىن، بەتايبەت، كە برىار بەدەستانى ھەريە لەماوێ چارەگە سەدەي رابردوودا، ئىرادەيەكى جىددىيان نەبوو بۆ:

- ۱- هینانه‌دی سیستمیکی حوکمرانیی راست و ږه‌شید.
 - ۲- هه‌بوونی دامه‌زراوه‌کان: په‌رله‌مان، حکومت، دادوهری، سوپایه‌کی نیشتمانیی..
 - ۳- سه‌روه‌کردنی یاسا، به‌سهر هه‌مووکه‌س و هه‌موو لایه‌ک دا.
 - ۴- به‌پنور گرتنی هاوولاتی بوون، نه‌ک ټینتیمای حیزیی و سیاسیی و بنه‌ماله‌یی.
 - ۵- چه‌سپاندنی داد‌گهری و پښه‌کیش‌کردنی گه‌نده‌للی و سته‌مکاری و قوړخکاری.
- دیاره له‌ته‌نجامی ته‌وه‌شدا، زه‌میننه‌ بۆ هوکاره‌ دهره‌کییه‌کانیش خوځ بوو، که‌ ږوځلی خوځیان له‌دروست‌کردن و قوول‌کردنه‌وه‌ی قه‌یرانه‌کان دا بگیړن، هه‌روه‌ها له‌ ته‌نجامی نه‌خوځشیی و گرفته‌ خودییه‌کانه‌دا، هه‌ریم له‌هه‌موو ږوویکه‌وه‌: سیاسیی، ئابووری، سهر‌بازی، په‌یوه‌ندییه‌کان، بی‌هیزیی ږووی تی‌کردوه‌و، نه‌یتوانیوه‌ به‌سهر قه‌یران و کی‌شه‌کانی دا زال بی و، سهره‌نجام هم‌ بارودوخه‌ قه‌یراناوییه‌ ها‌ته‌ ته‌دی.

بنه‌مای پازده‌یه‌م :

خه‌رجیی به‌ره‌نگار بوونه‌وه‌ی سته‌م و خراپه،
زۆر که‌متره، له‌باجی به‌رده‌وام بوون له‌سه‌ر
ملکه‌چکردن بۆ سته‌م و خراپه

بی‌گومان ئه‌وه راس‌تییه‌کی جه‌ربیندراو سه‌لمینراوه، که تی‌چوو(خرجی)ی
به‌ره‌نگار بوونه‌وه‌ی سته‌م و خراپه (الظلم والفساد) هه‌میشه له‌ باج (ضریبه‌)ی
ملکه‌چکردن بۆ سته‌م و خراپه و، مانه‌وه له‌ژێر نیری سته‌مکاراندا، سووک‌ترو
که‌متره.

ئێستاش با سه‌ره‌تا سه‌رنجی دوو ئایه‌تی به‌پێزی قورئان بدین، که خوای زانا و
توانا تییان دا، باسی مشت و مرو و تووێژیکێ مووسا "علیه السلام" و گه‌له‌که‌ی
(بنی اسرائیل) ده‌کات:

﴿ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَأَصْبِرُوا إِنَّا الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ
يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۗ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿١٢٨﴾ قَالُوا أَوْزَيْنَا مِنْ قَبْلُ أَنْ تَأْتِنَا وَمِنْ
بَعْدِ مَا جِئْتَنَا قَالَ عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَنْ يُهْلِكَ عُدُوَّكُمْ وَيَسْتَخْلِفَكُمْ فِي
الْأَرْضِ فَيَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ ﴾ الاعراف- ۱۲۸-۱۲۹.

واته: مووسا به‌گه‌له‌که‌ی فهرموو: یارمه‌تی له‌خوا وهریگرن و خۆراگرین،
بی‌گومان زه‌وی هی خوایه، ده‌یکاته میرات هه‌ر کام له‌به‌نده‌کانی که بیه‌وی، وه
سه‌ره‌نجام بۆ پارێزکارانه.

(گهله که ی) گوتیان: بهرله وەدی بییه لامان و، دوا ی شه وەش، که هاتیه لامان، هەر ئازار دراین (له لایهن فیرعه ون و دهسته و دایه ره که یه وه) (مووسا) فهرمووی: نزیکه پهروه ردگارتان دوژمنتان بفه وتینێ و، ئیوه لهو سه ره زه مینه (ی وان) بکاته جینشین، ئنجا ته ماشا بکات: داخو چۆن ده که ن؟

هه لبه ته نه و راستییه ی کردوو مانه ته ناوونیشانی نه م بنه مایه ی پازده یه م:

(خه رجی به ره نگاربو نه وەدی سته م و خراپه، که مته ره له باجی به رده وام بوون له سه ر ملکه چکردن بۆ سته م و خراپه) وه ک پوژی له ژیان و به سه ره هاتی گه لی مووسا (بنی اسرائیل) دا دیاره، که فیرعه ون ده یچه وساند نه وه و سوغره و بیگاری پی ده کردن و وه ک کو یله مامه له ی له گه لدا ده کردن، چونکه دوا ی نه وەدی خوا ی میهره بان مووسا ی نارد بۆ ده رباز کردنیان و، به قسه ی مووسایان کرد و، له سه ر به ره نگاربو نه وەدی فیرعه ون و سیاسه ته سته مکارانه که ی خو را گریوون، سه ره نجام قوتار بوون و، فیرعه ون و داروده سته و سوپایه که شی له به ین چوون، به لام نه گه ر هاتبا و هه ر له سه ر ملکه چکردن و ژیر ده سته ییه که یان به رده وام بووبان و، هیچ به ره له سستی فیرعه ونیان نه کرد بایه و، نه و تیچوو (خه رجي) ه که مه ی به ره نگاربو نه وەدیان نه دابایه، ده بوو هه ر له سه ر باج (ضریبه) دانی بی ره زای ژیر ده سته یی و زه بوونی، که وێرای سوغره و بیگار و چه و سینه رانه وه، سه ره برانی کوره کانیان و، هیشتنه وەدی کچه کانیان بوو! به رده وام بووبان!

وه ک خوا ی به رزومه زن له وباریه وه فهرمو یه تی:

﴿وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ أَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ أَنْجَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ وَيُذَبِّحُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ فِي ذَلِكَ مِنْ رَحْمَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ﴾ ابراهیم - ۶ -

واته: وه یاد بکه وه، کاتی که مووسا به گه له که ی فهرموو: چاکه ی خوا به سه ر خو تانه وه یاد بکه نه وه، که له داروده سته ی فیرعه ون ده ربازی کردن، خراپترین نازاریان پی ده چیژتن، وه کوره کانتانیان سه ر ده بری و، ئافره ته کانتان به زینه نووی

دەھىشتەنە، ۋە ئەو ھالەتەن دا - كەخۇا رەزگارىيى كەردن - تاقىكەرنەۋىيەكى مەزنى پەرۋەردىگارتان ھەبوو.

شايانى باسېشە بەرھەلىستىي كەردنى ستەم و چەوساندەۋى ستەمكاران و بەرەنگارىبەنەۋى، بەگۈرەدى ھالەت و ھەل و مەرچە جىاۋاز و جۇراۋجۇرەكان، شىۋاز و مىكانىزمى جۇراۋجۇر دەخۋازى، گەنگ خۇراگىرىي و پىشۋو دىرېزىي و خۇبەدەستەۋە نەدان و، بەچۆك دانەھاتن و، رەفز كەردنى بارودۇخى ستەمكارانەۋ، دان پىدانەھىنانى و، رەۋايەتىي (شرعىيە) پى نەدانىيەتى.

ئەگەرنا ئەۋدى تىيىنى دەكرى: تىكپراي پىغەمبەران (عليهم السلام) ھەرفەرمىانيان بەشۋىنكەۋتۋە چەوساۋەكانيان كەردە، كەخۇراگەرن و، ھىچ پىغەمبەرىك ئاماژەي بەبەكارھىنانى ھىز نەكەردە! ۋە خۋاي كاربەجى لەسەر زمانى سەرچەم پىغەمبەران و شۋىنكەۋتۋەكانيان، رۋوبە ھوكمپانە ملھور و خۇسەپىن و ستەمكارەنيان، فەرمۋىيەتى:

﴿...وَلَنْصَبِرَكَ عَلَىٰ مَا أَذَيْتُمُونَا وَعَلَىٰ اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ﴾ ابراھىم - ۱۲.

ۋاتە: ۋە بەدلىيىي ھەر خۇراگر دەپىن، لەسەر ئەو ئازارەي دەماندەن، ۋە پىشت بەستۋانىش باھەر پىشت بەخۇا بېستەن.

ئىجا ھەرچەندە ھوكمپانە ستەمكار و خۇشگۈزەران و خۇسەپىنەكان، بەسامان و دەسەلاتە نارەۋاۋ لەخەلك و جەماۋەر زەۋتكرۋەكەيان، پىشت ئەستۋورېن، بەلام سەرەنجام ھەر بۇخەلك و جەماۋەرى چەوساۋە خۇراگرە، چۈنكە ۋىست (إرادة)ى خۋاي بالادەستيان لەپىشتە، ۋەك لەبنەماي شازدەيەم دا دەپخەينە رۋو.

بنه‌مای سازده‌یه‌م :

ویستی خوای دادگەر، پشتیوانی چه‌وساوانه و،
دژی سته‌مکار و چه‌وسینه‌رانه

به‌لێ، یه‌کێک له‌یاسایه‌کانی خوا (سنن الله) له‌ژیانی به‌شه‌ردا، ئه‌وه‌یه که خوای کاربه‌جیی بالاده‌ست، هاوکار و پشتیوانی خه‌لکی سته‌مدیده و چه‌وساودیه‌و، دژی سته‌مکارانی خو‌سه‌پین و چه‌وسینه‌ره.

ئهم راستیه‌ش وه‌ك خۆری دراوشاوه به‌نیوه راستی ئاسمانه‌وه، له‌م دوو ئایه‌ته‌دا ده‌دره‌وشینه‌وه:

﴿وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضِعُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ ۝ وَتُكَنَّنَ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَنُرِيَ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا مِنْهُمْ مَا كَانُوا يَحْذَرُونَ﴾ القصص-۵-۶.

واته: وه ده‌مانه‌وێ چاکه له‌گه‌ڵ ئه‌وانه دابکەین، که له‌زه‌ویدا چه‌وسینه‌رانه‌وه (واته: به‌نی ئیسپرائیل) وه بیانکه‌ینه پێشه‌وا (هوکمران) و بیانکه‌ینه میراتگر (بۆ فیرعه‌ون و داروده‌سته‌که‌ی) وه (ده‌مانه‌وێ) که ده‌ست‌ڕۆیشتیویان بکه‌ین له‌زه‌وی دا، وه ئه‌وه‌ی فیرعه‌ون و هامان و سه‌ربازه‌کانیان مه‌ترسییان لێی هه‌بوو، له‌لایه‌ن ئه‌وان (چه‌وساوان) هوه، پێشانیان به‌دین و به‌یه‌نینه‌دی.

شایانی باسیشه، که له‌سو‌نگه‌ی ئه‌وه‌وه، من وشه‌ی ده‌مانه‌وێ (نرید) م لێ‌رده‌ا به‌وه لێک‌دا‌یه‌وه، که مه‌به‌ست پێی خسته‌نه‌ ڕووی یاسای (سنة) یه‌کی

خوایه، چونکه وشه‌ی (إرادة) که له قورئانیدا بۆ خوای په‌روه‌ردگار به‌کار دی، ده‌گونجی مه‌به‌ست پیی: ویستی یاسا دانه‌رانه (الإرادة التشريعية) پی، وه‌ ده‌شگونجی مه‌به‌ست پیی: ویستی دروستکارانه (الإرادة التكوينية) پی، ئنجا نه‌وه‌ی نه‌وه‌ی دووانه‌ش له‌یه‌ک جیاده‌کاته‌وه‌ - که کامیان مه‌به‌سته - نه‌وه‌ سیاقه‌یه، که وشه‌ی تیدا هاته‌وه‌، نه‌وه‌ مه‌به‌سته‌یه، که بۆی به‌کاره‌ی نه‌راوه‌.

بۆ موونه:

﴿...يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمْ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمْ الْعُسْرَ...﴾ البقرة-۱۸۵.

واته: خوا ئاسانی بۆتان ده‌وی و، زه‌حمه‌ت و بارگرانی بۆتان ناوی.

ناشکرایه که مه‌به‌ست له (إرادة) لێره‌دا، ویستی یاسادانه‌رانه (تشریعی) یه، نه‌ک ویستی بنیاتنه‌رانه (تکوینی)، چونکه خوای میهره‌بان باسی نه‌وه‌ ده‌کات، که نه‌گه‌ر له‌مانگی ره‌مه‌زاند به‌سه‌فه‌ر چوون، یان نه‌خۆش که‌وتن، بۆتان هه‌یه‌ نه‌وه‌ رۆژانه‌ی کاتی سه‌فه‌ر و نه‌خۆشی نه‌گرن و، دوا‌ی بیانگر نه‌وه‌:

﴿...وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَشْيَاءِهِمْ آخِرَ...﴾ البقرة-۱۸۵.

ئنجا، که دوا‌ی نه‌وه‌ باسی ویستی ئاسانی (إرادة اليسر) ده‌کات، دیاره مه‌به‌ست پیی، ویستی شه‌رعی یه، چونکه پێشتر نه‌وه‌ باسکراوه‌.

به‌لام له‌تایه‌تی (۵) ی (القصص) دا، ناشکرایه که مه‌به‌ست پیی خستنه‌رووی یاسایه‌کی گه‌ردوونی (سنة الكونية) یه، چونکه تایه‌ته‌کانی پێشتر، باسی حاله‌ت و واقعیکی نه‌خوازاو و، له‌گه‌ڵ حیکمه‌ت و دادگه‌راییی خوا دا نه‌گونجاو، ده‌که‌ن، که بریتیه له‌یاخیی بوونی فیرعه‌ون له‌سه‌ر زه‌وی - میصر - و گیرانی خه‌لکه‌که‌ی به‌چه‌ند چینیک و، چه‌وساندنه‌وه‌ی به‌شیکیان و، سه‌رپرینی نێینه‌کانیان و، هێشتنه‌وه‌ی مینه‌کانیان و، خراپه‌ کارایی کردنی له‌ زه‌مین دا.

﴿إِنْ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلْ أَهْلَهَا شِيَعًا يَسْتَضِعُّ طَائِفَةً مِنْهُمْ يُدِّخِ آبَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ إِنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ﴾ القصص-۴.

کهواته: که دوایی دهفرموی:

﴿وَرِيدُ أَنْ تَمَنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتَضَعِفُوا فِي الْأَرْضِ ...﴾

ناشکرایه که مه بهست پی: خستنه پروی یاسایه کی گهردوونیه (سنة الکونیه)یه، که بهرجهسته کهری ویستی گهردوونیی و قهدهری خوایه، بهگۆرینی ئه و حالهت و واقعیعه نه خوازادهی، که فیرعهون بهسه رگهلی بهنی ئیسرائیلیدا هیناوه، بۆ حالهت و واقعیکی دیکه، که خواستی میهره بانیی و حیکمه تی خوایه.

ئنجایگومان ده رک کردنی ئه و راستیه: هم مایه ی دلخۆشی و تین و وزه وه بهرنانی چهوساوانه و، هم زهنگیکی هۆشیاری و بیداریشه، بۆ سته مکارانی چهوسینه ر و خۆسه پین، چونکه : به دلنیا یی هه رچی خوا بیه وی، ده بی و دیته دی:

﴿... إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ﴾ الحج - ۱۴-

واته: خوا هه رچی بوی، ده یكات.

﴿فَعَالٌ لِّمَا يُرِيدُ﴾ البروج - ۱۶-

واته: خوا زۆرباش ئه نجامده ری هه رشتیکه که بیه وی.

خوای داد گهریش به ویستی گهردوونیی خو ی (الإرادة التکوینیه) ویستویه تی و دهیه وی، چهوساوان و سته مدیدان، له بن نیری زۆرداران و مله پوران ده ریئیی و، بیانکاته جینشین و میراتگریان!

بىنەماي ھەققىدە يەم :

با لەسەر بناغەى دىلسۆزىي و ساغىي و راستىي
(النُّصَح وَالْإِخْلَاص وَالصَّدَق) بۆيەكدى، يېكەۋە مامەلە
بەكەين، نەك بەگىرئ و گۆلى دەروونىيەۋە

دىلسۆزىي و ساغىي و راستىي (النُّصَح وَالْإِخْلَاص وَالصَّدَق) سى سىفەتى
گەۋرەۋە بىنەرەتتىي پىغەمبەرانى خوان (عليهم السلام)، كە لەسەر بناغەيان،
مامەلەيان لە گەل خەلگدا كىردەۋە، بە يار و نەيار و، چاك و خراپىيەۋە.

ئىنجا ئىمە لىرەدا تەنبا قىسە لەبارەى دىلسۆزىي (نصيحة) يەۋە دەكەين، چونكە
دىلسۆزىي، ھەركام لەساغىي و راستىيىش دەگىرئە خۇي و، ھەركەسىڭ بۇ خەلگ
دىلسۆزۈ بەپەرۋىش بىي، لەگەلىشىيان ساغ و راست دەبىي.
سەرەتاش باسەرنىجى چەند دەقىكى قورئان و سوننەت بەدىن:

۱- ﴿أَبْلَغُكُمْ رَسُولَاتِ رَبِّي وَأَنْصَحُ لَكُمْ...﴾ الأعراف - ۶۲-

ۋاتە: پەيامەكانى پەرۋەردگارمىتان پىرادەگەيەنم و، دىلسۆزىتان بۇ دەنۇيىنم.

۲- ﴿أَبْلَغُكُمْ رَسُولَاتِ رَبِّي وَأَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ﴾ الأعراف - ۶۸-

ۋاتە: پەيامەكانى پەرۋەردگارمىتان پىرادەگەيەنم و مىن بۇتان دىلسۆزىكى
ئەمىندارم.

۳- ﴿فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَنْقُومُ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رَسُولَاتِ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ...﴾

الأعراف - ۷۹-

واته: پشتی تیکردن و فەرمووی: ئەی گەله کەم! بە دڵنیایی پەیامی پەروردگارم پێراگەیانندن، وه دڵسۆزی و پەرۆشیم بۆ نواندن.

۴- ﴿فَنَوَلَّيْ عَنْهُمْ وَقَالَ يَاقَوْمُ لَقَدْ أَتَلَفْتُمْ رَسُولِي رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ﴾
الأعراف-۹۳.

واته: پشتی تیکردن و فەرمووی: ئەی گەله کەم! بە دڵنیایی پەیامه کانی پەروردگارم پێراگەیانندن، وه دڵسۆزیم بۆ نواندن.

وهك دهبینین:

چوار له پیغه مبه رانی پایه به رزی خوا (علیهم السلام)، که (نوح و هود و صالح و شعیب)ن، به گەله کانیان - که به گشتی بر واشیان پێیان نه هیناوه و، له سه ر کوفر ماونه وه - را ده گه یه نن، که بۆیان به پەرۆشن و دڵسۆزن.

۵- (الَّذِينَ النَّصِيحَةُ: قُلْنَا: لِمَنْ؟ قَالَ: لِلَّهِ وَلِكِتَابِهِ وَلِرَسُولِهِ وَلِأُمَّةِ الْمُسْلِمِينَ وَعَامَّتِهِمْ) رواه مسلم: ۵۵ و البخاري: ۷۰ بلفظ قريب منه.

واته: دینداری دڵسۆزی یه، گوتمان: بۆکی؟ فەرمووی: بۆ خوا و، بۆ کتێبه که ی و، بۆ پیغه مبه ره که ی و، بۆ پێشه وایان و (هو کمرانان) ی مسو لمانان و، بۆ تیکرپایان.

شایانی باسی شه که وشه ی (نصیحه) هه رچه نده، که له زمانێ کوردیی دا، به مانای ئاموژگاری (موعظه) به کاردی، به لام ته وه راست نه، بۆیه من به مانای (دڵسۆزی و به ته نگه وه بوون) لیکم دا وه ته وه، چونکه زانیان به م جو ره پێناسه یان کردوه:

(النَّصْحُ وَالنَّصِيحَةُ: إِرَادَةُ الْخَيْرِ لِلْمَنْصُوحِ) واته: (نصح) و (نصیحه) بریتیه له وه ی، که هه رچی بۆ به رانبه ره که ت باشه و سوودی هه یه، ته وه ت بۆی بو ی.

ئنجا له بهر رۆشنایی ته وه دا که را برد، ده لێن:

هه ره که سیکی بهر پرس و مشورخوری ولات، مادام خۆی به مسو لمان و شوێنکه وتووی پیغه مبه ران (علیهم السلام) بزانی، پێویسته له مامه له ی له گه ل

خەلک و جەماوەردا بە گشتیی و، بەرپرس و مشوور خۆرانی دیکەدا بەتایبەت، دڵسۆز و ساغ و راست و بێ گری بێ و، دڵ و زمان و پەنھان و ناشکرای لە گەلیان دا، وەك یەك بێ.

وہ لە راستییدا خەسلەتە خراپەکانی وەك: درۆ و، دوورپوویی و، حەسەد و، بوغز و غەرەز و، خۆ بەزەنگیری و.. هتد، لە ھەموو کەس ھەر ناشیرن و دزیون، بەلام لەبابای بەرپرس و مشوورخۆری خەلک و ولات، بەتایبەت لە گەل ھاوێلانێ بەرپرس و مشوور خۆری دا، ناشیرینتر و خراپترن!

لە کۆتاییشدا دەلیم:

رەوشتی بەرز و خەسلەتی پەسند، بۆ ھەموو بوارەکانی ژیان و گوزەرەن، پێویستە، بەلام بۆ بواری حوکمرانیی و کاری سیاسیی پێویستترە، وە لە راستییدا ھەركات بواری سیاسیی و حوکمرانیی، رەوشتی بەرز و ئاکاری پەسندی تێدا نەماو، بوو بە مەیدانی درۆ و دەڵەسە و قۆڵبەرن و نیفاق و فریودان، ئەوە بۆ خەلک و کۆمەلگا دەبێتە ژەھر و ژەقنە مووت و، مایە نەخۆشیی و ناخۆشیی و، سەرەنجام بنگۆل بوون و، پووچەل بوون و دارپووخانی، کۆمەلگا و دەوڵەت.

زۆریش حەیف و مەخابن، کە لە ئەنجامی ئەزموونی چەندان سאלەى کارو چالاکیی سیاسیی دا، گەشتوومە ئەو قەناعەتەى، کە دڵسۆزیی (نصح) و، رەوشت و ئاكارە بەرز و پەسندەکانی دیکەى وەك: راستیی و، ساغیی و، دادگەریی و، بەزەیی و، وەفاداریی و، جوامیری.. لەنیو کارو کایەى سیاسیدا، لەعێراق و لەھەریمی کوردستاندا، زۆر کەمە و، ئەوێش ھۆ کاریکی گرنگی ئەم واقع ھەل و مەرجە نەخۆش و ناخۆشەمانە!

بنەمای ههژدهیهه :

با لهواقیع دا بژین، نهك له میژوودا و، لینهگهڕین
رابردوومان دهستمان ببهست، لهبهردهم ئیستامان دا

کۆمه‌لگای کارا و زیندوو، کۆمه‌لگایه‌که، جاروبار ئاوێ له میژوو ده‌داته‌وه،
بۆ ده‌رس و په‌ند ئێ وهرگرتنی، به‌لام هه‌میشه له‌واقیع دا ده‌ژی، وه هه‌رچه‌نده
هه‌ول ده‌دات ئاگاداری را‌بردووی بێ، به‌لام هه‌رگیز پێ نادات را‌بردووی
له‌به‌ردهم ئیستادا، ده‌ستی ببهستی و، له‌به‌رانه‌ر رووداوو پێشهاته‌کان دا، ده‌سته و
ته‌ژنۆ دا‌بنیشی.

خوای به‌رز و بێ هاوتا، له دوو ئایه‌تی به‌پێری کۆتایی کتیب و فهرمایشتی
خۆیدا باسی ئه‌و راستییه‌ی سه‌رده‌وی کردوه:

﴿ تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْأَلُونَ عَمَّا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ﴾ البقرة - ١٤١، ١٣٤.

واته: ئه‌وانه - مه‌به‌ست خاوه‌ن کتیبه‌کانه - کۆمه‌لێک بوون، را‌بردوون، ئه‌وه‌ی
وه‌ده‌ستیان هێناوه - له‌کرده‌وان - ه‌ی خۆیان، ئیوه‌ش هه‌رچی وه‌ده‌ستان هێناوه،
ه‌ی خۆتانه، وه له‌وه‌ی که ده‌یانکرد، ئیوه لێتان نا‌پرسێته‌وه.

بۆیه‌ش وه‌ک هه‌ژده‌یه‌مین بنه‌مای قورئانیی پێوست، بۆ چاره‌سه‌ری
بارودۆخی ده‌رده‌دارو نه‌خۆش و، واقیعی ناهه‌موار و ناخۆشی عێراق و هه‌ری‌می
کوردستان، باسی ئه‌و راستییه‌م کرد، که پێوسته له واقیع دا بژین و، میژوو
را‌بردوو په‌لکێشمان نه‌کات و، به‌ره‌و دواو را‌مان نه‌کیشی و، له‌سه‌ر حیسابی

ئىستانمان بە راپردوۋو ھەخەرىك نەبىن، چۈنكە باش ئاگادارم، كە لەسەر ئاستى كەس و گروپ و تيرە و ھۆز و لايەنى سىياسىي، لە مېژودا ژيان و، گرى دراويى بە راپردوۋو ھەزۆرە، بگرە ھۆكارىكى سەرەكىي زۆرىك لە كىشەكان، ئەو ھالەتە فېكرى و دەروونىيە بە.

به‌لّی، ئە گەر بمانه‌وێ له عێراق و له هه‌ری‌می کوردستان دا - هه‌روه‌ها له‌هه‌ر شوێن و به‌شێکی دیکه‌ی کوردستان و جیهانی‌شدا - کۆمه‌لگایه‌کی توکمه‌ و قه‌واره‌یه‌کی سیاسیه‌ی پته‌و و نه‌له‌خشاو بنیات بنیڤن، پێویسته‌ عه‌قل و دڵی خۆمان له‌ گه‌ڕی و گوڵه‌ ده‌روونی و میژووبیه‌کان بژار بکه‌ین و، پاکی بکه‌ینه‌وه‌ و، له‌قاوغ و قه‌په‌لکی ته‌سکی به‌رژوه‌ندییه‌ که‌سیه‌ی و بنه‌ماله‌یه‌ی و حیزبییه‌کان بیه‌ینه‌ ده‌ر، بۆ نێوبازنه‌ و فه‌زای فراوانی خه‌ڵک و وڵات.

که بیگومان نه‌و‌ش، به‌بی هیئانه‌دی تیگه‌یشتن و بیرۆکه راست و دروست و، به‌هاو
ناکاره به‌رزو په‌سنده‌کان، مه‌یسه‌ر نابی، که له‌بنه‌مای نۆزده‌یه‌مدا، تیشکیک
ده‌خه‌نه‌ سه‌ر ئه‌و بانه‌ته‌ گرنگه‌.

بىنەماي ئۆزدەيەم :

تيگەيشتن و بىرۈكە راست و، ئاكار و بەھا بەرزەكان، ھۆكارىكى
 گرنگى تەبايى كۆمەلەيتى و سياسىيىن، لەكۆمەلگادا

ته بایي و گه شه کردن و پیشکته وتنی کومه لگا، یان به پیچه وانه وه: ناته بایي پووکانه وه و دواکته وتنی، تاراددیه کی زور به ره می شه و بیروکه راست و سود به خشه، یان ههله و زیان به خشانیه، که له عقل و هوشیان دا جیگیر دهن، وه به ره می شه و تارو خسه ته بهرز و په سند، یان خراب و په ستانه، که له گه دل و دهر و نیان دا، تاوتته دهن.

هەر بۆيەش پیغه مبه‌ری کو‌تایی (محمد) صلی الله علیه وسلم به‌ فرمانی
خوا، گ‌رنگیی زوری به‌ فی‌ر کردن و په‌روه‌ده‌کردن (التعلیم والتربیه) داوه‌، خ‌وی
زانا وشاره‌زا له‌ چ‌وار شو‌ئتی ق‌ور‌ئاندا، چ‌وار ئه‌رکه‌ سه‌ر ک‌یه‌ پیغه مبه‌ری
خ‌وی، له‌ دوو ب‌واره‌دا چ‌ر کردوونه‌وه‌.

﴿ هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ ... ﴾ الجمعة - ٢٠ - .

واته: (خوا) شه و که سیه، که له نیو نه شاره زیان دا، پیغه مبه ریکی ره وانه کردوه
 ثابه ته کان بیان به سهر ده خو نیتته وه و، کتیب و حکمه تیان فزیده کات.

هەروەها هەمان مەبەست بە تۆزیک جیاوازییەوه، ئەتایەتەکانی: (١٢٩) و (١٥١) ی (البقرة) و، (١٦٤) ی (آل عمران) شدا هاتوه.

وه بۆ ئیسهپاتی شهوه، كه تهبابی و گهشه كردن و پیشكهوتنی كۆمه لگا، تا راددیه کی زۆر بهرهمی بیروكه راسته کانی نیو عهقل و هوش و، خهسلهت و ئاكاره پهسندەکانی نیو دل و دهروونی تاکه کانی کۆمه لگایه، با سهرنجی ئهم نایه تانه بدهین:

﴿ وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ وَأَنْتُمْ تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ ءَايَاتُ اللَّهِ وَفِيكُمْ رَسُولُهُ وَمَنْ يَعْتَصِمْ بِاللَّهِ فَقَدْ هُدِيَ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۝۱۰۱ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ۝۱۰۲ وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ ... ﴾ آل عمران ۱۰۱-۱۰۳.

واته: وه چۆن بپروا دهبن! له حالیکدا كه ئیوه نایه ته کانی خواتان به سهردا ده خویندرینه وه، پیغه مبه ره کهشی له نیوتان دایه؟! وه هه ره کهس دهست به (به نامه ی) خواوه بگری، شه وه به رهو راسته شه قام رینمایی کراوه، شه ی شه وانه ی برواتان هیناوه! وه بۆ خوا شایسته یه، پاریزی لی بکه ن و، به مسولمانیش نه بی مه مرن، وه تیکرا دهست به ریسمانی خواوه بگرن و، په رته واز مه بن، وه یادی چاکه ی خوا به سه ر خۆتانه وه بکه نه وه، كه پیکه وه دوژمن بوون، به لام (به هوی ئیسلامه وه) دلتانی پیکه وه جۆشدا..

وهك ده بینن: خوی کار به جی سه رته باسی به سهردا خویندرانه وه ی نایه ته کانی قورپان و ئاماده بوونی پیغه مبه ره که ی (له م رۆژ گارهش دا رپیازه که ی) له نیو کۆمه لگای ئیسلامی یه که م دا و، رینمایی کرانیان به رهو راسته ری (که شه ویش ئیسلامه و کۆی قورپان و سوننه ته)، ده کات.

واته: باسی بیروكه راسته کان و، هوشیار بوونه وه ی عه قلیان به زانیاری راست و بی هه له ی وه رگیراو له وه ی، ده کات.

پاشان باسی پارێزکاری (تقوی) ی شایسته بۆ خوا ده کات.

یانی: باسی بیدار بوونه وه ی دل و دهروون، به هوی په یوهست بوون به خواوه و، رازانه وه ی به خه سله ته په سنده کان (فضائل) و ئاكاره به رزه کان ده کات، چونكه گوتراوه:

(التقوى ينبوع الفضائل كلها)، واته: پارېزگاريې کانگای گشت خه سلته بهرزه کانه.

ننجا له قوناغی سییه مده، باسی ته بایی و یه کړیزي مسولمانان و، دل و ددروون پیکه وه جو شدرانیان دکات، که تهویش زاده و بهرهمی هو شیار بوونه وه، رږوشن بوونه وهی عه قلیانه، به بوونناسی (معرفة الوجود)ی راست و، تیمان و عه قیدهی ساغ و، زانیاری و بیرۆکه ی دروست و به جی، وه بهرهمی بیدار بوونه وهی دل و ددروونیانه، به هو ی ته قواو ته زکییه و، خه سلته بهرزه و په سنده کان و ناکاره بهرزه کانه وه.

ننجا له بهر رږوشنایی نه وه دا که رابرد، ده لئین:

نه گهر بمانه وی کومه لگایه که مان ته با و ریک و گه شه سهند و پی شکه وتوو بی، نابی ته نیا چاو له سهر چاکسازی کردن له بواړی سیاسییدا چرپا بگرین، وهک هیئانه دی سیستمکی حوکمرانی راست و رهشید و، به دامه زراوه کردنی کاره کان و، یاسا سهروه ری و، به پیوهر گرتنی هاوولانیستی، به لکو پیوسته هاوکات له گهل چاکسازی سیاسی، کاری جیددیش له سهر چاکسازی فیکری و رووحي و نه خلایي و کومه لایه تییش بکهن.

وه پیوسته بزاین، که تهو ته بایی و هیمنیه کومه لایه تی و سیاسییه و، گه شه سهند و پی شکه وتنه شارستانی و، ته دهب و سه لقه زیاری و کومه لایه تی و، کلتور (ثقافة) و نهریته جوان و دلگیرانه ی له ولاتانی رږژ ناوادا ههن، بهرله وهی زاده و بهرهمی بارودوخی سیاسی و، حوکمرانی رهشید و دروستیان بی، بهرهمی تهو پاکسازی و چاکسازی و گورانکارییه، که له عه قل و دل و ددروونیان دا کردوویانه، که تهویش زوریک له توپرو پیکهاته کانی کومه لگا کانیان پی هلساون، له حیزی سیاسی و ریک خراوی مه ده نی و نووسه ر هونه رمه ند و ته دیب و شاعیر و زانایانی ثایین و سیاسه تمه دار و..... هتد، بگره ته گهر پاکسازی و چاکسازی و گورانکارییان، له بواړی فیکری و فره نگی و کومه لایه تی باند نه بوایه، مه حال بوو بتوان گورانکاری ته رینی له بواړی حوکمرانی دا بکهن، چونکه بیگومان فیکر و کلتور و ثاکار و رهوشت، بناغه و ژیرخانی سیاسه ت و حوکمرانیین.

بنه‌مای بیستم :

ته‌بایی و هاوکاریی پیکه‌وه کردنی پیکه‌اته‌کانی کۆمه‌لگا،
مهرجی بنه‌ره‌تی به‌ره‌و پیشچوون و سه‌رکه‌وتیه‌تی

وه‌ك پيشتريش باسمان كرد - له‌بنه‌مای سێزدیه‌م دا - تێكدان (تخریب)
به‌كه‌مانیش ده‌كړی و ئاسانه، به‌لام بنیاتنان (بناء) قورس و زه‌حمه‌ته، به‌زۆرینه
یان لانی كه‌م: خه‌لكی زۆر نه‌بی، ناكری.

هه‌ر بۆیه‌ش هه‌ر کۆمه‌لگایه‌ك بیه‌وی به‌ره‌وپیش چوون و سه‌رکه‌وتن و،
سه‌ره‌نجام به‌خته‌وه‌ری دنیا و سه‌رفرازی دواپۆژ، بۆخوی ده‌سته‌به‌ر و مسۆگه‌ر
بكات، به‌بی ته‌بایی نیوخۆ و هاوکاریی و ده‌ستبار بۆیه‌کدی گرتنی، تێکرای
پیکه‌اته‌کان (مکوّنات) به‌و ئامانجه‌ ناگات.

هه‌ر بۆیه‌ش له‌زۆر ده‌قی قورئانی به‌پێزو سوننه‌تی پیغه‌مبه‌ری به‌رپێر (صلی
الله علیه وسلم) دا، جه‌خت له‌سه‌ر ته‌بایی و یه‌کپیزی و هاوکاریی پیکه‌وه‌کردنی،
تاكه‌کان و پیکه‌اته‌کانی کۆمه‌لگا کراوه‌ته‌وه، بۆ نمونه:

۱- ﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ ۖ ۝ الْمَائِدَة - ۲﴾

واته: وه له‌سه‌ر چاكه‌کاریی و پارێزکاریی، پیکه‌وه‌هاوکاریی بکه‌ن..

۲- ﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ ۖ ۝ التوبة - ۷۱﴾

واته: وه پیاوانی بروادارو ئافره‌تی بروادار، هه‌ندیکیان دۆست و پشتیوانی
هه‌ندیکیان..

۳- (المؤمن للمؤمن كالبنيان يشُدُّ بعضُه بعضاً - وشَبَّك بين أصابعه-) رواه البخاري: ۲۴، ۴۶، ومسلم: ۲۵۸۵.

ۋاتە: پىروادار بۇ پىروادار، ۋەك دىۋارە، ھەندىكى ھەندىكى قايم دەكات - ۋە لەۋ كاتەدا پىغەمبەرى خوا (صلى الله عليه وسلم) پەنجەكانى ھەردووك دەستى خستەنە نىۋ يەكدى-.

بەلى، تەبايى و ھاۋكارى نىۋخۇي كۆمەلگا، مايەى بەھىز و پىزبونى و گەشەكردن و بەرەو پىشچوونىەتى، ۋە بەپىچەۋانەشەۋە: ناتەبايى و ناكوڭىيى كۆمەلگا، ھىز و پىزى ناھىلى و، پوۋچەل و يىخىرى دەكات و، بەرە و پاشەۋەى دەبات.

دەشتوانىن بۇ وىناكردنى گىرنگىي و پىۋىستىي تەبايى و يەكدەنگىي و رەنگىي كۆمەلگا، چۈر ژمارەى: (۱، ۱، ۱، ۱) بە وىنە يىنەنەۋە:

ئەۋ چۈر ژمارەى، ئەگەر بەپىزۇ بىلاۋىي دابىرىن: (۱+۱+۱+۱=۴) تەنبا بەھاۋ ھىزى چۈر (۴) ۋەدى دىن:

بەلام ئەگەر بىت و بەشىۋەكى رىك و پىك رىز بىرىن، بەمچۈرە: (۱۱۱۱) بەھاۋ ھىزى: ھەزار و سەد و يازدە (۱۱۱۱) يان لى پىكىدى، كە لەگەل (۴) زۆر جىاۋازن!

كەۋاتە: رىك و پىكىي و يەكپىزى لە ھەرشىك دا، ھۆكارى ھىزوپىزۇ تۆكمەيى يە، ھەر بۆيەش پىغەمبەرى خوا (صلى الله عليه وسلم) لە فەرمائىشتىكى دا، بەزەيى و ھاۋسۇزىي و خۇشويستىي مەسۇلمانان بۇ يەكدى، ۋەك پىكەۋە پەيۋەستىبونى ئەندامانى جەستەيەك، وىنا دەكات و دەفەرموى: (مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادُّهِمْ وَتَرَاحِمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ مَثَلُ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهَرِ وَالْحُمَّى) رواه البخاري: ۶۰۱۱، ومسلم: ۲۵۸۶.

ۋاتە: وىنەى پىرواداران، لەيەكدى خۇشويستىن و بەزەيى بەيەكدا ھاتنەۋە و ھاۋسۇزىيان لەگەل يەكدا، ۋەك جەستەيەك ۋايە، ئەگەر ئەندامىكى نەساغ بوو، تىكراي جەستە، بەشەۋ نخوونىي و تالپھاتن بەشدارىي دەكات.

وہ بہ پیچھوانەوہ: پەرتەوازەیی و دووبەرەکی و ناکۆکی، مایە بێھێز و پێزی و پووکانەوہو پووچەل بوونە، وەك خۆی بێ ھاوتا فەرموویەتی:

﴿وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَتَزَعَوْا فَنَفْسُكُمُ أَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَأَصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ﴾ الأنفال-۴۶.

واتە: وە فەرمانبەری خواو پیغمبەرەکی بکەن، وە پێکەوہ ناکۆک مەبن، ئەگەرنا فەشەل دێنن و، هێز و پێزتان نامیێ، وەخۆرگرن، بێگومان خوا لەگەڵ خۆراگران دایە.

دەشتوانین بۆ ویناکردنی چۆنیەتی نەمانی هێز و پێز، بەھۆی ناکۆکی و دووبەرەکییەوہ، ئەم وینەییە بێننەوہ.

ئەگەر سەد (۱۰۰) کەس یاری گوریس پێچکێنە (جَزَالِحَل) بکەن، پەنجا (۵۰) کەس لەلایەك و، پەنجاش لەلایەکی دیکە، بێگومان ھەركام لەو دوو پەنجاکەسە، هێزی یەكدی سفر دەکەنەوہ و، سەرنجام هێزی ئەو سەد کەسە، دەبیێتە هیچ (صفر)!

بەلام ئەگەر ئەو سەد کەسە، ھەموویان بەیەك ئاراستە (إِتْجَاه)دا، هێزی خۆیان بخەنە کار، دەبیێتە هێزی سەد کەس!

ھەلبەتە گەلی کوردیش زۆرجاران بەھۆی ناکۆکی و پەرتەوازەییەوہ، هێز و پێزی ماددی و مەعنەویی سفر کردۆتەوہ، کەبەداخەوہ ھەتا ئەم تاوہ (لحظە)یەش، کە ئەم وتارە تیدا دەنوسم، ئەو حالەتە خۆکوژییە، لەسەر ئاستی کۆی نەتەوہی کورد لە ھەموو کوردستان دا و، لەسەر ئاستی ھەر کام لەبەشەکانیشی، ھەر بەردەوامە و، نازانم کە ی گەلی کورد، واز لەو گوریس پێچکێنە شوومە دێنی؟!

بىنەماي يىست و يەكەم :

بەھۇي نەزائىي و ترس و تەمەكەمە

خەلگ بەزىر دەستەيى ستەمكاران. قايل دەپت

ھەمىشە ھوكمېرەنە خۇ بەزىلگىر و خۇسەپىنەكان، ويستويانە بەھۇي سىڭوچكەي: (نەزائىي + ترس + تەمەكەمە) دە، زەفەر بەخەلگى بىەن و، لەزىزىرى چەوساندەنەدى خۇيان دا، بيان ھېلنەدە.

ھەر بۇيەش ھەر ھوكمېرەنەكى ستەمكار و خۇسەپىن، ھەمىشە لەھەولې ئەو دەيە ھەركام: دەستەلەت و سامان و راگەياندىن (السلطة والثروة والإعلام) بۇخۇي و وابەستە و دابەستەكانى، قۇرخ بىكات، تاكو:

۱- بەھۇي دەستەلەتە نارەوايەكەيەدە، خەلگ و جەماودەر بىترىنىن.

۲- دە بەھۇي پارە و سامانە ھەرامەكەيەدە، تەمەكەيان دەبەرنى و زارىيان شىرىن بىكات.

۳- دە بەھۇي راگەياندىن چەواشەكەريەدە، لە نەزائىيدا بىانھىلەتتەدە و فرىيان بدات.

ئىنجا دەك پىشتىرىش باسما كىرد: جىكەمتى زۇر دووبارە بوونەدە، بەسەرھاتى مووسا (سەلامى خۇاي لى بى)، لەگەل سىڭوچكەي: فىرەون + ھامان + قاروون دا، ئەودىيە كە ئەو ھالەتتى قۇرخكران و خراپ بەكارھىترانى: دەستەلەت و سامان و راگەياندىن، لەلايەن ھوكمېرەنە خۇ بەزىلگىر و خۇ سەپىنەكانەدە، ھەمىشە لەزىيانى بەشەر و كۆمەلگايەكانى دا، دووبارە دەپتەدە.

به‌لێ، حوکمرانه سته‌مکار و خۆسه‌پینه‌کان، هه‌میشه‌ وێستووێانه و ده‌یان‌ه‌وی، له‌ و سێ خاله‌ بیهێژده‌: (نه‌زانین و ترس و ته‌ماع)، زه‌فه‌ر به‌خه‌لکی به‌رن، بۆیه‌ش هه‌موو هه‌ولیان بۆ ئه‌وه‌یه، که هه‌رکام له‌ ده‌سته‌لات و سامان و راگه‌یاندن، له‌ده‌ستی خۆیان و ده‌ور و به‌ری به‌هره‌مه‌ندیاندا، قۆرخ بکه‌ن.

ئنجای ته‌گه‌ر حوکمرانه سته‌مکار و خۆ به‌زله‌گره‌کان و، یستووێانه له‌پێی هه‌رسێک خالی بیهێژ (نقطه‌ ضعیف)ی: (نه‌زانایی، ترس، ته‌ماع)ه‌وه، له‌گه‌ڵ خه‌لک و جه‌ماوه‌ردا مامه‌له‌ بکه‌ن، تاكو زه‌فه‌ریان پێ به‌رن و له‌خشته‌یا به‌ن، به‌پێچه‌وانه‌وه‌: پێغه‌مبه‌رانی خوا (عليهم السلام)، هه‌رده‌م وێستووێانه: له‌پێی خاله‌ به‌یهێژده‌کان (نقاط القوة)ی مرۆفه‌كانه‌وه، مامه‌له‌یان له‌گه‌ڵ بکه‌ن، که بریتین له‌: (هۆشیارکردنه‌وه‌ی عه‌قل و، بێدارکردنه‌وه‌ی دل).

هه‌لبه‌ته‌ عه‌قلێش به‌زانیاری (علم) هۆشیار و پۆشن ده‌بێ و، به‌ره‌تی ترین جوۆری زانیاریش، ئه‌وه‌یه که مرۆف خواو، خۆی و بوونه‌وه‌ر و ده‌وره‌به‌ری پێ بناسی، که وک زاراهه، پێی ده‌گوتری: (بوونناسی / معرفة الوجود / ontology).

دلێش به‌ئیمان و عه‌قیده‌ی راست و دروست، بێدار ده‌بێ، که کاکل و بناغه‌که‌ی بریتیه له‌ خوا به‌یه‌کگرتن (توحید الله) .

ئنجای کاتیکیش مرۆف عه‌قلی هۆشیار ده‌بێ و، دلی بێدار ده‌بێ، سێکوچه‌کی شووم (الثالوث المضموم)ی: نه‌زانایی، ترس، ته‌ماع (الجهل، الخوف، الطمع) له‌خۆی داده‌درنی و، له‌شاکامدا: خۆراگر و ئازاد و ئازا ده‌بێ.

باشترین نمونه‌ش که له‌ئه‌نجامی: هۆشیاربوونه‌وه‌ی عه‌قل، به‌هۆی زانیاری و، بێداربوونه‌وه‌ی دل، به‌هۆی ئیمان‌ه‌وه، ته‌لیسمی سێکوچه‌کی شوومی: نه‌زانایی و ترس و ته‌ماع، شکاوه، جادووگه‌ره‌کانی فیرعه‌ونه، باسه‌رنجی ئه‌م ئایه‌تانه‌ به‌دین:

﴿ فَأَلْقَى السَّحَرَةُ سِحْرَ بَنِي إِسْرَءِيلَ ۖ قَالُوا ءَأَمَّا رَبُّ الْعَالَمِينَ ۚ رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ ۚ قَالُوا ءَأَمْنُكُمْ لَكُمْ إِنَّا لَنَكْبَرُ ۚ قَالُوا لَكِبْرُكُمُ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السِّحْرَ فَلَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ۚ لَا تُفِطِنَ ۚ ۝٤٦﴾

أَيَّدِيكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ خَلْفٍ وَلَا صَلَبَتَكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٩﴾ قَالُوا لَا ضَيْرَ لَنَا إِلَى رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَ ﴿٥٠﴾
إِنَّا نَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لَنَا رَبُّنَا خَطِيئَتَنَا أَنْ كُنَّا أَوَّلَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٥١﴾ الشعراء - ٤٦-٥١-

واته: تنجا کاتیک جادوو گهره کان هاتن، به فیرعه و نیان گوت: ثایا ته گهر نیمه زالبوین، کرئ و پاداشتمان دهی؟ (فیرعه ون) گوتی: به لی، وه ته گهروابی، نیوه له زور نیزیکان دهن.

موسا پیی فهرموون: نهودی ده تانه وی بیکن، فریبیدن، نهوانیش پت و گوچانه کانیان فریدان و گوتیان: به عزیزه تی فیرعه ون ههر نیمه زال دهبین. موساس گوچانه کی فریدا، یه کسه ره هرجی له درو و جادوو کردبوویان هه لیلووشی. یه کسه ره جادوو گهره کانیس به کر نووشدا که وتن، گوتیان: پرومان به پهرورد گاری جیهانیان هینا، پهرورد گاری موسا و هاروون.

(فیرعه ون) گوتی: چون بهر لهودی مؤلته تان بدهم، له بهر وی پروتان هینا؟ بیگومان نهوه گهره (ماموستایه) که تانه، که جادوو فی کردوون، له مهودوا ده زانن (چیتان لیده کم!) دهست و لاقانتان راست چه پ دهرم، وه به دلنیایی هه مووانتان (به دارخورمایانه وه) هه لده واسم.

(جادوو گهره کان) گوتیان: هیچ زیانک ناکهین، چونکه نیمه بولای پهرورد گارمان ده گهرینه وه، نیمه هیومان وایه، له سونگه ی نهوه که یه که مین پروادار بووین، پهرورد گارمان له گونا هه کانمان بمانبووی.

وهک ده بینین:

له سه ره تاوه جادوو گهره کان، که جارئ ههر له ژیر کاریگه ری سیکوچکه ی شوومی: نه زانیی و ترس و ته ماع دابوون و، عه قل و دلان به زانست و نیمان، هوشیار و بیدار نه بوو بووه، هینده خو یان له لا نرم و بچوک بوو، که وهک کریگه رته یه ک چاوه ری زارشیرین کردن و خه لات کردن و، چه پله و نافه رینیکی فیرعه و نیان ده کرد و، له بهرانه ری دا زه بوون و سه رشور بوون و، نازادی و تیراده ی خو یانیان له دهست دابو!

بەللام پاش بىنىنى موعجىزە و بەلگە رۆشنەكەى موسا و، دۇنيابوونيان لەو،
 كە ئەوئى موسا (سەلامى خاى لى بى)، ھىچ پەيۋەندى بەجادوودە نىە و،
 موعجىزە و موسا پىغەمبەرى خوايە، وە سەرەنجام رۆشن بوونەوئى ھۆشيان و،
 بىدار بوونەوئى دۇيان بەھۆى زانىيارى و ئىمانەوئە: ھەلگەرانەوئى (انقلاب) يەكى
 سەدوھەشتا پلەييان بەسەردا دى و، كەپىشتەر چاودەپى ئافەرىن و خەلاتكردن
 فەرەونيان دەكرد، ئىستا بەھۆى زانىيارى راست و، ئىمانى پتەوودە، ھىندە ئازا
 ئازاد بوون و، ھەستيان بە حورمەت و كەسايەتتى خۇيان كرددە، كە نەك ھەر
 ھىچ چاودەروانىيەكيان لە فەرەون نىە، بگرە لەھەرەشە و گورەشە و كوشتن و
 ھەلواسىن و ئەشكەنجه دانىشى بى باكن، وەك لەسوورەتتى (طە) دا خاى زانا لى
 گىراونەوئە، كە لەبەرانبەر ھەرەشەى فەرەون دا گوتوويانە:

﴿فَأَقْضَ مَا أَنْتَ قَاضٍ إِنَّمَا تَقْضِي هَذِهِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا﴾ طە - ۷۲ -

واتە: ھەرچى پىت دەكرى بىكە، چونكە ھەرچى دەيكەى، لەسنوورى ئەم
 ژيانە دىيائىيە داىە.

كەواتە: باھەولبەدىن: بەھۆى عەقل ھۆشيارى و دۇل بىدارىيەمانەوئە، بەزانىيارى و
 ئىمان، تەلىسمى سىكوچكەى: نەزانىن و ترس و تەماع، بشكىنن و، سىفەتە
 بەرزەكانى: خۇراگرى و ئازايەتتى و ئازادى، لەبەرانبەر سەمكاران دا،
 وەدەست بىنن.

بىنەماي يىست و دووهم :

ھەمىشە ستەمكار و خوشگوزەرانانى گەندەلكار،

دژى گۇرانكارىي و چاكسازىي بوون

يىگومان ھەركەسىك بەشىۋەيەكى ناپەوا، ۋاقىيەت ھەل و مەرجىكىي ستەمكارانەي بوخۇي ساز كىردى، كە تىيدا بەھرەمەند بى، ھەز لەچارەي ھىچ كەس ناكات، كە باسى گۇرانكارىي و چاكسازىي بىكات و، باسى لابردنى ستەم و گەندەلىي و چەسپاندنى دادگەرىي و يەكسانىي بىكات، چونكە دلىيايە كە ئەنەنجامى گۇرانكارىي و پاكسازىي و چاكسازىيدا، بەزم و بازەرە ناپەوايەكەي لى تىك دەچى، پىشىنانىش گوتوويانە: (دز بازارى ئالۋى دەۋى) ھەرۋەھا گوتوويانە: (پاۋچى خراب، لە ئاۋى لىل دا پاۋ دەكات).

بۆيە ئەو ستەمكارە خوشەپىن و، ساماندارە گەندەل و خوشگوزەرانانە، كۈنە پارىزىي و لاسايى كىردنەۋەي كويۋانەي پىشۋان و، دژايەتىي كىردنى گۇرانكارىيان، كىردۋتە پىشە!

ئەو راستىيەش كە كىردوومانەتە سەرباسى ئەم بىنەما گەۋرە و گىرگە قورئانىيە، لەچەندان ئايەتى قورئان دا، خراۋتە پۈۋ، بۇ نمونە:

۱- ﴿وَكَذَلِكَ مَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي قَرْيَةٍ مِّنْ نَّذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَرِهِمْ مُّقْتَدُونَ﴾ الزخرف - ۲۳.

ۋاتە: ۋە ھەر بەۋشىۋەيە - كەباسكرا - لەپىش تۋدا ھىچ وىياكەرەۋەيە كىمان لەھىچ ئاۋەدانىيەك دا نەناردۋە، مەگەر - ھوكمپانە - خوشگوزەرانانى گوتوويانە: ئىمە

باب و باپیرانمان له سهر رېبازيک بينيوو، به دنيایي هر بهدوای شويته واره کاني و انيش دهکويين.

۲- ﴿ وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِّن نَّذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ ﴾
سبا - ۳۴.

واته: وه هيچ ورياکه روهديه کمان له هيچ ناوهدانييه کدا نه ناردوه، مه گهر (دهسترؤيشتووه) خوشگوزهرانه کاني گوتوويانه: بيگومان ئيمه بهودي پيي نيرراون، بيپرواين.

به لي، ته وه عادهت و نه ريتيکي چه سپاوي سهرجه م حوکمراناني خوشه پيڼ و خوشگوزهران و، دهوروبهره مشه خوړو گهندهله که يانه، که هه ميشه به بيستني دهنکي زولالي گورپانکاري و پاکسازي و چاکسازي و، نه هيشتني ستم و گهندهلي و، چه سپاندني دادگهري، قهلس و ناردهحت دهن و، کيچيان دهکويته که ول، نجا له سونگي ته وه وه، که پيغه مبه راني خوا (عليهم السلام) وه شوينکه وتووه رهنه نه کانيشيان، گه وره ترين ثامانجيان - وهک له بنه ماي سييم دا باسما ن کرد - چه سپاندني خوا به يه کگرتن و يه کتاپه رستي (توحيد الله) و، دادگهري (عدل - قسط) بووه، که هه ردو و کيان له قزانج و بهر ژوهندي خه لک و جه ماوهری چه وساوه مافخوراوان و، بهزيان و نه هامه تي حوکمراناني ستمکارو، خوشگوزهران و دهوروبهرو دهسته و دايه رهي گهندهل و مشه خوړيان، ته واو دهن، بويه هه ميشه پيغه مبه ران و شوينکه وتووه رهنه نه کانيان، له گهل دژايه تي سهرسه ختانه ي حوکمراناني خوبه زلگر (مستکبرين) و، سامانداراني خوشگوزهران (مترفين) دا، که به بيانو و پاساوي ريزگرتن له باب و باپيران و ثايين و کلتووري پيشينان و، لاسايي کردنه وديان، ويستوويانه واقع و هه ل و مهرجه ستمکارانه و قورخکارانه که يان، پاريزن و، وهک خوي بيهي لنه وه، روه به پروو بوونه وه!

شاياني باسيشه، که هه لويست هه بوون له به رانه ر ستمکارو خوشگوزهراناني خوشه پيڼ و گهندهل و مشه خوړدا - له روانگه ي قورثانه وه - نهک هه رپويست

(واجب)ه، بگره مهرجی سهر فرازی و دهر باز بوونه، له دنیا و دواړوژدا، وه خوی داد گهر فهرموویهتی:

﴿ فَلَوْلَا كَانَ مِنَ الْقُرُونِ مِنْ قَبْلِكُمْ أُولُوا بَقِيَّةَ يَنْهَوْنَ عَنِ الْفَسَادِ فِي الْأَرْضِ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّنْ أَنْجَيْنَا مِنْهُمْ وَاتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مَا أُتْرِفُوا فِيهِ وَكَانُوا مُجْرِمِينَ ﴾ هود - ۱۱۶.

واته: ده بوایه له سه ده کانی پيش ئیوه دا، که سانیکی خاوه ن عه قل و به هابه رزه کان هه بو نایه، که ریگری بکه ن له خراپه کاری له زه مین دا - هیچ کهس نه بو - جگه له که میک له وانه ی دهر بازمان کردن، به لام نه وانه ی سته میان ده کرد، هه له دوا ی نه و زیان و گوزهرانه (ناپه وایه) چوون، که تییدا خو شگوزهران بوون، وه تاوانباریش بوون.

هه لبه ته ئیمه ش له ههریمی کوردستان و عیراق و، هه ر ولاتیکی دیکه ی مسولماننشین دا، به حوکمی مسولمان بوونمان و، خو به شوینکه وتووی پیغه مبه رانی خوا (عليهم السلام) زانینمان دا، له سه رمان پیویسته که هه میشه له پیزی خه لک و جه ماوه ری چه و ساوه و ماف پیشیلکراوو، له سه نگه ری دژی سته م و خراپه و قورخکاری دابین، نه گه ر بمانه و ی، شایسته ی ناوی مسولمانه تی بین و، لیمان بوه شیته وه بلیین: ئیمه شوینکه وتووی به رنامه و ریباری پیغه مبه رانی خواین.

له نۆزه کوملهیه ئیبه کان له که ئلانی

بۆ هه کهم عه ر موافق الزامات الانجمنی

ف

Alibapir

archive.org/details/@alibapir

Alibapir

Google Play App Store

QR codes

www.alibapir.com

بۆ هه کهم عه ر موافق الزامات الانجمنی

ف

Alibapir

Alibapir

QR codes

بۆ هه کهم عه ر موافق الزامات الانجمنی

بنه‌های بیست و سییه‌م :

نیشته جت بوون له‌شوینی سته‌مکاران داو،
دووباره کردنه‌وه‌ی کرده‌وه‌و ره‌فتاره‌کانیان، نیشانه‌یه‌کی
زه‌قی حوکمرانانی خۆسه‌پین و قۆرخکاره

یه‌کی دیکه له‌و راستیه‌یه مه‌زنانه‌ی، دوایین کتییی خوی به‌رزی مه‌زن، له‌باردی
حوکمرانانی سته‌مکار و قۆرخکار و، چینی ساماندار و مشه‌خۆر و گه‌نده‌لی
ده‌وروبه‌ریان‌وه، خستویه‌ته‌پوو، ته‌ویه‌ که‌ئه‌وانه‌ هه‌میشه‌ ئاکار و ره‌فتار و شیوه‌ی
ژیان و گوزهرانی سته‌مکارو خۆشگوزهرانه‌ پیشووه‌ سه‌ربه‌فه‌تارته‌ چووه‌کانیان،
دووپات ده‌که‌نه‌وه‌ و، به‌شوین پیی وان دا ده‌پۆن، وه‌ک خوی تاک و پاک له‌وباره‌وه
فه‌رموویه‌تی:

﴿وَسَكَنْتُمْ فِي مَسْكِ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ وَتَبَيَّنَ لَكُمْ كَيْفَ
فَعَلْنَا بِهِمْ وَضَرَبْنَا لَكُمُ الْأَمْثَالَ ۝٤٥﴾ وَقَدْ مَكَرُوا مَكْرَهُمْ وَعِنْدَ اللَّهِ
مَكْرُهُمْ وَإِنْ كَانَ مَكْرُهُمْ لِتَزُولَ مِنْهُ الْجِبَالُ ﴿٤٦﴾ ابراهیم- ۴۵، ۴۶.

واته: وه‌ ئیوه (ئه‌ی سته‌مکاره‌ خۆبه‌ز لگه‌ره‌کان!) له‌خانویه‌ره‌کانی ئه‌وانه‌دا نیشته
جیپوون، که‌ سته‌میان له‌خۆیان کرد، وه‌ بو‌تان ده‌رکه‌وتوه‌ چیمان پیکردن، وه‌وینه‌مان
بو‌تان هینانه‌وه‌ (له‌وگه‌ له‌ پیشووانه‌).

وه‌ ئه‌وان هه‌رچی پیلانیك پیا‌ن کرا، به‌کاریان هینا، به‌لام پیلان و نه‌خشه‌کانیان
له‌ژێر رکیفی خوادان، هه‌رچه‌نده‌ پیلانه‌که‌یان واش پی، که‌ چیا لابه‌ری.

شایانی باسیشه، که له کۆمه‌لگا هۆشیار و زیندوووه‌کان دا - مه‌گهر چۆن ته‌گهرنا - پێ به‌هوکمران و بریاربه‌ده‌ستان نادری، که‌هه‌له و په‌له و لادان و تاوان و شیوه‌ی هوکمرانیی سته‌مکارانه و، ژیان و گوزهرانی خۆشگوزهرانانه‌ی هوکمرانه خۆ سه‌پین و خۆشگوزهرانه‌کان، دووباره بکه‌نه‌وه و، له‌کۆشک و ته‌لاره‌کانیاندا دابنیشن! به‌لکو له‌جیاتیی چاولینکردن و کردنه سه‌رمه‌شقیان، ده‌یانکه‌نه جیگای په‌ندو عیبه‌رت لیوه‌ر گرتن و، کۆشک و ته‌لاره‌کانیشیان ده‌که‌نه مۆزه‌خانه!

به‌لام به‌داخه‌وه له‌عی‌راق و هه‌ریمی کوردستانیش دا، کۆشک و ته‌لارو جیگا و پێگایه‌کانی سه‌ددام و، به‌رپرسیانی دیکه‌ی پ‌ژیمیی به‌عسی دیکتاتۆری پ‌شوو، له‌لایه‌ن زۆریک له‌به‌ر پرس و هوکمرانانی دوا‌ی پ‌ژیمه‌وه، به‌میرات گیراون و، تی‌یان دا نی‌شته جی بوون، بگه‌ر زیاده‌شیان خراوته سه‌ر و، به‌مال و سامانی قۆرخکراو و به‌گه‌نده‌لیی وه‌سه‌ریک نراو، زیاتریش رازینراونه‌وه و، زیده‌ پ‌ویی و زرق و بریقیان تیدا کراوه!

هه‌ر بۆیه‌ش به‌نده‌ هه‌رله سه‌ره‌تاوه، که‌ ته‌و دیارده‌ ترسانکه‌م له‌ژیان و گوزهرانی زۆربه‌ی به‌رپرس و بریار به‌ده‌ستانی عی‌راق و هه‌ریم دا بی‌نی، ته‌و ئایه‌ته به‌پێژه قورئانییه‌م هاته‌وه یاد و، هه‌ر له‌وکاته‌وه‌ش سه‌باره‌ت به‌ئاینده‌ی عی‌راقی تازه‌ی دوا‌ی (٢٠٠٣) و هه‌ریمی کوردستان و، ته‌و چینه‌ سیاسیه‌ (الطبقة السياسية) هوکمرانه‌ی جله‌وی هوکمرانییان که‌وته ده‌ست! نی‌گه‌ران بووم!

چونکه‌ بی‌گومان یاساکانی خوا (سنن الله) له‌ژیانی به‌شه‌ردا، لایه‌نگیری (إنحياز) یان به‌لای هیچ گه‌ل و کۆمه‌لیک دا تیدا نی‌هه‌و، بۆ هه‌موو لایه‌ک گشتگیر و، هیچ که‌س مافی قیتۆ (vito) ی له‌به‌رانبه‌ریان دا نی‌هه‌!

ئجا ده‌رباره‌ی واقعی ئیستای خه‌لکی عی‌راق و هه‌ریم، سی‌ هه‌له‌سته‌ی کورت له‌به‌رده‌م، ته‌و دوو ئایه‌ته (٤٥-٤٦) ی (إبراهيم) دا ده‌که‌ین:

١- که‌ خوا فهرمویه‌تی: ﴿وَسَكَنْتُمْ فِي مَسْكِ الْإِثْنَيْنِ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ﴾ چه‌مه‌که‌ی: وێرای نی‌شته‌جی بوون له‌کۆشک و خانووه‌کانی سته‌مکاران دا،

به گشتی ره چاو کردن و دووباره کردنه وهی، کردارو رهفتار و شیوهی ژیان و گوزهرانیشیان ده گریته وه.

۲- وه که فهرموویه تی: ﴿وَبَيِّنْ لَكُمْ كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ﴾ وه بۆتان دهرکه وتوه: چیمان پیکردن، یانی: ته گهر ئیوهش وهک وان بکهن، هه مان جوړه سزاتان دده دین و، هه مان چاره نووس چاوه پیتانه!

۳- وه که فهرموویه تی: ﴿وَقَدْ مَكَرُوا مَكْرَهُمْ وَعِنْدَ اللَّهِ مَكْرُهُمْ وَإِنْ كَانَ مَكْرُهُمْ لِتَزُولَ مِنْهُ الْجِبَالُ﴾ یانی: وه چون نه خشه و پیلانه کانی وان له بهرانبهر ویست و دهسته لاتی خوادا، دادی نه دان و، له فریایان نه هات و، سه رنجام له بهین چوون، ئیوهش به هیژ و سوپاو ئاسایش و دهزگا هه والگریه کانتان مه نازن و، فریو مه خوڼ و بوغرا مه بن: ته گهر ههر وهک ته وان رهفتار بکهن، بیگومان ههر وهک وانیشان به سه ر دی، چونکه یاسای خوا (سنة الله) نه ده گوړی، نه لاده دری.

وهک زانا وشارهزا فهرموویه تی:

﴿فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا سُنَّتَ الْأَوَّلِينَ فَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَبْدِيلًا وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَحْوِيلًا﴾ فاطر - ۴۳-.

واته: ئایا جگه له یاسای پيشوان (یاسای چه سپیوی خوا به سه ر پيشوان دا) چاوه ری چی ده کهن؟ ههر گیز گوړان له یاسای خوادا نابینی، وه ههر گیز لادان له یاسای خوادا نابینی.

بنه‌های بیست و چوارهم :

هاندان و وروژاندنی خه‌لک و جه‌ماومر و چه‌واشه‌کردنیان.
له‌به‌رانبه‌ر هه‌ولدان بۆ پاکسازی و چاک‌سازی دا، نه‌ریتیکی
کۆنی قوژکه‌رانی ده‌سته‌لات و سامانه

ئه‌میش یه‌کی دیکه‌یه‌ له‌و راستییانه‌ی، خوی بچ وینه‌ وه‌اول، له‌چه‌ند
شوینیکی قورثانی به‌رز و به‌پێژدا، خستویه‌ته‌ ڕوو، بۆنمونه‌:

۱- ﴿قَالُوا إِنَّ هَٰذِهِ لَسِحْرَانِ يُرِيدَانِ أَنْ يُخْرِجَاكُم مِّنْ أَرْضِكُم بِسِحْرِهِمَا وَيَذْهَبَا بِطَرِيقَتِكُمُ الْمُثَلٰى﴾ (۶۳) ﴿فَاجْمَعُوا كَيْدَكُمْ ثُمَّ أَتَتُوا صَفًّا وَقَدْ أَفْلَحَ الْيَوْمَ مَنِ اسْتَعْلٰى﴾ طه - ۶۴، ۶۵ - .

واته‌: (دارو ده‌سته‌ی فیرعه‌ون) گوتیان: (خه‌لکینه‌!) بینگومان ئه‌م دووانه‌
جادووگه‌رن، ده‌یانه‌وی به‌جادوووه‌که‌یان له‌سه‌ر زه‌مینى خۆتان وه‌ده‌رتان بنین و،
رێبازه‌ ناوه‌زه‌که‌شتان نه‌هیلن . بۆیه‌ هه‌ول و پیلانی خۆتان کۆبه‌که‌نه‌وه‌، پاشان
به‌ریز وه‌رن، به‌دلنیایشه‌وه‌: هه‌رکه‌س ئه‌مڕۆ سه‌ربه‌که‌وی، سه‌رفرازه‌.

۲- ﴿وَقَالَ فِرْعَوْنُ ذَرُونِي أَقْتُلْ مُوسٰى وَلْيَدْعُ رَبَّهُٓ ۚ اِنِّىْۤ اَخَافُ اَنْ يُبَدِّلَ دِيْنَكُمْ اَوْ اَنْ يُظْهِرَ فِى الْاَرْضِ الْفَسَادَ﴾ غافر- ۲۶ - .

واته‌: وه‌ فیرعه‌ون گوتی: لێم گه‌رین، بامووسا بکوژم و، با ئه‌ویش له‌په‌روه‌رد گاری
پیارێته‌وه‌، چونکه‌ ده‌ترسم به‌رنامه‌که‌تان بگورێ، یان خراپه‌کاریی له‌زه‌مین دا
ناشکرا بکات.

۳- ﴿ فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُرِيدُ أَنْ يَفْضَلَ عَلَيْكُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَنْزَلَ مَلَائِكَةً مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ ﴾ المؤمنون - ۲۴.

واته: دهسترویشتهوهکانی گه له که ی (نوح) گوتیان: ته مه جگه له به شه ریکی خۆتان ئاسا، هیچی دیکه نیه، دهیهوئ خۆیتان به سهردا فه رز بکات.

وهك دهیبین له نایه ته کانی: (۶۳ و ۶۴ ی) (طه) دا، دهسترویشتهوان و دارو دهسته ی فیرعهون، خه لک و جه ماوه ری میصر له دژی مووسا و هاروونی برای (سهلامی خویان لی بی)، هان ددهن و، دهیانوروژینن، که نهوانه دوو جادووگه ری زهر دهستن و، دهیانهوئ له سه ر زه مینی خویان وه دهریان بنین و، تهو رپیازو ئایینه ناوازهیه ی فیرعهون بوئ داناون - که خۆی به په روه ردگار و په رستراویان و، تهوانیشی به کۆیله و ژیر دهست داده نا - لیان تیک بدهن!

ههروه ها له نایه تی (۲۶ ی) (غافر) یش دا، به هه مان شیوه: فیرعهون هه ره شه ی کوشتن له مووسا دهکات و، بیباکییش به رانه به به په روه ردگاری مووسا پیشان ددهات، پاشان به وه پاساوی ویستنی کوشتنی مووسا ددهاته وه، که مه ترسیی تهوه ی لیته دهکات: ئایین و به رنامه که یان لی بگورئ، یان ئاشووب و ئاژاوه له ولات دا به ریابکات!

به راستی سهیره!

دوو پیغه مبه ری پایه به رزی خوا (مووسا و هاروون) سهلامی خویان لی بی، به به لگه و موعجیزه ی خوییه وه، رووبه رووی فیرعهون و دارو دهسته که ی بوونه وه، تاکو ته وخه لک و جه ماوه ره چه وساو ده و سته مدیده به کۆیله کراوه یان، له ژیر چنگ ده ریینن، وهك خوا فه رموویه تی:

﴿ فَأَنبِأَهُ فَقُولَا إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ فَأَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ وَلَا تَعْدِبْهُمْ قَدْ جِئْنَاكَ بِآيَاتٍ مِّنْ رَبِّكَ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَىٰ ﴾ طه - ۴۷.

ۋاتە: بېچنە لاي (فىرەھون) بلىن: ئىمە دوو نىردراۋى پەرۋەردىگارتىن، دەجا بەنى ئىسپرائىلمان لەگەل بىرە ۋ، ئەشكەنجەيان مەدە، لەپەرۋەردىگارتەۋە (بەلگەۋ) نىشانەيەكمان بۇ ھىناۋى، ۋە سلاۋ لەۋ كەسەي شويىن رېنمايى (خا) ددەۋى. كەچى فىرەھون ۋ دەست ۋ پىۋەندە مشەخۆردەكەي، ۋىستوۋىيە: ھەر ئەۋ خەلک ۋ جەماۋەرە چەۋساۋە ۋ بەكۆيلەكراۋەيان، بەگژدا بىكەن، كەتەۋان بۇ دەرۋازىكردن ۋ ئازادکردىيان چوون ۋ، لەسەر ۋانىش، لەگەل فىرەھون ۋ دەستە ۋ دايەرەكەيدا تىك گىراۋن!!

دىسان لەئايەتى: (۲۴)ى (المؤمنون) ۋىشدا، زەزلان ۋ دەستپۇشتوۋانى گەلى نوح (سەلامى خاۋى لى بى)، خەلک ۋ جەماۋەرى لەدژ ھان ددەن ۋ دەللىن: ئەۋىش ھەر مەۋقەكى ۋەك ئىۋەيە ۋ، دىيەۋى خۇيتان بەسەردا ھەلگىشى ۋ، خۇيتان بەسەردا بەرز بىكاتەۋە!

ھەلەتە ئەۋ جۆرە سىياسەتەش، لە ھۆكەرپانە ستەمكارو خۇسەپىنەكانى ئەم رۇژگارەي ئىستانام، لەبەرانبەر كەسائىك دا، كە ھەۋلى گۇرپانكارىي ۋ پاكسازىي ۋ چاكسازىي تىداكردنى كۆمەلگايەكانىيان ددەن، ۋەك رۇژى رۋون ديارە ۋ، ئەۋەي گۇرپاۋە، تەنبا شىۋاز ۋ مىكانىزم ۋ جۆرى ئەۋ تۆمەت ۋ بوختانانەيە، كە لەلەيەن ھۆكەرپانە قۇرخكارەكانى دەستەلات ۋ سامان (محتكرى السلطە ۋ الثروە)دە، ئاراستەي ھەۋلدەران بۇ پاكسازىي ۋ چاكسازىي، دەكرىن.

ديارە ھەر ئەۋەشە ھۆكارى ھەۋلدانى بىۋچانى ھۆكەرپانانى خۇسەپىنى ستەمكار، بۇ: لە نەزانىي ۋ بى ئاگايى دا ھىشتەۋەي خەلک ۋ جەماۋەرە چەۋاشەكردىيان، ۋە بەپىچەۋانەشەۋە: ھەۋل ۋ ھىمەت خستە كارى پىغەمبەرەن (سەلامى خاۋىيان لى بى) بۇ: ھۆشيارىي ۋ بىدارىي خەلک ۋ جەماۋەر ۋ بەرچاۋ رۋونكرنەۋىيان ۋ، پەيۋەستىكردىيان بەخاۋە، چۈنكە: بىگومان خەلک ۋ كۆمەلگاي ھۆشيارو بىدار ۋ بەرچاۋ رۋون ۋ، پەيۋەست بەخاۋە، ھۆكەرپانە قۇرخكارەكانى دەستەلات ۋ سامان، زەفەريان پى نابەن ۋ، پىيان لەخستە ناچن، خاۋى زاناۋشارەزا لەبارەي ھۆكارى زەفەر پىبىردنى فىرەھونەۋە، بەخەلگى مىصر، فەرموۋىەتى:

﴿ فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ، فَاطَاعُوهُ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴾ (٥٤) الزخرف - ٥٤.

واتە: (فیرعهون)، گەله‌که‌ی به (عه‌قل) سووک بینى (بۆیه چه‌واشه‌ی کردن) ئەوانیش فەرمانبەرییان کرد، بێگومان ئەوان کۆمەڵێکی لادەر بوون.

بەڵێ، ستەمکارو خۆسەپێنەکان، تەنیا زەفەر بەخەڵکی بۆش و سووکەڵە دەبن، هەر بۆیه‌ش هەتا سەرئێسک دوژمنی پەیام و بەرنامەى پێغەمبەرانی خوا (سەلامی خایان لێ بێ)، بوون، چونکە زانیویانە: ئەو پەیام و بەرنامەیه، هەناوو هەوێنی ژیانە و، پرووحو ئینسانە و، مایه‌ی ئەوهیه، کە نیۆەرۆک و کێشی پێ پەیدا بکات و، قەدر و حورمەتی خۆی پێ بزانی و، سەرەنجام: نەك هەر خۆی هەرزان فرۆش نەکات، بگره‌ رازی نەبێ هیچ نرخێکی لەسەر دابنری و، هەر سەوداش بکری!

له نۆزه كۆمه‌لا بێتیه‌كان له‌كه‌ڵنابین

بەڵێ، ستەمکارو خۆسەپێنەکان، تەنیا زەفەر بەخەڵکی بۆش و سووکەڵە دەبن، هەر بۆیه‌ش هەتا سەرئێسک دوژمنی پەیام و بەرنامەى پێغەمبەرانی خوا (سەلامی خایان لێ بێ)، بوون، چونکە زانیویانە: ئەو پەیام و بەرنامەیه، هەناوو هەوێنی ژیانە و، پرووحو ئینسانە و، مایه‌ی ئەوهیه، کە نیۆەرۆک و کێشی پێ پەیدا بکات و، قەدر و حورمەتی خۆی پێ بزانی و، سەرەنجام: نەك هەر خۆی هەرزان فرۆش نەکات، بگره‌ رازی نەبێ هیچ نرخێکی لەسەر دابنری و، هەر سەوداش بکری!

بەڵێ، ستەمکارو خۆسەپێنەکان، تەنیا زەفەر بەخەڵکی بۆش و سووکەڵە دەبن، هەر بۆیه‌ش هەتا سەرئێسک دوژمنی پەیام و بەرنامەى پێغەمبەرانی خوا (سەلامی خایان لێ بێ)، بوون، چونکە زانیویانە: ئەو پەیام و بەرنامەیه، هەناوو هەوێنی ژیانە و، پرووحو ئینسانە و، مایه‌ی ئەوهیه، کە نیۆەرۆک و کێشی پێ پەیدا بکات و، قەدر و حورمەتی خۆی پێ بزانی و، سەرەنجام: نەك هەر خۆی هەرزان فرۆش نەکات، بگره‌ رازی نەبێ هیچ نرخێکی لەسەر دابنری و، هەر سەوداش بکری!

بەڵێ، ستەمکارو خۆسەپێنەکان، تەنیا زەفەر بەخەڵکی بۆش و سووکەڵە دەبن، هەر بۆیه‌ش هەتا سەرئێسک دوژمنی پەیام و بەرنامەى پێغەمبەرانی خوا (سەلامی خایان لێ بێ)، بوون، چونکە زانیویانە: ئەو پەیام و بەرنامەیه، هەناوو هەوێنی ژیانە و، پرووحو ئینسانە و، مایه‌ی ئەوهیه، کە نیۆەرۆک و کێشی پێ پەیدا بکات و، قەدر و حورمەتی خۆی پێ بزانی و، سەرەنجام: نەك هەر خۆی هەرزان فرۆش نەکات، بگره‌ رازی نەبێ هیچ نرخێکی لەسەر دابنری و، هەر سەوداش بکری!

بەڵێ، ستەمکارو خۆسەپێنەکان، تەنیا زەفەر بەخەڵکی بۆش و سووکەڵە دەبن، هەر بۆیه‌ش هەتا سەرئێسک دوژمنی پەیام و بەرنامەى پێغەمبەرانی خوا (سەلامی خایان لێ بێ)، بوون، چونکە زانیویانە: ئەو پەیام و بەرنامەیه، هەناوو هەوێنی ژیانە و، پرووحو ئینسانە و، مایه‌ی ئەوهیه، کە نیۆەرۆک و کێشی پێ پەیدا بکات و، قەدر و حورمەتی خۆی پێ بزانی و، سەرەنجام: نەك هەر خۆی هەرزان فرۆش نەکات، بگره‌ رازی نەبێ هیچ نرخێکی لەسەر دابنری و، هەر سەوداش بکری!

AliBapir

AliBapir

بنه‌های بیست و پنج :

داهاتوو بو پاریزکارانی پاکسازی و چاکسازیکارو،

سهره‌نجامی دنیاو دواروژی سته‌مکاران، شوومه

نه‌مانیش دوو یاسا (سُنَّة)ی دیکه‌ی خوی پهروردگارن له‌ژیانی به‌شهردا،
که خوی زاناو توانا، وه‌ک دوو راستیی، له‌چهندان ثایه‌تی قورپانی به‌رزی
به‌پیزدا، هه‌ندی‌ک جار به‌شیوه‌ی تیکه‌ه‌ل‌کیش و، هه‌ندی‌ک جاریش به‌جیاجیا،
رایگه‌یاندوون، بو نمونه:

۱- ﴿أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ أَوْدِيَهُۥ بِقَدَرِهَا فَاحْتَمَلَ السَّيْلُ زَبَدًا رَابِيًا وَمِمَّا
يُقَدِّوْنَ عَلَيْهِ فِي النَّارِ أَبْتِغَاءَ حِلِيَةٍ أَوْ مَتَعٍ زَبَدٌ مِّثْلُ مَثَلٍ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ
فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَاءً وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُثُ فِي الْأَرْضِ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ
الْأَمْثَالَ﴾ الرعد - ۱۷-

واته: (خوا) له‌ئاسمانه‌وه ئاوێکی دابه‌زاندوه، چه‌ند شیوو دۆلێک به‌ئه‌ندازه‌ی خویان
گرتیه‌وه خویان (ولیزماویان دروستکرد) ئنجا ته‌و لیزماوه، که‌فێکی هه‌لگرت و
به‌رزی کردوه، هه‌روه‌ها له‌و (کانزایان)ه‌ش، که به‌مه‌به‌ستی دروستکردنی خشل،
یان که‌ل و په‌ل، ئاگری ده‌خه‌نه ژێر (وقالی ده‌که‌نه‌وه) که‌ف و خلتی شیوی وی
هه‌یه، به‌و شیویه‌ خوا وینه بو هه‌ق و به‌تال دینیته‌وه، ئنجا (سهره‌نجام) که‌ف و
خلته‌که ده‌رواو نامین، به‌لام ته‌وه‌ی سوود به‌خه‌لک ده‌گه‌یه‌نی (که‌ ئاوه‌که‌یه)
له‌زه‌ویدا ده‌مینته‌وه، به‌و شیویه‌ خوا وینان دینیته‌وه.

که واته: هەر قسه و بېر و ږاو ټاکارو کرداریک بۆ خه لک به سوود بې، بۆ وینه: داد گه ربی، وهک چۆن ټاو له زه میندا جیگیر ده بی، تهویش ټاو له ژیا نی خه لک دا ده چه سپی و ده مینیتته وه، به لام قسه و بیرو را و ږه فتاری بی که لک و زیانبه خش، وهک سته م و خراپه، به وینه ی پووش و په لاش و کهف و کولی لافاوو، خلتو و خال و ژهنگی له کاز نایشتوو، ده ږاو ټاو ده چی!

۲- ﴿قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوا إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۖ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ﴾ الاعراف - ۱۲۸.

واته: وه موسا به گه له که ی خوی فهرموو: یارمه تی له خوا وهر بگرن و خۆږ ابگرن، بیگومان زه مین هی خواپه، ده ی کاته میراتی هه ر کام له به نده کانی، که بیهوی، وه سه ر نه جام (ی باش) هه ر هی پارێز کارانه.

۳- ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِّنْ أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُوذُنَّ فِي مِلَّتِنَا فَأَوْحَىٰ إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَتُهْلِكَنَّ الظَّالِمِينَ ﴿۱۳﴾ وَلَتُسْكِنَنَّكُمُ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِهِمْ ۚ ذَٰلِكَ لِمَن خَافَ مَقَامِي وَخَافَ وَعِيدِ ﴿۱۴﴾﴾ ابراهيم - ۱۳، ۱۴.

واته: وه ته وانه بیروان، به پیغه مبه رانی خۆیا نیان گوت: به دلنیا یی له سه ر زه مینی خۆمان و ده دهرتان ده نیین، یان ده بی بگه ږینه وه سه ر ټایینه که مان، په وهر د گاریشیان سروس ی بۆ کردن، که: بیگومان سته مکاران ده فه وتینین. وه به دلنیا یی دوا ی وان ټیوه له زه مین دا نیشته جی ده که یین، تهو (موژ ده یه) ده ش بۆ که سی که، که له پایه ی من بترسی و، له هه ر ده شه ی من بترسی (نهک له پایه و هه ر ده شه ی سته مکاران).

۴- ﴿.. فَأَصْبِرْ إِنَّ الْعَاقِبَةَ لِلْمُتَّقِينَ﴾ هود - ۴۹.

واته: ده جا خۆږا گریه، به دلنیا یی سه ر نه جام (ی باش) هی پارێز کارانه.

تهو دی له کو ی ته م ټایه تانه ش وهر ده گیرئ، تهو دیه که به پی یاسا کانی خوا (سنن الله) له ژیا نی به شه ردا، سه ر نه جام له ټاکامی ململانی و کیشمه کیشی نیوان: هه ق و ناهه ق و، ټیمان و کوفر و، داد گه ربی و سته م و، چاکه و خراپه دا:

ههق و ئیمان و دادگهریی و چاکه دهچهسپن، چونکه مایه ی سوود و بهرژدهندی خه لکن له دنیا و دوا رپۆژدا و، به تال و کوفرو ستم و خراپه ش، چونکه بی که لک و بگره زیانبه خشن، وه که فی سهر ئاوو خلتی کانزا، دهرو و فری دهرین. به لام لیره دا راستیه کی گرنه ههیه، نابئ لئی بی ئاگاپن:

که ده لئین: ههق و ئیمان و دادگهریی و چاکه، سهره نجام دهچهسپن و جیگیرده بن و، دژویچه وانه کانیان: به تال و کوفر و ستم و خراپه، له بهین دهچن، شهوه بهو مانایه نیه، که ههر له خووه و، به بی ههول و هیمه تی خه لکی هه قخواز، شهوه روودهدات!

چونکه:

ههر کام له کهف و کوئل و پوش و په لاشی سهر رووی لافاوه کهو، خلتو ژهنگی سهرکانزایه کانیش، ههر له خووه، به بی جوولهی ئاوه پاکه کهو، کانزایه چاکه که، جیا نه بوونه وه! به لکو پاش هاتنه خواره دی ئاوه که و، هه لسانی لافاو، ئاگر درانه بهر کانزایه کان و، قالکرانه و دیان، شهوه کهف و کوئل و ژهنگ و خلتیه یی، که سوودیان نه بوو، لییان جیا بوونه وه و دهرکه وتن و، سهره نجام به دهم باوه چوون و تیچوون!

کهواته:

له واقعی ژیا نی به شه ریشدا، ههروایه و، پیوسته شهلی ههق به ههقه که یان بجوولین و، بینه مهیدان و، خه لک و جه ماوه: ههق و ناههق و، دادگهریی و ستم و، چاکه و خراپه، له بهرانبهر یه کدی دا ببین و، پیکه وه بهراوردیان بکه ن، ئنجا ئومیدی شهوه دهری، که چه سپاندنی ههق و دادگهریی و چاکه و، پووچه ل بوون و نه مانی به تال و ستم و خراپه، روودهدات، وه خوی زانا و شارهزا فهرموویه تی:

﴿ وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا ﴾ الإسراء - ۸۱-

واته: وه بلې: هه ق هات و به تال له نیو چوو، بیگومان به تال له نیو چوو.یه.

به لې، به تال و ستم و خراپه، بوش و قریوکه و، راگره کانی (مقومات) ی مانه و دیان نین، به لام هه تا هه ق و داد گه ری و چاکه، نه یه نه به رانه ریان و، له گه لیان پرو به پرو نه بڼه وه، پروی دزیو ناشیرین و، نیو ره وکی پو وچه ل و گه نده لیان، بو خه لک ناشکرا نابې!!

کوټای:

لیره ش دا کوټای به خستنه پروی نهو بیست و پنځ بڼه ما قورثانییه دینین، که پیم وایه سهرنج دان و تیوه رامانیان و، پاشان لیت گه یشتن و کار پیکردنیان، مایه ی دهر باز بوونمان، له م واقع و بارودوخه نه خوش و ناخوشه ی تییکه و تووین، چ وهک خه لکی هه ری می کوردستان و، چ وهک خه لکی عیراق و، چ وهک مسولمانان به گشتی له تیکرایی جیهانی ئیسلام دا.

دوا پیداجوڼه وهی:

۵ / شه عبانی / ۱۴۳۷ کوچی

۱۲ / مایسی / ۲۰۱۶ زاینی

تورکیا / مه لاطیا

رۆژھەلاتى ناوەرەست بۇ تويژىنەو

2.10/11/0

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لەسەرەتادا زۆر سوپاسی ئینستیتیوتی رۆژھەلاتی ناوەراست، وە برای بەرپێزو خۆشەویستمان كاك د. دلاوەر عەلەددین دەكەم، بۆ ساز کردنی ئەم کۆبوونەوەیە، کە سالانە دەیکا، بە حەقیقەت جێی رێزو پێزانین و دەستخۆشییە، ئەوانەی مشور دەخۆن لە چارەسەری کێشەکان، بەبێ لایەنەو بابەتیانە، کەمن، کە پێم وایە كاك دکتۆر یەکیکە ئەوانە.

به ریـزان!

ئىمە لە ھەل و مەرجىكدان، تا بىلگى ھەستيارو دژوارە، چ بە لەبەر چاۋ گرتنى بارودۆخى نىۋ خۇمان، چ بە لەبەر چاۋ گرتنى بارودۆخى دەرەۋى خۇمان، چ لەسەر ئاستى ناۋچەكە، چ لەسەر ئاستى دىناش، بۆيە جىي خۆيەتى ھەموو لايەك زۆر حىساب بۇ قسەمان بىكەين، ۋە بەرپرسىارانە لە گەل ۋە بارودۆخەدا مامەلە بىكەين، ۋە منىش وام برىار داۋە، ماۋىيەكە لە راگەياننددا قسەم نەبوۋە، لەبەر ئەۋەى بارودۆخەكەم بە گونجاۋ نەزانيۋە، گوتۇومە بە ھەر بارىكدا قسە بىكرى، رەنگە باش نىشانە نەپىكى، بەلام، كە براى بەرپىرمان دىكتۇر دلاۋەر بانگەيشتى كردين بۇ ئەم پانىلە، بۇ قسە كردن لەبارەى قەيرانە نىۋخۆبى و دەرەككەكانى ھەرىمى كوردستانەۋە، چۆن چارەسەريان بىكەين؟ يىم خۆش بوۋ، بەتايەيتىش، كە ھەر پىنج لايەنە سەرەككەكە، نوينەريان لىردەدا ھەن، كەۋەك كاك دىكتۇر گوتى: تومىدەم واىە بگەينە نەخشە رىگايەك و بەرچاۋ روۋنىيەكى باش، بۇ ئەۋەى بۇ داھاتوومان ھەنگاۋ بىنن.

من له سى تەوهردا قسە دەكەم:

تەوهرە يەكەم: ئاۋدانلەۋەيەك لە رابردوو:

نەك بە و اتايەى كاي كۆن بەبا بکەين و برينان بکولینينەو، بەلکو دەبى تەماشايەكى رابردوومان بکەين، بۇ ئەوئى ھاندەرمان بى بۇ چاککردنى واقىيە ئىستانمان، وە بەرچاۋروونى بۇ داھاتوومان، ئىمە، ئەم قەۋارە سىياسىيەى ھەريىمى كوردستانەمان، كە بۇ چارەكە سەدەيەك دەچى لەسەر پىي خۆى وەستاۋە، بە ئاسانىي بۇمان بەرھەم نەھاتو، ئەو ھىچ كە بەرھەمى خەباتىكى دوورودرىژى باشوورى كوردستانە، كە پىم وايە ئەو خويىن و خەباتەى خەللى باشوورى كوردستان خەرجى كوردە، زۆر بە زيادەو بەشى دەۋلەتلىكىشى دەكرد، نەك بەشى ھەريىمىك، كەواتە: ئەم ھەريىمە خەرجىيەكى زۆرى تىچوۋە، تاكو گەيشتۆتە ئىستا.

پاشان ئىمە ئەگەر بمانەوئى و ئىرادەمان ھەبى مىللەتلىكى دەستەپاچەو بى ئىرادە نىن، وە غەقلىشمان باش ئىش دەكاو دەتوانىن خۇمان لە قەيران و كىشەكان دەرباز بکەين، ئىمە لە رابردوودا كۆمەللىك دەستكەوتى وامان دىنە بەرچاۋ، كە جىي شانازىيمان:

۱- ئەم قەۋارە سىياسىيەمان لە مېژوۋى ھاۋچەرخى كورددا، بى وىنەيە، كە قەۋارەيەكى كوردستانى بۇ ماۋەى چارەكە سەدەيەك لەسەر پىي خۆى بوەستى، ئەو دەستكەوتىكى گەورەيە.

۲- پاشان ئىمە كاتى خۆى كىشەو ناكۆكىي و دووبەرەكىيمان ھەبوون، بەلام توانيمان بەسەرياندا زال بىن، ھەلبەتە بە ھاۋكارىي دۇستانى دلسۆزىش، توانيمان ئەو برىنانە قەتماغە بکەين، وە چاۋپۇشىي لە رابردوو بکەين وە لاپەرەى سىي لەگەل يە كدا ھەلدەينەو.

٣- ئنجا ئیمه توانیمان چهند دامه‌زراوه‌یه‌ك دروست بكه‌ین، به‌لێ، كرچ و كالێی و ساواییان پێوه دیاره، به‌لام توانیمان كه پەرله‌مانیكمان هه‌بێ، حكومه‌تیكمان هه‌بێ، پەرله‌مان به‌چهند خوله‌وه، حكومه‌ت به‌چهند كابینه‌وه، پاشان ده‌سه‌لاتی دادوه‌ری و سه‌رووكایه‌تی هه‌ریم.

٤- وه‌ ئیمه‌ متمانه‌یه‌کی باشی نیۆده‌ولته‌تی و هه‌ریمییمان بۆخۆمان به‌ده‌ست هێناوه، كه‌ شتیکی كه‌م نیه‌.

٥- پاشان ئیمه‌ توانیومانه سه‌قامگیری سیاسی به‌رقه‌رار بكه‌ین، وه‌ گه‌شه‌یه‌کی نابووری باش له‌ كوردستاندا روویداوه، به‌به‌راورد له‌ گه‌ل شوینه‌كانی دیکه‌ی عێراقدا.

٦- وه‌ توانیمان به‌رگری له‌ كوردستان بكه‌ین، هه‌لبه‌ته به‌ هاوكاری ته‌وانه‌ش، كه‌ پشتگیریان لێكردین، له‌به‌رامبه‌ر شه‌ری داسه‌پاوی تیروریستانی داعشدا. كه‌واته: ئیمه‌ كاتی ئاوړ له‌ رابردوومان ده‌ده‌ینه‌وه، هێنده خالی گه‌ش ده‌بینین، كه‌ ئومیده‌وارمان بکه‌ن و قه‌ناعه‌تمان پێ یێن، كه‌ ئیستاش ده‌توانین به‌سه‌ر كیشه‌كانمان زال بێن.

ته‌وه‌ر و ده‌وه‌م: قه‌یرانه‌ ئیستانمان:

هه‌لبه‌ته، ده‌بی به‌ روونی قسه‌ بكه‌ین، په‌نجه له‌سه‌ر كه‌م و كورپییه‌كان دابنێن، قه‌یرانی ئیستانمان ده‌رهاویشته‌ی كه‌م و كورپییه‌كانی رابردوومان، كه‌ ته‌گه‌ر به‌ وردی ده‌ست نیشانیاں بكه‌ین، ده‌بی بلیین: كه‌م و كورپییه‌كانی رابردوومان هه‌رچهنده زۆرن، به‌لام ده‌توانین بلیین: له‌ دوو شتدا كورت ده‌بنه‌وه.

یه‌كه‌م: كرچ و كالێی دامه‌زراوه‌كانمان:

١- ئیمه‌ پەرله‌مانمان هه‌بووه، به‌لام نه‌مانه‌یشتوه پەرله‌مانیکی راسته‌قینه‌و شوینی ده‌ركردنی بریارو یاسا بێ، وه‌ چاودیڕیکی بیمنه‌ت بێ به‌سه‌ر حكومه‌ت و كاره‌كانییه‌وه.

۲- لايەنە سىياسىيە بىر پار بە دەستە كان نە يانەشتە ھەكۆمەتە كە مان، ھەكۆمەتە تىكى دەستكراۋە بى، ۋ، ھەكۆمەتە تى ھەمۇ لايەك بىت ۋ، داد گەرى بى چە سىيەت ۋ قۇرخكارى تىدا نە بى.

۳- پاشان دەسلەتتى دادوۋەرى، خۇتان دەبىنن لە چ ۋەزەيكدە! زۆر شت دەكرى ۋ دەگوزەرى، دەسلەتتى دادوۋەرى لە بەرانبەرىدا ھىچ كارە نى، لەبەر ئەۋەى خۇمان نە مانەشتە، لە گەل رېزىمدا بۇ دادوۋە بەرپەزەكان.

دوۋەم: ئاتەبايى سىياسى:

بەللى، سەقامگىرى سىياسىيە ھەبۇۋە، بەلام زۆر رېشەدارو قول نەبۇۋە، ھەر مودارامان لە گەل يەكدا كىردە، بۇ نەمۇنە: نەمانتوانىۋە بىرپارىكى كۆنكرىتى بدەين كە دەبى پاراستنى ھىمىنى كۆمەلايەتتى ۋ ئاشتى كۆمەلايەتتى خەتى سۈر بى ۋ ھىچ كەس تەجەۋزى نەكات، كىشەۋ مەملەتتى سىياسى، قالىكى سەربازى لەخۇى نەگرى.

تەۋەرى سىيەم: چارەسەر:

ھەلبەتە مەن لىرەدا باس لە قەيرانە نىۋخۇيەكان دەكەم، قەيرانە دەرەككەكان زۆرن، شەرى داعش، كىشەى نەۋت لە گەل بەغدا، كەركوك ۋ ناۋچە داپراۋەكان ۋ... ھتە، بەلام مەن پىم واى، ئەگەر بۇخۇمان بىين ۋ لەنىۋ خۇدا رېك بىن، ۋەك خۇاى پەرۋەردگار دەفەرمۇى:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا أَهْتَدَيْتُمْ﴾ المائدة - ۱۰۵.

ۋاتە: بىرۋادارىنە! ئاگاتان لەخۇتان بى ۋ ۋىراى خۇتان بن! ئەگەر خۇتان رېنگاى راست بگرن، ئەۋەى كە گومرايەۋ ناخەزتانە، زىانتان پى ناگەيەنى.

زۆر جارەن گوتۇمە: ئىمە ھەمىشە لە درزو كەلىنەكانى خۇمانەۋە، دوژمنان ۋ ناخەزانەن زەفەريان پى بردوۋىن، ۋە بەپى مەنتىقى قورئانىش، دەبى ھەمىشە گەلەبى لەخۇمان بگەين بەر لەۋەى رۋوى رەخنە لە خەللى

دىكە بىكەين^(۱)، چۈنكى بەتەئىكىد ئەۋەدى، كە ناھەزەتە، غەيرى خراپە ھېچى دىكەى لى چاۋەروان ناكىرى، بەلام بۇخۇت، دەپى دىلۋىزى خۇت بى، ئىنجا ئەگەر لەنىۋ خۇماندا تەباۋ رېڭ بىن، بەتەئىكىد ھەسانەۋ مەناعەى ئەۋەمان دەپى، كە دوژمنانمان زەفەرمان پى نەبەن.

ئىنجا مەن پىم وايە چارەسەرى ئەۋ قەيرانەى، كە ئىستا ھاتۇتە دى لەنىۋخۇدا، كە شەلەئانىكى باشى بۇ ھەموۋ لايەك ھىناۋەتە دى، كە بە ھەقىقەت دەپى بەزەيىمان بەخەللىكى خۇماندا يىتەۋە: ئىمە ھەزارەكانمان ھەزار تىبون، دەۋلەمەندەكانىشمان بەشىكى زۇريان ھەزار كەۋتوون، پىرۋەكانمان راۋەستاۋن^(۲)، خەللىك بى كارو كەسابەتە، گەنجەكان سەرى خۇيان ھەللىدەگىر ۋ بەرەۋ ھەندەران دەۋۇن، ئەگەر باسى ئىش ۋ ژان ۋ موعانائەكان بىكەين زۇر زۇر، ئەۋانە دەپى ھاندەرمان بىن، كە بە جىددىيى بىر لە چارەسەريان بىكەينەۋە، ۋە نابى لىيان گەپىن، چۈنكى گەرت ۋ كىشە، ۋەك تۈپەلە بەفر وايە، كە خۇلۇرى دىكەيەۋە، ئەگەر لى گەپى، تاكو پروا گەۋرەتر دەپى، كىشەش دەپى زوۋ بەدەمىيەۋە بىچى، ئىنجا مەن پىم وايە بە سى قۇناغ، دەۋانين ئەم كىشەۋ قەيرانەى ئىستامان چارەسەر بىكەين:

قۇناغى يەكەم: ئاسايى كىرەنەۋەى بارو دۇخەكە: ۋەك كاك دىكتۇرىش باسى كىر، بەر لە ھەموۋ شىتەك ئاسايى كىرەنەۋەى بارودۇخەكە، كە ئەۋىش لە كۇنتىرۇل كىرەنى راگەيانەنەۋە، دەست پىدەكات، زۇرم پى ناخۇشە لە راگەيانەنەكاندا، چ راگەيانەنەى جىزىيى، چ راگەيانەنەى لا بەلاى جىزىيى، كە كۆمەللىك كەنالى راگەيانەنە ھەن، بە پارەى ھەرام ۋ سامانى خەللىك كاردەكەن بەرپۇە دەپىن، ئىشيان بىرىتەيە لە تەشەپىر پىكرەن ۋ ناۋ زىراندەنى خەللىك ۋ سوۋكايەتەى كىرەن بە رەمزەكانى ئەم ۋلاتەۋ، بە بەرپىرسانى ئەم ۋلاتە، ئىنجا رەنگە ئەۋ لايەنەى

(۱) ۋەك خۇي دادگەر فەرمۇيەتى: ﴿وَمَا أَصْبَحْكُمْ مِنْ مُّصِيبِكُمْ فِيمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ﴾ الشورى. ۳۰. ۋە ھەر بەلايەكتان بەسەر دى بەۋەى كىرەنى دەستى خۇتەنەۋىيەۋ، لە زۇرىش دەتەنبورى ۋ سزاتان نادات.

(۲) بەرپىرسىكى شەرەزا قەسەى لەشەش ھەزار (۶۰۰۰) پىرۋەى پەكخراۋ (مەغل) دەكرد!

يشتگيرىي راگه ياندينىڭ دەكا، كە قسە بەبەرامبەرەكەي دەللى، نەزانى بۆ
خۆشى پىي سووك دەبى!! خەلك دەللى: ئەو بەرپرسەي تۆ ھىندە قسەي پىي
دەللى، كە خاۋەنى چل پەنجا سال خەباتە، ئەگەر ئەو خراپ بىي، تۆش ھەر
وەك وى واى، ئەدى بەيەكەۋە نەبوون و رەفيق نەبوون؟! بە راستىي ئەۋە شتىكى
زۆر خراپە، كە ئىمە دەستمان داۋەتى، بۆيە ئەگەر بمانەۋى بارودۇخەكە ئاسايى
بەكەينەۋە، دەبى راگە ياندىنەكان كۆنترۇل بەكەين.

قۇئاغى دوۋەم: بە ياسايى كىرگەنە، پاش ئاسايى كىرگەنە: ئىچا بە ياسايى كىرگەن، پابەند بىن بە ياساۋ عورفى سىياسىي خۇمان لەۋاۋى (۲۵) سالى رابىردوۋا، ۋلاتى خۇمان پى بەرپوۋە بىردوۋە.

قۇئاغى سۆيەم: كۆبۈنەنە لە كەش و ھەوايە كى ئارامدا: لە جەۋىكى ھىمىن
 و ئارامدا كۆ بىيىنە ۋە بەيەكەۋە گەفت و گۆى دىلۋزانە بىكەين، بۆ ئەۋەى
 چارەسەر بۆ كېشەكانمان ديارىي بىكەين.

پینچ بنه‌مای گرنگ و پینچ هه‌نگاوی کرده‌یی، بۆ چاره‌سه‌ری قه‌یرانی نیوخۆی هه‌ریم

به‌ڕێزان!

پینچ بنه‌مایه‌کان:

من پینچ بنه‌مای گرنگم بۆ چاره‌سه‌ری قه‌یرانی هه‌ریم، له‌به‌رچاو گرتوون، له‌گه‌ڵ
پینچ هه‌نگاوی کرده‌ییدا:

بنه‌مای یه‌که‌م:

ئه‌وه‌یه‌ که، با هه‌موو لایه‌که‌مان که‌م و کورپییه‌کانی خۆمان ببینین، وه‌ دانیشیان
پیدا به‌یینین، له‌ حیکمه‌تدا هاتوه‌ ده‌ڵێ: {إِذَا أَحَبَّ اللَّهُ عَبْدًا، أَبْصَرَهُ بَعِیُوبَ نَفْسِهِ}
هه‌تا عه‌ییی خۆمان نه‌بینین و دانیشی پیدا نه‌هینین، بۆمان چاك ناکرێ،
گوتراوه: {فَهِمِ السَّوَالِ نَصْفَ الْجَوَابِ} به‌ڵێ: با که‌م و کورپییه‌کانی خۆمان
ببینین، با هه‌یچمان پیمان وانه‌بێ، له‌سه‌رووی رهنه‌وه‌ین، به‌خوا هه‌موومان
که‌م و کورپییمان هه‌ن، ئه‌دی ئه‌م واقعیعه‌ کرده‌ی ده‌ستی ئیمه‌ نیه‌؟، وه‌ک په‌نده
عه‌ره‌یه‌که‌ ده‌ڵێ: {إِذَاكَ أَوْكُنَا، وَفُوكَ نَفَخَ} به‌ده‌ستی خۆت گریت داوه، به‌ زاری
خۆت فووت تێکردوه‌.

کابرایه‌ک ته‌ماشای کرد، خه‌لك به‌پاره‌ ده‌په‌رنه‌وه‌ له‌ رووبار، گوتی: ئنجا
چ مه‌جبورم به‌ پاره‌ به‌په‌رمه‌وه‌، مه‌شکه‌یه‌ک، چوویکی هه‌ینا فووی تێکردو به
ده‌ستی خۆی به‌ستی و، خۆی هاویشه‌ سه‌ری، تا به‌په‌ریته‌وه‌، له‌نیوه‌ندی رووباردا
چووپ بوو، یان مه‌شکه‌ بوو، هه‌واکه‌ی لێ ده‌رچووو که‌وته‌ په‌له‌قاره‌ی مه‌رگ،

هاواری دهکرد: دهربازم بکهن! پێیان دهگوت: {يَدَاكُ اَوْكُنَا، وَفُوكُ نَفَخُ} به دهستی خۆت گرت داوه، بهزاری خۆت فووت تێکردوه، ئهم واقعیعهش، ئیمه نابێ هیچ کاممان شانی له بهر دهر بهینین، بلێ خهتای من نیه، به لکو کێ زیاتر بهر پرسیاره، زیاتر خهتاباره، کهواته: با بوێرانه دان به هه موو کهم و کورپییه کانی خۆماندا بهینین، (الإعتراف بالخطأ فضيلة)، چونکه ناکرێ ئیمه هه له مان نه بیته و، ئهم واقعیعه شمان ئاوابێ !!.

بنه مای دووه م:

با چاودێری کردنی خوا به سه ر خۆمانه وه ببینین.

به پێزان! ئیمه میلله تیکی مسو لمانین خوای په روهر دگار ده فهرموی:

﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ۖ﴾ الطلاق.

واته: هه ر کهس پارێز له خوا بکات ده رووی خیری لێ ده کاته وه.

با جارجار بیر له خوا، له قیامهت و، له میژوو بکهینه وه، ئیمه خاوه نمان هه یه وه بهس خۆمان نین.

بنه مای سێیه م:

ئیمه میلله تیکی مسو لمانین و خاوه نی عه قیده و کلتوو ریکی مسو لمانه تیین، له ئیسلام و قورئان و سونه تی پیغه مبه ردا (صلی الله علیه وسلم) ره وش و به های زۆر گه وره گه وره هه ن، که ده توانین سوو دیان لێ ببینین، یه کێ له وانه بریتیه له وه که ولات به داد گه ری به پێوه ده چی و فه راح ده بی، وه به زو لیم، ئینسان مالی خوشی لێ وه ته نگ دی، خوای داد گه ر ده فهرموی:

﴿وَمَا كُنَّا مُهْلِكِي الْقُرَىٰ إِلَّا وَأَهْلُهَا ظَالِمُونَ﴾ القصص.

واته: ئاوه دانییه کان له بهین نابین، مه گه ر خه لکه که یان زالم بی، ئیمه به زو لیم ولاته که مان لێ وه ته نگ دی، وه به داد گه ری ولاته که مان فه راح ده بی.

بنه‌مای چواره‌م:

ده‌بی ئه‌وه بزانی، که ئه‌م ولاته پیوستی به هه‌موومانه‌و که‌سی لی زیاد نیه، وه هیچ کامان به‌ته‌نی به‌ش ناکه‌ین، بو خزمه‌تی ئه‌م ولاته، ئه‌وه‌تا به‌هه‌مووشمان نه‌مانتوانیوه وه‌لامگۆی داخواییه‌کانی خه‌لک بین، چ جا لایه‌نیک یان دوو لایه‌ن!

بنه‌مای پینجه‌م:

وه پاشان ئیمه ده‌بی بریارێکی کۆنکرتیییمان هه‌بی - وه‌ک پشتریش ئاماژه‌م پێدا - که ده‌بی مملاتی سیاسیه‌کان نه‌هیلین سه‌ر بکیشی، بو چاره‌سه‌ری ئه‌منیی و بیرکردنه‌وه‌ی سه‌ربازی و زه‌خت و فشار له‌یه‌کدی کردن، ئه‌مه ناگونجی، ئیمه له‌یه‌ک ولاتداین و وه‌ک سواریوانی که‌شتیه‌ک واین، ئه‌و که‌شتیه له‌ هه‌ر شوێنیکیه‌وه کونی تی بی، ئیمه هه‌موومان غه‌رق ده‌بین، ئه‌وه به‌ نیه‌یه‌ت ئه‌و بنه‌مایانه‌وه، که به‌ پیوستم زانی بیانخه‌مه‌ روو.

پینج هه‌نگاهه کرده‌یه‌کان:

ئنجا پینج هه‌نگاوی کرده‌یی به‌ خێرای باسیان ده‌که‌م:

یه‌که‌م: گێڕانه‌وه‌ی حورمه‌ت و شکۆ بو هه‌ری‌مه‌که‌مان و قه‌واره سیاسیه‌که‌مان، له‌م رۆژانه‌دا به‌رپرسیکی یه‌کێ له‌ ولاته ئه‌وروپیه‌کان هات بۆلام، گوتی: پار ئه‌م کاته شکۆی ئه‌و هه‌ری‌مه‌ی ئیوه له‌ ئیستا زۆر گه‌وره‌تر بوو، ئیستا بچووک بوونه‌ته‌وه، گوتی: پیم عه‌جیبه! ته‌ماشای ده‌که‌م: کورد که‌ دژایه‌تی یه‌کدی ده‌کا، زۆر به‌ توندیی دژایه‌تی یه‌کدی ده‌کا و خه‌تی سوورتان نیه، وه گوتی: ئیوه حورمه‌تیکێ چاکتان هه‌یه، به‌لام به‌ ده‌ستی خۆتان له‌ ده‌ستی ده‌دن، ئیستا بۆتان نیه گله‌یی له‌ که‌سی دیکه‌ بکه‌ن.

قه‌سه‌کانی جوان بوون و دڵسۆزانه‌ هاتنه‌ به‌رچاووم، بۆیه من پیم وایه: ده‌بی به‌خێرای ئه‌و زه‌ره‌ری گه‌یاندوومان به‌ هه‌ری‌مه‌که‌مان، قه‌ره‌بووی بکه‌ینه‌وه،

لەيەك نزيكە، بەلام بەداخووە ئیستا لە ئەنجامی ئەوەدا کە قۆرخکاری و دزی و گەندەلیی هەیه، کابرا تەماشای دەکا خۆی زۆر مەحروومە، بەلام بەپرسان و کاربەدەستان بە جۆریکی دیکە دەبینی، هەلبەتە هەموویان نا، بۆیە پێویستە ئیمە دوای ئەوەی، کە ئەم بارودۆخە ئاسایی و یاسایی دەکەینەو، کۆبێنەو بە جیددیی بیر لە چارەسەر بکەینەو، هیچ کەسێش چاوی لەوە نەبی، کە دەبی هەر لایەنەکان بۆلای وی یی، هەموو دەبی بۆ لای یەکدی یی، و، خالە هاوبەشەکان لەبەینی خۆمان دابنێین لە بازنیە کدا، هەموومان هەموومان بۆیەك دابەزین و لەيەك نزيك یین.

ئومىدۇم وايە بىو شىۋىيە بىكەين، ۋە مەن يەك لەبارى خۆشۇم ۋەك دىسۆزىكى
 ھەموو لايەك، لەيەك مەسافەدا ۋەستاوم و كۆمەلى ئىسلامىي، كە مەن بەرپىسىم
 لەيەك مەسافەدا ۋەستاۋە، بەرامبەر بە ھەموو لايەك، بەلام تۆ جارى ۋا ھەيە
 ھەندى قەناعەتتە ھەيە، لەو لا نىزىكتەرە، يان لەم لا، ۋە ئىمە ئامادەشەن ھەمزەي
 ۋەصل بىن و پردى بەيەك گەيشتەن بىن، ۋەك ھەۋلىشمان داۋە لە رابردودا، كە
 ھەۋلىنىك بىن بۆ تەبايى، بەكرەۋە نەك بەقسە، ئىستاش لەخزمەتى ھەموو لايەك
 داين بۆ ئەۋەي ئەۋ قەيرانەي لەگەلدا دەستەۋ يەخەين، ئەۋ بارودۇخە ئالۋزە،
 تىپەپرەننەن، ۋە خوا ياربى تىشىدەپرەننەن، مەن گەشەينم ئەگەر تەماشاي
 رابردوۋى خۇمان بىكەين، بەسەر گەرتى زۆر گەرەتدا زال بوۋىن، ئەمە ھەر
 ھىچ نىە لەچاۋ ئەۋەي رابردوۋ، لە رابردودا خويىنى زۆر لە بەينىدا ھەبوۋە، خوا
 پشتىۋان بىچ بەسەر ئەۋ گەرتانەدا زال دەبىن، ۋە خۋاي پەرۋەردگار لەخۇمان
 رازى دەكەين و، خەلك و مىللەتەكەشمان ئاسوۋدە دەكەين.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته.

بەرھەمەكانى دانەر

تېيىنى: بەپىي پىزبەندىي كاتى چاپكرانيان، پىزكراون.

- ۱- پوختەيەك دەربارەي ئىسلام. چاپى ۱/۱۹۸۴، چاپى ۲/۲۰۰۶.
- ۲- دەرەيەك راجوونى ئىسلام و پىچكان. چاپى ۱/۱۹۸۵، چاپى ۳/۲۰۰۶.
- ۳- يادى خوا، گرنگى يادى خوا لە ژيانى مروف دا. چاپى ۱/۱۹۸۷
- ۴- كۆمەلى خوا. چاپى ۱/۱۹۸۸
- ۵- پىشمەرگەي ئىسلام، يان مەسولمانى مەجھىد كىيەوچۆنە؟ چاپى ۱/۱۹۸۸، چاپى ۳/۲۰۰۱.
- ۶- دەرەدو دەرمانى بزوتنەوەي ئىسلامىي. چاپى ۱/۱۹۸۹
- ۷- پىڭگاي صالح بوون و بەرەو خوا چوون. چاپى ۱/۱۹۹۰، چاپى ۵/۲۰۱۲.
- تېيىنى: ۷- پىڭگاي صالح بوون و بەرەو خوا چوون. چاپى ۱/۱۹۹۰، چاپى ۵/۲۰۱۲.
- تېيىنى: ۷- پىڭگاي صالح بوون و بەرەو خوا چوون. چاپى ۱/۱۹۹۰، چاپى ۵/۲۰۱۲.
- ۸- كوردستان بۆ ويژان بوو چۆن ئاوەدان دەپتەو؟ چاپى ۱/۱۹۸۹
- ۹- حوكمى گەرەنەو ژیڭ نىرى گاغووت. چاپى ۱/۱۹۹۰، چاپى ۲/۲۰۰۵
- ۱۰- سۆزى نەتەوايەتى و بىرى ناسيۆنالىزم لە تەرازووي ئىسلامدا. چاپى ۱/۱۹۹۰، چاپى ۳/۲۰۰۵.
- ۱۱- چارەسەرى كىشەي كورد لە نيوان ئيمان و پەرلەمان دا. چاپى ۱/۱۹۹۲
- ۱۲- بزوتنەوەي ئىسلامىي لە دوورپاني مان و نەمان دا. چاپى ۱/۱۹۹۳

- ۱۳- بزوتتەۋى ئىسلامىيەت ۋە ئاينىدەكى گەش ۋە پۈۈن. چاپى ۱ / ۱۹۹۵
- ۱۴- پۈۋژدى بەرنامەى فېكرىي كارى ئىسلامىيەت. چاپى ۱ / ۱۹۹۶
- ۱۵- چەند پۈۋۈننىيەك بۇ ئىسلامىيەت كوردستان. چاپى ۱ / ۱۹۹۶
- ۱۶- ئىسلام ۋە كىشە ھەنۈكەيىيەكان. چاپى ۱ / ۱۹۹۸
- ۱۷- با ۋىيا بىن! دارۋوخانى رەۋش كۆمەلگەمان بەرە ھەلدېر دەبات. چاپى ۱ / ۱۹۹۹، چاپى ۲ / ۲۰۰۷.
- ۱۸- مەۋسۈۋەى: ۋاپەرىستىي ئىسلامىيەت ۱-۴. چاپى ۱ / ۲۰۰۰، چاپى ۲ / ۲۰۰۹.
- ۱۹- گەرانەۋە بۇ لای ۋا "غز ۋەل". چاپى ۱ / ۲۰۰۱، چاپى ۵ / ۲۰۱۰.
- ۲۰- زانايانى ئىسلام كىن ۋە چۈن؟ چاپى ۱ / ۲۰۰۲، چاپى ۳ / ۲۰۱۱
تېيىنى: بۇ زمانى ەپەبىش ۋەرىگېراۋە.
- ۲۱- بىچىنە گىرگەكانى ھەلەس ۋەۋتى شەرىئەت ۋە ژىرانە لە گەل ۋەردە بابەتە خىلافىيەكاندا. چاپى ۱ / ۱۹۹۹ .
تېيىنى: بۇ زمانى ەپەبىش ۋەرىگېراۋە.
- ۲۲- مزگەۋتەكانى كوردستان لەنىۋان ئاۋەدانكردنەۋە ۋىزان كورد دا. چاپى ۱ / ۲۰۰۰
- ۲۳- تاقىكردنەۋەى ۋا بۇ بەندەكانى چى يەۋ چۈنە؟ چاپى ۱ / ۲۰۰۱، چاپى ۲ / ۲۰۱۲.
- ۲۴- بىنەما شەرىئەتكان ۋە ھىلە گىشتىيەكانى كۆمەلى ئىسلامىيەت. چاپى ۱ / ۲۰۰۱، چاپى ۳ / ۲۰۱۴
تېيىنى: ۋەرىگېراۋەتە سەز زمانى ەپەبىش.
- ۲۵- كۆمەلى ئىسلامىيەت: ئامانچ ۋە ھەلۈستەكانى. چاپى ۱ / ۲۰۰۱.
- ۲۶- ئافەرتى مەسۇلمانى كورد مافە شەرىئەتكانى ۋە ئەرگە گىرگەكانى. چاپى ۱ / ۲۰۰۳.

- ۲۷- مەوسووعەي: ئافرەت و خىزان لە سايەي شەريعتەدا، بەرگي يەكەم چاپي ۲۰۰۲/۱، بەرگي ۲۱ چاپي ۳/ ۲۰۱۳
- ۲۸- چەند مەسەلەيەكي باوي سەردەم. چاپي ۲۰۰۲/۱، چاپي ۶/ ۲۰۱۶
- تېيىنى: وەرگىپراوئەتە سەر زمانى عەرەبى و توركىي و فارسىيش.
- ۲۹- چەند رېپرونييەك بۆ خوشك و برايانمان لە هەندەران. چاپي ۱/ ۲۰۰۲
- ۳۰- سنوورە قەدەغەكان مەشكىن! (چاوپيڭكەوتنى دكتورحسين محمد عزيز). چاپي ۱/ ۲۰۰۱، چاپي ۲/ ۲۰۰۳
- ۳۱- چۆن هەلس و كەوت لە گەلا خەلكي دا بكەين؟! چاپي ۱/ ۲۰۰۲
- تېيىنى: وەرگىپراوئەتە سەر زمانى عەرەبى.
- ۳۲- شەهيد كييەو چ پلەوپايەيەكي هەيە؟! چاپي ۱/ ۲۰۰۲
- ۳۳- جيهاد لە رېي خواداو چەند سەرنج و ئاگادارييەك. چاپي ۱/ ۲۰۰۲
- ۳۴- بۆئەوي لەسەر جيهادکردنمان قەرزدار نەيىنەو! چاپي ۱/ ۲۰۰۲
- ۳۵- جيهاد لە رېي خوادا چي يەو بۆچي دەكرى و چۆن دەكرى؟ چاپي ۱/ ۲۰۰۲.
- ۳۶- ئەشكەنجەو زيندان (چاوپيڭكەوتنى هاوژين عومەر). چاپي ۱/ ۲۰۰۵، چاپي ۳/ ۲۰۰۹.
- تېيىنى: وەرگىپراوئەتە سەر زمانى عەرەبى، هەرەها دوو تەرجمەي فارسىشى كراو و چاپ و بلاوكراوئەتەو، هەرەها بۆ زمانى ئىنگليزىش وەرگىپراوئەو چاوپيڭكەوتنى چاپە.
- ۳۷- كارو پرۆژەي ئىسلامييمان (وتارى كۆنگرەي يەكەمي كۆمەللى ئىسلامي) چاپي ۱/ ۲۰۰۵، چاپي ۲/ ۲۰۰۶.
- ۳۸- ئىسلام و مەسولمانەتي و كارى ئىسلامي، لەبەر رۆشنایي قورئان و سوننەتدا. چاپي ۱/ ۲۰۰۶.
- ۳۹- مەوسووعەي: ئيمان و عەقيدەي ئىسلامي ۱-۶، چاپي ۱/ ۲۰۰۶-۲۰۰۸، چاپي ۲/ ۲۰۱۶.

۴۰- تەۋرىمى ئىسلامىيەت ۋە ئەلەمىيەت ۋە خەلپە ھەۋەش ۋە جىۋاۋزە-كانىيان، چاپى ۲۰۰۸/۱، چاپى ۲۰۱۵/۳.

تېبىنى: زۆرەي بە (۲۴) ئالەم ۋە ھەفتەنامە (ھاۋۋىلەت) ۋە ئەۋەي دىكەش بە (۹) ئالەم ۋە ھەفتەنامە (ئاۋىنە) دا بىلەۋكراۋەتەۋە.

۴۱- گەنجە-كانىيان ۋە نىۋان پەسەنەيەت ۋە لاسايى كەرنەۋەدا، چاپى ۲۰۰۶/۱. تېبىنى: بۇ زامانى فارسيش ۋە رەگىرپراۋە.

۴۲- بەدوۋر خەستەۋەي ئافەت ۋە ئىسلام چ زىيانكە دەكەين؟، چاپى ۲۰۰۷/۱.

۴۳- سىياسەت ئىسلامىيەت ۋە چەند رەۋنكەرنەۋەيەك، چاپى ۲۰۰۷/۱.

۴۴- چۆنەتەي بۈنە پىشەنگ ۋە بىياتنانى بىكەي جەۋاۋەي، چاپى ۲۰۰۷/۱.

۴۵- چەند بىنەمايەكى گەنگى ۋە تارىتى، چاپى ۲۰۰۶/۱. تېبىنى: بۇ فارسيش ۋە رەگىرپراۋە.

۴۶- قوتابىيانى زانىارى شەرىيەت ۋە چەند سەرنج ۋە پىنەمايەك، چاپى ۲۰۰۷/۱.

۴۷- خورەۋىشتى بەرزو پەسەندەنگى مەكەكى مەۋلەنەتەيە، چاپى ۲۰۰۷/۱.

۴۸- بانگەۋاز بۇ لاي خا، چاپى ۲۰۰۷/۱.

۴۹- قوتابىيان لەم ھەل ۋە مەرجەدا، پىۋىستە چۆن بىن ۋە چى بىكەن؟، چاپى ۲۰۰۸/۱.

۵۰- خواناسىيەت، ئايىن، ئيمان، چاپى ۲۰۰۲/۱، چاپى ۲۰۰۹/۲.

۵۱- ۋاقىيەت ھەرىمى كوردستان، دىدىكى ئىسلامىيەت، چاپى ۲۰۰۸/۱.

۵۲- چەند بابەتەكى ھەنەرىيە لەبەر رۆشەنەي قورپان ۋە سۈنەتەدا، چاپى ۲۰۰۸/۱، چاپى ۲۰۱۵/۲.

تېبىنى: بۇ زامانى فارسيش تەرجەمە كراۋە.

۵۳- با لەخزەت قورپاندايىن، {كۆي ھەردوۋك كەتەي: (چۆن باشتەر لەقورپان

- بەھرەمەند دەيىن؟) ۋە (ئەركى سەرشانمان بەرانبەر بەقورئان)د، چاپى ۲۰۰۸/۱ ۋە ۲۰۱۱، چاپى ۲۰۱۵/۲
- ۵۴- سۈرۈشت ۋە پايتەكانى خىزان ۋە مەسەلەى چەندژىنى لى تەرازۋى شەرىع ۋە عەقلىدا، چاپى ۲۰۰۹/۱.
- تېيىنى: ئەم نامىلىكەيە بە(۱۴) ئاللىقە لى پۇژنامەى (پۇژنامە)دا بىلاۋكراۋەتەۋە.
- ۵۵- پۇختەى ژياننامەى پىغەمبەرى خوا (صلى الله عليه وسلم)، چاپى ۲۰۰۹/۱، چاپى ۲۰۱۳/۳.
- ۵۶- چەند بابەتلىكى سىياسى ھاۋچەرخ لىبەر پۇشنايى عەقلى ۋە ھىيىدا، چاپى ۲۰۱۰/۱.
- ۵۷- ۋتارى كۆنگرەى دوۋەمى كۆمەلى ئىسلامىيە ۲۰۱۰.
- ۵۸- گەنج لى پىرسە ھەنوۋكەيىيەكاندا (چاۋپىكەۋتنى ناچىج ھەمە فەرەج)، چاپى ۲۰۱۰.
- ۵۹- كارى ئىسلامىيە ۋە پەۋاندەۋەى چەند تەم ۋە مۇرىك، چاپى ۲۰۱۱/۱.
- ۶۰- ھوكمى لى ئىسلام ھەلگەپرانەۋە ھەللىسەنگاندنىك، چاپى ۲۰۱۱/۱.
- ۶۱- چەند بىنەمايەكى گىرنگى مال ۋە سامان بەخشىن لىپى خۇادا، چاپى ۲۰۱۳/۱.
- ۶۲- خاتۋون مەلاژن: ئافرىتلىكى ھەلگەۋتۋو ۋە ھاۋسەرىكى ناۋازە، چاپى ۲۰۱۲/۱.
- ۶۳- پەۋەندى كورد لى ھەندەران ۋە ئەركى سەرشانى، چاپى ۲۰۱۲/۱.
- ۶۴- مەلەى گەۋرە كۆيەۋ تەفسىرەكەى ۋە چەند سەرنجىك، چاپى ۲۰۱۱/۱.
- ۶۵- ھەللىسەنگاندنىك لىبەرى: ھەبۋون ۋە نەبۋونى نەسخ لى قورئاندا، چاپى ۲۰۱۲/۱.
- ۶۶- يادۋ بۇنەۋ جەژنەكان ۋە ھەللىسەنگاندنىك، چاپى ۲۰۱۲/۱.
- ۶۷- رۋونكرەۋەى بىنەما شەرىيەكان ۋە ھىللە گىشتىيەكانى كۆمەلى ئىسلامىيە، چاپى ۲۰۱۲/۱، چاپى ۲۰۱۴/۳.

- ۶۸- مه‌وسووعه‌ی: ئیسلام و ده‌وله‌تداریی: ۱-۴، چاپی ۲۰۱۴/۱-۲۰۱۶.
- ۶۹- ته‌رجه‌مه‌ی عه‌قیده‌ی طه‌حاوی، چاپی ۲۰۱۴/۱.
- ۷۰- ته‌فسیری قورئانی به‌رزو به‌پیژ، به‌رگی یه‌که‌م: سوورپه‌کانی: (الفاتحه) و (البقرة)، چاپی ۲۰۱۲/۱.
- ۷۱- ته‌فسیری قورئانی به‌رزو به‌پیژ، به‌رگی دووهم، سوورپه‌تی: (آل عمران)، چاپی ۲۰۱۲/۱.
- ۷۲- ته‌فسیری قورئانی به‌رزو به‌پیژ، به‌رگی سییه‌م: سوورپه‌تی: (النساء)، چاپی ۲۰۱۳/۱.
- ۷۳- ته‌فسیری قورئانی به‌رزو به‌پیژ، به‌رگی چواره‌م: سوورپه‌تی: (المائدة)، چاپی ۲۰۱۴/۱.
- ۷۴- ته‌فسیری قورئانی به‌رزو به‌پیژ، به‌رگی پینجه‌م: سوورپه‌تی: (الأنعام)، چاپی ۲۰۱۵/۱.
- ۷۵- ته‌فسیری قورئانی به‌رزو به‌پیژ، به‌رگی شه‌شه‌م: سوورپه‌تی: (الأعراف)، چاپی ۲۰۱۶/۱.
- ۷۶- ته‌فسیری قورئانی به‌رزو به‌پیژ، به‌رگی حه‌وته‌م: سوورپه‌تی: (الأنفال)، چاپی ۲۰۱۶/۱.
- ۷۷- هه‌له‌شاندنه‌وه‌ی بیروپاو ره‌فتاره‌ په‌رگیرانه‌کانی ریک‌خراوی (داعش)، چاپی ۲۰۱۴/۱.
- ۷۸- با هه‌له‌و لادانی په‌رگیران، به‌رانبه‌ر به‌ئیسلاام نه‌مانخاته‌ دوودلیی و گومان، چاپی ۲۰۱۵/۱.
- ۷۹- په‌رگیری: هۆکاره‌کانی، شوینه‌واره‌کانی، چاره‌سه‌ری، چاپی ۲۰۱۵/۱.
- ۸۰- روونکردنه‌وه‌ی عه‌قیده‌ی طه‌حاوی، چاپی یه‌که‌م/۲۰۱۵.

- ۸۱- سوننه تی پیغه مبهەر (صلی الله علیه وسلم) له نیوان تیپه پاندن و بهزایه داندنا، چاپی ۲۰۱۵/۱.
- ۸۲- چه ند مه لۆیه ک له خه رمانی ته مه نم، چاپی ۲۰۱۵/۱.
- ۸۳- بینینی خوی بهرزو مه زن له دنیاو دواړوژدا، چاپی ۲۰۱۵/۱.
- ۸۴- گیانی ژیان، چاپی ۲۰۱۵/۱.
- ۸۵- چاوپیدا گیرانه وهیه کی بارودوخی نیوخممان و واقعی دهره کییمان (وتاری کۆنگره سییه می کۆمه لئ ئیسلامی)، ۲۰۱۵/۵/۳۰.
- ۸۶- مه وسووعه ی: رهوش و ئاکاری ئیسلامی له بهر رهوشنایی قورپان و سوننه تدا.
- ۸۷- دیبه ییتی سأل: سیکۆلاریزم و دیموکراسی له کوردستاندا، چاپی ۲۰۱۶/۱.
- ۸۸- روانینیکی ئیسلامیانه بۆ واقعی هه ریتم، گرفت و چاره سه ر.

کتیبه عه ره بییه کان:

- موسوعة: الإسلام كما يتجلى في كتاب الله.
- که له چاپی یه که مدا (۸) بهرگه و، له چاپی دووه میدا له (۱۲) کتیبدا ده بی، بهم شیوه یه:
- ۸۹- الكتاب الأول: الإسلام: معرفة صحيحة بالخالق والخلق.
- ۹۰- الكتاب الثاني: تعريف الإيمان.
- ۹۱- الكتاب الثالث: الإيمان بالله تعالى: الخالق الرب المالك الإله...
- ۹۲- الكتاب الرابع: الإيمان بالملائكة وبالجن.
- ۹۳- الكتاب الخامس: الإيمان بكتب الله الحكيم.
- ۹۴- الكتاب السادس: القرآن العظيم.
- ۹۵- الكتاب السابع: الإيمان برسל الله وأنبيائه الكرام.

- ٩٦- الكتاب الثامن: خاتم النبيين محمد (صلى الله عليه وسلم): موجز سيرته وبراہین نبوتہ.
- ٩٧- الكتاب التاسع: إهداء الإنسان بهدى الله، أو الإلتزام الفردي بشريعة الله.
- ٩٨- الكتاب العاشر: إلتزام المجتمع بشريعة الله تعالى.
- ٩٩- الكتاب الحادي عشر: تطبيق المجتمع للشريعة و معالم الدولة في الإسلام.
- ١٠٠- الكتاب الثاني عشر: الإسلام نظرة سديدة تجاه الناس وتعامل صحيح معهم.
- ١٠١- نقض فكرة التطرف. ط١٦/٢٠١٦.
- ١٠٢- ضيف و قضية (مقابلة مع قناة العربية)، ط١٦/٢٠٠٦.
- ١٠٣- حوار خاص (مقابلة مع قناة العالم)، ط١٦/٢٠٠٦.

ئەو كتيبانەى لە ژێر چاپن:

- ١٠٤- تەفسیری قورئانی بەرزو بە پیژ، بەرگی هەشتەم: سوورەتی: (التوبه).
- ١٠٥- قەیرانە نیوخۆیی و دەرهکییه کانی هەریمی کوردستان (پانیلی ئەنێستیوتی رۆژهەلاتی نیوهراست)، ١١/٦/٢٠١٤.
- ١٠٦- کلمتان موجزتان حول مايجري على الساحة العراقية، (٢٠١٤ و ٢٠١٥).

پێرسته وشه

ئ

ئافرهتان: ۳۵, ۶۱, ۶۳, ۷۲, ۸۹, ۹۰, ۱۰۱, ۱۰۲, ۱۴۴, ۱۴۵, ۱۴۷, ۱۴۹,
۱۵۰, ۱۵۱, ۱۵۴, ۱۵۶, ۱۵۷, ۱۶۰, ۲۸۹

پ

پیاوان: ۳۷, ۳۸, ۷۲, ۹۰, ۱۴۱, ۱۴۲, ۱۴۴, ۱۴۶, ۱۵۰, ۱۵۱, ۱۵۴, ۱۵۶,
۱۵۷, ۱۶۰, ۲۸۹

ژێرخانی ئابووری: ۳۳, ۶۰, ۸۰

خ

خۆشگوزهرانی: ۱۹۶

خێزان: ۶۱, ۸۸, ۸۹, ۹۰, ۹۷, ۱۰۲, ۱۱۰, ۱۱۵, ۱۱۶, ۱۱۷, ۱۳۹, ۱۴۲, ۱۴۳,
۱۴۴, ۱۴۶, ۱۴۹, ۱۵۴, ۱۵۹, ۱۶۰, ۲۸۰, ۲۸۲, ۲۸۹

د

داد گهری: ۳۰, ۳۴, ۳۸, ۴۵, ۷۳, ۷۶, ۷۸, ۷۹, ۸۰, ۱۵۵, ۱۸۸, ۱۸۹, ۱۹۰,
۱۹۲, ۱۹۳, ۲۰۹, ۲۲۳, ۲۲۹, ۲۳۸, ۲۵۱, ۲۵۲, ۲۶۲, ۲۶۳, ۲۶۴, ۲۷۰,
۲۷۴, ۲۹۰

ك

كۆمه‌لگا: ۱۰, ۳۴, ۳۷, ۴۱, ۵۶, ۶۰, ۸۰, ۸۱, ۸۵, ۸۸, ۹۰, ۹۷, ۱۱۵, ۱۳۰,
۱۳۹, ۱۵۱, ۱۵۲, ۱۵۹, ۱۶۳, ۱۶۷, ۱۶۹, ۱۸۶, ۱۸۹, ۱۹۲, ۱۹۴, ۲۰۳,
۲۰۹, ۲۱۰, ۲۱۲, ۲۳۸, ۲۴۱, ۲۴۲, ۲۴۴, ۲۴۵, ۲۵۵, ۲۸۹, ۲۹۰, ۲۹۱

نېمەدۇر

- ۷.....پېشكەش بى
- ۹.....پېشەكى و پى خۇشكردن
- ۱۵.....بەشى يەكەم
- ۱۵.....واقىعى ھەرىمى كوردستان، دىدىكى ئىسلامىيەت
- ۱۷.....پېشەكى بەشى يەكەم
- ۱۹.....وتارى يەكەم: ئىسلام و چارەسەرى كېشەو قەيرانەكاھان
- ۲۱.....تېپىنى:
- ۲۲.....دەستىك
- ۲۵.....يەكەم: كېشەكاھان:
- ۳۳.....دوۋەم: قەيرانەكاھان:
- ۴۷.....وتارى دوۋەم: واقىعى ھەرىمى كوردستان گرفت و چارەسەر
- ۴۹.....دەستىك
- ۵۰.....خالى يەكەم: چەند سەرنج و تېپىنىيەك
- ۵۷.....خالى دوۋەم: گرفتهكان
- ۵۸.....۱- لە پرووى فيكرىيەو:
- ۵۸.....۲- لە پرووى سياسىيەو:
- ۵۹.....۳- لە پرووى نەتەوۋىي و نىشتمانىيەو: .
- ۵۹.....۴- لە پرووى ئابوورىي و ژيان و گوزەرانەو:

- ٥- له پرووی کۆمه‌لایه‌تییه‌وه: ٦٠
- ٦- له پرووی راگه‌یاندنه‌وه: ٦١
- خالی سییه‌م: چاره‌سه‌ر ٦٢
- ١- له پرووی فیکرییه‌وه: ٦٢
- ٢- له پرووی سیاسیه‌وه: ٧٣
- ٣- له پرووی نه‌ته‌وایه‌تی و نیشتمانپه‌روه‌رییه‌وه: ٧٧
- ٤- له پرووی ئابووری و ژیان و گوزه‌رانه‌وه: ٧٨
- ٥- له پرووی کۆمه‌لایه‌تییه‌وه: ٨٤
- ٦- له پرووی راگه‌یاندنه‌وه: ٩١
- پوخته‌ی چاره‌سه‌ر ٩٣
- پوخته‌ی هه‌ندێک له پرسیار و وه‌لامه‌کان ٩٧
- وتاری سییه‌م: پرووه‌و چاک‌سازیه‌کی بته‌په‌تی له واقعیه‌ی هه‌ریمی کوردستان دا .. ١٠٥
- سه‌ره‌تا ١٠٧
- پێشده‌ستی ١٠٩
- چه‌ند لایه‌تیکی ئیجابیی و ده‌ستکه‌وتییکی سه‌ره‌کی ١١٢
- ئامانجی وتاره‌که‌م: ١١٣
- بوا‌ری یه‌که‌م: ئه‌رکی سه‌رشانمان به‌رانه‌ر به‌ کۆمه‌لگا‌که‌مان، له‌ بوا‌ری تاکیی دا ١١٦
- یه‌که‌م: هه‌ینانه‌دی که‌ش و هه‌وا‌ی ئازاد: ١١٧
- دووهم: په‌روه‌رده‌یه‌کی گشتگیر و هاوسه‌نگ: ١٢٥
- سییه‌م: ئیمان، خواپه‌رستی، په‌وشت، سێ پایه‌ی گرنگی په‌روه‌رده‌ی هاوسه‌نگن: ١٢٦
- چواره‌م: وریابوون له‌ هه‌ندێک نه‌خۆشی و، هه‌له‌ی بێ‌هه‌ژاو کوشنده‌: ١٣٠
- ١- لاسایی کردنه‌وه‌ی کوێرانه‌: ١٣٠
- ٢- هه‌میشه‌ پرووی په‌خه‌و گله‌یی له‌ خه‌لک کردن و، ده‌ستی چه‌ور پێ‌سپ‌رینان: ١٣٣
- ٣- ته‌نبه‌لیی و خۆ‌بواردن له‌ ئیش و کار: ١٣٤
- ٤- دابه‌زینی ئاستی خۆ‌پ‌ندن و وه‌رگرتنی زانست: ١٣٦
- ٥- بێ‌هه‌وا‌یی و نا‌ئوم‌یدبوون: ١٣٧

- بۈيۈك دوۋەم: ئەركى سەرشاھمان بەرانبەر..... بە كۆمەلگەكەمان، لە بۈيۈك خىزانىدا... ۱۳۹
- سۈرۈشتى خىزان و پايتەكانى لە ئىسلامدا: ۱۳۹
- چەند گەرت و نەخۇشپەك لە بۈيۈك خىزانىدا: ۱۴۷
- ۱- كۈشتى ئافرىتان و خۇكۈشتىيان: ۱۴۷
- ۲- بەزۇرۇ بە نەبەللى بە شوودانى ئافرىتان: ۱۴۹
- ۳- چەند جۇرە ستەمپك كە بە ناۋى ئىسلامەۋە لە ئافرىتان كراون و ئىسلامىش
- لەيان بەرىيە: ۱۵۰
- ۴- يەكسانىي ئافرىتان و پىۋان و، راستكردنەۋەي بىركردنەۋەيەكى ھەلەۋلار: ۱۵۱
- ۵- مەسەلەي چەند ژنەي و ھەراۋھۇرپايتەكى بىپاساۋ: ۱۵۴
- بۈيۈك سىيەم: ئەركى سەرشاھمان بەرانبەر بە كۆمەلگا، لە بۈيۈك كۆمەلپەيتىدا... ۱۵۹
- بەنەمەي يەكەم: كۆمەلگەي بەشەر، پەگ و پىشەكەي دەگەرپەتەۋە بۇ يەك خىزان: ... ۱۶۰
- بەنەمەي دوۋەم: مەسۇلمانان ھەمۇيان يەكسان و بەرزى و نەمىيان بەگۈيرەي
- پارزكارپە: ۱۶۲
- بەنەمەي سىيەم: كۆمەلگا بەگشتى سەرچاۋەي دەستەلاتە: ۱۶۳
- بەنەمەي چۈارەم: پىكەۋە تەباۋ پىك بوون و، ھاۋكارپى يەكەي كەردن: ۱۶۴
- بەنەمەي پىنجەم: بەزىي بەيەكەدا ھاتنەۋە بۇ يەكەي دىسۇزۇ بە پەرش بوون: ۱۶۵
- بەنەمەي شەشەم: پاكىي دىل و دەست و داۋىن: ۱۶۶
- بەنەمەي ھەۋتەم: تەباي و پىكەۋە ژيان، لە نىۋان پىكەتەكانى كۆمەلگادا: ۱۶۷
- بۈيۈك چۈارەم: ئەركى سەرشاھمان بەرانبەر بە كۆمەلگا، لە بۈيۈك سىياسەت و
- دەۋلەتدارپىدا ۱۶۹
- يەكەم: دەۋلەتدارپى، پىۋىستى بە عەقلى و دىكى فراۋانەۋ، بە عەقلى ھىزباپەيتى و
- تەرەگەرىي و بەنەمالەچىيەتى، ۋەلات بەرپەۋە نەبى: ۱۶۹
- دوۋەم: پىۋىستە پىكەتەكانى قەۋارەي سىياسىي و دامەزراۋەكانى، بوونى
- راستەقىنەيان ھەبى، ئەگەرنا خۇدى دەۋلەت و قەۋارەي سىياسىي ھەبوون، نىشانەي
- پرسىارى دەچىتەسەر: ۱۷۰
- سىيەم: كار پىسپاردن و لەخۇ نىزىك خىستەۋەي كەسانى پىسپۇرۇ بوپ، نەك

- كەسانى ھەر بە چەپلەيدان و بە بەلنى قوربان كردن، فير:..... ۱۷۱
- چوارەم: بەرپرس و كاربەدەستان دەبى، خويان بە خزمەتكارى خەلك بزانن، نەك خويانيان لى بگورپى و، پېيان وابى خەلك كۆيلەيەو ئەوان كويخا:..... ۱۷۳
- پېنجەم: خەلك و ميللەت لەسەرى پېويستە كە ھاوکارو دەستبارگرى ھكومەت و دامەزراوہو دام و دەزگاكانى يېت:..... ۱۷۴
- بەشى دووہم ۱۷۷
- قورئان بۇ چارەسەرى ۋاقيعى ئىستامان، چيمان پى دەفەرموي؟!..... ۱۷۷
- پېشەكى ئەم بەشە..... ۱۷۹
- بنەماي يەكەم: بوونناسىي ئىسلامىي، خوازيارى ئازادىي و ماف و رېزى يەكسانە بۇ مروڤقەكان..... ۱۸۱
- بنەماي دووہم: خوا بەيەكگرتن (التوحيد) خوازيارى يەكسان بوونى مروڤقەكانە و، رېگرە لە پېشلىكردنى ئازادىي و ماف و كەپامەتيان ۱۸۵
- بنەماي سىيەم: خوا ھەموو پېغەمبەرانى بۇ چەسپاندنى دادگەرىي ناردوہ، تاكو رى لەستەم و چەوساندنەوہ بگيرى..... ۱۸۸
- بنەماي چوارەم: ستەمكارىي، ھۆكارى نەفرىنى خوا و پرووخانى كۆمەلگايە..... ۱۹۱
- بنەماي پېنجەم: قورخكردنى دەستەلات و دەست بەسەرداگرتنى سامان، دوو بەرجەستەكەرى سەرەكىي ستەمن..... ۱۹۴
- بنەماي شەشەم: باسىمرغانە بېرنەكەينەوہ: گورانى ۋاقيەمان، بەرھەمى خوگورپىنمانە! ... ۱۹۹
- بنەماي ھەوتەم: بىنىنى ھەلەو تاوانەكامان و دانپېدانانيان، يەكەمين ھەنگاوى چاكسازىيە..... ۲۰۴
- بنەماي ھەشتەم: گەرانەوہ بۇ لاي خوا، مايەي دەرووى خىر لېكرانەوہيە..... ۲۰۷
- بنەماي نۆيەم: خەلك و جەماوەر بۇ چاككردنى ۋاقيعى كۆمەلگا، بەرپرسىاريتىي سەرەكبيان لەسەرشانە..... ۲۱۲
- بنەماي دىيەم: با پەند لەمىژوو وەرېگرين، چونكە ياساكانى خوا (سنن الله) لەژيانى بەشەردا، ھەمىشەيى و گشتگيرن..... ۲۱۶

- بنه‌ماي يازده‌يه‌م : پاكسازي به پاكان و، چاكسازي به چاكان و، راستكردنه‌وه به‌راستان، ده‌كرى ۲۱۹
- بنه‌ماي دوازده‌يه‌م : خۆبه‌زلگران نه‌مانيان و، چه‌وسى‌تراوان مافه‌كانيان، له‌په‌يامي پىڭه‌مبه‌ران دا ده‌بينن ۲۲۱
- بنه‌ماي سىزده‌يه‌م : تىكدان ئاسانه و، به‌كه‌مى‌كيش ده‌كرى، به‌لام بنىاتنان قورسه و، به‌زۆران نه‌بى ناكرى ۲۲۴
- بنه‌ماي چواردده‌يه‌م: هو‌كارى بنه‌ره‌تتى سه‌ركه‌وتن و شكستمان، خو‌مانين، نه‌ك ده‌ورو به‌رمان ۲۲۷
- بنه‌ماي يازده‌يه‌م: خه‌رجي به‌ره‌نگار بوونه‌وه‌ي سته‌م و خراپه، زۆركه‌متره، له‌باجى به‌رده‌وامبوون له‌سه‌ر ملكه‌چكردن بۆ سته‌م و خراپه ۲۳۰
- بنه‌ماي شازده‌يه‌م : ويستى خواى دادگه‌ر، پشتيواني چه‌وساوانه و، دژى سته‌مكار و چه‌وسى‌نه‌رانه ۲۳۳
- بنه‌ماي حه‌قده‌يه‌م: با له‌سه‌ر بناغه‌ي دلسۆزى و ساغى و راستى (النّصّح والإخلاص والصدق) بۆيه‌كدى، پىكه‌وه مامه‌له‌بكه‌ين، نه‌ك به‌گرى و گۆلى ده‌روونييه‌وه ۲۳۶
- بنه‌ماي هه‌ژده‌يه‌م: با له‌واقيع دا بژين، نه‌ك له‌مىژوودا و، لىنه‌گه‌رپىن رابردوومان ده‌ستمان ببه‌ستى، له‌به‌رده‌م ئىستانمان دا ۲۳۹
- بنه‌ماي نۆزده‌يه‌م : تىگه‌يشتن و بىروكه‌راست و، ئاكار و به‌ها به‌رزه‌كان، هو‌كارى‌كى گرنكى ته‌بايى كۆمه‌لايه‌تتى و سياسيين، له‌كۆمه‌لگادا ۲۴۱
- بنه‌ماي بىسته‌م: ته‌بايى و هاوكارى پىكه‌وه كردنى پىكه‌اته‌كانى كۆمه‌لگا، مه‌رجى بنه‌ره‌تتى به‌ره‌و پىشچوون و سه‌ركه‌وتتیه‌تى ۲۴۴
- بنه‌ماي بىست و يه‌كه‌م: به‌هو‌ي نه‌زانى و ترس و ته‌ماعه‌وه، خه‌لك به‌ژىر ده‌سته‌يى سته‌مكاران، قايل ده‌بى ۲۴۷
- بنه‌ماي بىست و دووه‌م: هه‌ميشه سته‌مكار و خو‌شگوزه‌رانانى گه‌نده‌لكار، دژى گۆرانكارى و چاكسازى بوون ۲۵۱
- بنه‌ماي بىست و سىيه‌م : نىشته جى بوون له‌شوئى سته‌مكاران داو، دووباره كردنه‌وه‌ي كرده‌وه‌و ره‌فتاره‌كانيان، نىشانه‌يه‌كى زه‌قى حوكمرانانى خو‌سه‌پىن و

- قۆرخكاره ۲۵۴
- بنه‌ماي بيست و چواره‌م: هاندان و ورووژاندنى خەلك و جه‌ماوهر و چه‌واشه‌کردنيان، له‌به‌رانبه‌ر هه‌ولدان بۆ پاكسازى و چاكسازى دا، نهرىتيكى كوڻى قۆرخكه‌رانى ده‌سته‌لات و سامانه ۲۵۷
- بنه‌ماي بيست و پينج: داهاتوو بۆ پاريزكارانى پاكسازى و چاكسازىيكاره‌و، سه‌ره‌نجامى دنياو دواپوژى سته‌مكاران، شوومه ۲۶۱
- ئه‌نيستيتۆتى رۆژه‌لاتى ناوه‌راست بۆ تووژينه‌وه (ئالوگووڤکردنى پروانگه‌كان بۆ ئاينده‌ى رۆژه‌لاتى ناوه‌راست ۲۰۱۵/۱۱/۵) ۲۶۵
- ته‌وه‌ره‌ى يه‌كه‌م: ئاوڤدانه‌وه‌يه‌ك له پابردوو: ۲۶۸
- ته‌وه‌رى دووهم: قه‌يرانى ئىستانمان: ۲۶۹
- ته‌وه‌رى سێهه‌م: چاره‌سه‌ر: ۲۷۰
- پينج بنه‌ماي گرنگ و پينج هه‌نگاوى كرده‌ى، بۆ چاره‌سه‌رى قه‌يرانى نيوخۆى هه‌رېم ... ۲۷۳
- به‌ره‌مه‌كانى دانهر ۲۷۸
- پيرسته وشه ۲۸۶
- نيوه‌رۆك ۲۷۸

بۆ ئۆڤه‌كۆمەڵه‌په‌يڤه‌كان له‌كۆمەڵه‌په‌يڤه‌كان

Stay in touch on social media

له‌كۆمەڵه‌په‌يڤه‌كان بۆ ئۆڤه‌كۆمەڵه‌په‌يڤه‌كان

علي باباير/ AliBapir

archive.org/details/@alibapir

PDF

www.alibapir.net

English - عربي - كوردی

علي باباير/ AliBapir

علي باباير

Google Play

App Store

بۆ ئۆڤه‌كۆمەڵه‌په‌يڤه‌كان له‌كۆمەڵه‌په‌يڤه‌كان

Stay in touch on social media

له‌كۆمەڵه‌په‌يڤه‌كان بۆ ئۆڤه‌كۆمەڵه‌په‌يڤه‌كان

علي باباير

Google Play

App Store

علي باباير

Google Play

App Store

پاڳه پانڊني مەكتەبى مامۇستىا ئەلى بابىر

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

Google Play

App Store

QR codes

پاڳه پانڊني مەكتەبى مامۇستىا ئەلى بابىر

www.alibapir.net

English - عربي - گۆردى

QR codes

پاڳه پانڊني مەكتەبى مامۇستىا ئەلى بابىر

AliBapir/پاڳه پانڊني

AliBapir

QR codes

رواينىڭى ئىسلامىيەت بۇ ئوقۇمى ئىسلامان

ئەم كىتەپە ...

ھەۋلىكە بۇ خىستە روۋى بىرورائو تىگەيشىتنى بەندە بۇ
واقىعە ۋ ھەل ۋ مەرچى دژوار ۋ ھەستىارى ھەرىمى
گوردستان ھەۋكارى (قەيران ۋ كىشەكانى ۋ چۈنەتەتى
چارەسەركردنيان) •

ويستوومە دلسۆزانە ۋ بە روونىيى، ئەۋەى بە راست ۋ
باشى دەزانم، باسى بگەم، ھەك بەشيك لە ئەركى
سەرشانم بەرانبەر بە خەلك ۋ ولات •

نوسىنگەى تەفسىر

بۇ بىلۋىرەنەۋەو راگەيانىن

ھەۋلىر - شەقامى دادگا - ژىر ھۆزىلى شىرىن پالاس

f t i y /TafseerOffice

+964 750 818 08 66

www.al-tafseer.com

tafseeroffice@yahoo.com

8000 دىنار

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رواينىكى ئىسلاميانە
بۇ واقىيە ئىنسان
گرفت و چاروسە